

II

USTAŠKO—DOMOBRANSKA DOKUMENTA

IZVJEŠTAJ MJESNOG ZAPOVJEDNIŠTVA HRVATSKOG DOMOBRA NSTVA U TREBINJU OD 26 JUNA 1941 GOD. O USTANKU NARODA U TREBINJSKOM, BILECKOM, GATAČKOM I NEVESINJSKOM SREZU I PRIJEDLOG ZA FORMIRANJE PO TJERNIH ODJELJENJA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MJESNO ZAPOVJEDNIŠTVO

PREPIS.

V. T. Br. 21
26. lipnja 1941.
u Trebinju.

Prijedlog za formiranje
krstarećih odjela.

ZAPOVJEDNIKU JADRANSKOG DIVIZIJSKOG
PODRUČJA (VOJNI ODSJEK).

Na području kotareva Trebinjskog, Bilećskog, Gatačkog i Nevesinjskog, izvršeni su u posljednje vrijeme u nekoliko mahova oružani vatreni prepadi, od strane domaćeg i izbjeglog pravoslavnog stanovništva, na pojedine oružničke postaje, ustaške organizacije i hrvatski živalj.

Utvrđeno je da u pomenutim kotarevima ima mnogo općina, u kojima je živalj pretežno pravoslavni. Većina muškaraca iz ovih općina od 16—50 godina ukoliko nisu u zarobljeništvu, a odmah posle sloma bivše Jugoslavije, domognuvši se oružja i municije izbjegli su u šume i planine, i izgleda da se pod vodstvom istaknutih lica pravoslavnih Srba prikupljaju i organiziraju za razne demonstrativne i nasilničke akcije bilo na vojničke posade, oružničke posade ili stanovništvo Hrvate i Muslimane.

Broj ovako prikupljenih i prikrivenih izbjeglih pravoslavnih Srba nije se mogao točno utvrditi. Prema verzijama broj ovakvih lica je ipak toliki, da i pored vojničkih a oružanih posada, ugrožava sigurnost Hrvatskih elemenata na područjima navedenih kotareva.

Za suzbijanje akcija ovakvih elemenata i za održavanje sigurnosti na područjima pomenutih kotareva nalaze se sada slijedeće posade oružništva i vojske:

U Trebinju: 10 pohodni bataljun (oko jedne satnije) i oružnička postaja. Formira se Trebinjski posadni bataljun.

U Bileću: 7 pohodni bataljun (jedna i pola satnija) i stožer oružničke satnije.

U Gacku: 1 satnija 7. pohodnog bataljuna i jedna oružnička postaja.

U Nevesinju: 1 satnija vojske i oružnička postaja.

Pored toga izdato je u pojedinim općinama pomenutih kotareva 230 pušaka sa streljivom pouzdanim Hrvatima — mještanima, a radi odbrane od eventualnih akcija pravoslavnog življa.

Posade vojske većinom su u mjestima uporišta opterećene stražama, koje su preuzele od Talijanskih vojnih vlasti. Zbog toga su na ovakom velikom prostoru nedovoljne za energično i sigurno suzbijanje akcija pravoslavnog življa. Uglavnom te posade drže se u garnizonima, patrolama uzajamno osiguravaju državni put i upućuju se na mjesta gdje se pojave nepoćudni elementi, za njihovo suzbijanje ili u cilju razoružanja, te se po završenom zadatku vraćaju u svoja uporišta.

Rad samog oružništva također ne daje potpune rezultate u pogledu sigurne akcije na otkrivanju, suzbijanju i hvatanju nepoćudnih elemenata, a to iz razloga što je oružništvo malobrojno i što izgleda, da nije u stanju, da u većem stilu sa vojskom vrši potpuno čišćenje, često vrlo prostranih i teško pristupačnih djelova područja navedenih kotareva. Ovo tim više što još ni granica prema Crnoj Gori nije točno utvrđena, potpuno posjednuta i zatvorena.

Usljed svega izloženog opaža se izvjestan strah i nesigurnost kod Hrvatskog življa, od eventualnih akcija pravoslavnog stanovništva, koje je ostalo u mjestima prebivanja i koje je izbjeglo u šume i planine. Sela su gotovo prazna.

Da bi se ovaj strah i nesigurnost od Hrvatskog stanovništva otklonili, mišljenja sam i predlažem:

1 -r- Da se granični prostor prema Crnoj Gori posjedne i da se posade u garnizonima Bilećskom i Gatačkom pojačaju.

2 — Da se formiraju krstareći odjeli, od naročito zato izabranih i usposobljenih domobranaca, vičnih planinskom zemljištu, koji bi u saradnji sa oružništvom, vršili krstarenja, čišćenja i hvatanje nepoćudnih elemenata u točno utvrđenim i dodijeljenim područjima.

Jačina ovih odjela trebala bi biti oko 30—40 momaka, naoružanih sa 2 puško-mitraljeza, puškama, i na svakog momka po 2 ručne bombe. Da ih predvodi jedan smjeli nadčasnik. Da imaju u svome sastavu 4 dočasnika. Ovi odjeli trebali bi imati za pokret stalno na raspoloženju motorna prevozila. Opremu da imaju planinsku.

Zadatak ovih odjela bio bi da naizmjenično danju i noću krstare po dodjeljenom području, da preko pouzdanih mještana i u saradnji sa oružništvom otkrivaju skloništa izbjeglih Srba, da ih hvataju i da suzbijaju eventualne akcije domaćeg pravoslavnog življa u pojedinim mjestima. Ovi odjeli nebi imali stalno mjesto uporišta.

Prehrana ovih odjela trebala bi se vršiti na zemljištu, u mjestima, kupovinom potrebne hrane na licu mjesta.

3 — Da se sva nepoćudna uhvaćena Hca, pravoslavni Srbi, odmah uklanjaju sa područja navedenih kotareva i otpremaju u zarobljeničke logore u udaljenim mjestima, radi daljeg postupka sa njima.

ZAPOVJEDNIK, POTPUKOVNIK:

Ante Hruža, v r.

BR. 228

LZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA CETVRTE ORUŽNICKE PUKOVNIJE OD 28 JUNA 1941 GOD. O DIZANJU NARODNOG USTANKA I PRVIM AKCIJAMA USTANIKA U ISTOCNOJ HERCEGOVINI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

J. S- Broj 343

Izvješće po zapovjedi

J. S. br. 215/41.

ZAPOVJEDNIŠTVU HRVATSKOG ORUŽNIŠTVA

Sarajvo, 28. lipnja 1941.

Z a g r e b

Ad 4) 24. lipnja 1941. buknuo je ustanak pravoslavnog življa na području krila Bileće, eliminirane postaje Krstača, Rilje, Fojnica, Lukavac i Divin. Jadranska divizija pojačana jedinicama Bosanske divizije. Borbe su u toku, a u glavnom se vode na Morinju, kod Gacka i Avtovca, te duž ceste Nevesinje — Trusina — Dabar.¹

27. lipnja t.g. pogoden jedan naš aeroplan izgorio blizu Gacka, posada spašena.

Pobunjenici srušili su betonski most kod Fojnice.

Naš kamion pun municije i strojnih pušaka kod Kobilje Glave pogoden bombom i onespособljen za daljnji put, tovar spašen.

¹ U vrijeme dok je Partija vršila pripreme za ustanak, usljed ustaškog terora nad srpskim masama došlo je još u junu 1941 god. u pojedinim selima u istočnoj Hercegovini do oružanih borbi između srpskih seljaka i ustaško-domobranskih jedinica. Vidi dokumenat br. 204.

Jedan kamion krcat talijanskim vojnicima na cesti od Gacka prema Bileću kod Meke Grude pobunjenici napali pušcanom vatrom.

27. lipnja t.g. na večer bio je napad na Zmijanac, najvažniju točku između Trebinja i Bileća.

Ad 5) Akcija je u toku.

Ad 6) Odnosi sa Njemačkim trupama najsrdačniji, dočim se prema Talijanima osjeća nepoverenje, zbog sprečavanja rada naših vlasti i oružništva i favoriziranja pravoslavnog življa.

Ad 7) Od podnietog prošlog izvješća nema se šta nadodati.

Zapovjednik:
Vidas

BR. 229

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKOG VODA U VISOKOM OD 28 JUNA 1941
GOD. O ŠTRAJKU RADNIKA U RUDNIKU KAKANJ¹

ZAPOVJEDNIŠTVO
4. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Na J. S. Br. 344

Štrajk radnika u
rudniku Kakanj iz-
vještava.

KONCEPT

Sarajvo, 30. lipnja 1941.

Vod Visoko sa Br. 241 od 28. lipnja 1941. dostavio je slijedeće izvješće:

»U vezi moga brzojava br. 241 od danas izvješćujem slijedeće:

27. lipnja 1941. u 15 sati jedna partija od 300 rudarskih radnika u Kaknju nije htjela stupiti na posao, već su zahtjevali od ravnatelja rudnika da im se isplate navodno obećana, jednomesečna beriva kao pomoć. Ravnatelj je obećao da će u kratkom roku to isplatiti. Poslije su radnici zahtjevali da im se dodijeli hrana, jer ne mogu gladni raditi i da se smijeni poslovođa rudničke potrošačke zadrUge.

¹ Štrajk je organizovala partiska organizacija u rudniku pod rukovodstvom drugova Vase Miskina i Milutina Đuraškovića, koji su bili na nekoliko dana prije izbijanja štrajka uhapšeni od strane ustaških vlasti, ali štrajk je ipak izveden.

Ravnatelj rudnika je obećao, da će radnicima udovoljiti u svemu i pozvao ih da stupe na posao, ali radnici nijesu posao nastupili, već su otišli svojim kućama, pošto su nezadovoljni, što to nije odmah učinjeno.

Kao kolovođe ovog štrajka zapaženi su Kovačević Stjepan iz Poljana, Marković Ivo iz Seoca, Prerad Marko iz Kaknja. Pavlović Franjo iz Pavlovića, Jašarević Džemil iz Desetnika, Hodžabegović Mustafa iz Doboja i Kokošija Mujo iz Ričice, svi kotara Visoko, pa su ih ustaški organi sa oružnicima iz Kaknja uhitili i sproveli ustaškom logorniku u Visoko sa izvješćem, a izvješće je poslato i kotarskom predstojniku u Visokom.

Nikakvog nereda do sada nije bilo, a preduzete su mjere da se nered onemogući.«

Na znanje u vezi izvješća ovog zapovjedništva J.S. Br. 344 od 28. lipnja 1941.

(M.P.i

Dostavljeno:
Zapovjed. Hrvat. oružništva
Zagreb, Izaslaniku Vlade
Nezavisne Države Hrvatske,
Ustaš. povjereniku i Ustaš.
logoru Sarajvo.

Zapovjednik. potpukovnik:
Vidas

BK. 230

**IZVJEŠTAJ KRILNOG ZAPOVJEDNIKA U BILECI OD 28 JUNA
1941 GOD. O ZAUZIMANJU 2ANDARMERISKE STANICE ZMI-
JANAC OD STRANE USTANIKA I O BORBI KOD LJUBOMIRA¹**

**ZAPOVJEDNIŠTVO
4. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Br. 349**

**Napadi pobunjenika
na području krila
Bileće.**

Sarajvo, 29. lipnja 1941.

Krilni zapovjednik iz Bileća dostavio je 28 lipnja t.g. u 23.45 sati preko telefona slijedeće izvješće:

»Oružnička postaja Zmijanac zaposjednuta od pobunjenika, oružnici se sa iste povukli u Arslanagić Kulu.

Jedno odjelenje oružnika iz Trebinja poslano danas u 3 sata u pomoć oružnicima opkoljenim na postaji Zmijanac, ali je bilo na putu kod sela Ljubomira napadnuto od pobunjenika i prisiljeno da se povuče u školu u Ljubomiru, odakle je cijeli dan borilo se sa napadačima.

Danas u 18.30 sati upućena im potrebna pomoć od vojske iz Trebinja, borba je još u toku i ishod iste nepoznat.«

Na znanje u vezi izvješća J.S. Br. 319 od 28. lipnja 1941.

Zapovjednik:

¹ Redakcija raspolaže kopijom izvještaja.

BK. 231

IZVJEŠTAJ KRILNOG ZAPOVJEDNIKA U BILEČI OD 29 JUNA
1941 GOD. O BORBAMA U AVTOVCU

ZAPOVJEDNIŠTVO
4. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Br. 363

Sarajvo, 30. lipnja 1941.

Krilni zapovjednik Bileće telefonom na 29. lipnja t.g. u 24 sati javlja slijedeće:

»28. lipnja 1941. poginuo je na postaji Lukavac narednik Osman Cengiđ.

28. lipnja t.g. Avtovac napadnut. Naša tamošnja satnija sva razbijena. — Osam domobrana došlo 29. lipnja u Bileće, a za ostale se nezna gdje su. U borbi na 28. lipnja oboren je jedan avion, dva avijatičara koji su se sa njega spasli došli su 29-VI. u Bileće — Pobunjenici imaju tri topa — Avtovac je zapaljen, a isto i muslimansko selo Mulje, 1 km od Avtovca udaljeno.

29. lipnja otišla je prema Avtovcu jedna talijanska pukovnija kao kaznena ekspedicija jer su pobunjenici na Kobiljoj Glavi ubili 3 talijana a nekoliko ih ranili. 30. lipnja se ova pukovnija vraća u Bileće, a otišla je i radi toga da iz Gacka evakuira ustaše, stanovništvo i od strane vlasti [one] koji to žele i koliko bude za to mogućnosti.

Veza sa Gackom prekinuta, a situacija je tamo jako kritična.

Zmijanac se nije mogao braniti, jer je bilo jako mnogo pobunjenika i to sve oboružani seljaci iz okolice«.

Prednje se dostavlja u vezi izvješća Na J. SB Br. 319 od 28. lipnja 1941.

(M.P.)

Dostavljeno:
Zapovjedništvu Hrvatskog
oružništva Zagreb, Zapovjed.
Bosanskog divizij. područja,
Izaslaniku Vlade, Ustaškom lo-
goru Sarajvo.

Zapovjednik, potpukovnik:
Vidas

БК. 232

12YJE6TAJ 2APOYJEOMSTYA BE6ETOC POHOБ14OC BATA-
1,JO^A OБ 30 J1WA 1941 OOB. O BOKBAMA PKOT1Y C6TA-
X1KA KOO 6EEA MO6KO I 1.J1JBOM1KA

ZAPOVJEDNIŠTVO 10. POHODNOG BATALJONA

V. T. Broj: 87.

30. Lipnja 1941

Trebinje

Izvjestaj o upotrebi vojne
sile na dan 28 i 29. lipnja
1941. godine.

ZAPOVJEDNIKU JADRANSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA

Na osnovu traženja kotarskog predstojnika iz Trebinja Broj 935/41. godine uputio sam 50. domobrana sa dva časnika i dvije strojne puške sa zadatkom da oslobode od četnika opkoljene oružnike u Ljubomiru kod škole.

Došavši sa automobilima južno od Gradine (745) istočno od s. Mosko koje se nalazi na drumu Trebinje — Bileće otvorena je na taj odred jaka puščana vatra sa pomenutog brda i okolnih visova. — Domobrani su poskakali iz automobila i otvorili vatru na četnike, ali usljed opasnosti da budu opkoljeni i spuštajući mraka, isti su se polako pod vatrom povlačili napuštajući dva automobila sa kojima su se dovezli.

Prema izjavi poručnika g. Ferjanića Ivana bilo je oko 100 pobunjenika — četnika¹ naoružanih sa puškama koji su se spuštali ka krilima i ka automobilima. Kako je domobranima bio nepoznat teren i mnogo šumaraka dozvoljavalo da se prikriveno privuku četnici to je naredio povlačenje ka stanici Jasen.

28 u večje poslao sam pojačanje još jedan vod i dvije strojne puške sa zapovjednikom satnije nadporučnikom g. Ivkovcem Markom a sa zadatkom da prije zore obezbedi Talijanima slobodan prolaz od Trebinja za Bileće, a zatim da krene Ljubomiru radi oslobodavanja opkoljenih.

Imenovani izvršio je akciju osiguranja puta a zatim krenuo sa tri grupe ka Ljubomiru.

¹ Ove borbe kod sela Moska i Ljubomira vodile su ustaničke jedinice iz okoline Ljubomira. U pogledu termina »četnik« vidi predgovor.

Prva grupa krenula je od oružničke postaje Jasen u pravcu S. Mosko — Gradina.

Druga grupa krenula je od oružničke postaje Jasen u pravcu Grkavica (683) istočno od sela Borkovići—Gradina.

Treća grupa krenula je od oružničke postaje Jasen u pravcu Ljubomira.

Svaka od navedenih grupa bila je jaka od 20 vojnika. Ostatak vojnika zadržan je u rezervi za pojačanja onome odredu koji bude najjače napadnut i da se spriječi zaobilaženje pojedinih odreda od strane pobunjenika.

Oko 11 sati 29. ovog mjeseca izvjestio me je da pobunjenici drže sve visove i da je prodiranje ka Ljubomiru bez velikih žrtava nemoguće, našto sam se lično uputio na lice mjesta prikupio ostatak vojnika i naredio da se krenu na s. Mosko gdje sam preuzeo komandu i uputio jedan vod sa jednom strojnom puškom kroz šumarke preko bezimenog brda Jugozapadno od s. Moske prema Gradini, a jedan vod sa jednom strojnom puškom lično sam predvodio grebeniku K. 615 — Gradina — Stražnica na Ljubomir naredivši da se pošto poto mora zemljište očistiti i osloboditi od pobunjenika.

Pri napadu na Gradinu primjećeno je spuštanje oko 40—50 pobunjenika i velika galama se čula od strane istih na raznim uzvicima »Lijevo krilo napred, Desno krilo napred« i td. što je očito bilo da žele obmanuti da ih je bilo mnogo, na 1.500 metara otvorio sam vatru sa strojnim puškama i time zaštićivao domobrane koji su hrabro išli naprijed.

Kada je otvorena vatra sa strojnim puškama zastali su pobunjenici ali idući snop koji je bačen iz strojnih pušaka rastjerao ih je i bježali su u panici preko grebena, nastupanje je produženo do Stražnice od kuda je ponovno dobijena vatra, ali ovoga puta već slabija i vrlo slabo ciljana. Čulo se je dovikivanje »Bježi ide Hrvatska vojska«.

Oko 18 sati nije više bilo u Ljubomiru pobunjenika, a opsjednuti su oslobođeni.

Zapovjednik, potpukovnik
Julije Reš, v. r.

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG
VODA U NEVESINJU OD 30 JUNA 1941 GOD. O POČETKU NA-
RODNOG USTANKA U NEVESINJSKOM SREZU

ZAPORUK¹

Nevesinje
29 19.40

Sarfajevo]
Dan Čas
30 1

24 lipnja ove godine oko 4 sata Srbi stanovnici kotara Nevesinje pobunili su se protiv hrvatske vlasti stop nekoliko stotina naoružanih muškaraca napalo je na oružničku postaju Lukavac Rilje i grad nevesinje i pokušali da zauzmu vlast stop Oružničku postaju Lukavac i Rilje zauzeli momčad razoružali i nekoliko poubijali do sada je pronađeno šest leševa domobranaca čija se imena za sada nisu mogla utvrditi usljed nedostatka podataka i raspadanja leševa Grad i oružničku postaju nevesinje nije uspjelo pobunjenicima zauzeti i ako je borba trajala puna čet[il]ri Dana Pobunjenici su u Kotaru presjekli sve telefonske mreže a puteve oštetili i neke mostove razrušili stop prispjela je vojska i pobunjenici izmiču u planine ali još drže područje Lukavac i jedan dio područja Rilje stop Za sudbinu 19 oružnika ovih postaja još se ne zna u borbama je bilo sa obje strane mrtvih i ranjenih do sada se zna da je teže povrijeđen Lorenc Anto, domobran, koji je prevezen u bolnicu mostar. U borbi pored oružnika učestvovali su ustaše hrvatsko građanstvo i vojska. Kotar se od pobunjenika čisti i uspostavlja red stop Pismeni izvještaj sljedi »

Oružnički Vod Nevesinje
Broj 159

nadporučnik
Kučera

¹ Zapovjedništvo oružničkog krila

DESETODNEVNI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ČETVORTE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 5 JULA 1941 GOD. O POLITIČ-
KOM STAVU NA TERITORIJI PUKOVNIJE I BORBAMA PRO-
TIV USTANIKA U GATAČKOM I NEVESINJSKOM SREZU

ZAPOVJEDNIŠTVO
4. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj J. S. Br. 95

Izvjescće po doglasnoj
službi dostavlja.

Sarajvo. 5. srpnja 1941.

Na temelju prikupljenih podataka po doglasnoj službi za
vrijeme od 26. lipnja do 5. srpnja 1941. podnosim slijedeće izvješće:

I. UNUTARNJA SITUACIJA:

Raspoloženje hrvatskog naroda katoličke i muslimanske vjere
prema vladi i Poglavniku je na cijelom području države vrlo dobro,
osim područja kotara Gacka i Nevesinja, gdje je ustanak pobu-
njenog pravoslavnog življa u punom jeku.

U glavnom pobunjenici drže u svojim rukama Nikšić¹, Avto-
vac, Gacko, Fojnicu, Rilje i Kifino Selo na jednoj strani, a Meke
Grude i Lukavac prema Nevesinju na drugoj strani.

Naša vojska nalazi se u glavnom u Nevesinju. Iz Sarajva
poslana vojska prema Kalinoviku, Ulogu i Plužinama imdla je
sukob sa pobunjenicima na Morinama, te su 2 satnije kod Plužina
porazene, zapovjednik bojnik Pavičić poginuo. Ponovno poslan
jedan bataljun prodro je preko Uloga i Morinja do Plužina i drži
ovu poziciju, koja dominira i kontrolira potpuno cestu Nevesinje—
Gacko, te zatvara cestu Kifino Selo — Plužine — Ulog — Kalinovic.

Vojska iz Nevesinja zaposjela je Kifino Selo. Teške borbe
vode se na sjevernom rubu polja Dabar, na liniji Trusina — Divin,
kod kojih borbi je poginuo ustaški časnik nadporučnik g. Marijan
Babić, čija lješina prevežena je 4. srpnja t. g. kroz Sarajvo za
Zagreb radi ukopa.

¹ Ni tada, ni docnije — u julskom ustanku crnogorskog naroda,
ustanici nisu Nikšić oslobodili; Nikšić, Cetinje i Titograd bili su jedina
tri mjesta u kojima se održao okupator u vrijeme julskog ustanka u
Crnoj Gori.

30. lipnja t. g. proglašen je prijeki sud za cijeli pobunjeni kraj Hercegovine i stanovništvo pozvano da položi oružje. Istog dana preuzeo je vojnu komandu podmaršal g. Laxa, sa sjedištem u Mostaru. Pobunjenici dobili rok do 2. siječnja t. g. 16 sati, te se istodobno vodili s njima pregovori radi predaje. Ovi pregovori ostali su bezuspješni.

Pobunjenici se regrutiraju iz žiteljstva tamošnjeg kraja pojačani srpskim elementom, izjurenim iz Macedonije od Bugara i otpuštenih oružnika, te raznih drugih elemenata[^]

II. STRANA PROPAGANDA:

1) 22. lipnja t.g. Durašković Milutin iz Podgorice i Miskin Vaso iz Trebinja uhićeni su u Kaknju, kotar Visoko i sa pronađenim kod njih komunističkim materijalom sprovedeni redarstvu u Sarajevo.

2) 27. lipnja t.g. u rudniku Kakanj stupilo je u štrajk 300 radnika. Uhićeno 10 kolovođa od ranije evidentiranih kao komunista i sprovedeno redarstvu Sarajvo, rad u rudniku nastavljen.

3) Po informacijama sa nemačke strane, rastura se ruska komunistička propaganda kroz Bugarsku i Macedoniju u našu zemlju. 1. srpnja t. g. otkrivena je u Sarajevu kompletna komunistička centrala, te su povodom toga mnoge osobe stavljene u pritvor.

4) Engleska propaganda dolazi na naš teritorij engleskim podmornicama, koje neopaženo prebace ljudstvo i materijal na albansku i dalmatinsku obalu.

VI. ZAKLJUČAK:

•Javna sigurnost na području pukovnije povoljna je, osim na području kotara Gacka i Nevesinja, obzirom na ustanak pobunjenika.

Opća politička situacija povoljna je.

(M.P.)

Zapovjednik, potpukovnik
Vidas

Dostavljeno:

Zapovjedništvu Hrvatskog oružn.
Zagreb, Izaslaniku Vlade Sarajvo,
zapovjedništvu Bosanskog i Jadran-
skog diviz. područja Sarajvo i Mo-
star, zapovjed. 1. 2 i 3 oružničke pu-
kovnije i svima krilima ove pukov-
nije.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA BOSANSKOG DIVIZISKOG PODRUČJA OD 10 JULA 1941 GOD. O PRIPREMAMA NARODA ZA USTANAK I RASELJAVANJU SRPSKOG STANOVNIŠTVA U BOSANSKOJ KRAJINI

ZAPOVJEDNIŠTVO
4. HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Br. 105

Prebacivanje pravoslavnog
življa.

Sarajevo, 12. srpnja 1941.

Zapovjedništvo Bosanskog divizijskog područja sa B.T. Br.932 od 10. srpnja t. g. dostavilo je slijedeće izvješće:

»Od zapovjednika 9. pješačke pukovnije (Travnik) primljeno je izvješće: Ovo zapovjedništvo prima opetovana izvješća o spremanju neke četničke akcije¹ u kvadratu Glamoč—Grahovo—Ključ — Petrovac. Vijesti o tome daje kotarska oblast u Bugojnu i Livnu, te ustaški stožer u Glamoču i Bugojnu.

U šumskom predjelu istočno od Glamoča, viđen je jedan bivši jugoslavenski major sa 3 jugoslavenska osicira, a vidio ih je jedanugar. Prema ovom vrši se tamo neko prikupljanje lica pod oružjem.

K tome pridolazi još činjenica, da su mnogi Srbi osobito iz situiranih krugova, jednostavno izgubili se iz evidencije, napose iz doline Vrbasa, oko Donjeg Vakufa i Bugojna i iz Kupresa.

Postoji osnovana sumnja da su se i ta lica udružila s odmetničkom grupom u šumi više Glamoča.

Nasilne akcije nisu još vršene. Moguće je po srijedi tek bijeg Srba ispred nagle akcije ustaša, a nije isključeno da je ovo prikupljanje tek početno stanje, ali očevidno je da je to u kakvom bilo obliku, protivno sadašnjem stanju.«

24. lipnja t.g. g. Veliki Župan župe Psat i Krbava naredio je usmeno, da se ima iseliti sav živalj grčko-istočnjačke i židovske vjere iz Bihaća, izuzev stranaca i mješovitih brakova Hrvata. Rok za spremanje pučanstva dat je jedan sat, te je u 5 sati pučanstvo pristizalo na sabiralište i u 24 teretna kamiona, stavljenih na raspo-

¹ Odnosi se ustvari na pripreme za ustanak, koje ie izvodilo tih dana Vojno povjereništvo pri Sreskom komitetu KPJ za Bosansko Grahovo i okolinu.

loženje od talijanskih vojnih vlasti, u dvije partije prevezeno u Kulen Vakuf, gdje je od kotarskog predstojnika iz Bos. Petrovca preuzeto. Zidovi su smješteni u Kulen Vakufu, a grčko istočnjaci (pravoslavci) raseljeni po kotaru Bos. Petrovac.

Iseljeno pučanstvo sa sobom je po osobi moglo ponijeti 500 dinara, a novac i dragocjenosti koje su pretresom kod njih nađene izuzev gornju svotu, oduzete i predane kotarskom predstojniku. Kuće, stvari i stoka iseljenih ljudi stavljeni su pod stražu i posebna povjerenstva ovo popisuju.

Nadalje prebačeno je iz Ličkih krajeva, osobito iz Donj. Lapca ljudstvo grčko-istočne vjere u Bosnu, tako da se naročito u kotaru Bos. Petrovac stvara slična situacija, kao na području kotara Bijeljina, koja je tim opasnija, ako naprijed navedeno izvješće o prikupljanju sumnjivog življa odgovara istini.

(M.P.)

Dostavljeno:

Zapovjedništvu Hrvatskog oružni-
štva Zagreb i 2 i 3 oružničkoj
pukovnji.

Zapovjednik, potpukovnik:
Vidas

BR. 236

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUZNICKOG VODA U GACKOM
OD 15 JULA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV USTANIKA NA
SEKTORU GACKO-AVTOVAC

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Zapovjedništvo oruž. voda
Taj. Broj 28

15 srpnja 1941 godine
Gacko

4. HRVATSKOJ ORUZNICKOJ PUKOVNIJI — SARAJEVO

Dana 25. lipnja 1941 godine oko 17.30 sati bila je napadnuta oružnička postaja Fojnica. U postaji su se nalazili 6 oružnika koji su se upustili u borbu sa napadačima i u toj borbi je poginuo oružnički pokusnik Srebrenović Josip, 2 pokusna oružnika bila su zarobljena, te nakon 7 dana pušteni, dok su se trojica spasili bjegom. Zapovjednik omžničke postaje Džemil Sarić sa pokusnim oruž-

nikom Kapelčaninom Miškom bio je u patroli u Šipašnom radi predvođenja Damjanca Radovana kotarskom uredu Gacko, gdje su u borbi sa odmetnicima podlegli.

Situacija postaje sve mutnija. Obruč se steže oko Avtovca i Gackog i odmetnici se spremaju da napadnu na pomenuta mjesta. Sve telefonske veze su prekinute kao i svaki saobraćaj. Sa naših položaja vidimo neprijatelja kako se prebacuju i organiziraju. Svi Srbi koji se nisu prije odmetnuli, pobjegli su u goru i pridružili se odmetnicima.

27. lipnja t.g. dolaze 5 aviona iz Sarajeva nama u pomoć, te bombardiraju neprijatelja i gađaju ga mitraljezima. Neprijatelju je uspjelo da obori jedan naš avion i to pogotkom mitraljeza u rezervar. Avijatičari su se spasili dok je avion sa materijalom planuo.

28. lipnja t.g. u 4 sata u jutro pobunjenici navaljuju na mjesto Avtovac. Avtovac brani 200 vojnika sa vrlo slabim naoružanjem kao i oko 50 mještana. Sam napad bio je brižno pripremljen, izvršen je jednovremeno sa tri strane i to iz Lipnika, Jasenika i Miholjača. Napadači su u početku imali nešto uspjeha, jer su iznenadno napali, međutim kada su se naši snašli bili su napadači malo potisnuti i do večera je tako trajalo pozicijska borba. Prema procjeni napadača je bilo oko 1500 od toga oko 1000 sa puškama. Istoga dana na večer oko 11 sati pod okriljem noći napali su u masama Avtovac te ga osvojili. Vojska se je iz nedostatka municije morala povući preko polja prema selu Medjulićima i Ključu. Napadači su sada pristupili pljačkanju i ubijanju civilnog pučanstva koje se nije pre evakuisalo. Nešto posle pola noći planulo je u Avtovcu sve što je moglo da izgori...

Obruč oko Gackog stegnio se još više. Istog dana tj. 28. lipnja dolazili su naši avioni u dva maha i bombardovali neprijateljska sela. Jedan od avijona nezgodno se spustio i ošteti tako da je postao neuporabljiv. Poslije podne dovezao je jedan avion 4 sanduka municije kao i jedan avijonski mitraljez.

29. lipnja t.g. očekujemo svaki čas napadaj na Gacko. Iz Gacka seli sve što se može u susjedna sela Fazlagića Kule. Branioca Gacka bilo je oko 50 i to oružnika 20 i ustaša 30. Utvrdili smo se i očekivali nove događaje. Međutim oko 17 sati po podne stiže nam i pomoć. 100 Talijanskih kamiona došlo je u Gacko. Pred Avtovcom pobunjenici su otvorili mitraljesku vatru na Talijane, ali kako ih je bila motorizovana divizija, povukli su se pobunjenici iz Avtovca u Jasenik¹ i Lipnik. Talijani su boravili kod nas jednu noć, te su rano u jutro napustili Gacko i uputili se u Bileću prepuštajući nas sudbini. Njima je bio cilj da prikupe svojih 30 vojnika koje su odmetnici raspršili kod Kobilje Glave. Po podne 30 lipnja dolazi

¹ Jasenak

180 naših vojnika iz sela Ključa koji su se prije borili u Avtovcu te smo mi oružnici i vojnici organizirali položaje za odbranu. Noć je bila strašna, bura, gromovi i kiša još su strašnije djelovali na braniocima. Pravo je čudo što napadači nisu iskoristili ovu noć, jer odbrana ne bi usled vremenskih priljka bila djelotvorna. Ta naša najkritičnija noć prošla je relativno dosta mirna i Gacko je ostalo pošteđeno.

1. Srpnja t.g. dolaze ponovno u Gacko Talijani, ali ovaj put preuzimaju oni odbranu grada u svoje ruke i na svoj način organiziraju položaje i utvrđuju se.

U borbama oko Avtovca poginulo je 8 vojnika dok je 12 ranjeno, jedan časnik je ranjen, nadalje je poginulo oko 30 mještana iz Avtovca i Mulja.

U vremenu od 20 do 28 lipnja t.g. poginulo je također 6 Talijanskih vojnika dok ih je 18 ranjeno.

U svima borbama oružnici su se držali na visini i uvijek su najaktivnije sudjelovali. U vodu u Gacku za sada nalaze se preostali oružnici oružničkih postaja Jasenik, Kazanci, Stepen i Fojnica.

Oružnička postaja Šipovica ostala je do sada pošteđena i na njenome reonu vlada mir izuzev što je bilo u ovom vremenu tri manja napada sa istočne strane na reon ali je svaki napad odbijen.

8. srpnja po podne u 4 sata stigao je u Gacko 15 pohodni bataljon naših vojnika, koji je napredovao iz Nevesinja, pod zapovjedništvom potpukovnika g. Kopačma zapovjednika odreda, koji operira od Nevesinja u pravcu Gacka.

Svi mještani kao i okolna sela razoružani su po vojsci, koja je preuzela vlast potpuno u svoje ruke. —

Zapovjednik, nadporučnik,
J. Markus, v. r.

BR. 237

ZAPISNIK O SASLUŠANJU USTAŠKOG TABORNIKA OD 30
JULA 1941 GOD. POVODOM NAPADA USTANIKA NA BOS.
GRAHOVO

Radeno u kancelariji Mjesnog zapovjedništva Sinj na dan 30
srpnja 1941 godine u Sinju.

Z A P I S N I K
Nad tabornikom

Ustaškog logora Bos. Grahova Karduna Andrije iz sela Like\
općina Bos. Grahovo, kotar Bos. Grahovo.

Na stvarna pitanja pod obeća-
nom zakletvom i datom časnom ri-
ječju navedeni je izjavio:

I.

Na dan 26. srpnja 1941 godine sve telefonske veze
koje su spajale Bos. Grahovo sa Kninom i sa Drvarom
bile su prekinute, a zašto smo mi u Ustaškom logoru
doznali tek 27 srpnja t. g. u 4 sata prije podne, a to
vrijeme smo doznali i za ustanak koji je izbio selo Boro-
vači², a doznali smo od ustaša koji su bili na osiguranju
mosta u selu Borovači pošto su bili napadnuti od strane
ustanika, od njih su dvojica poginuli prilikom toga su-
koba. Doznajući za ustanak ja sam sa još deset ustaša
odmah otišao na lice mjesta, da se o tome uvjerim. Još
na putu pobunjenici su nas susreli i napali, dvojica ustaša
prilikom toga napada su poginula, a mi smo svi zatim
odstupili. Pobunjenici su napali sa snagom od oko sto-
tinu ljudi. Poslije toga oko 5 sati ja sam organizovao
odbranu sela Bos. Grahova u zajednici sa vojskom. U
kratkom vremenu zatim pobunjenici su napali selo, uz
pomoć samih mještana i okolnih sela³, pod jačom sna-

¹ Luka

² Borovača

³ Napad na Bosansko Grahovo organizovao je, istovremeno kad i
napad na Drvar, Štab za Srez Bosansko Grahovo i okolinu. Ovaj štab je
avgusta 1941 god. prerastao u Štab Drvarske NOP brigade, a od boraca
iz okoline Grahova formiran je Grahovski bataljon Drvarske NOP
brigade. Vidi dokumenat br. 77.

gom pobunjenika ja sam bio prinuđen da se povučem noću u 23 sata u pravcu Knina.

Pobunjenici u Grahovu bili su obučeni neki u seljačkom crnom odjelu sa šubarama i znakom četničkim, a neki u crvenom odjelu sa crvenim zastavama u ruci (Komunisti).

• Po pričanju izbeglica iz Grahova, pobunjenici, kada su u isto došli sve što je u Grahovu ostalo od našeg življa sve su poklali i onesposobili (isprebijali), kuće su sve popalili, a sela Bilandije i Vulić su potpuno razorili i zapalili, takode su i sve opljačkali, stoku su ubijali i puštali iz obora u žita.

Po ovome nemam više ništa da kažem a na pokazato mogu se zakleti.

Potpisujem
Karduna Andrija v. r.
Tabornik ustaškog stana
u Bos. Grahovu.

Prisutni:

- 1) St. narednik Marko Šarić v. r.
- 2) narednik Ivan Blišić v. r.

Zapisnik sačinio i ovjerava:

DOMOBRANSKO MJESNO
ZAPOVJEDNIŠTVO
V. T. Br. 25
1. VIII. 941. god.
u Sinju.

Zapovjednik podpukovnik,
Buble v. r. .

Da je prepis vjeran svome originalu:

Tvrđi
Glavar stožera
Glavnostožerni podpukovnik,
Klišanić

(M.P.)¹

¹ Okrugli pečat: Zapovjedništvo Jadranskog divizijskog područja, Mostar.

BR. 238

i

**ZAPOVIJEST ZAPOVJEDNIKA KOPNENE VOJSKE NDH OD
31 JULA 1941 GOD. ZA POSTUPAK PRI UGUŠIVANJU NAROD-
NOG USTANKA U BOSNI**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNENE VOJSKE**

Vojni ured 1190

V. T. V. Broj

U Zagrebu 31 srpnja 1941 god.

VEOMA ŽURNO

TAJNO

**ZAPOVIJED
ZA AKCIJU OKO SAVLAĐIVANJA POBUNE U BOSNI**

U svrhu daljeg rada oko savlađivanja pobune u Bosni

ZAPOVJEDAM:

1 — Cjelokupna akcija protiv pobunjenika ima se izvoditi na slijedećoj načelnoj osnovi:

Ne upuštati se u akcije manjim izoliranim dijelovima na dugačkim pravcima i velikim prostorima po planinama i šumama, već zaposjesti i osigurati i čvrsto držati pojedina važna uporišta.

2 — Ova su uporišta slijedeća:

a) Pod zapovjedništvom generala Lukića Mihajla sa sjedištem u Gospiću:

Otočac: zadaća posade osigurati mjesto sa okolinom kao i pravce ka Gospiću (do Perušića) i Bihaću (do Plitvica).

Gospić: zadaća posade osigurati mjesto sa bližom okolinom kao i pravce ka Otočcu (do Perušića), ka Bihaću (do Korenice) i ka Gračacu (do Lovinca).

Gračac: zadaća posade: osigurati mjesto sa okolinom kao i pravca ka Gospiću (do Lovinca), ka Kninu (do ž.st. Zrmanja) i ka D. Lapcu.

Jedan dio (približno jedna satnija) uputiti u Lovinac sa zadaćom da održava vezu između Lovinca i Gračaca i osigura pravac ka Udbini.

Knin: zadaća posade: osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravca ka Gračacu (do Zrmanje), ka Drnišu i ka Bo[^]. Grahovu i Drvaru (u granicama mogućnosti).

b) Pod zapovjedništvom generala Rumlera sa sjedištem u Prijedoru:

Bihać: zadaća posade osigurati mjesto sa -bližom okolinom kao i pravca ka Krupi, ka Plitvicama, ka D. Lapcu i Bosanskom Petrovcu (do raskrsnice kod Vrtoče).

Bosanski Novi zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca ka Bos. Krupi, Kostajnici i Prijedoru (do Svodna). Po potrebi izdvojiti manje dijelove u Bos. Krupu i Bos. Kostajnicu radi zaštite prijelaza na Uni.

Prijedor zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca na Bos. Novom (do Svodna), Sanskom Mostu i Banja Luci (do s. Ivanjska).

Ključ zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca ka Sanskom Mostu, Bos. Petrovcu (do s. Bravsko) i Varcar Vakufu ^do raskrsnice kod s. Orahovljani).

Bosanski Petrovac zadaća posade osiguranje mjesta sa najbližom okolinom kao i pravaca ka Bihaću (do Vrtoča), Ključu (do Bravskog), Drvaru i Bos. Krupi.

Banja Luka zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca ka Prijedoru (do Ivanjske), Sanskom Mostu s. Orahovljani i Jajcu. Po potrebi držati u Jajcu takođe izvjesnu posadu.

c) Pod zapovjedništvom jednog pukovnika, koga odredi podmaršal Laxa sa područja Jadranske divizije sa sjedištem u Sinju:

Knin: zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca ka Gračacu (do Zrmanje), ka Drnišu, ka Sinju (do Vrljike) i ka Grahovu i Drvaru (ovo zadnje u granicama mogućnosti).

Sinj: zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca ka Kninu (do Vrljike), i Livnu (do Cajića).

Livno; zadaća posade osiguranje mjesta sa bližom okolinom kao i pravaca ka Sinju (do Cajića) i u granicama mogućnosti ka Glamoču i Bugojnu.

3 — Način rada posada je slijedeći:

Posjesti najzgodnije položaje za zatvaranje pravaca koji izvode u dotično mjesto, odbijati energično sve eventualne napade pobunjenika, praviti eventualne ispade u svrhu suzbijanja pobunjenika i represalija.

Obranu izvodi aktivno. Snage grupirati na pravcima a ne razvući i držati jače pričuve.

Ispade i represalije izvoditi najprije u bližoj okolini mjesta i sa osloncem na njega, a potom i dalje.

Represalije imaju se sastojati u uzimanju taoca, uzimanju stoke i hrane i uništenju naseljenih mjesta, koja su žarišta pobunjeničke akcije.

Osiguranje pravaca vršiti jačim krstarećim dijelovima.

Čišćenje zemljišta vršiti postepeno, najprije u okolini posada, a zatim dalje.

Za čišćenje i osiguranje pravaca prvenstveno upotrebiti naoružano stanovništvo, željezničare, cestare, oružništvo a samo izuzetno regularne čete. U tu svrhu svaki zapovjednik ima dužnost, da od

pouzdatih ljudi stvori formacije, koje imaju služiti kao pomoć vojsci za ove zadaće kao i za izvršavanje i obavješćavanje. Za naoružanje ovih formacija upotrebiti i oružje oduzeto od upravnih vlasti (stare puške, lovačke puške, revolvere i t.d.). Paziti da se ne naoružaju Ijevičari i nepouzdati.

Svaku akciju dobro pripremiti, izvoditi je brzo i energično, sa jačim dijelovima, koje po svršenoj akciji ponovno povratiti u uporište. U slučaju potrebe noćenja izvan uporišta koristiti u prvom redu oružničke postaje i mjesta sa hrvatskim stanovništvom.

4 — Za osiguranje što veće pokretljivosti svaki zapovjednik ima:

a) Rekvirirati automobile (teretne, osobne i autobuse) i držati ih stalno u pripremi za prebacivanje četa i opskrbu.

b) U blizini željezničkih pruga držati spremne kompozicije (manje). Dijelove upućivati željeznicom do mjesta upotrebe i na isti način ih vratiti.

5 — Veze: svaki zapovjednik dužan je da stalno vodi brigu o dobroj vezi sa susjednim posadama. Za ovo koristiti brzoglas, brzoglas i teklice na samovozima ili motornim kotačima (uvijek sa oboružanom pratnjom). Osim toga organizirati izvještajnu službu među stanovništvom sa svrhom, da se pravovremeno otkriju predznaci pobune, pokreti pobunjenika, njihova jačina, naoružanje, način opskrbljivanja i t.d. U tu svrhu pozvati hrvatsko stanovništvo na užu suradnju i skrenuti im pažnju, da je njihovo sudjelovanje u akcijama vojske u prvom redu u njihovom interesu.

6 — U mjestima posada prikupiti dovoljne zalihe hrane (osobito konzervi), streljiva i pogonskog materijala. Za ovo se najkraćim putem obratiti glavarima Intendantskog, Top.-tehničkog i Prometnog ureda koji imaju sve opravdane zahtjeve smjesta uvažiti. U slučaju da u kojem momentu uzmanjka ljudske i stočne hrane ovlašćujem zapovjednike na vršenje rekvizicije na propisan način prvenstveno kod srpskog stanovništva.

7 — Prilikom upotrebe formacija sastavljenih od stanovništva 1 neuniformiranih, zapovjednici imaju organizovati način raspoznavanja.; na primjer: povez u hrvatskim narodnim bojama oko ruke ili na prsima, izdavanje specijalnih legitimacija, izdavanje znakova raspoznavanja i slično.

8 — Svi zapovjednici uspostaviti će što tješnju suradnju s građanskim vlastima i uputiti ove da u svemu potpomažu akciju vojske koja u ovim momentima [ima] prvenstveni karakter.

9 — Slične mjere eprcze poduzet će svi zapovjednici div. područja kako bi se eventualna akcija već unaprijed onemogućila i osuđena ili ako izbije, u samom zametku ugušila.

9a — Sve napadne akcije po ranijim zapovijedima saobraziti odredbama ove Zapovijedi.

10 — Izvještaje:

Svi zapovjednici dostavit će najžurnije neposredno ovom Zapovjedništvu izvještaj o stanju na veće 1. kolovoza o. g. sa skicom točnog rasporeda svojih četa, kao i njihovim točnim nazivima. Poslije toga sve izvještaje dostavljati preko svojih zapovjednika, određenih točkom 2, a samo izuzetno neposredno ovom Zapovjedništvu Zagreb telefon br. 7771.

RAZASLATO:
Svima zapovjednicima diviz.
područja \po 5 komada), ge-
neralu Rumleru (5 komada),
generalu Lukiću (5 komada),
generalu Laxi, zapovjedniku
oružništva, zapovjedniku
zračnih sila, Ravnateljstvu
za javnu sigurnost glavnom
stožeru Ustaške vojnice i
glavarima svih ureda ovog
zapovjedništva, Glavnom sto-
žeru domobranstva. Pretsjed-
ništvu Ministarstva domobran-
stva

Zapovjednik kopnene vojske
general pješništva
Štancer

BR. 239

**NAREDBA VOJSKOVODE NDH OD 31 JULA 1941 GOD. ZA
SPRECAVANJE ŠIRENJA PANIKE MEĐU STANOVNIŠTVOM
II POBUNJENIM KRAJEVIMA**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNENE VOJSKE**

Vojni ured
V. T. V. Broj 1177
U Zagrebu 31 srpnja 1941 god.

**VEOMA ŽURNO
TA JNO**

**O K R U Z N I C A
SVIMA ZAPOVJEDNIŠTVIMA KOPNENE VOJSKE**

Vojskovoda je izdao slijedeću zapovijed:

»Ustanovljujem, da su popustili živci kod pučanstva u insur-
ranim krajevima, radi precjenjivanja broja insurgenata, koji bi
kad se sve vijesti uvažee, iznašali pola milijuna četnika¹

¹ O terminu »četnik« vidi prčdgovor.

Zapovjednici imadu zapriječiti stanovništvu širenje panike i nepotrebnog uzrujavanja i bodriti ih na čuvanje živaca i na borbu protiv četnika.

- Razumijeva se, da zapovjednici moraju ostati trijezni i ne nasijedati alarmantnim vijestima raznih panikera. Naprotiv imadu dužnost umiriti pučanstvo i raznovrsne građanske funkcionere, obzirom na naše sile, koje su u pokretu.

Svi zapovjednici koji ne bi izvršili svoju dužnost i kod kojih bi se ustanovila mekoća i neodlučnost, mogu računati time da ću bezobzirno postupati prema njima. Naprotiv oni koji pokazuju inicijativu, biti će od mene uzeti u osobite obzire. Zapovjednici gromada imadu neprestano u tom smislu na podređene djelovati.

Dezertacije panikera imadu se po potrebi na licu mjesta smrtnom kaznom kazniti.

Sve časnike, dočasnike, i domobrane, koji se osobito iskažu, brzglasno ovamo javiti.«

Prednja zapovijed dostavlja se na točno izvršenje.

RAZASLATO:

Svima divizijskim zapovjedništvima
(10 komada za svako).

Zapovjednik kopnene vojske
general pješništva
Štancer

BR. 240

**NAREDBA VOJSKOVODE NDH OD 2 AVGUSTA 1941 GOD. ZA
ČIŠĆENJE USTANIČKIH SELA U BOSANSKOJ KRAJINI**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNENE VOJSKE**

Vojni Ured 1217

V. T. V. Broj

U Zagrebu 2 kolovoza 1941 g.

**VEOMA 2URNO
TAJNO**

Vojskovođa je zapovjedio:

»Iz svih izvješća vidim, da su bile pretjerane vijesti o broju pobunjenika.

Mjestimično je utvrđeno, da pobunjenike vode Srbijanci, bivši jugoslovenski časnici.

Određujem, da se ne prave nikakvi veliki pokreti dok nije teren u zaleđu, te u lijevom i desnom boku očišćen od muškaraca, koji su za oružje sposobni. Kod onih koji se susretnu u borbi ili u pomoćnoj službi te borbe, nema smilovanja, bilo muško ili žensko, imade se na licu mjesta provesti prijeki sud. Za muškarce koji se pronadu u selu, a za oružje su sposobni, i bude dokazano da nisu učestvovali u borbi, imadu se pohvatati i odvesti u sabirne logore. Zene i djeca u selima imadu se štediti u koliko nije dokazano, da su bili jataci.

Iz toga proizlazi dužnost za grupu generala Rumlera da u prvom redu očisti sva sela u prostoru Bos. Novi —• Kostajnica — Dubica sa zapadne i sjeverne strane i između Sane, Prijedor, Omarska, Banja Luka, i to sa snagama, koje se u tome prostoru nalaze.

Okolica Sanskog Mosta i Prijedora, Krupe, Krnjeuše i Bihaća imade se na isti način očistiti kao i gore.

Grupa pukovnika Matkovića, Gustovića, Metzgera, Zgaga i generala Lukića imade stvoreni obruč prema nutrinji sve više stezati, a osobito sprečiti probijanje ustanika prema jugu.

Osobito kraj pruga Bos. Kostajnica — Novi — Bihać i Novi — Banja Luka i južno i sjeverno mora biti sve raščišćeno, tako da pruga više ne dođe u opasnost.

Oni koji se mrtvi nadu, imadu se duboko pokopati, radi sprječavanja zaraze.«

Prednje se dostavlja na točno izvršenje.

RAZASLANO:

Zapovjednicima Jadranske,	ZAPOVJEDNIK KOPNE NE VOJSKE
Bosanske i Vrbaske divizije,	GENERAL PJEŠAŠTVA
Generalu Rumleru (Banja Luka),	• Štancr gp.
Generalu Lukiću (Gospić),	
Pukovniku Matkoviću (Bos. Petrovac) —	
preko Bihaća,	
Pukovniku Gustoviću (Travnik) —	
preko Bosanske divizije,	
Pukovniku Zgagi i potpukovniku	
Metzgeru preko stožera	
Jadranske divizije,	
Potpukovniku Najbergeru (Bos. Novi)	

(M.P.)

T

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO KOPNENE VOJSKE
Vojni Ured 1217
V.T.V.Broj
U Zagrebu 2 kolovoza 1941 g.

VEOMA ŽURNO

TAJNO

Vojskovođa je zapovjedio:

"Iz svih izvješća vidim, da su bile pretjerane vijesti o broju pobunjenika.

Mjestimično je utvrđeno, da pobunjenike vode Srbijanci, bivši jugoslovenski časnici.

Određujem, da se ne prave nikakvi veliki pokreti dok nije teren u zaleđu, te u lijevom i desnom boku očišćen od muškaraca, koji su za oružje sposobni. Kod onih koji se susreću u borbi ili u pomoćnoj službi te borbe, nema smilovanja, bilo muško ili žensko, imade se na licu mjesta provesti prijeći sud. Za muškarce koji se pronadu u selu, a za oružje su sposobni, i bude dokazano da nisu učestvovali u borbi, imadu se pohvatati i odvesti u sahirne logore. Žene i djeca u selima imadu se štediti u koliko nije dokazano, da su bili jataci.

Iz toga proizlazi dužnost za grupu generala Rumlera da u prvom redu očisti sva sela u prostoru Bos, Novi - Kostajnica - Dubica sa zapadne i sjeverne strane i između Sane, Prijedor, Omarska, Banja Luka, i to sa snagama, koje se u tome prostoru nalaze.

Okolica Sanskog Mosta i Prijedora, Krupe, Krnjeuše i Bihaća imade se na isti način očistiti kao i gore.

Grupa pukovnika Matkovića, Gustovića, Metzgera, Zgaga i generala Lukića imade stvoreni obruč prema nutrinji sve više stezati, a osobito sprečiti probijanje ustanika prema jugu.

Osobito kraj pruga Bos, Kostajnica - Novi - Bihać i Novi - Banja Luka i južno i sjeverno mora biti sve raščišćeno, tako da pruga više ne dođe u opasnost.

Oni koji se mrtvi nadu, imadu se duboko pokopati, radi spriječavanja zaraza."

Prednje se dostavlja na točno izvršenje.

RAZASLANO:
Zapovjednicima Jadranske,
Bosanske i Vrbaske divizije,
Generalu Rumleru /Banja Luka/,
Generalu Lukiću /Gospić/,
Pukovniku Matkoviću /Bos. Petrovac/,
preko Bihaća,
Pukovniku Gustoviću /Travnik/-
preko Bosanske divizije,
Pukovniku Zgagi i potpukovniku
Metzgeru preko stožera
Jadranske divizije,
Potpukovniku Najbergeru /Bos. Novi/

ZAPOVJEDNIK KOPNENE VOJSKE
GENERAL PJEŠASTVA

BR. 241

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKE POSTAJE SVODNA
OD 4 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZECU 2ANDARMERISKE
STANICE U SVODNOJ OD STRANE USTANIKA**

**ZAPOVJEDNIŠTVO 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Br. 718**

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Z A G R E B.

**Ratković Franjo zapov-
jednik postaje Svodna
izvještaj o napadu čet-
nika na postaju dostav-
lja.**

Banja Luka, 9. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Svodna sa dopisom Br. slu-
žbeno od 4. kolovoza 1941. dostavlja slijedeće izvješće:

»Dne 30. srpnja 1941. oko 23 sata u noći potpisati je bio oba-
vešten da su iste noći primećeni nekih 8 ustaša u kokuruzima
blizu željez. postaje Svodna. Ovo mi je bilo sumnjivo, te sam odmah
brzoglasno upitao Ustaški logor u Bos. Novom i Prijedoru da li
se njihove ustaše nalaze u Svodnoj, te sam dobio izvješće, da se
njihove ustaše ne nalaze u Svodnoj.

31. srpnja t. g. krenuo sam sa tri ophodnje i pretresao teren
u okolini Svodne, ali se primjećena lica nisu mogla pronaći, jer
su se preko noći prebacili u Pravcu Dragotinje, gde su četnici još
istoga dana pre podne otpočeli sa rušenjem željezničke pruge.

Istoga dana oko 12. sati došlo je sa vlakom od Bos. Novoga
oko tri satnije naše vojske u Svodnu i odmah produžili prema
Dragotinji, te na licu mjesta uhvatili nekoliko četnika koji su ru-
šili prugu, od kojih su odmah na licu mjesta nekoliko četnika pou-
bijali, a potom se vojska sa istim vlakom odmah povratila u
Bos. Novi.

Odmah nakon 1 sat, pošto se je vojska povratila iz Dragoti-
nje, jedna grupa četnika napala je oružničku postaju Svodna¹,
koji su žestokim otporom oružnika odbijeni od postaje. U isto
vrijeme začule su se velike pucnjave pušaka sa sviju strana, a

¹ Vidi primjedbu br. 1 na strani 262.

potom i uzvici »Ura Ura«, ja sam odmah skočio na jedno brdo i vidio sam ogromne mase četnika i drugih naoružanih mještana sa raznim oružjem, koji sa sviju strana opkoljavaju oko oružničke postaje, pucajući iz pušaka i vičući Ura.

Videći opkoljavanje i opasnost za pogibelju, ja sam se odmah povratio postaji i zapovidiyo oružnicima da se povučemo neopaženo prema rijeci Sani, svi smo se povukli koji smo bili na postaji, sem razvodnika Hamde Ganića. U ovome se otvorila žestoka vatra na nas, a mi smo također dali još žešći otpor i navalili jurišem, te probili četnički front, i tako se povukli do reke Sane. Svi smo oružnici sa svom opremom poskakali u reku Sanu i preplivali preko iste, sem pokusnog oružnika Agana Kučuka i priv. oružnika Ljevar Filipa koji su ostali u kokuruzima pored same reke Sane, i ja sam nekbliko puta iste zvao, ali ih nisam mogao dozvati, i tamo su ostali.

Prilikom prelaza preko reke Sane, nismo imali velike napade, ali kad smo prešli preko reke, onda su nas dočekale zasede na više mjesta, te u velikoj borbi jedva smo se dograbili jedne šume, gdje smo ostali sve do mraka i preko cele noći, kada smo se na 1. kolovoza ujutru rano prijavili na oruž. postaju Bos. Novi.

Privremeni oružnik Filip Ljevar također je došao na postaju Bos. Novi na dan 4. kolovoza t. g. te po njegovoj izjavi, da se je borio sa četnicima u kokuruzima gde je bio ostao iza nas, a zatim da je prebegao u postaju Svodna i ovom prilikom da je ubio 5 četnika, u postaji je ostao sve dok je imao municije, a zatim je svoju pušku razvalio i onespobio, i zatim se u krajnjoj nuždi predao četnicima, koji su ga na intervenciju dvojice meštana živa pustili. Kako nadalje izjavljuje, da su četnici svu postaju Svodna opljačkali i sve unutrašnje prostorije porazbijali. Nadalje izjavljuje za pokusnog oružnika Agana Kučuka, da su ga četnici uhvatili živa u kokuruzima gde je bio ostao iza nas, a zatim ga doveli do postaje i tuga na svirep način ubili — zaklali i izmrcvarili.

Razvodnik Hamdo Ganić koji je bio u času četničkih napada, na željez. postaji Svodna radi osmatranja i obaveštenja, bilo je javljeno po nekim licima da je Jst po četnicima zarobljen i na svirep način ubijen, međutim zapovjednik postaje Svodna, sa naknadnim izvješćem Br. službeno od 6. ov. mjeseca, da Hamdo Ganić nije poginuo nego da se živ povratio i na oružničku postaju Bos. Novi se prijavio na dan 5. VIII. t.g.

Kada smo se povlačili i rastureno prelazili preko reke Sane, jedna četnička zasjeda dočekala je privremeno oružnika Ivu Bajlovića, pa je isti bio prinuđen da svoju pušku sa municijom spusti — baci u vodu, a potom su ga četnici zarobili, i na intervenciju jednog četnika, ni su ga ubili, nego su ga živa pustili i isti se povratio na postaju.

U napred navedenoj borbi, od oružnika postaje Svodna nije niko ranjen, sem potpisatog koji je pogođen iz puške u palac leve ruke i prebijena mu kost.

Pošto se na području postaje Svodna, još i sada vode borbe između naše vojske i četnika, to se potpisati sa još 4. oružnika nalazi na oružničkoj postaji Bos. Novi na službovanju.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na uvid.

DOSTAVLJENO:

Vrhovnom oruž. zapovjedništvu Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigur. Zagreb,
Velikam Zupanu Zupe Sana i Luka, i
Vrbaskom Diviziskom području B. Luka.

(M.P.)

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

BR. 242

**IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE SOKOLAC OD 5 AVGUSTA
1941 GOD. O PARTIZANSKIM DIVERIZIJAMA**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

Taj. Broj 217/J. S-

**Izvješće o komunistič-
koj sabotaži na područ-
ju postaje Sokolac.**

Sarajevo, 12. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Sokolac, krilo Sarajevo sa spisom Taj. Br. 65 od 5. kolovoza 1941. izvješćuje slijedeće:

»Na 31. srpnja 1941. preko noći na području ove postaje a na liniji Sokolac — Zljebovi prerezana su dva telefonska stuba i) a istima žica pokidana. Oprava je u tcku dana izvršen i sve dovedeno u ispravnost.

Na 2. kolovoza također preko noći oštećena su 29 telefonska stupa i na istima žica i izolatori uništeni na liniji Sokolac — Rogatica. Na 3. ov. mjeseca od strane nadležnih i ovaj je popravak izvršen i sve dovedeno u ispravnost.¹

Povedenim izvidima ustanovio sam. da su ova nedjela mogli izvršiti samo organizirani komunisti na taj način, što je student Princip Boban² sin Jovin iz Hadžića, kotara Sarajevskog, krajem mjeseca srpnja 1941. došao na' Romaniju kod Janka Jolovića i tu je izvršena organizacija (prirodno da su direktive dobili od centrale). Njihovoj grupi pridružili su se Danilo Đokić, otpušteni službenik kotarske zaklade, Vitomir Miladin seljak, oba iz Djedovca³, Deso Pređa đak, Savo Pređa seljak iz Bjelosavljevića⁴, Šuka Gojko iz Kusača, Savčić Miloš iz Vidrića, Kosorić Pero i Novaković Grujo oba studenti iz Sokolca.

Za izvršenje ove sabotaže nije isključeno, da ova banda upotrebljava seljake, bilo to njihovom voljom ili protiv njihove volje.

Da bi se telefonska linija mogla zaštititi na području ove postaje i da bi se mogla postaja osigurati od napada, potrebno je da ova postaja raspolaže sa najmanje 35 oružnika.

Ova grupa komunista radi na tome da bi se što više seljaka odmetnulo od svojih kuća, te time ojačali svoje društvo i stvorili više nereda. Ustaše kako ovi u selima, tako i oni iz Sarajeva i Rcgatice svojim nesavjesnim radom plaše mase seljaka, koji se udaljuju od svojih kuća i od svoga posla i u masama se stvaraju strah.«

Prednje predlažem s molbom na znanje.

Potrebne mjere za sprečavanje iznešenog preduzete su.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost, Vrhovnom oružn. zapo-
vjedništvu, zapovjedništvu Bos.
div. područja i Voj. krajini⁵.

Zapovjednik, pukovnik:
Pav⁶

¹ Ove akcije izvršile su prve diverzantske partizanske grupe sa Romanije pod rukovodstvom Slaviše Vajnera — čiče.

² Odnosi se na Slobodana Principa — Selju.

³ Djedovaca

* Bjelosavića

⁵ U ustaškoj vojno-teritorijalnoj podjeli postojala je i tzv. Vojna Krajina, koja je obuhvatala otprilike teritoriju istočne Bosne i istočne Hercegovine. Ova teritorija koja graniči sa Srbijom, imala je, po ustaškoj zamisli, da bude »bedem« u borbi protiv »srpstva«.

⁶ Pavelić

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ČETVRTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE O AKCIJAMA USTANIKA NA TERITORIJI HERCEGOVINE I ISTOČNE BOSNE U VREMENU OD 30 JULA DO 6 AVGUSTA 1941 GODINE

ZAPOVJEDNIŠTVO
4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Br. 186

Obavještajno izvješće
dostavlja.

Sarajevo, 6. kolovoza 1941

Prema dobivenim izvješćima podređenih jedinica, dostavljam slijedeće obavještajno izvješće za vrijeme od 26. srpnja do 6. kolovoza 1941.

... I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

c) 30. srpnja 1941. na putu Bileća — Plana napali su četnici¹ iednu vojničku ophodnju i ubili domobrana Ivana Kaurića iz 14. pješačke pukovnije, a kako se je to desilo u blizipi sela Bogdašića, kotara Bileće, to je jedan dio ovog sela uništen od naše vojske.

d) Noću od 31. srpnja na 1. kolovoza 1941. između mjesta Ravna i Poljica, kotara Ljubinje četnici² su oštetili na više mjesta željezničku prugu i brzoglasnu željezničko-poštansku liniju na putu prema Ljubinju. 1. kolovoza 1941. pruga i brzoglasna linija popravljene, a za četnicima upućene potjere.

e) Noću od 31. srpnja na 1. kolovoza 1941. četnici³ su napali postaju Zljebovi, krila Sarajevo, ali su odbijeni, a na području postaje Sokolac, istog krila oštetili brzoglasnu liniju, koja je slijedeći dan popravljena.

f) 3. kolovoza 1941. oko 16.30 sati pred selom Mirilovićima, na području postaje BUeće, krila Bileće napali su četnici jedan odjel vojske, oružnika i ustaša, te se nakon dvosatne borbe, u kojoj su 4 vojnika ranjena, povukli u nepoznatom pravcu⁴.

¹ Napad su izvršili ustanici iz Bilećkih Rudina.

² Diverziju su izvršili ustanici iz Gornjeg Popova Polja.

³ Ovu akciju izvršila je grupa partizana sa Romanije. Grupa je brojala oko 15 boraca, među njima su bili i Slaviša Vajner-čića, Grujo Novaković, Oskar Danon.

⁴ Domobrani i ustaše imali su u ovom svom pohodu namjeru da na prostoriji Bileća — Zmijanac — Begović Kula — Dobromani povežu svoje snage i ponovo uspostave svoje žandarmerijske stanice. U ovome su spriječeni od strane ustanika iz sela Mirilovića, Šobadina i Dobromana, kao i od Viduškog odreda.

g) Kod sela Mičivode, na području postaje Zljebovi, krila Sarajevo, 3. kolovoza 1941. napalo je 50 — 60 četnika¹ jedan odjel od 11 oružnika i nakon 4-satne borbe četnici su se povukli u šumu »Devetak« ostavivši jednog mrtvog, a 4 ranjena četnika povelili su sa sobom, dočim kod oružnika manjka oružnik Kasim Kajan, koji je kasnije pronađen mrtav opljačkan od četnika. Za istima upućena 4. kolovoza 1941 jedna satnija vojske u pomoć oružnicima.

h) Noću 4/5. kolovoza 1941. napali su četnici oružničku postaju Šekovići, krila Tuzla, broj mrtvih oružnika i ustaša do sad ne-ustanovljen².

i) Noću 4/5. kolovoza 1941. pobunjenici su napali oružničku postaju Olovo, krila Tuzla oružnike pobili a vojarnu zapalili. Potjera za istima upućena.

j) 5. kolovoza 1941. pronađen je kod mjesta Ružica, na području postaje Trnovo, krila Sarajevo, ubijen oružnički straž-meštar Dedo Bašić od strane četnika 4. kolovoza t. g.

k) 5. kolovoza 1941. uhvaćen je jedan četnik kod postaje Gornja Vogošća, krila Sarajevo koji je izviđao teren za namjeravani napad na postaju. Ova postaja pojačana a susjedne obavještene.

l) Noću 5/6. kolovoza 1941. na području postaje Sokolac, krila Sarajevo, četnici³ su srušili 6 brzoglasnih stupova sa žicom. Popravlak je otpočeo.

3) O komunistima:

a) 28. srpnja 1941. pronašla je jedna vojnička straža na brzoglasnom stupu blizu crkve u Mekoj Grudi, kotara Trebinja, jedan letak komunističkog sadržaja. Za rasturačima preduzete potjere.

b) 29. srpnja 1941. oko 23 sata u ložionici željezničke postaje Sarajevo eksplodirale su podmetnute dvije paklene mašine nepo-

¹ Ovu akciju je izvršila četnička grupa Aćima Babića.

² Plan napada na šekovičku žandarmerijsku kasarnu razrađen je 4. avgusta uveče na zajedničkom sastanku članova Štaba Tuzlanske oblasti i Štaba Vlaseničkog sreza.

Posadu kasarne činilo je 9 ustaša i žandarma od kojih se tada nalazilo u kasarni 7. Ustaničke snage su brojale 12 boraca naoružanih puškama i oko 40 nenaoružanih.

Napad na kasarnu izvršen je sa dve grupe (Šekovička i Brinačka desetine). Nakon petočasovne borbe kasarna je na juriš zauzeta. Zarobljeno je 4 žandarma, jedan je ubijen u bjekstvu, a dvojica, koji su bili na straži, pobjegli su još u početku borbe. Tom prilikom oslobođeni su seljaci koje su ustaše 3. VIII 1941 god. pohapsile. Zaplijenjeno je 18 pušaka, 2 sanduka puščane municije i druge vojničke opreme. U borbi su poginula 2 ustanika, a 1 je lakše ranjen. Ovaj napad je imao znatan uticaj na razvoj ustanka u tom kraju. Oko 200 seljaka iz okolnih sela došlo je neposredno poslije ovog događaja u Šekoviće gdje su formirane nove ustaničke desetine.

³ Vidi primjedbu br. 3 na strani 541.

znatog oblika, kako je ovo utvrđeno kao djelo komunista, to je po ustašama iz Sarajeva strijeljano 20 osoba za ovo djelo.

4) O akciji, radu i kretanju sumnjivih osoba, tuđinskih i neprijateljskih agenata, provokatora i antidržavnih elemenata.

Na području krila Bileće i Tuzla naročito se u posljednje vrijeme osjeća rad četnika i antidržavnih elemenata, koji najčešće napadaju na oružničke postaje i kvare brzoglasne linije. Ovi napadaji učestali su zadnjih dana također i na području krila Sarajevo. Pored preduzetih mjera opreza sporazumno sa vojskom i ustaškim postrojbama vrši se pretres i čišćenje terena sa snagama koje se ima na raspolaganju.

Dostavljeno:
Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu Zagreb, zapovjedništvu Bosanskog div. područja i Vojnoj Krajini.

(M.P.) '

Zapovjednik, pukovnik:
Pav¹

BR. 244

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI SARAJEVO OD 6 AVGUSTA
1941 GOD. O POJAVI USTANIKA NA TERITORIJI OBLASTI I
POTREBI POJAČANJA ZANDARMERISKIH STANICA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKJA OBLAST SARAJVO.
Broj: 403/41. prez.

PRIJEPIS!

SARAJVO, dne 6./VIII. 1941.

Predmet: Pojava četnika u
kotaru Sarajvu.

ZAPOVJEDNIŠTVU BOSANSKOG
Divizijskog Područja,

SARAJVO.

U planinama kotara Sarajvo pobjegli su veći broj žitelja
grčko-istočne vjere. Jedni su već stupili u akciju tako u planinama
Jahorina i Romanija. Prema izvješću od danas 6. kolovoza u 2 sata

¹ Pavelić

poslije pola noći, oružnička postaja u Gor. Vogošći zatražila je od Krilnog zapovjedništva u Sarajvu pojačanje radi hvatanja četnika¹, njih 20 na broju, koji su se pojavili u ovom kraju. Ove podatke o kretanju četnika dala je jedna sumnjiva osoba sa fesom na glavi, koja se je oružničkoj ophodnji, koja ju je uhvatila, prikazala najprije kao musliman, zatim kao katolik, a na posljedku je priznala da je Srbin, rodом iz Banja Luke i da je upućen od 20 svojih drugova četnika, koji su također iz Banja Luke, da izvidi koliko ima oružnika u postaji, kako bi u noći između 5 i 6. postaju napali. Oružnička ophodnja uhvatila je ovu osobu 5. ov. mj. Prema izjavi ove osobe, četnici su oboružani vojničkim puškama i bombama. Krilno zapovjedništvo uputilo je odmah jedno jače odjeljenje u potjeru za ovim komitama.

Sve ovo dokazuje, da se u kotaru Sarajvu sprema izvjesna akcija četnika. Čini se sada, da ova akcija neće biti većih razmjera, ali bi bilo ipak potrebno poduzeti izvjesne sigurnosne mjere. Da je tomu tako, dobio sam dojam od općinskih načelnika sviju općina kotara Sarajvo s kojima sam danas između 9 i 11 sati održao konferenciju. Svi su mi suglasno izjavili, da u našim naseljima koja leže podno fli blizu pomenutih planina, vlada bojazan od napadaja četnika. Molili su me, da se našem svijetu dade oružje. Kao karakteristično navodim, da mi je općinski načelnik općine Pale rekao, da mu je došlo u općinu preko stotinu domaćina muslimana, koji su tražili da im se osigura život pojačanjem oružničkih postaja jer da će inače svi izseliti iz općine Pale. Isto tako Komandant mjesta u Trnovu, nadporučnik g. Žuljević brzoglasno zamolio je, da se žurno, još koliko danas, pošalje najmanje 100 komada vojničkih pušaka sa 30.000 metaka, 300 bombi i jedan laki mitraljez. Ovo bi se oružje izdijelilo tamošnjim pouzdanim osobama.

Podpisati je mišljenja, da bi sve oružničke postaje kotara Sarajvo trebalo ojačati sa po 10 vojnika koji bi za izvjesno vrijeme služili kao pomoćni oružnici, to zato što oružničke postaje nemaju dovoljan broj oružnika, ni za redovno otpravljanje službe. Osim toga trebalo bi poslati svima oružničkim postajama po 10 vojničkih pušaka, svaka sa po 30 metaka, koje bi se dale pouzdanim osobama. Ove osobe bi zajedno sa vojnicima pojačale oružničke ophodnje i sa Ustaškim postrojbama obezbijedile bi red i sigurnost.

Stoga mi je čast zamoliti Zapovjedništvo Bosanskog divizionskog područja, da najžurnije odobri, da se odmah pošalje kao pomoć po 10 vojnika svima oružničkim postajama (kotar Sarajvo imade 12 oružničkih postaja), kao i da se pošalje svima oružničkim postajama po 10 vojnih pušaka, svaka po 30 metaka, da se dadu pouz-

¹ Na ovoj prostoriji bili su dijelovi Semizovačke čete, koja je kasnije ušla u sastav partizanskog odreda >Zvijezdac.

danim osobama. Isto tako molim, da se štožurnije otpremi u Trnovo, općini Trnovskoj, 100 vojničkih pušaka sa 6000 metaka i 300—400 bombi. Ovo bi oružje podijelila općina u sporazumu sa komandantom mjesta, nadporučnikom Zuljevićem i zapovjednikom tamošnje oružničke postaje.

Molim Zapovjedništvo Bosanske Divizijske oblasti, da u ovoj stvari donese što žurnije riješenje.

Za Dom spremni !

(M.P.)

Kotarski predstojnik:
Kršlak, s. r.

BR. 245

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNEKA CETVRTE ORUŽNICKE PUKOVNIJE OD 6 AVGUSTA 1941 GOD. O SITUACIJI U ISTOCNOJ BOSNI I HERCEGOVINI I PRIJEDLOG ZA PREDUZIMANJE MJERA U CILJU UGUŠIVANJA USTANKA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

Taj. Broj 196/J- S.

Izvješće o stanju na području pukovnije.

**MINISTRU UNUTRAŠNJIH POSLOVA N. D. H.
GOSPODINU dru ANDRIJI ARTUKOVICU**

SARAJEVO.

Sarajevo, 6. kolovoza 1941.

Prema usmenom nalogu od danas dostavljam slijedeće izvješće o stanju u javnosigurnosnom pogledu na području ove pukovnije, kako slijedi:

Javno sigurnosne prilike na području pukovnije su za sada nepovoljne u toliko, što četnici i odmetnici Srbi ugrožavaju cijelu njezinu teritoriju. Ovo ugrožavanje sastoji se u tome što svako-

¹ Redakcija raspolaže kopijom izvještaja.

dnevno pojedine bande, sastavljene od četnika i naoružanih seljaka, pod vodstvom iskusnih vođa, napadaju na pojedina hrvatska sela, oružničke postaje, željezničke pruge, telegrafske i telefonske linije itd. Ove bande operiraju na području kotareva Zvornik, Srebrenica, Vlasenica, Rogatica, Kladanj, Visoko, Sarajevo, Višegrad, Bileća, Gacko, Nevesinje, Ljubinje i Trebinje, a prebacuju se i u susjedne kotareve. Za ove bande na području Bosne ne može se reći da su u vezi sa nezadovoljenicima sadanjeg stanja u Srbiji i da rade po njihovim instrukcijama, dok su one na području Hercegovine u vezi sa odmetnicima u Crnoj Gori.

Da ove bande gotovo nesmetano vrše razne prepade razlog je u tome, što:

Prilikom proglašenja državne samostalnosti i u prvim danima samostalnog državnog života, kako drugdje, tako i na području ove pukovnije, nije mnogo učinjeno na temeljitom organiziranju javno-sigurnosne službe, a niti je to bilo moguće. Iz službe je otpušteno 75% Srba oružnika, a na njihovo mjesto uzeti su Hrvati kao pokusni i pomoćni oružnici. Oni su još potpuno neškolorani i kao takovi nespremni za samostalno vršenje službe. Dočasnici su mahom na novo pridošli iz svih krajeva bivše Jugoslavije koji još ne poznaju prilike i mentalitet narod u Bosni i Hercegovini. Časnika ima malo, a ukoliko ih ima, oni nisu u stanju da u ovako kratkom vremenu postignu vidnije rezultate u školovanju podređene momčadi.

Na organizaciji odbrane sela nije učinjeno ništa. a tako isto ni na organizaciji osiguranja prometnih linija. Sve je bilo oduševljeno naglim prestankom rata i zanosilo se proglašenjem Hrvatske državne samostalnosti. Pri tome se izgubilo iz vida prisustvo velikog broja Srba na teritoriji ove i susjednih pukovnija, i ako se trebalo i moralo računati s time, da se oni neće tako skoro pomiriti sa novim državnim poretkom, a još manje sa novo osnovanom državom Hrvatskom. Isto tako nije ništa učinjeno, a niti je pokušavano, da se nađe neki izlaz iz ove situacije t.j. da se Srbi vežu uz novo osnovanu državu i u koliko se ne uspije od njih stvoriti njene iskrene pristaše, a ono bar lojalne građane. Sve je išlo za tim da se oni što više odbiju od svoje nove domovine i od njih stvore njezini zakleti neprijatelji.

Međutim, nezadovoljstvo sa novim državnim poretkom je među Srbima sve više raslo, i dok su se naši zanosili teško izvojevanom slobodom, oni su radili na organizaciji otpora. I kad su u svibnju t. g. počeli napadi od strane Srba, tek onda se pristupilo prvim, često nepromišljenim akcijama, koje su nas stajale mnogo žrtava u krvi i materijalu. Umjesto da se pristupilo otvorenoj borbi sa pobunjenicima t. j. sa onima koji su se digli na ustanak, pristupilo se uništavanju njihovih sela i ubijanju njihovih porodica, pljački i tome slično, što je imalo za posljedicu, da je otpor bivao

sve žešći, pa su se pobunjenicima priključili i oni, koji na to nikad nisu ni pomišljali.

Situacija je sada slijedeća:

Pobunjenici u svojim rukama drže planine Ilija, Bjelašnica, Sitnica, Trusina, Volujak, a primjećeni su i na planinama Romanija, Jahorina i Zvijezda, odakle vrše prepade na naše odjele vojske, oružnika i ustaša, oružničke postaje, komunikacije i t.d.

Da bi se ovom stanju stalo na put predlažem:

1.) Proglasiti amnestiju sviju osoba koje su odbjele od svojih domova, a nisu učestvovali u četničkoj akciji protiv nas, pozvati ih istodobno da se vrate svojim kućama i zagarantirati im najosnovnija prava. Istodobno narediti svima organima vlasti da se najstriktnije pridržavaju ove odredbe, a uslučaju povrede da se potegnu na najstrožu odgovornost. Također staviti do znanja onima koji se ne vrate, da će biti stavljeni izvan zakona i da će se sa njima postupati bez ikakvih obzira;

2.) Praksu uzimanja i ubijanja taoca najstrožije zabraniti, jer ovakvi postupci izazivaju jaku reakciju, stvaraju neraspoloženje i mržnju protiv Hrvata i svega onog što je hrvatsko, i daju povoda ponovnom odmetanju i stupanju u redove četnika. Jedino ovo dozvoliti prilikom ulazanja u pojedina sela ili kuće i to da oni ulaze prvi, kako bi se spriječilo ubijanje organa koji vrše premetačine;

3.) Uvesti najstroži nadzor sumnjivih sela i onih osoba koje prikrivaju četnike i odmetnike i u slučaju dokazanog pomaganja predavati ih sudovima;

4.) Provesti organizaciju odbrane pojedinih sela po samim mještanima i staviti ih pod zapovjedništvo oružničkih postaja, a nikako dozvoliti da poduzimaju neke akcije na svoju ruku, koje se obično svršavaju pijankom, bezrazložnim pucanjem, a često puta i običnom pljačkom, ucijenjivanjem, pa i ubijanjem nedužnih osoba;

5.) Ustaše u pogledu upotrebe u javnosigurnosnoj službi treba staviti isključivo pod zapovjedništvo oružništva, jer oni kao mlađi i neiskusni ljudi, često puta učine i više nego što zahtijeva potreba, a čime samo nanose štetu općim interesima. Međutim one, koji su se uvukli u ustaške redove a da za to nemaju ni moralnih ni drugih kvalifikacija, bezodvlačno izbadti, kako ne bi škodili ugledu ove zaslužne organizacije;

6.) Pojačati oružničke postaje na ugroženom teritoriju oružnicima iz drugih pukovnija, domobranima koji se sami jave u oružništvo i ustašama. Ovi posljednji morali bi nositi crnu odoru i stajali bi potpuno pod disciplinskom vlašću oružničkih starješina;

7.) Formirati posebne krstareće odjele pod vodstvom iskusnih i odlučnih časnika i dočasnika i uputiti ih u ugrožene krajeve u cilju neprekidnog traganja za odmetnicima do njihovog potpunog uništenja;

8.) Svima vlastima bez razlike narediti da svoje dužnosti vrše točno po zakonu i u tom pogledu da ne prave nikakve razlike između pučanstva jedne ili druge vjere;

9.) Vojsku upotrebljavati samo kod operacija većeg stila. t.j. kad je u pitanju veći broj četnika, odnosno, pobunjenika. Pored toga za čuvanje važnijih objekata na željezničkim i suhozemnim putevima.

Detalje oko izrađivanja same akcije trebalo bi prepustiti isključivo oružničkim starješinama.

Zapovjednik, pukovnik:

BR. 246

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE DOBRLJIN OD 6 AVGUSTA
1941 GOD. O ZAUZECU DOBRLJINA OD STRANE USTANIKA

ZAPOVJEDNISTVO III HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. Broj 229/J. S-

Izvješće o napadu i
osvajanju Dobrljina od
strane četnika.

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Z A G R E B.

Banja Luka, 8. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Dobrljin sa dopisom Br. Taj. 96 od 6. kolovoza 1941. izvještava:

»Dne 30. srpnja 1941. u 20.15 sati je od strane četnika napadnuto mjesto Dobrljin¹ u tolikoj mjeri sa pucnjavom iz pušaka, revolvera i mitraljeza sa mnogo jačim snagama nego što je bila naša snaga od oružnika i nekoliko nenaoružanih građana iz ovoga mjesta, uslijed čega je mjesto Dobrljin moralo da se napusti i četnici da ga zauzmu pod svoju vlast.

Borba sa četnicima je počela istoga dana oko 19 sati i trajala je sve do 31. srpnja t. g. do 8—9 sati, sve dok nije stigla pomoć iz Bos. Kostajnice od strane ustaša i domobrana, kada je Dobrljin povraćen u naše ruke i u njemu postavljen red.

¹ Vidi primjedbu br. 3 na strani 561.

Prilikom ove borbe nastradao je zapovjednik ove postaje narednik Božo Milinović, kome su četnici slomili lijevu ruku-podlaktnu kost i zadali mu sa sjekirom na vratu iznad lijevog uha dosta veliku ranu, a pored toga sav je izubijan kundacima po tijelu, koji se sada nalazi u bolnici u Bos. Novom na liječenju. Ljekari tvrde da će ostati u životu.

Ostali oružnici sa ove postaje i priv.¹ postaje — ophodnje² Lješljani ostali su nepovrijeđeni i nalaze se na svojoj dužnosti.

Postaja Dobrljin je većim dijelom oštećena, ulazna vrata sasječena i slomljena, vrata na postajnom magazinu također su isječena, a na spavaćoj sobi su manje oštećena. Iz magazina je odnešena rezervna municija, veći broj vojničke i oružničke odjeće koja je bila u magazinu. Svi sanduci oružnika i ormarići provaljeni te vrednije stvari odnijete.

Što se tiče samoga mjesta Dobrljina, nastradalo je dosta domova, na kojima su vrata, prozori i zidovi polomljeni, radnje opljačkane i to samo kod hrvatskog naroda, muslimana nema. Zrtava nije bilo.

Četnici, i ako su protjerani iz Dobrljina, još uvijek se zadržavaju u blizini mjesta i postepeno napadaju većinom noću, ali se uvijek sa jačom snagom odbijaju pošto u mjestu imade uvijek vojske domobranaca iz Bos. Kostajnice i Bos. Novoga.

U vremenu od 3—6 kolovoza t. g. na postaji se prijavilo oko 590 grko-istočnjaka sa područja postaje bez oružja sa izjavom da oni uopće nijesu napadali niti imaju veze sa ostalim četnicima niti pak da znaju za njih i njihovu namjeru.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i uvid."

Zapovjedio sam krilnom zapovjedniku, da postavi novog zapovjednika postaje u Dobrljinu i uspostavi postaju na noge.

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjedništ. Zagreb;
Ravnat. za jav. mir i sigurnost;
Vel. Zupanu Zupe Sana i Luka,
Vrbaskom divizij. području i
Zapovjed. oruž. krila Petrinja.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

11. VIII. 1941

¹ Privremene
² Patrole

BR. 247

izvještaj oružničke postaje bosanska kostajnica
od 6 avgusta 1941 god. o zauzimanju bos. kostajnice
od strane ustanika

ZAPOVJEDNIŠTVO 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNUE
J. S. Br. 723.

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Napad četnika na oruž-
ničku postaju i upotre-
ba oružja izvješćuje.

Z A G R E B.

Banja Luka, 9 kolovoza 1941.

Oružnička postaja Bos. Kostajnica sa dopisora Br. 650. od 6. kolovoza 1941. dostavlja slijedeće izvješće:

Dne 31 srpnja 1941. u 5.30 sati u jutru četnička¹ skupina od oko 1000—1500, napala je sa oružjem na ovu postaju. Potpisati je sa još 8 oružnika ove postaje odmah primio borbu i suprotstavio se četničkom napadaju. Četnici su navaljivali od sela Tavije, Mrakodola i Petrinje, sve sa područja ove postaje. Četnici su bili naoružani vojničkim i građanskim puškama, te sa sikirama i sa gvozdanim vilama. Navala je bila žestoka i jedinstvena, pa ovoj velikoj navali odgovoreno je najvećom vatrenom mjerom od strane svih oružnika ove postaje.

U početku borbe, ranjeni su oružnici ove postaje i to: oružnički vodnik Anđelko Vidović, i privremeni oružnik Mustafa Haskić, a poginuo je priv. oružnik Aleksa Figel. Ranjenicima ukazata je prva pomoć od nekih građanskih lica. Borba je trajala oko 3 sata, no kada je oružnicima nestalo municije povukli su se prema rijeci Uni, neopaženo se prebacili sa čamcem preko reke Une u Hrvat. Kostajnicu, gde su od nekih ustaša dobili nešto municije i ponovo se prebacili u Bos. Kostajnicu. Međutim je bilo dockan, jer su četnici već bili zauzeli celu Bos. Kostajnicu. Kada su četnici uljegli u Kostajnicu, upali su u ustaški stan u kome su stanu bila tri momka-ustaše i to mladi (prednaobrazba), te su četnici iz ovoga stana odnijeli oko 2 sanduka municije, te izvestan broj vojničkih i

¹ Vidi primjedbu br. 2 na strani 562.

građanskih pušaka, zatim su stan kao i u stanu porušili i razbacali sve stvari i knjige, kao i delimično ovoga uništili. Ovako su isto napravili i u općinskom poglavarstvu, a iz vojarne ove postaje odnešeno je nešto od državnih stvari, oružničke opreme, odveli postajnu kravu, razbili prozore i unutrašnje prostorije demolirali. Ovako su isto napravili i u Kotarskom sudu i u Kotarskoj ispostavi. U gradu su porazbijali neke radnje i iz istih odnijeli razne robe i stvari. Po privatnim kućama također su napravili znatnije štete i to najviše lupanjem vrata i prozora, dočim pljačke po privatnim kućama nije osjetno bilo. Od građanskih lica u ovoj borbi sa četnicima nije nitko poginuo.

Odmah u početku borbe pritekao je u pomoć oružnicima predtojnik kotarske ispostave iz Bos. Kostajnice g. Jednaček koji se je odvažno borio i oružnicima pomagao u borbi. Također je u borbu pritekao i općinski načelnik g. Adil Golić iz Bos. Kostajnice i odvažno se borio.

U ovoj borbi poginulo je 18 četnika koji su učestvovali u ovome napadu, i svi su rodom sa područja ove postaje.

Kad su četnici napali na Bos. Kostajnicu, prvi ih je opazio oružnik Jerko Topić koji je bio stražar pred vojarnom ove postaje.

Dne 1. kolovoza oko 10 sati stigao je jedan odred naših domobrana iz Osijeka, te su odmah sa oružnirima ove postaje stupili u borbu protivu četnika, pa su iste isterali iz grada Bos. Kostajnica i gonili ih oko 4 km. uza šumu zvanu »Valj«¹, te zatim se povratili u Bos. Kostajnicu. Ovom prilikom ubijeno je i ranjeno izvestan broj četnika. Nakon toga preduzeto je uhićenje četnika i njihovih postrekača i pomagača u samom gradu Bos. Kostajnica i obližnjim selima, koji su predati ustaškom stanu u Hrvat. Kostajnici radi daljnjeg zakonitog postupka.

Dne 2. kolovoza t.g. oko 9 sati stigao je jedan vod domobrana iz Zagreba koji su istoga dana u blizini Kostajnice stupili u akciju protiv četnika i ovom prilikom ubijeno je izvestan broj četnika. Sa domobranima su stalno oružnici u akciji. Preko rijeloga je dana od strane ustaša, domobrana, oružnika i naoružanih građanskih straža vođeno puškaranje sa četnirima.

Dne 3. VIII. t.g. stigla je jedna satnija domobrana iz Varaždina, koji su u više mahova vodili borbu sa četnicima, te su i ovi domobrani ubili izvestan broj četnika. Ranjeni oružnici Vidović i Haskić nalaze se u bolnici u Sisku, dočim poginuli oružnik Figel sahranjen je 2. kolovoza t.g. u katoličko groblje u Hrvatskoj Kostajnici. Ovaj izveštaj nisam mogao ranije dostaviti iz napred navedenih razloga.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na uvid.

(M. P.)

¹ Balj

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapov. Ravnatelj. za jav. red i sigur.
Zagreb. Veli. Županu Sana i luka Vrb. Div. područ.
Banja Luka.

12. VIII. 1941

Zapovjednik, pukovnik
Novak puk.

BR. 248

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA TUZLA OD 7 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU ŽANDARMERISKE STANICE U PAPRAČI OD STRANE USTANIKA

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KRILNO ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
T U Z L A
Broj: 3361.**

PRILJEPI.

VELIKOM ŽUPANU USORA I SOLI

T U Z L A.

Tuzla, 7 kolovoza 1941. god.

Zapovjednik oružničke postaje Kalesija izvještava da je danas po drugi put napadnuta i zauzeta od strane četnika¹ oružnička postaja Paprača a zapovjednik postaje narednik Mulo Ajanović zarobljen, dok su dva oružnika u bjegstvu došli na postaju Kalesija. Stanovništvo oko Paprače — muslimani — napustilo je svoje domove i pobjeglo prema selu Capardama i Kalesiji.

Zatražio sam od zapovjednika 5. bojnice iz Bijeljine pomoć od jedne satnije, a nadsatniku G. Ghilardiju koji je sada u Zivnicama u potjeri naložio sam da odmah krene u pomoć napadnutim.

Prema saznanju četnika ima na hiljade u grupama.

Prednje dostavljam s molbom da i sa Vaše strane preduzmete potrebne i žurne mjere jer se vidi da je četnička akcija uzela najšireg razmjera.

Krilni zapovjednik
ppukovnik.

(M.P.)

Potpis.

¹ Napad na žandarmerijsku stanicu u Paprači izvršile su partizanske grupe iz sela Paprače i Brainaca 7 avgusta, ujutro, pod rukovodstvom političkog komesara Sreskog štaba za Birač — Branka Savića.

BR. 249

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI U VLASENICI OD 7 AVGU-
STA 1941 GOD. O ŠIRENJU NARODNOG USTANKA U VLASE-
NIČKOM SREZU¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OBLAST U VLASENICI
V. T. Broj: 23/41

7 kolovoza 1941. g.

Vlasenica.

Izvještaj o političkoj si-
tuaciji u vezi sa akcijom
Srba četnika.

VELIKOM ZUPANU
NA LIČNOST

SARAJEVO

U svojim mnogobrojnim brzoglasnim i brzojavnim izvještajima Velikoj Zupi poslije prvoga napada Srba četnika na naše vojnike kod planine Sušica—Radava, kojom je prilikom jedan vojnik ubijen a 4 ranjena, ja sam otvoreno izvještavao i u pravoj slici prikazivao pravo stanje stvari, te upozoravao na opasnost koja prijeti, ako se ne poduzme hitna i energična akcija protiv četnika ali na žalost moj glas je ostao gotovo glas vapijućeg u pustinji. Ja sam tražio hitnu pomoć i naglašavao da bi kasna pomoć mogla dockan biti. Na žalost ta pomoć do sada nije bila gotovo nikakva.

Izgleda da je ovo dalo poticaja četnicima, da svoju akciju razviju punom parom i da na sve strane počnu vršiti napade na oružničke postaje, na željezničke mostove, na telegrafska i telefonska postrojenja, pa napokon i na naseljena mjesta. Meni je sa svih strana dolazio vapaj za pomoć, ali ja je nisam mogao dati nego sam samo obećavao i kuražio da se ustraje u borbi, odnosno da se ne kloiđe duhom i da ne zavlada panika ondje gdje je prijetila opasnost od napadaja. Ja sam bar tada mogao tražiti i obećavati pomoć, ali od prije dva dana ni to ne mogu, jer su presječeni svi prilazi i prekinute sve brzojavne i brzoglasne veze. Srbi su puteve zatvorili barikadama posjećenog drveća pokraj puta i posjekli telegrafske stubove na mnogim mjestima.

Prema do sada prispjelim izvještajima i to vrlo slabim, Srbi-četnici su zavladaali mnogim krajevima i općinama, u općini Šejko-

¹ U ovom izvještaju se ustvari prikazuje početak ustanka i prve borbe partizana Birčanskog odreda. Ustanak je počeo 5 avgusta napadom na žandarmerijsku stanicu u Šekovićima, a već 10 avgusta partizani, pod rukovodstvom člana Štaba Tuzlanske oblasti Cvijetina Mijatovića, napadaju i oslobadaju Vlasenicu.

vići porušili su oružničku postaju¹, neke oružnike pobili, a neke sa ustašama zarobili. Za sada smo mi gospodari najužeg reona općine vlaseničke.

Sada se više ne radi o nekoj maloj i neznatnoj akciji četnika, nego se radi o općem narodnom ustanku. Sada su se digli svi Srbi muškarci i odbjegli u šume, te formirali organizovane grupe, koje onda vrše ispade i napade. Oni su ovo učinili volens nolens² jer su naoružani četnici išli od kuće do kuće i sve muškarce potjerali. Oni istina nisu svi naoružani, ali su mnogi naoružani oružjem, a ostali sjekirama. Što do sada nije buknuo u pravom smislu ustanak, valjda je jedini razlog udaljenost područja, pa se organizovane skupine nisu još potpuno povezale. Ali ako to do sada nije bilo, to će po svoj prilici biti za par dana, ako se događaji ovako budu razvijali. Za ovo je najbolji dokaz ta činjenica, što su formalno opkolili Vlasenicu. Mi svaki čas očekujemo pravi napad na Vlasenicu i organizovali smo narodnu odbranu, da se odupremo napadu koliko budemo mogli, premda smo svjesni da to moramo činiti kao očajnici, jer je Vlasenica mnogo izložena a u odbranu može stati kojih 300 građana sa nedovoljnim brojem vojske. Mi smo odbranu organizovali tako, da se bez velike krvi ne može ona zauzeti, ali konačno šta će se desiti sa stanovništvom.

Muslimanska sela se nalaze u očajnom položaju. Ona sif rastrkana po srpskim selima i slikovito rečeno izgledaju kao kakve male oaze u ogromnoj pustinji. Ona su vrlo slabo naoružana i za to svakodnevno dolaze skupine seljaka muslimana i traže oružje da se brane, ali mi im ga ne možemo u dovoljnoj mjeri dati, jer bi oslabili odbranu Vlasenice.

Srbi su uvidjeli pravo stanje, pa za to su prije nekoliko dana uputili zapovjedniku satnije u Han Pijesku pismo, odnosno ultimatum, a danas je dobio ultimatum zapovjednik 4 bojnice u Vlasenici, da se sa vojskom preda »Narodnom frontu« odmah inače će navaliti na Vlasenicu, popaliti je i sve pobiti. Razumije se da ne može biti ni govora s naše strane o nekoj predaji, ali smo svjesni da ćemo, ako nam najhitnije ne stigne efikasna pomoć, svi listom stradati. Prema tome, ako se ne želi naše uništenje i ako se ne želi da vlaseničkim kotarom, a onda i svima susjednim kotarevima ne zavladaju Srbi ustanici i da se naš živalj ne uništi, potrebno je, da se odmah najbržim putem pošalje vojnička pomoć sa svima vrstama oružja i dovoljnim količinama municije.

Smatram za potrebno da iznesem svoje mišljenje i o razlozima koji su doveli do ovakvog stanja. Prije svega optužujem ovdašnje ustaše, a naročito bivšeg logornika inače običnog sarajevskog ciga-

¹ Pomenute akcije su izvršili partizani iz Birča. Vidi primjedbu br. 2 na strani 542.

² »Hoćeš-nećeš« (»Hteli-ne hteli«) — lat.

nina i zločinca Mušana Mutevelića, koji su ubijanjem, prebijanjem, pljačkanjem, silovanjem žena i na druge načine otjerali Srbe u šumu i prisilili ih u očaju da se prihvate za pušku. Oni su radili takva nedjela, da se je svaki pošten čovjek morao zgražati. Među ustašama je bilo a i danas ima mnogo dojučerašnjih ubica i robijaša i ti su ljudi čuda činili. Ja sam pokušavao da koliko mogu utječem da se ova nedjela ne čine, ali mi to nije polazilo za rukom. Do 30. lipnja 1941. g. kada su oni imali punu vlast, to se je nekako moglo pravdati, ali od tada, kada je po riječima samoga Poglavnika, vlast prešla u ruke upravnih i sudskih vlasti i kada su Ustaše trebale da se ograniče na rad u organizovanju, to se ne može ničim pravdati.... Što je još najgore ubijeni ljudi su odmah u blizini ubistva u selu plitko zakopavani i psi su iskopavali njihove lješeve i to je izazvalo najveći revolt a i strah kod Srba, pa su onda svi odbjegli u goru. Oni nijesu više vjerovali ni sudu ni kotarskoj oblasti, jer su u povjerenom mi kotaru svuda po općinama rasturane Ustaše, koji i danas vrše razna nedozvoljena djela. Ja imam mnogobrojne izvještaje oružničkih postaja o ovome.

U svemu ovome ja sam i usmeno i pismeno izvijestio gospodina Velikog Zupana i molio ga za intervenciju kod nadležnih ustaških vlasti da se tome stane na kraj. Zbog ovakvog rada Ustaša Srbi samo traže Ustaše svuda i na njih napadaju, pa prema tome napadaju i na oružnike kod kojih se Ustaše nalaze.

Zato bi po mome najdubljem osvjedočenju bilo potrebno da se sve Ustaše povuku iz općina u kotarsko mjesto i da se oni, koji su ozloglašeni i ranije bili odmah uklone iz Ustaških redova. Treba ostaviti samo one čestite Ustaše i po potrebi uzeti iz građanstva poštenih ljudi, koji će odgovarati Ustaškom pozivu.

Da mi se ne bi u grijeh upisalo, što sam ovako iznio mišljenje o Ustašama ja unaprijed se ograđujem od svake insinuacije, jer ja 1 previše cijenim Ustaše, koji su se borili za stvaranje Nezavisne Hrvatske Države i koji su Ustašku čast sačuvali na doličnoj visini, ali moram da se oborim na one Ustaše, koji su se uvukli u Ustaške redove da u mutnom love. Osim toga ja smatram da kao odgovorni faktor u kotaru vlaseničkom moram svojim pretpostavljenima da iznesem pravo stanje, kako bi oni na taj način mogli sve pravilno ocijeniti i što je potrebno poduzimati. I ja bih se i kao kotarski predstojnik i kao osoba mogao žaliti na mnoge pa i teže nekorektnosti od strane nekih Ustaša. Međutim sada nije za to vrijeme.

Pri kraju ponovo molim, da se ovaj moj izvještaj pravilno ocijeni i da se u interesu Države i naroda u granicama mogućnosti sve što treba učini.

Za Dom — spreman!

Dostavljeno:

Velikoj Zupi Vrhbosna Sarajvo.
Zapovjedniku Vojne Krajine Sarajvo

Kotarski predstojnik:
Gruhonjić,

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRECE ORUŽNICKE PUKOVNIJE O BORBAMA I AKCIJAMA USTANIKA BOSANSKE KRAJINE U VREMENU OD 27 JULA DO 8 AVGUSTA 1941 GODINE

ZAPOVJEDNIŠTVO 3. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 240.

Doglasno izvješće
dostavlja.

ZAPOVJEDNIKU 4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

Banja Luka. 8. kolovoza 1941.

Sarajevo.

U smislu Naputka za doglasnu službu i izdatih zapovjedi u ovom pogledu dostavljam doglasno izvješće o vanjskoj i unutrašnjoj situaciji za vrijeme od 27 srpnja 1941. do 8. kolovoza 1941. na području ove pukovnije u slijedećem:

I. POLITIČKA SITUACIJA

- A.) Vanjska: O vanjskoj političkoj situaciji ova pukovnija nema podataka, pošto ne graniči ni sa jednom susjednom državom.
- B.) Unutarnja: Rad bivših političkih stranaka kao i drugih ilegalnih organizacija neosjeća se, osim komunista, koji su u posljednje vrijeme od kako se vodi rat između Njemačke i Sovjetske Rusije u znatnoj mjeri digli glave i počeli sa svojim razornim radom među svim narodnim slojevima. Hrvati bez obzira na vjersku pripadnost svesrdno su prionuli na što uspješnijoj organizaciji Nezavisne Države Hrvatske po Ustaškim načelima, dok grko-istočnjaci i simpatizeri komunizma nezadovoljni sa novim političkim i socijalnim poredkom u državi nastoje na svakom koraku stvoriti metež i nezadovoljstvo u državi, nadajući se da će tim putem poljuljati temelje Nezavisne Države Hrvatske i uskrsnuti bivšu Jugoslaviju pod žeslom biv. Kralja Petra i zaštitom Sovjetske Rusije. Međutim ove njihove iluzije sve više nestaju pod uplivom velikih vojničkih uspjeha

Njemačke na istočnom ratištu kao i zbog energičnih mjera naše državne Vlade.

II. RASPOLOŽENJE N'ARODA:

- A.) Hrvati: Raspoloženje hrvatskog dijela stanovništva je vrlo dobro. Narod sa mnogo vjere i povjerenja gleda na konsolidaciju prilika u državi i to naročito radnički elemenat, koji je sa mnogo oduševljenja primio preduzete mjere od strane Vlade za poboljšanje štandarda radničkog života. Među katolicima i muslimanima ne osjeća se nikakvo trenje, već među istima vlada potpuna jednodušnost i kompaktnost.
- B.) Srbi: Srbi u posljednjih 10 dana oživjeli su s obzirom na pobunjeničku akciju četnika i komunista na području pukovnije. Opaža se negodovanje prema današnjem režimu, osobito od onoga dana, kada su im internirani svećenici i počele im se rušiti crkve. Oni nerado gledaju postojanje i konsolidaciju Nezavisne Države Hrvatske i to potvrđuju svojim prilaženjem na stranu četnika i komunista, koji su u posljednje vrijeme podigli pobunu protiv sadanjeg političkog i socijalnog stanja u državi kao i protiv same države.
- C.) Židovi: Židovi se u veliko pokrštavaju i prelaze na rimokatoličku i grkokatoličku vjeroispovest, nadajući se, da neće onda biti evakuirani ili slati na rad. To rade radi svog ličnog interesa, a ne iz kakova uvjerenja. Uzase sve to na njih se budno pazi, jer im nije nikako vjerovati, pošto su svi skloni komunizmu. Primjećuje se da su mnogi židovi prave bolesni i traže lječničke svjedožbe kako bi izbjegli iseljavanje i uput na rad.
- D.) Komunisti: Ulaskom Sovjetske Rusije u rat komunisti su digli glave i nastoje svim silama da sadanje prelazno stanje iskoriste za svoje načelne svrhe. Međutim sva ona lica koja su bila naklonjena komunizmu uhićena su i čuvaju se pod jakom stražom. Budno se pazi i motri takođe i na ona lica koja su se svojevremeno družila sa komunistima.
- E.) Manjine: Njemačka manjina vrlo je lojalna prema našoj državi jer u njoj vide punu zaštitu svojih nardonosnih interesa.

Mađarska manjina: također su lojalni kao i Nijemci.

III. ČETNIČKA AKCIJA:

Četnička akcija na području ove pukovnije u većem opsegu otpočela je 26. srpnja 1941. napadom na bojnika Ferdinanda Konrada na cesti Drvar—Oštrelj. Poslije ovoga napada akcija četnika, kojoj su se pridružili u većem dijelu stanovnici grkoistočne vjere te simpatizeri komunizma, uzimala je iz dana u dan sve više maha, proširivši se od Oštrelja u svima pravcima: prema Glamoču, Bos. Grahovu, Kulen Vakufu, Bos. Krupi, San. Mostu, Ključu, Prijedoru, Bos. Novom, Bos. Kostajnici i Bos. Dubici. Pod vješto ubačenim parolama komunisti, da Sovjeti u ratu sa Njemcima napreduju i da će uskoro izvojevati konačnu pobjedu te uskrsnuti bivšu Jugoslaviju pod žezlom biv. Kralja Petra Karađorđevića, podstaknuli su na ustanak skoro sav grko-istočnjački živalj na području oružničkog krila Bos. Petrovac i Bihać, a dijelom i na području krila Banja Luka. Ovaj četničko-komunistički ustanak širio se je tim lakše, što su talijanske i njemačke snage povučene, a naše vojne snage, koje su bile dislocirane po pojedinim većim mjestima, nisu bile dovoljno jake da odmah u početku taj ustanak uguše. Akcija ovih buntovnika u prvom redu počela je sa napadajima na oružničke postaje, koje su u mnogim slučajevima, nalazeći se poput oaza u pustinji usamnjene među grko-istočnjačkim življem, bile izvrgnute najvećim opasnostima od potpunog uništenja. Nadalje njihova akcija bila je u sredotočena na uništavanje komunikacija, kao rušenje željezničkih pruga i objekata na istim, razvalivanje puteva te kidanje brzoglasnih i brzoglasnih linija. Nedovoljno organizirani i naoružani svoju borbu pobunjenici sveli su u glavnom na iznenadne napade sa pogodnih njima terenskih položaja na naše vojnoustaske i oružničke snage prilikom vršenih njihovih pokreta u cilju koncentracije. I pored naše snage skoro svuda pretrpile su samo neznatnije gubitke u ljudstvu i materijalu, dok su pobunjenici svagdje ostavljali mnogo veće gubitke. I ako naše snage svuda vode energičnu i uspješnu akciju protiv pobunje-

nika, to ipak do danas pobunjenički pokret četnika i komunista nije sasvim ugušen, jer isti pri svakom okršaju sa našim snagama, gdje im prijete opasnost od uništenja, uzmiču i bježe planine i šume, gdje se ponovno okupljaju i pripremaju nove napade. Ovo im polazi tim lakše za rukom, jer dobro poznaju teren i imaju pomoć i zaštitu mjesnog stanovništva grkoistočne vjere.

Kao glavnije momente u ovoj četničko-komunističkoj pobuni i preduzimanoj akciji naših snaga za ugušenje ove pobune iznosim slijedeće pojedine događaje:

26. srpnja 1941. poslije podne pobunjenici su na cesti Drvar — Oštrelj napali iz zasjede automobil bojnika Ferdinanda Konrada i tom prilikom teško ranili samog bojnika, njegovu suprugu i natporučnika Josipa Fragnera. Istoga dana pokidali su pobunjenici oko Oštrelja i Srnetice brzoglasne i brzopjavne linije te time prekinuli brzoglasnu i brzopjavnu vezu sa Oštreljom, Bos. Grahovom, Drvarom i drugim okolišnim mjestima.¹

Istoga dana pobunjenici su napali oružničku [postaju] Bravsko², kojom je prilikom bio zarobljen zapovjednik iste postaje, ali je iz ropstva pobjegao i vratio se na svoju postaju i preuzeo zapovjedništvo iste.

27. srpnja 1941. vodila se je borba između pobunjenika i naših snaga, kod Vrletine na ogranku planine Klekovače duž Šipadove željezničke pruge. Pobunjenici su bili nadmoćniji te su naše snage potisnuli i prisili na povlačenje uz izvjesne gubitke.

Istoga dana pobunjenici su zauzeli mjesta: Oštrelj, Drvar, Rmanj manastir³, Grkovce i Potoke, te opkolili Bos. Petrovac i Kulen Vakuf⁴. Ovom prilikom osvojili su oružničku postaju Rmanj manastir i Potoke. Oružnici sa ovih postaja povukli su se pod borbom na susjedne oružničke postaje. U

¹ Akciju su izvršile ustaničke grupe iz Oštrelja i okoline koje su 19. avgusta 1941. god. ušle u sastav Prvog partizanskog bataljona »Sloboda«.

² Od ustanika sa ovog područja formiran je avgusta mjeseca 1941. god. Treći odred Prvog partizanskog bataljona »Sloboda«.

³ Man. Rmanj

⁴ Oštrelj, Drvar i ostala pomenuta mjesta oslobodili su ustanici pod rukovodstvom Štaba za Srez Bosansko Grahovo i okolinu, koji je avgusta promijenio naziv u: Štab Drvarske NOP brigade.

predi Oštrelja upućena su pojačanja vojske i to: jedna satnija iz Banja Luke, u Bravsko, jedan vod iz Prijedora u Gor. Sanicu, jedna satnija iz Bihaća u Bos. Petrovac i jedna satnija iz Gospića u D. Lapac.

28. srpnja oružnička postaja Grkovci uslijed jačeg napada pobunjenika bila je po oružnicima i ustašama napuštena i pod borbom isti su se povukli prema Čelebicu¹ i L'-vnu². Istoga dana upućena su pojačanja vojske iz Livna u Bos. Grahovo iz Sinja u Glamoč.

Istoga dana napala je skupina od 30 do 40 pobunjenika na selo i željez. postaju Gor. Sanica.³ Jedan vod naše vojske, poslan iz Ključa, odbio je ovaj napad.

Istoga dana pobunjenici su napali ustaše i oružnike kod sela Vučjaka⁴ nedaleko Bos. Krupe. Uz poslatu pomoć jedne satnije domobrana iz Bihaća i jedne satnije ustaša iz Bos. Novog zametnula se borba sa pobunjenicima, kojih je moglo biti oko 1000, ts su isti uz znatne gubitke odbijeni.

Istoga dana vodila se borba kod sela Borićevca nedaleko Kulen Vakufa između skupine od 300 pobunjenika i naše satnije iz Bihaća pod zapovjedništvom satnika Vebera. Ova satnija uslijed opkoljavanja i nadmoćnosti protivnika pod borbom se povukla prema Kulem Vakufu uz gubitak 4 domobrana.⁵

29. srpnja 1941. oko 17 sati napadnut je po pobunjenicima na putu Mlinište⁶—Glamoč na mjestu zv. Riduša⁷ naš teretni samovoz, koji je vozio streljivo u Glamoč⁸. Sto je b'lo sa ovim samovo-

¹ Čelebić

² Ustaničke grupe koje su izvršile ovu akciju ušle su avgusta 1941 god. u sastav Drvarske NOP brigade.

* Napad na pomenutu željez. stanicu izvršila je ustanička grupa iz Gornje Sanice i okoline. 19 avgusta 1941 god. ovi ustanici ušli su u sastav Prvog partizanskog bataljona »Sloboda«.

⁴ Vučijak

⁵ Neprijateljsku satniju u Borićevcu napala je jedna grupa ličkih ustanika koji su u drugoj polovini avgusta 1941 god. ušli u sastav Drvarske NOP brigade.

⁶ Mlinište

⁷ Redjuša — šuma udaljena oko 2 km jugozapadno od Mliništa.

⁸ Ovu akciju izvršili su ustanici Glamoča i okoline, od kojih je u drugoj polovini avgusta 1941 god. formiran Glamočki bataljon Drvarske NOP brigade.

zom nije poznato, jer su sve veze sa Mliništem bile prekinute.

Istoga dana pobunjenici opkolili su pilanu Klassen Valtera i oružničku postaju Mlinište, oko kojih se objekata vodila borba oružnika i ustaša sa pobunjenicima, kojima je bila upućena vojska u pomoć iz Jajca. Rezultat ove borbe je nepoznat zbog prekinuća svake veze sa dotičnom postajom.

Noću između 29. i 30. srpnja 1941. nepoznata lica napala su i pripucala na stražu, koja je u hrvatskom Domu u Ljubiji čuvala pritvorene taoce. Napad je odbijen bez žrtava, a napadači su se razbjegli u nepoznatom pravcu.

/30. srpnja 1941. zapovjednik oruž. postaje Bravsko uslijed jakog pritiska pobunjenika¹ napustio je sa oružnicima postaju i povukao se u San. Most, gdje se stavio na raspolaganje tamošnjem zapovjedniku oružničkog voda.

Istoga dana napadnuta je po pobunjenicima oružnička ophodnja sa oruž. postaje Bos. Dubica u selu Grbavcima, koja se je pod borbom povukla sve do 5 kilometara ispred mjesta Bos. Dubica, gdje se nastavila ogrčena borba uz priposlano pojačanje vojske i ustaša. Pobunjenici su ovdje zadržani, ali nijesu mogli biti dalje gonjeni uslijed nodmoćnosti.²

Istoga dana u 20 15 sati od strane pobunjenika napadnuto je mjesto Dobrljin i po istima bilo zauzeto.³ Oružnička postaja Dobrljin morala je biti napuštena po oružnicima. U borbi je teže povređen sjekirom po glavi zapovjednik iste postaje, koji je upućen u bolnicu u Bos. Novi.

Istoga dana buknuo je obći ustanak grko-istočnjaka u Lušci Palanka. Pobunjenici su napali na oruž. postaju Lušci Palanka, zarobili oružnike i prekinuli brtoglasne linije. Upućena pomoć iz San. Mosta, sastavljena od oružnika, ustaša i gradskih redara pod zapovjedništvom oruž. poručnika

¹ Ustanici iz Bravska i okoline, koji su izvršili ovu akciju, ušli su 19 avgusta 1941 god. u sastav Prvog partizanskog bataljona »Sloboda«.

² Ovu akciju izvršila je jedna grupa kozarskih partizana zajedno sa većim brojem nenaoružanih seljaka — ustanika sa toga terena. Od ovih partizana i ustanika formirana je početkom septembra 1941 god. Dubička partizanska četa.

³ Neprijateljsku posadu u Dobrljinu likvidiralo je oko 500 ustanika sa toga terena, koji su od oružja imali svega 7 pušaka i nekoliko bombi. Akcijom je rukovodio Dušan Misirača.

Fabijana Kurilića, došavši do sela Miljevaca, morala se povući uslijed nadmoćnosti pobunjenika.

Istoga dana u 18 sati pobunjenici su oštetili željezničku prugu između željez. postaja Bos. Novi — Rudice, dignuvši tri tračnice i nekoliko brzoglasnih stubova. Odmah "je bila upućena posebna kompozicija iz Bos. Novog sa radnicima i neolicinom vojnika kao pratnjom radi opravke pruge, ali je ista bila po pobunjenicima napadnuta. Vojnici su prihvatili borbu i napadače vatrom rastjerali.

Istoga dana u 19 sati pobunjenici su uzeli oruž. postaju Mlinište. Zapovjednik ove postaje probio se do Varcar Vakufa. Jedan oružnik je poginuo, a za sudbinu ostalih nezna se.

Istoga dana u 20 sati pobunjenici su napali i zauzeli oruž. postaju Gerzovo, kojom je prilikom zarobljen zapovjednik postaje. Jedan oružnik je poginuo dočim se za sudbinu ostalih nezna.

31. srpnja 1941. pobunjenici su ponovnopokušali izvršiti napad na mjesto Bos. Dubicu, ali je napad od strane naših snaga odbijen.

Istoga dana naše snage, dobivši pojačanje vojske i ustaša iz Bos. Kostajnice, preotele su mjesto Dobrljin od pobunjenika rasteravši ih na sve strane. Oko 80 pobunjenika je uhvaćeno, koji su kasnije u Volinji streljani.

Istoga dana oko 13 sati po odlasku naše vojske iz Svodne, kada je došla istoga dana oko 12 sati, jedna jača skupina pobunjenika napala je oružničku postaju Svodna.¹ Oružnici su dali otpor, ali su se pod jakim pritiskom napadača morali povući iz kasarne preko rijeke Sane. Zapovjednik postaje sa jednim dijelom oružnika povukao se u Bos. Novi. Priv. oružnik Filip Ljevar zarobljen je, dočim je pokusni oružnik Agan Kućuk ubiven.

Istoga dana u 5.30 sati jedna veća skupina pobunjenika² od 1000 do 1500 ljudi napala je oru-

¹ Napad na žandarmerijsku stanicu Svoana izvršili su ustanici sa toga terena. Ovi ustanici početkom septembra 1941 god. ušli su u sastav Novsko-lješaanske partizanske čete, koja je kasnije poslužila kao jezgro pri formiranju Prvog bataljona Drugog krajiškog odreda.

² Napad na Bosansku Kostajnicu izvršilo je oko 1000 ustanika sa toga terena koji su imali svega 15 pušaka, 1 puškomitraljez i nekoliko bombi.

žjem na oružničku postaju Bos. Kostajnica. Oružnici su prihvatili borbu u kojoj su ranjeni vodnik Andelko Vidovi i priv. oružnik Mustafa Haskić, dok je priv. oružnik AJeksa Figel poginuo. Ranjeni oružnici upućeni su u bolnicu u Sisak. Pod jakim pritiskom napadača i zbog nestanka streljiva oružnici su se povukli i prebacili čamcem u hrvatsku Kostajnicu, a pobunjenici su mjesto zauzeli te izvršili demoliranje i pljačku na oružnič[koj] postaji, ustaškom stanu, kotarskoj oblasti, kotarskom sudu, općinskom poglavarstvu i drugim privatnim zgradama.

Istoga dana U'23.30 sati pojavila se jedna manja skupina pobunjenika iznad sela Veliko Palanište¹ sjevero-istočno od Prijedora i otvorili su vatru na ustaše, ali su ih ovih uz pripomoć vojske odbili.

Istoga dana pobunjenici su zaposjeli željez. prugu između Prijedora i Kozarca i promet prekinuli. Upućeni naši odredi vojske i ustaša iz Prijedora pobunjenike su rastjerali i prugu oslobodili.

Istoga dana pobunjenici² su zauzeli nakon ogorčenih borbi sa našim snagama mjesto Plivu.

¹ V. Palančište

² Odnosi se na partizane Plive i Janja, od kojih je kasnije formiran Treći krajiški NOP odred.

BR. 251

IZVJEŠTAJ KOTARSKOG PRETSTOJNIKA U SARAJEVU OD
8 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZEČU ZANDARMERISKE STA
NICE MOKRO OD STRANE USTANIKA

PRIJEPIŠ!

Službujući telefonista pete željezničke sekcije u Sarajvu dostavio je dne 8 kolovoza o.g. u 8 sati ovoj oblasti slijedeći izvještaj:

»Noćas oko 3 sata javila je stanica Pale — službujući činovnik, da su četnici¹ napali oružničku postaju Mokro i istu zauzeli te isjekli neke stubove i prekinuli telefonsku vezu, i da se čuje puškaranje.

Tako isto noćas oko 2.40 sati javljeno je, da je nadzornik pruge Mehmed Batlak između Jošanice i Reljeva prilikom svoje kontrole, idući držežinom, susreo prsa u prsa 15 ljudi koji su prebjegli put rijeke Bosne, a jedan je ostao ležati na koga je pomenuti Batlak pucao, te se je nadzornik pruge povukao do željezničke postaje Jošanica i izvijestio nadležne vlasti koje su odmah uputile mu pomoć, te provele istragu.

o

NEZAVISN'A DRŽAVA HRVATSKA

Kotarska oblast Sarajvo.

Sarajvo, dne 8/VIII. 1941.

Broj: 413/41. prez.

VELIKOJ ŽUPI VRHBOSNA,

Sarajvo.

Čast mi je dostaviti prednje s molbom na znanje.

Dostavljeno: (M. P.)

Kotarski predstojnik:

- 1) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost u Zagrebu,
- 2) Velikoj Zupi Vrhbosna, Sarajvo,
- 3) Ustaškom povjereništvu za B. i H. u Sarajvu,
- 4) Oružničkom krilnom zapovjedništvu u Sarajvu.

Kršlak

¹ Ovu akciju izvršila je grupa partizana sa Romaniie pod rukovodstvom Pere Kosorića.

BR. 252

IZVJEŠTAJ VELIKOG ZUPANA VRHBOSNE OD 9 AVGUSTA
1941 GOD. O RUŠENJU MOSTA KOD HAN LJUBOGOŠTE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA
V. T. Br. 70/41

9 kolovoza 1941
Sarajvo.

ZAPOVJEDNICTVU 4 ORUŽNIČKE OKOLNOSTI

SARAJVO.

Od strane Tehničkog odjela Kotarske oblasti u Sarajvu podnesen mi je izvještaj, da je u noći između 7 i 8 kolovoza jedna grupa od 50—60 naoružanih ljudi porušila drveni most¹ preko rijeke Miljacke u km 330 + 278 na mjestu zvanom Han Ljubogošta.

Konstrukcija mosta oborena je u rijeku, ali provizorni promet je uspostavljen, pa kako Tehnički odjel raspolaže sa potrebnim kreditom radovi na definitivnom uspostavljanju prometa nastaviće se odmah.

Kako bi se spriječili daljnji slučajevi prekida saobraćaja izvolite eventualno u sporazumu sa vojnim vlastima poduzeti sve što je potrebno, da se veći objekti na tome putu osiguraju.

O preduzetim mjerama izvolite me izvjestiti.

(M.P.)

Veliki župan:
Omerović

¹ Akciju je izvršila grupa partizana sa Romanije pod rukovodstvom Pere Kosorica.

BR. 253

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE ILIDŽA OD 10 AVGUSTA
1941 GOD. O NAPADU USTANEKA NA KAMION SA USTAŠAMA
KOD RAKOVICE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA.

Kotarska oblast SARAJVO.

Broj: 422/41. prez.

SARAJVO, 10/VIII. 1941.

Predmet: Četnika sukob sa Usta-
šama kod Rakovice (Ilidža).

VELIKOJ ZUPI VRHBOSNA,

SARAJVO.

Oružnička postaja Ilidža priopćila je brzoglasno ovoj oblasti
sljedeće:

»Dne 9 kolovoza o.g. u 21 sat na večer u blizini Rakovice
(Šanin gaj)¹, četnici su sačekali Ustaški kamion iz Travnika i ubili
su 3 Ustaša, dok ih je šest teže ranjeno. Mrtvi se nalaze u kamionu
na licu mjesta, dok su ranjeni preveženi u državnu bolnicu Sa-
rajvo«.²

Prednje mi je čast dostaviti s molbom na znanje.

Na licu mjesta je zapovjednik oružničke postaje Ilidža sa 5
oružnika i 20 pouzdanih žitelja, koji su oboružani.

DOSTAVLJENO:

Kotarski predstojnik:

Kršlak

- 1) Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost u Zagrebu,
- 2) Velikoj Zupi Vrhbosna, Saraj-
vo,
- 3) Ustaškom povjereništvu za B.
i H. u Sarajvu,
- 4) Zapovjedništvu Oružničkog
Krila u Sarajvu.

(M.P.)

¹ Šanin Gaj

* Ovu akciju je izvršila grupa od 10 partizana Semizovačke čete na
čelu sa Ilijom Koprivicom.

BR. 254

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG
KRILA U TUZLI OD 12 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU
VLASENICE, MILIČA, PAPRAČE, ŠEKOVIČA, DZILA I NOVE
KASABE OD STRANE PARTIZANA¹

VELIKOM ZUPANU VRHBOSNA

Sarajevo

»62 tuzla 567 88 12 10/10« =

dan
12/8

čas
18

vodnik iz zbornika telefon. javlja da je vlasenica, milici², papraća³, sejkovići⁴, džile, nova kasaba još uvijek u rukama pobunjenika. U cjelom kotaru zbornik i srebi'enica osim navedenih mjesta do sada normalno stop za sudbinu oružnika iz šejkovića, zapovjednika postaje milici razvodnika pajazatovića iz zbornika nestalog u papraći ne zna se stop. Tvrdi se da je zapovjednik postaje milici i jedan oružnik zaista pred vojarnom milici zaklani kako je javljeno od 9 — ovog mjeseca. Javljeno župi vrhbosna, vojnoj krajini i omžništvu sarajevo = zapokril tuzla

broj 3542 — podpukovnik Mašek

¹ Redakcija raspolaže telegrafskim izvještajem koji je preko pošte dostavljen velikom županu u Sarajevu.

² Milići

³ Papraća

⁴ Šekovići

⁵ Od 5 do 11 avgusta 1941 god. partizanske jedinice, pod rukovodstvom Sreskog štaba za Vlasenički srez, likvidirale su niz žandarmerijskih stanica i straža i oslobodile više sela oko Vlasenice, a 10 avgusta oslobadaju i samu Vlasenicu.

BR. 255

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG KRILA TUZLA OD
12 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU VLASENICE OD STRA-
NE PARTIZANA**

Nezavisna Država Hrvatska
VRH OVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNISTVO
Broj 1823/J.S.
Primljeno 12. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA

»Predsjedništvo O« —

Z A G R E B.

Zagreb, 12. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu pod brojem 744 J. S. od danas u 0.15 h. dostavilo je brzojavno izvješće u slijedećem:

»Oružničko krilo Tuzla javlja:

Pet dana vodila se borba oko Vlasenice, a jučer 10. kolovoza oko 15 h. ušli su četnici¹ u Vlasenicu, zatim su isti dana navalili na postaju, tu se borili i ovu osvojili oko 21 sat na večer.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

(M.P.)

Zapovjednik, general:
Mizler

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domo-
branstva (Glavni Stožer) i
»Predsjedništvo O« te Ravna-
teljstvu za javni red i sigurnost
N.D.H.

¹ Napad na Vlasenicu izvršile su dvije partizanske errupe: Šekovička i Milička, pod rukovodstvom političkog komesara Štaba Tuzlanske oblasti druga Cvijetina Mijatovića. U pripremama za napad uzela je učešća i četnička Planinska grupa Aćima Babića, ali ona nije učestvovala u zauzimanju varoši i ušla je u Vlasenicu tek sutradan po njenom oslobođenju.

BR. 256

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ORUŽNICKOG KRILA TUZLA
OD 13 AVGUSTA 1941 GOD. O BORBAMA U VLASENICKOM
SREZU

NEZAVISNA DRŽAVA JUGOSLAVSKA

ZAPOVJEDNIŠTVO

4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Broj 823 J. S-

Iskaz Mumina Perića
o akciji odmetnika.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 20. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Tuzla spisom pod Br. 3678 ud
13. kolovoza 1941. izvješćuje sljedeće:

»13. kolovoza 1941. prijavio je ovom zapovjedništvu Mumin
Perić iz sela Like, općina Paprača, kotara Vlasenica, sljedeće:

Ja sam bio na 7. kolovoza t.g. u Vlasenici da dotjeram kup-
ljene volove i tu sam se zatekao, kada je počela borka između naš
vojske i odmetnika¹, koja se je vodila sve do 10. kolovoza t.g. i
tada se je vojska povukla prema Zvorniku. Vojske je bilo oko 100
momaka sa oko 300 naoružanih civila, a ja sam bio naoružan i pošao
sam u svoju kuću.

Na 11. kolovoza t.g. zanoćio sam u jednoj muslimanskoj kući
u nepoznatom selu, te sam na 12. kolovoza t.g. rano krenuo svojoj
kući i tada sam nedaleko toga sela opazio jedno odjeljenje vojske
od oko 100 momaka sa 2 mitraljeza kako idu od Vlasenice prema
Papraču, te su u planini »Krstac« odmetnici put im sa drvećem
zapremili i presekli i tu se otvorila borba kojom prilikom MI odmet-
nici² oteli vojsci 1 mitraljez. Ja sam se udružio sa to.n vojskom i
povukli smo se prema rijeci. Drinjači i prešli smo most bez borbe.
Kada smo nastupali uz Muzulju planinu — da izađemo na bijelu
zemlju — onda su naš odmetnici napali žestokom paljbom našto
je vojska odgovorila vatrom i još sa jednim preostalim mitraljezom
1 borila se je oko 1 sat a zatim se je vojska počela povlačiti

Gubitak je bio dosta i za jednu i za drugu stranu. Kad smo
se povlačili dalje prema selu Kalabaču da se izbjegne unakrsnoj

¹ Vlasenicu su oslobodili partizani iz Birča.

² Ovu borbu protiv domobrana vodili su partizani iz Birča.

vatri, prije sela su nas dočekali odmetnici žestokom paljbom uslijed koje se je vojska rasula, a odmetnici nas zarobili t.j. još i taj 1 mitraljez, 19 vojnika, 2 časnika i mene. Jedan satnik uspio je da sa nešto vojske izbjegne ropstva.

Mene i 2 časnika su svezali u lance i tako su nas sve skupa dotjerali u selo »Vidakovića vrelo« — gdje im je bio logor — i tu su nas sve — časnike odvezali — zatvorili u jednu štalu i tu smo zajedno noćili 2 noći, iza toga t.j. u noći od 12. na 13. kolovoza t. g. uspio sam da pobjegnem iz zatvora (štale) i preko planina svojoj kući dođem.

Pošto je moje selo svo bilo izselilo u selo Kalesiju, ja sam se uputio za njima sa familijom. Dok sam bio u roostvu t.j. odmetničkom logoru, čuo sam gdje odmetnici pričaju da će udariti na Zvornik, Kalesiju i Tuzlu i da su se svi seljaci pobunili od Sarajeva do Tuzle.

Zarobljeni časnici i vojnici ostali su i dalje u robstvu. oduzeti su im je sav novac i vrednote.

Prednje izvješće dostavio sam i Zapovjedništvu Vojne Krajine u Sarajevu.«

Prednje predlažem s molbom na znanje.

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu domobranstva,
Evidencijatu za javni red
i sigurnost i zapovjedništvu Bos div. područja.

Zamjenik
Zapovjednika, potporučnik;
Đorđe Marušić

BR. 257

ZAPOVIJEST GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA HRVATSKOG DOMOBRANSTVA OD 14 AVGUSTA 1941 GOD. ZA SADEJSTVO DOMOBRANSKIH I USTAŠKIH JEDINICA NA TERITORIJI BOSANSKE KRAJINE I LIKE

**NA RUKE ZAPOVJEDNIKA
OSOBN**

Stroga vojna tajna !

**MINISTARSTVO HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
GLAVNI STOŽER**

**O. Br. 14 strogo tajno
u Zagrebu dne 14. kolovoza 1941 g.**

Z A P O V I J E D

**OPĆA DIREKTIVA ZA
ZAJEDNIČKI RAD DOMOBRANSTVA I USTAŠKIH POSTROJBI PO
ZAVRŠENOM OSLOBOĐENJU BOS. PETROVCA**

I — General Rumler preuzima zapovjedništvo nad svima jedinicama (domobranskim i ustaškim) koje djeluju, i novo pridošlim, na prostoru između r. Sane i Une (izuzev četa upotrebljenih za osiguranje željezničke pruge Bihać—Kostajnica).

U sastav trupa generala Rumlera ulaze:

- a) dosadašnja grupa pukovnika Matagića sastava:**
 - 2. bojna 4. p.p.
 - 3. bojna 2. p.p.
 - kombinirana bojna 1. i 2. p.p. *
 - 1 bitnica 3. topničkog odjela
 - ? haubice i 1 brdski top 2. topničkog odjela;
 - 1 vod bornih kola.

b) dosadašnja posada Petrovca podpakovnika Matkovića sastava:

- 1 bojna 1. p.p.
- 1 bojna 11. p.p. (bez strojničke satnije)
- 1 satnija teških strojica 15 mm
- 1 bitnica 3. topničkog odjela
- 1 Dolubitnica 7. topničkog odjela;

c) grupa bojnika Krupića sastava:

- 1 bojna 10 p.p.
- 2 satnije Banjalučke doknadne bojne
- 1 vod haubica 7 topničkog odjela;

- d) grupa podpukovnika Zorna sastava:
 - 3. bojna 3. p.p.
 - 2 haubice 2. topničkog odjela;
- e) čete na r. Sane izirieu Ključa i Prijedora.

II — Zadaća generala Rumlera:

a) Osiguranje prostora između Sane i Une sjeverno od linije: Ključ—Bos. Petrovac—Kulen Vakuf (zaključno), držeći važna mjesta i raskrsnice puteva na ovom prostoru, osobito komunikacije koje k Bihaća, B. Krupe, Prijedora—Sanskog Mosta i Ključa izvode prema Bos. Petrovcu i da je promet ovim komunikacijama osiguran;

b) O'lo isto važi za komunikaciju Bihać—Kulen Vakuf;

c) Oč'stiti označeni prostor od pobunjenika, težeći da se saznaju imena onih četnika i komunista koji su ustanak organizirali i pohvatati ih;

d) Organizirati redovitu obskrbu prema raspoloživim prevoznim sredstvima: iz Prijedora šumskom željeznicom do istaknutog opskrbnog uporišta kod Sanice, ili pak preko Bihaća.

Za izvršenje ovih zadataka stavlja se rok do zaključno 18. kolovoza.

19. kolovoza počinje akcija daljeg prodiranja prema Drvaru u kojoj će akciji učestvovati i ustaška bojna pukovnika Jesenskog Narcisa (600 ljudi), koja će biti transportirana željeznicom preko Prijedora do Bravskog i stavljena pod zapovjedništvo generala Rumlera.

Ovaj prodor prema Drvaru zamišljen je tako, da general Rumler, upotrijebivši sve raspoložive djelove doroobranstva i ustaša, zauzme klanac koji od Oštrelja vodi prema Crljivici—Bačičima.¹ Dalje prodiranje od Babića prema Drvaru sa zadaćom, da se zauzme Drvar i ostala važna mjesta u izvornom djelu Unca poveriti ustaškoj bojni pukovnika Jasenskog, koju od domobranstva pojačati sa:

- 1 kombinijanom bitnicom brdskih topova i haubica;
- 1 strojničkom satnijom; i
- 2 bornih kola.

Ostali djelovi domobranstva neće učestvovati u ovoj akciji prema Drvaru.

III — Grupa generala Lukića ima² zauzećem najvažnijih tačaka na djelu komunikacije: Vel. Popine²—Srb—Dobro selo³—D. Lapac uspostaviti vezu sa Kulen Vakufom, zaprečujući ujedno uzmicanje pobunjenika iz Bosne preko Une u Liku.

IV — Grupa podpukovnika Metzgera. Jadransko divizijsko područje ima u roku od 5 dana grupu podpukovnika Metzgera poja-

¹ Babići

² Velika Popina

* Dobro Selo

čati i usposobiti za dalje prodiranje iz Livanjskog polja¹ u pravcu Bos. Grahova (Grahovo polje) a djelovi ove grupe u Glamočkom polju² da zapriječe uzmicanje pobunjenika iz Petrovca ka jugoistoku.

Istu zadaću povjeriti i djelovima domobranstva u Kninu da svojom akcijom u pravcu Strmice zapriječu uzmicanje pobunjenika iz Drvara prema jugu.

V — Bosansko divizijsko područje nastojat će da sa svima raspoloživim snagama pojača grupu i akciju generala Rumlera snagama iz Jajca i Varcar Vakufa³ prema odsjeku: Ključ—Mlinište,⁴ sprečavajući uzmicanje pobunjenika u istočnom pravcu.

VI — Grupa podpukovnika Neubergera imade pored redovite zadaće osiguranja pruge i zadaća čišćenja prostora: Dubovica⁵—Kostajnica—Prijedor—Novi, osobito okolicu rudnika Lješljana, te prostor južno od Dubice i okoline Volinja.

VII — Glede postupanja domobranstva sa pobunjenicima u predstojećoj akciji, nalog je Poglavnika:

a) da se nemilosrdno postupa sa onim pobunjenicima koji su vođe, koji se bore, pa bilo da se zateknu sa oružjem ili da su naoružani jataci boraca (kako muškog tako i ženskog spola);

b) svi koji predaju oružje prije započete borbe imadu se predati radi istrage pokretnom prijemkom sudu na dalje uredovanje;

c) ženama, djeci, nemoćnim starcima i ostalim koji nisu učestvovali u zulumima četnika i komunista zajamčiti život i povratak u njihove domove;

d) pojedinci, kako muško tako i žensko, za koje se ustanovi da su služili kao jataci imadu se predati prijemkom sudu;

e) najstrožijim mjerama imade se spriječiti svaka pljačka, samovolje i nasilje, bilo sa strane domobranstva, ustaša ili pučanstva, a one koji to čine predati prijemkom sudu.

Za izvršenja ovih sudbenih postupaka, generalu Rumleru dodijelit će se osoblje za formiranje pokretnog prijekog suda.

VIII — Zapovijedi glede zdravstvenih mjera, obskrbe sa svima potrejbama i t. sl. sledovat će.

IX — Ova zapovijed se nesmije pismeno dalje davati, a zapovjednici kojima se dostavlja, odgovorni su da ne bi pala četnicima u ruke ili da bi se kakova tajna odala.

Po nalogu Vojskovođe
Glavar glavnog stožera domobranstva
general-poručnik
Marić

¹ Livanjsko Polje

² Glamočko Polje

³ Mrkonjić Grad

⁴ Mlinište

⁵ Dubica

RAZASLATO:

**Generalu Rumleru
Generalu Lukiću
Zapovjednicima Bosanskog i Ja-
dranskog divizijskog područja
Glavnom stožeru ustaške vojni-
ce (2 komada od kojih 1 za pu-
kovnika Jesenskog)
Podpukovniku Neubergeru**

(M.P.)

BR. 258

**IZVJEŠTAJ KOTARSKOG PREDSTOJNIKA SARAJEVO OD 11
AVGUSTA 1941 GOD. O PALJENJU MOSTA I RUŠENJU TELE-
FONSKIH STUBOVA NA PUTU HAN DERVENT—MOKRO**

**Podnačelnik općine Pale, Blaž Ilić danas u 12 sati izvjestio-
me je da su sinoć komite¹ zapalile most na putu Han Derventa—
Mokro, i srušile telefonske stubove na ovoj cesti.**

Sarajevo, dne 14 kolovoza 1941

**Kotarski predstojnik:
Kršlak**

¹ Akciju je izvršila grupa romaniskih partizana pod rukovodstvom
Pere Kosorića.

BR. 259

IZVJEŠTAJ KRILNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U SARAJEVU O AKCIJAMA PARTIZANA U SARAJEVSKOJ OBLASTI PRVIH DESET DANA MJESECA AVGUSTA 1941 GODINE

KRILNO ZAPOVJEDNISTVO

taj Broj 176

15 kolovoza 1941

S a r a j e v o

Izvještaj po doglasnoj
službi dostavlja. —

ZAPOVJEDNIKU 4 HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

S A R A J E V O .

Na temelju naputka za obavještajnu službu, dostavljam izvještaj o vanjskoj i unutrašnjoj situaciji za vrijeme od 1—10 kolovoza 1941. sastavljen iz primljenih dopisa:

Komunisti: Djelatnost komunista zapažena je, te je tako 5 kolovoza 1941. oružnička ophodnja u Zenici uz pripomoć ustaških organa otkrila komunističku organizaciju i uhićeno je 20 lica komunlstr koji su sprovedeni u Sarajevo. Ova lica u većem djelu krila su se po šumi oko Zenice, te je pri hvatanju Marčinković Jozе komuniste, oružnička ophodnja upotrijebila vatreno oružje u cilju sprečavanja bjegstva, pošto je Marčinković pokušao pobjeći preko rijeke Bosne. Povredен je u obadvije noge. Sutradan t.j. 6 kolovoza o.g. ustaški organi u Zenici u potjeri za komunistom Haračićem sukobile su se sa istim, koji je u društvu komuniste Perviza Ibrahima pripucao iz pištolja, te je tom prilikom povredен Ante Bartulović ustaša u desnu nogu. Haračić je uhićen, dok je Perviz izvršio samoubistvo.

6 kolovoza 1941. jedna ustaška ophodnja u šumi kod sela Dobrava¹, kotara Visoko, sukobila se je sa 10 komunista, među kojima je bila i jedna ženska, te su na iste pripucali, ali suikomunisti odgovorili puščanom -vatrom. Odmah je od strane oružnika i ustaša organizirano potjerno odjeljenje, te je uspjelo 7. o. mj. uhititi 4 člana, dok je komunista Ismet Šarić ubijen po ustašama, jer se nije hteo živ predati.

Manjine: •/.

¹ Dabravine

III. - ČETNIČKA AKCIJA¹:

Za vrijeme od 1—10 ov. mj. 11a području ovog krila u kotaru Rogatica i Sarajevo osjeća se živa četnička akcija tako:

1) U noći 1. kolovoza t. g. izvršen je napad na oružničku postaju Zljebovi i općinsku zgradu u Sokolovićima od strane četnika, ali je napad odbijen bez žrtava u oružništvu, sem što je oštećena zgrada postaje i namještaj u istoj².

2) Ponovo je napadnuta općinska zgrada u Sokolovićima 2 kolovoza t. g. od strane 8 četnika, kojom prilikom su uništili općinske knjige i odnijeli gotov novac.

3) 3. kolovoza t. g. odjelenje oružnika u potjeri za odmetnicima sukobilo se je sa istima kod sela Mičivoda (reon postaje Zljebovi) kojih je bilo oko 60, te otvorili pušcanu vatru jedni na druge i borba je trajala od 13—20 sati istog dana. U ovoj borbi poginuo je oružnički razvodnik Kasim Kajan. Na strani četnika je poginuo jedan, dok ih je najmanje 4 ranjeno³.

4) U noći između 2 i 3 kolovoza t.g. četnici⁴ su na reonu postaje Sokolac pokidali brzojavnu tñiju i porušeno 29 telegrafski stubova. Po izvršenom djelu povukli su se u šumu.

5) dne 4 kolovoza t.j. odjelenje oružnika i dobrobrana sa oružničke postaje Trnovo, sukobilo se je sa četnicima⁵ na mjestu zv. Ružica općine Trnovo, kotar Sarajevo, koji je bilo oko 30, te su jedni na druge pripucali i nakon kraće borbe poginuo je oruž. narednik Dedo Bašić, dok nije utvrđeno da je na strani četnika bilo žrtava.

6) 4 kolovoza 1941. oko 1.30 sati, izvršen je napad po nepoznatim licima na logor omladinske radne službe kod časničkog doma na Jahorini i ispaljeno 5 naboja na logor, što su omladinci odgovorili pušcanom paljbom i napadače odbili. Zrtava nije bilo. Svakako je i ovo djelo odmetnika-četnika⁶, jer su se istog dana sukobili sa oruž. odjelenjem kako je to opisano pod 5).

7) 5. kolovoza t. g. blagovremeno je otkriven spremljeni napad na oružničku postaju Gor. Vogošće, na taj način, što je grupa četnika uputila kao izvidnicu Tomić M. Branka odbjeglog robijaša iz Zenice da izvidi teren, ali je blagovremeno uhićen po oruž. ophodnji,

* U pogledu termina »četnik« vidi predgovor.

" Napadi na Zljebove i opštinu u Sokolovićima bili su prve akcije Romaniske partizanske čete. Napadom na Zljebove rukovodio je Slaviša Vajner — čiča, a napadom na Sokoloviće Pavle Goranin — Ilija.

* Sa žandarmima kod Mičivoda sukobila se grupa partizana Romaniske čete.

* Telefonske stubove je porušila grupa partizana Romaniske čete.

" Ovo je bila prva akcija koju su izveli jahorinski partizani pod rukovodstvom Feliksa Goranina — Srečka.

* Prepad na omladinski ustaški logor izvršila je grupa romaniskih partizana pod rukovodstvom Pere Kosorića.

te je isti nakon kraćeg saslušanja po ustašama ubijen, jer je pokušao bijegstvo, a njegovi drugovi su se razbjegli pred potjerom.

8) U toku noći na 5 do 6 kolovoza t. g. na putu između Rogatice i Sokolca oboreno je 6 telegrafski stubova i oštećena jedna manja drvena čuprija svakako od strane četnika¹, koji su se nakon izvršenog djela povukli u šumu neopaženo.

9) 7. kolovoza t. g. četnici² su napali autobus koji saobraća Sarajevo—Vlasenica u blizini sela Žljebova, na koji su pripucali iz šume i ranili 4 putnika, od kojih dvoje teško ranjenih po saznanju je umrlo u Sarajevu. Po napadu na autobus četnici su se sakrili pred potjernim odjelenjem oružnika u šumi Kopito.

10) 7. kolovoza t. g. kod željezničke postaje Sudići (reon oružničke postaje Rogatica) pokidana je telegrafska linija i oštećeno 7 stubova. Utvrđeno je da je ovo djelo izvršio odpušteni Zeleznikar Ljubomir Stanišić sa još 4 druga, koji su uhićeni, od strane oružničke ophodnje. Pri sprovodu uhićenika oružnička ophodnja naišla je na zasedu od 8 četnika, koji su pokušali osloboditi Stanišića i dr. i pripucali na ophodnju, ali su isti odbijeni pušcanom vatrom od strane ophodnje, te nisu uspjeli osloboditi uhićenike. Na strani oružničke ophodnje žrtava nije bilo, dok je vjerovatno jedan od četnika ranjen.

11) 7. kolovoza t. g. pokušano je od strane četnika da eksplozivom poruše željeznički most na rijeci Zujevini (reon oružničke postaje Pazarić) ali uslijed slabog dejstva eksploziva nisu uspjeli u namjeri, te šteta nije prčinjena. Po izvršem podmetanju eksploziva četnici su se povukli³. Potraga je odmah povedena ali se izvršioci nisu pronašli.

12) U noći 8 kolovoza t. g. izvršen je napad na oružničku postaju Mokro. Pored straže oko vojarnje četnici su provalili u vojarnu, jer ih je bilo oko 60 naoružanih sa puškama i bombama, oružnike razoružali koji su bili u vojarni, te odnijeli njihovo oružje, samu zgradu demolirali sa bombama. Tom prilikom su ubili pomoćnog oružnika Himliju Kadića, Jozu Rajića radnika koji jebio stražar pred vojarnom i domobrana Miju Radičevića, koji je kao kurir 3 pohod. bojnice u Vlasenici, vraćajući se iz Sarajeva svratio u oruž. postaju Mokro na prenočište. Pored ove trojice poginulih, teže je ranjen od bombe zapovjednik postaje Mokro oruž. narednik Osman Begović, dok su lakše ranjeni takođe od parčadi bombe oruž. vodnik Ištvan Budaj, Lutvija Bučuk i Juraj Bukvić pokusni

¹ Ovu akciju je izvršila grupa partizana Romaniske čete.

² Ovu akciju je izvela jedna grupa ustanika koja se nekoliko dana kasnije uključila u Romanisku čet. Vidi dok. br. 2.

³ Ovu diverziju je izvela grupa partizana Romaniske čete pod rukovodstvom Milana Simovića.

oružnici. Svo oružje koje su četnici našli u vojarni kao i životne namirnice opljačkane su¹.

13) 8. kolovoza t. g. četnici² su napali na oružničku ophodnju sa oruž. postaje Sokolac, koja je imala zadatak da osigura brzojavnu liniju do Pod Romaniju³, kojom prilikom je teško tjelesno povređen oruž. stožerni narednik Ilija Orešković, te je lislijed zadobiveni povreda umro. (Djetaljniji podatci o ovome slučaju pogibije Oreškovića ima Naučni odjel).

14) 9. kolovoza t. g. oko 21 sat u blizini Rakovice (Šanin Gaj) četnici⁴ su sačekali ustaški kamion sa ustašama iz travnika, te na mjestu je ubijeno — poginulo 3 ustaše, dok ih je šestorica od ustaša ranjeno. Po ovome napadu su ustaški organi preuzeli izvidaj.

IV. AKCIJA NAŠIH SNAGA:

Sa obzirom na aktivnu akciju četnika i pobunjenika na području ovog krila, oružništvo i naša vojska preuzeli su akciju čišćenja četnika na teritoriji kotara Rogatica sa uspj^hom. U ovoj akciji 8 i 9 kolovoza saradivala je i nemačka vojska uspješno. Uhvaćeno je više četnika i pobunjenika koji su predati nadležnim vlastima.

¹ Napad je izvršila grupa partizana Romaniske čete pod rukovodstvom Pere Kosorića.

² Napad je izvršila grupa partizana Romaniske čete pod rukovodstvom Nikole Obrenovića.

³ Podromanija

⁴ Ovu akciju je izvršila grupa od 10 partizana Semizovačke čete pod rukovodstvom Ilije Koprivice.

BR. 260

**IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE VRHBOSNA OD 15 AVGUSTA 1941
GOD. O UNIŠTENJU MOSTA NA PUTU HAN DERVENT — MO-
KRO OD STRANE PARTIZANA**

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VELIKA ŽUPA VRHBOSNA
T. broj 399/41.**

**15. kolovoza 1941.
— Sarajvo —**

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

«

0

ZAGREB

Prema brzojavnomo izvještaju Tehničkog odjeljka u Sarajvu broj 253/41. od 14. kolovoza 1941. noću između 13 i 14. kolovoza og. zapaljen je i porušen drveni most¹ otvora 16,00 mt na državnoj cesti broj VI u km 329 + 408. Promet je obustavljen na nekoliko dana. Poduzete su mjere za uspostavu prometa.

Za popravak ovog mosta odobrena je Tehničkom odjeljku u Sarajvu svota od dinara 45.000.—

Prednje se dostavlja s molbom na znanje. —

(M.P.)

Veliki župan:
Omerović

¹ Ovu akciju izvršile su partizanske grupe Romaniske partizanske čete.

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA CETVRTE ORUŽNICKE PUKOVNIJE O AKCIJAMA USTANIKA U HERCEGOVINI I ISTOCNOJ BOSNI U VREMENU OD 6 DO 16 AVGUSTA 1941 GODINE¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Br. 250

Obavještajno izvješće dostavlja.

Sarajevo, 16. kolovoza 1941.

Prema dobivenim izvještajima podređenih jedinica, dostavljam slijedeće obavještajno izvješće za vrijeme od 6. do 16. kolovoza 1941.

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1)

2) Cetničke akcije i preduzete protivmjere:

5. kolovoza t. g. u 8 sati kod sela Rankovaca, kotara Ljubinje napalo je 30 četnika² ophodnju od 7 oružnika postaje Vlahovići, krila Bileće i u borbi ubili oružnika Mehu Mehovića, a ranili Franju Ivšića, Šućuru Stankovića i Zaima Menića. Za četnicima bila je upućena potjera, ali isti nisu pronađeni.

Noću od 5. na 6. kolovoza t. g. prekinuli su četnici brzojavnu vezu između Rogatice i Sarajeva, a na željezničkoj pruzi između Han Pijeska i Pjenovca, kotara Vlasenica zapalili dva mosta³. Za istima upućena potjera nije uspjela pronaći ih.

6. kolovoza t. g. na željezničkoj pruzi između Pazarića i Ilidže, kotara Sarajevo eksplodirao je pod mostom preko rijeke Zujevine eksploziv podmetnut od nepoznatih lica — vjerovatno četnika⁴, za kojima se traga.

6. kolovoza 1941. u 22 sata napali su četnici⁵ ustašku ophodnju i ranili ustašu Rašida Mujagića, kod sela Vražalića, kotara Rogatice. Upućena potjera još se nije vratila.

¹ Redakcija raspolaže kopijom izvještaja bez potpisa.

² Ovu akciju su izvršili ustanici iz okoline Ljubinja.

* Mostove su porušili četnici Aćima Babića a brzojavne veze između Rogatice i Sarajeva porušili su borci Romaniskog odreda Romaniske čete.

⁴ Ovu akciju je izvršila grupa boraca sa Igmana pod rukovodstvom Rate Dugonjića.

⁵ Ovu akciju je izvršila grupa partizana pod rukovodstvom Steve Elete.

6. kolovoza 1941. zapalili su četnici muslimanska sela Dabra-vine i Briševo, kotara Visoko.

7. Kolovoza 1941. četnici su napali autobus koji saobraća od Sarajeva do Vlasenice kod sela Žljebovi i ranili 4 osobe. Poslije toga pred oružničkom potjerom izgubili su se u šumi Kopito.

7. kolovoza 1941. napali su četnici cružničku postaju Vlaho-vići, krila Bileće, ali su odbijeni bez gubitaka.

8. kolovoza 1941. napalo je 400 odmetnika¹ transport sa 18 uhićenih lica između Milića i Nove Kasabe, kotara Vlasenica i oslo-bodili uhićene.

8. kolovoza 1941. u 4 sata napali su četnici na oružničku postaju Mokro,² krila Sarsjevo ubili oružnika Himliju Kadića, domo-brana Miju Radičevića i radnika Jozu Rajića, a ranili narednika Osmana Begovića, i oružnike Ištvana Budaja, Lutviju Bućuka i Jurja Bukvića, postaju opljačkali i pobjegli. Za istima upućene potjere od strane vojske i oružništva.

8. kolovoza 1941. četnici³ su napali oružničku ophodnju postaje Sokolac, krila Sarajevo iu selu Podromaniji, te ranili stožernog narednika Iliju Oreškovića, koje je od ove rane putem za Sarajevo umro i ranili oružnika Muju Sumbuleka. Potjera od vojske i oruž-ništva upućena je za napadačima.

9. kolovoza 1941- četnici su napali ustaški kamion⁴ sa ustašama iz Travika kod Rakovice, kotara Sarajevo i ubili 3 ustaše, a 6 ranili. Za napadačima ustaše preduzeli potjeru.

9. kolovoza 1941. zauzeli su četnici oružničku postaju Milići,⁵ krila Sarajevo i ubili zapovjednika postaje vodnika Ragiba Demi-rovića sa još jednim oružnikom.

10. kolovoza 1941. napali su četnici kod željezničke postaje Poljice, kotara Trebinje čuvaru pruge Tahira Repaća i Ivana Me-nala, opljačkali ih i otjerali sa službene dužnosti. Za istima je upućena potjera od vojske, oružnika i ustaša.

10. kolovoza 1941. u 1 sat napali su četnici vlak na željezničkoj postaji Sjetlina,⁶ kotara Rogatica i ranili 4 putnika. Za istima upućena potjera od vojske i oružništva.

10. kolovoza 1941. u noći četnici su prekinuli brzoglasna po-strojenja od Brčkog prema Čeliću, Bijeljini, Tuzli i Kladnju. Za istima je upućen u potjeru odred njemačke vojske.

¹ Ovu akciju su izvršili birčanski partizani.

² Mokro je zauzela grupa romaniskih partizana pod rukovodstvom Pere Kosorića.

³ Napad je izvršila grupa partizana Romaniskog odreda Roma-niske čete.

⁴ Kamion je napala grupa od 10 partizana Semizovačke čete pod rukovodstvom Ilije Koprivice.

⁵ Stanicu u Milićima zauzeli su birčanski partizani — milićka grupa.

⁶ Voz je napao Pračanski vod Romaniske čete pod rukovodstvom Milana Simovića.

10. kolovoza 1941. oko 21 sat četnici su osvojili oružničku postaju Vlasenicu¹

11. kolovoza 1941. na brzoglasnoj liniji od Brčkog prema Bijeljini, Tuzli i Orašju na 12 km presječene brzoglasne žice i sve veze prekinute. Popravak istih otpočeo, a za počiniteljima, vjerovatno četnicima upućene potjere.²

11. kolovoza 1941. oko 2000 četnika³ zauzelo je oružničku postaju Dobromane, krila Bileće. Oružnici se bez gubitaka povukli na postaju Jasenica, istog krila.

12. kolovoza 1941. napali su četnici⁴ čuvara pruge Sarajevo—Višegrad Derviša Omerbegovića i razoružali ga kod tunela br. 116. Za istima upućene potjere.

12. kolovoza 1941. u 3.30 sati napalo je 30 četnika željezničku postaju Sjetlina,⁵ kotara Rogatica, ali su odbijeni.

12. kolovoza 1941. oko 15 sati napala je veća grupa četnika⁶ kod Pešurić Hana, kotara Rogatica 6 ustaša i jednog ranili, dočim su dva ustaše nestala, vjerovatno da su ubijeni.

13. kolovoza 1941. u 5 sati četnici⁷ napali i razoružali oružnike na stalnoj ophodnji Sjemeć, krila Sarajevo i prekinuli brzoglasnu liniju Rogatica — Višegrad. Za istima je upućena potjera.

Noću od 13. na 14. kolovoza 1941. napalo je 30 odmetnika⁸ oružničku postaju Jahorinu, krila Sarajevo ali su odbijeni, a iste noći također zapalili i uništili drveni most na putu Mokro — Sarajevo kod mjesta Podstijene i prekinuli brzoglasnu vezu. Za odmetnicima i za popravak mosta upućeni odredi oružnika.

14. kolovoza 1941. oko 24 sata četnici napali oružničku ophodnju postaje Pazarić,⁹ krila Sarajevo kod Hadžića, ali su nakon borbe od pola sata odbijeni. Potjera za istima upućena je.

14. kolovoza 1941. ubili su četnici u selu Vakuf, kotara Brčko, oružničkog narednika Matu Briloga i razvodnika Petra Čoraka. Bojbe se sa četnicima vode između Celića i Lopara na području kotara Brčko i Tuzla.

Noću od 14. na 15. kolovoza 1941. napali su odmetnici kod sela Pušića, na području postaje Kozluk, krila Tuzla, jednu finansijsku

¹ Vlasenicu su oslobodili birčanski partizani pod rukovodstvom Cvijetina Mijatovića.

² Ove akcije su izveli majevički partizani.

³ Ovu akciju su izvršili ustanici iz Popova Polja, Zagore i Podbrdi.

⁴ Čuvara pruge je razoružala jedna grupa partizana Pračansko? odreda Romaniske čete.

⁵ Prepad na Sjetlinu su izvršili partizani Romaniske čete.

⁶ Ovu akciju je izvela grupa romaniskih partizana pod rukovodstvom Danila Dokića.

⁷ Napad je izvršila grupa partizana Romaniske čete pod rukovodstvom Danila Dokića.

⁸ Ovaj napad je izvršila grupa romaniskih partizana pod rukovodstvom Pere Kosorića.

⁹ Napad je izvršila igmanska partizanska grupa.

6. kolovoza 1941. zapalili su četnici muslimanska sela Dabrinje i Brijevo, kotara Vlasenica.

7. kolovoza 1941. četnici su napali autobus koji saobraća od Sarajeva do Vlasenice kod sela Ziljebovi i ranili 4 osobe. Poslije toga pred oružniškom potjerom izgubili su se u šumi Kopito.

7. kolovoza 1941. napali su četnici oružničku postaju Vlahovići, krila Bileće, ali su odbijeni bez gubitaka.

8. kolovoza 1941. napalo je 400 odmetnika transport sa 18 uhićenih lica između Ključa i Sove Karate, kotara Vlasenica i oslabjili uhićenje.

8. kolovoza 1941. u 4 sata napali su četnici na oružničku postaju Mokro, krila Sarajevo ubili oružnika Hristiju Kadića, domobrana Miju Radičevića i rednika Jozu Kajića, a ranili narednika Osmena Begovića, i oružnika Ištvana Budeja, Laziju Budeka i Jarje Pakvića, postaju opljačkali i potjegli. Za istina upućene potjere od strane vojske i oružništva.

8. kolovoza 1941. četnici su napali oružničku ophodnju postaje Sokolac, krila Sarajevo iz sela Poljomanjci, te ranili stožernog narednika Iliju Oroškovića, koje je od ova rana putem za Sarajevo umro i ranili oružnika Miju Šubuljka potjera od vojske i oružništva upućena je za napadom.

9. kolovoza 1941. četnici su napali ustaški kamion iz ustašama iz Travika kod Rakovca, kotara Sarajevo i ubili 3 ustaše, a 6 ranili. Za napadom upućene potjere.

9. kolovoza 1941. napali su četnici oružničku postaju Ključ, krila Sarajevo i ubili upućenika postaje vodnika Ragibe Demirevića su još jednim oružnikom.

10. kolovoza 1941. napali su četnici kod željezničke postaje Poljice, kotara Prečinje dužaru pruge Fuhira Repića i Ivana Menala, opljačkali ih i otjerali sa službene dužnosti. Za istina je upućena potjera od vojske, oružništva i ustaša.

10. kolovoza 1941. u 1 sat napali su četnici vlak na željezničkoj postaji Sjetina, kotara Rogatica i ranili 4 putnika. Za istina upućene potjere od vojske i oružništva.

10. kolovoza 1941. u noć četnici su prekinuli brzoglasna postrojenja od Brčkog prema Jeliću, Bijeljini, Tuzli i Kladnju. Za istina je upućena potjera od strane njemačke vojske.

10. kolovoza 1941. oko 21 sat četnici su ovojili oružničku postaju Vlasenica.

11. kolovoza 1941. na brzoglasnoj liniji od Brčkog prema Bijeljini, Tuzli i Orašju na 12 km presječena brzoglasna linija i sve veze prekinute. Popravlak istih otvoreno, a za polinotoljima, vjerovatno četnicima upućene potjere.

11. kolovoza 1941. oko 2000 četnika zauzelo je oružničku postaju Dobrostan, krila Bileće. Oružnici su bez gubitaka porukili na postaju Vlasenica, istog krila.

12. kolovoza 1941. napali su četnici dužaru pruge Sarajevo - Višegrad, Dervisa Omertegovića i razorušili ga kod tunela br. 113. Za istina upućena potjera.

12. kolovoza 1941. u 3.30 sati napalo je 30 četnika željezničku postaju Sjetina, kotara Rogatica, ali su odbijeni.

12. kolovoza 1941. oko 15 sati napala je jedna grupa četnika kod Pešurid Hana, kotara Rogatica 6 ustaša i jednog ranili, dofin su dva ustaše nestala, vjerovatno su su ubijeni.

13. kolovoza 1941. u 5 sati četnici napali i razorušili oružničku na stalnoj ophodnji Sjemeč, krila Sarajevo i prekinuli brzoglasna liniju Rogatica - Višegrad. Za istina je upućena potjera.

13. kolovoza 1941. u 14. kolovoza 1941. napalo je 30 odmetnika oružničku postaju Jahorinu, krila Sarajevo ali su odbijeni, a iste noći, svakodjer zapalili i uništili drveni most na putu Mokro - Sarajevo kod mjesta Podetijske i prekinuli brzoglasnu vezu. Za odmetnicima i za popravlak mosta upućeni odredi oružnika.

14. kolovoza 1941. oko 24 sata četnici napali oružničku ophodnju postaje Pasarić, krila Sarajevo kod Hadžića, ali su nakon borbe od pola sata odbijeni. Potjera za istina upućena je.

14. kolovoza 1941. ubili su četnici u selu Vukuf, kotara Brčko, oružničkog narednika Matu Briloga i razvodnika Petra Doraka Borbe sa četnicima vode između Jelića i Lopara na potražnju kotara Brčko i Tuzla.

ophodnju, ali su odbijeni uz pripomoć oružnika. Iste noći napadnuta je postaja Dragaljevac i Lopare, krila Tuzla, ali su napadači odbijeni. Nadalje napadnuta je jedna finansijska straža na putu Bijeljina — Bosanska Rača i obijen jedan finans, a jedan ranjen.¹

15. kolovoza 1941. u 24 sata zauzeli su četnici postaja Drinjača krila Tuzla.

15. kolovoza 1941. na stalnoj ophodnji Krneloga, krila Tuzla nepoznata lica, vjerovatno četnici, ubili su oružnika Stjepana Majovskog i opljačkali vojarnu. Za počiniteljima povedena potraga.

15. kolovoza 1941. napalo je 50 četnika općinsku zgradu u Lijesci,² kotara Sarajevo i ranili ustašu Sulju Mervića.

16. kolovoza 1941. oko 1 sat na području postaje Stjenice, krila Sarajevo posječeno je oko 40 brzobjavnih stupova od strane četnika³. Potjere za istima upućene i preduzete mjere za popravak brzobjavne linije.

3) O komunistima:

5. kolovoza 1941. u Berin Hanu, kotara Zenica ranili su oružnici komunistu Jozu Marčinkovića, a uhvatili komunistu Čazima Spajića i još 8 drugova njegovih iz Zenice, te sproveli na istragu u Sarajevo.

6. kolovoza 1941. u šumi kod sela Dabravine, kotara Visoko sukobila se je jedna oružnička ophodnja sa 10 komunisti, među kojima je bila jedna ženska, te su na iste pripucali, ali su komunisti odgovorili pušćanom vatrom i izgubili se u šumi. Ista grupa je slijedeći dan po oružnicim i ustašama pronađena, kojom prilikom su ustaše ubili komunistu Ismeta Šarića u Brezi, kotara Visoko.

11. kolovoza 1941. uhvatila je seoska straža u Hadžićima, kotara Sarajevo, komunistu Saliha Gezu i predala vlasti.

13. kolovoza 1941. predao je zapovjedniku postaje Sarajevo mlinar Lazar Jeftović jedan mali letak na kome je pisalo: »Živela crvena armija, živjeli naši partizani, dolje okupatori«. Ovaj letak bio je priljepljen na njegovom mlinu u noći od nepoznatih lica. Za istima se traga.

Dostavljeno:

Zapovjednik, pukovnik:

Vrhovnom oružničkom zapovjedništvu, zapovjedništva Bos. i Jadran, div. područja, Voj. Krajine i 3. oruž. pukovnije.

¹ Sve ove akcije izvršili su majevički partizani.

² Napad je izvršila grupa partizana Romaniske čete pod rukovodstvom Danila Đokića.

³ Ovu akciju je izvršila grupa partizana Romaniskog odreda Romaniske čete.

BR. 262

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ PREDSTOJNIKA KOTARSKE OBLASTI ROGATICA OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O RUŠENJU T. T. LINIJE NA PUTU KOBANJ — HAN STIJENICA¹

(depeša br. 220)

VELIKOJ ZUPI VRHBOSNA

S a r a j e v o

Rogatica 16. u 17.00 ^h

Noćas je od odmetnika porušena telefonska linija između Kovanja i Stenica². Posječeno je 30 stupova, a žice rastrgane. Upućeno ljudstvo radi opravke, zapovjednik bojnice obavješćen žrtava nema

•

Kotarski pretstojnik

Ćamo

Kotarska oblast Rogatica br. 220/41

¹ Ovu akciju je izvršila Gučevska partizanska grupa Romani-ske čete.

¹ Han Stijenica

BR. 263

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE PAZARIĆ OD 16 AVGUSTA
1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA STRAZU KOD ŽELJEZ-
NIČKOG MOSTA U ZOVIKU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Broj 779/J. S-

Sukob između straža
i komunista u selu
Zoviku kod željeznič-
kih mostova.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 20. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Pazarić, krila Sarajevo spisom Br. 162 od 16. kolovoza 1941. izvješćuje slijedeće:

»14. kolovoza 1941. oko 24 sata u selu Zoviku, kotara Sarajevo iznenadno je jedna grupa naoružanih komunista¹ napala na stražu koja je čuvala 2 željeznička mosta, u namjeri da poruše mostove i ometu saobraćaj vlakova između Sarajeva i Mostara, što im nije uspjelo, već su isti od strane stražara odbijeni vatrenim oružjem. Napad je vršen od strane komunista 2 puta, a puškaranje je trajalo s prekidima oko 1 sat, kad su komunisti povukli se u šumu i preko brda »Horman«² prebacili se preko ceste koja ide od Sarajeva prema Mostaru u planinu Bjelašnicu.

Straža koja se je nalazila na čuvanju željezničkih mostova i pruge bili su željeznički čuvari Sulejman Fejzić iz Kučkovića, općine bjelašničke koji je ispalio iz karabina s kojim je zadužen kao čuvar pruge, 14 naboja, Hamet Šejić iz Graca, općine bjelašničke kao čuvar pruge iz karabina je ispalio 8 naboja, oružnički razvodnik ove postaje Vatroslav Pažin koji je bio u zasjedi kod mostova nije ispalio ni jednog naboja uslijed pomrčine koja je tu noć bila, a bezciljno nije htjeo pucati, a pričuvnik Franc Bizjak kao pratilac oružničkog razvodnika Vatroslava iz službenog karabina ispalio je 5

¹ Napad je izvršila grupa partizana sa Igmana pod rukovodstvom Rate Dugonjića.

* Ormanj

naboja, tako da je od strane stražara opaljeno na napadače 27 naboja, a od strane napadača komunista na stražu ispaljen je mnogo veći broj naboja po tvrđenju seljaka sela Zovika.

Uspjeha od strane straže prilikom pucanja nije moglo biti iz razloga što je te noći bila velika pomrčina, te se nije moglo ništa vidjeti, a i sam je teren bio nepogodan zbog brežuljaka, velikog kamenja i šume, te su imali dobre zaklone napadači, a i straža tako da žrtava nije bilo ni na jednoj strani.

Prilikom pucnjave između straža i komunista saobraćaj vlakova je bio obustavljen od nadležnih predstojnika željezničkih postaja u Pazariću i Hadžićima i to: brzi vlak br. 6 zadržan je 24 minuta, a teretni vlak br. 66 je zadržan 61 minut, kad su oba puštena u saobraćaj iz Hadžića.

Vodenom istragom od strane zapovjednika ove postaje sa seljacima sela Zovika i Lokava, koji su vršili pretres terena ispod planine Bjelašnice, utvrđeno je, da je 15. kolovoza t. g. grupa komunista koja je izvršila napad na naprijed navedenu stražu sastojala se je od 7 naoružanih lica, koji su se istog dana prebacili iz šume »Vrela Krupe« u planinu Igman i tako izčeznuli.

Od strane ove postaje organizirani su naročiti poverljivi ljudi kojima je zadatak da bez oružja krstare po šumi na području ove postaje i o svakoj pojavi komunista ili četnika obavještavati će ovu postaju, koja će preduzeti mjere radi uništenja istih.«

Prednje predlažem s molbom na znanje,

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Vrhovnom
oružn. zapovjedništvu, zapovjedništvu Bos. div.
područja.

Zamjenik
zapovjednika, podpukovnik:
Đebić — Marušić

BR. 264

IZVJEŠTAJ VODNOG ORUŽNIČKOG ZAPOVJEDNIŠTVA U JAJ-
CU OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O BORBI PROTIV PARTIZANA
U SELU GORICI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
V R H O V N O
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2161 J. S.

Avgust Falat narednik
u borbi sa četnicima
nestao, a razvodnik
Čakić Ahmet ranjen.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA. —
»PREDSJEDNIŠTVO Oc —

Z A G R E B

Zagreb, 21. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 3. Hrvatske oružničke pukovnije u Banja Luci
sa Taj. Brojem 289 J. S. od 19. kolovoza 1941. dostavilo je izvi-
ješće u sljedećem:

»Vodno oružničko zapovjedništvo Jajce, sa dopisom Taj. Broj
119 od 16. kolovoza 1941. dostavlja sljedeće izvješće:

Danas od 11 h. 30 do 14 h. jedno odelenje vojnika 2 bojnice,
Travničke pukovnije u Jajcu, koja se je sastojala od 40 vojnika i
5 oružnika pod zapovjedništvom satnika g. Šoštarića izvršujući
planski zadatak, naišla je u selu Gorica, općine Pljeva, kotara Jajce,
na masu naoružanih četnika-pobunjenika¹, koji su ih sa svih strana
osuli sa puščanom vatrom i opkolili. U borbi je lakše ranjen zapo-
vjednik stalne ophodnje Jezero, oružnički razvodnik Ahmet Čakić
i tri vojnika, a oružnički narednik zapovjednik postaje Glogovac,
Avgust Falat i 8 vojnika nestali su i o njima se do danas ništa
nezna.

Ostali vojnici i oružnici sa satnikom Šoštarićem, zbog nadmoć-
nosti četnika povukli su se prema selu Drev-Dol², a zatim u Jajce.
Za vrijeme borbe ubijeno je oko 113 četnika.³

¹ Napad su izvršile Prva, Druga i Treća četa partizana Janja, od
kojih je docnije formiran partizanski bataljon »Pelagić«.

² Vjerovatno: Drenov Dol

³ Ustaški podaci o gubicima nisu tačni: tom prilikom poginula su
dva partizana.

Cetnici su u borbi upotrebljavali puške, puškomitraljeze i bombe, a čulo se je navodno i jedna strojna puška.

Ranjeni oružnički razvodnik Ahmet Cakić i 3 vojnika upućeni su danas u bolnicu Travnik na liječenje.

Oružnički razvodnik Vjekoslav Škrtić, prije borbe uhitio je i vezao u lance dvojicu četnika, koji su za vrijeme borbe iskoristili priliku i sa lancima na rukama pobjegli u šumu, u koliko nisu isti poginuli u toj borbi.

Prednje izvješće dostavljam u vezi izvješća ove pukovnije Taj. J. S. Broj 283 od 16 ovog mjeseca, s molbom na uvid.«

Prednje dostavljam savezno izvješću Broj 2016 J. S. od 17. kolovoza 1941. s molbom na znanje. —

DOSTAVLJENO: (M. P.)

Ministarstvu Hrvatskog domo-
branstva »Predsjedništvo O« i

Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
N. D. H. Zagreb. —

Zapovjednik, general:
Mizler

BR. 265

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG VODA ROGATICA
OD 17 AVGUSTA 1941 GOD. O RAZORUZANJU ZANDARME-
RISKE STANICE SEMEC

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

Broj 836/J. S

Izvješće o razoružanju ispostave
Sjemeč¹ po četnicima i ponove
ustpostave iste.

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU — JS —

ZAGREB

Sarajevo, 21. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog voda Rogatica sa Br. 770 od 17. kolovoza 1941. dostavio je preko krila Sarajevo, slijedeće izvješće:

¹ Semeč

»13. kolovoza 1941. oko 5 sati napali su oružničku ispostavu Sjemeć¹ četnici², gdje je bilo 6 oružnika i to: oružnički narednik Jozo Kozina kao zapovjednik, razvodnik Ćamil Handžar i još 4 pomoćna oružnika, oružnici su se predali bez da su dali otpor četnicima jer da je četnika bilo oko 100 i da su ih opkolili. Istoga dana došlo je iz Višegrada jedno odjeljenje vojske koje je dalo dvije puške za naoružanje narednika Kozine i razvodnika Handžara, ostala pomoćna 4 oružnika došla su u Rogaticu gdje su naoružani i iste večeri sa zapovjednikom postaje Rogatica i 6 oružnika postaje Rogatica otišli u Sjemeć radi uspostavljanja ophodnje, gdje su stigli 14. kolovoza rano i uspostavili stalnu ophodnju te se zapovjednik postaje Rogatica vratio u Rogaticu sa svojim oružnicima.

Oružnici stalne ophodnje Sjemeć nisu htjeli ostati na ophodnji već su se 14. kolovoza uputili za Rogaticu, gdje sam ih saslušao i ponovo 15. kolovoza 1941 odveo u Sjemeć i uspostavio ophodnju pojačavši je sa 3 oružnika sa postaje Rogatica, i sa istim oružnicima ophodnje Sjemeć osim pomoćnog oružnika Ćamila Ajnadžić, koji je povredio nogu i ostao u Rogatici, dok bude sposoban otići u Sjemeć. Prema tome sada na ispostavi Sjemeć ima 8 oružnika sa zapovjednikom, kome sam naredio da uzme i milicionere, koji će im biti u pomoći.

Četnici koji su 13. kolovoza 1941. razoružali oružnike odnijeli su sa sobom oružje i municiju oružnika, kao i oružni pribor, službene knjige, krugovalni aparat kojeg je postaja imala i željezničke legitimacije narednika Kozine i razvodnika Handžara i jedne oružničke hlače.

Oružnike četnici nisu zlostavljali već im samo rekli da idu kući, jer ako ih nađu kad drugi put dođu, da će ih poklati.

Četnici su bili sve seljaci samo su neki imali šajkače i kabane i vođa istih rekao je oružnicima da su oni narodna vojska i da imaju veze sa Moskvom, u ovom četničkom zapovjedniku prepoznao je pomoćni oružnik Ajnadžić Ćamil bivšeg vježbenika koji je radio ranije kod pomoćne Zaklade u Rogatici, te prema opisu zaključuje se da je to Danilo Đokić iz Bandina Odžaka, općine Glasinačke, koji je skoro otpušten iz službe iz pomoćne zaklade u Rogatici. Naredio sad zapovjedniku postaje Sokolac da izvidi dali se pomenuti Đokić nalazi kod kuće u Bandinu Odžaku. Postupak protiv oružnika ove stalne ophodnje, zato što su se dali razoružati, u toku je.«

Prednje predlažem s molbom na znanje, u vezi brzojava J. S. Br. 761 od 13. ov. mjeseca.

26. VIII. 1941

¹ Semeć

² Akciju je izvršila grupa partizana pod komandom narodnog heroja Danila Đokića.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, Vrhovnom Oružn.
Zapovjedništvu i zapovjed-
ništvu Bos. div. područja i
Voj. Krajine.

Zamjenik
zapovjednika, potpukovnik:
Đebić — Marušić

BR. 266

DESETODNEVNI IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TREĆE ORUŽ-
NICKE PUKOVNIJE O AKCIJAMA USTANIKA NA TERITORIJI
BOSANSKE KRAJINE U VREMENU OD 8 DO 18 AVGUSTA
1941. GODINE

ZAPOVJEDNIŠTVO 3. HRVATSKE
ORUŽNICKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 286.

Doglasno izvješće
dostavlja. —

ZAPOVJEDNIŠTVU 4. HRVATSKE ORUŽNICKE PUKOVNIJE

SARAJEVO.

Banja Luka, 18. kolovoza 1941.

U smislu Privremenog Uputa za organizaciju i rad izvještajne službe u vojsci, izdanog po Glavnom Stožeru Vojskovođe pod V. T. S. Broj 1123 od 22. srpnja 1941. dostavljam doglasno izvješće za vrijeme od 8. do 18. kolovoza 1941. Sa područja ove pukovnije u slijedećem:

... I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

2. Cetnička akcija¹ i preduzete protu-mjere:

Cetnička akcija, koja je započela na području ove pukovnije 26. srpnja 1941., uprkos preduzetih energičnih mjera za njeno ugušenje, još i dalje traje. Zahvaljujući gerilskom načinu vođenja borbe, gorovitosti i pošumljenosti terena, gdje se pobunjenici zadržavaju, te teškom pristupu k istima uslijed neprohodnosti terena i slabih puteva, nadalje zahvaljujući dobrom poznavanju terena i podršci

¹ Vidi predgovor

na koju nailaze kcd grko-istočnog živilja, četničko-komunistička pobuna na teritoriji ove pukovnije nije mogla do sada biti likvidirana. Nadalje naše snage još uvijek nijesu svuda toliko jake, da bi se na svakom mjestu pojave pobunjenika mogle sa istima uhvatiti u koštac, već su prinuđene na povlačenje. Obzirom na gerilski način vođenja borbe pobunjenika, bilo bi oportuno također i sa naše strane voditi borbu sa istima na isti način i istima sredstvima. Toga radi bilo bi potrebno oružničke postaje pojačati sa pouzdanim građanima u trostrukom broju oružnika nalazeći se po oružničkim postajama te iste nacrutati i staviti pod zapovjedništvo zapovjednika oružničke postaje, koje bi jedin, o sa na ovaj način dovoljno stvorenom snagom, a koja bi se kretala na svakoj postaji od pri, like od 30—50 momaka, bile u saradnji sa susjednim oružničkim postajama te dislociranim vojnim snagama u mogućnosti odupreti se svakom napadu kao i sa istima zametnuti borbu. Na ovaj način već su neke oružničke postaje na području ove pukovnije pojačane, a pojačava će se i druge gdje god će to biti potrebno.

Kao glavnije momente u ovoj četničko-komunističkoj akciji i preduzimanju protuakcija naših snaga u cilju ugušenja pobune iznose se slijedeći događaji:

29. srpnja 1941. ophodnja oružničke postaje Otoka razvodnik Kuzman Borovina i pomoćni oružnik Rasim Delić, nalazeći se na osiguranju željezničke pruge, kod željezničke postaje Blatna bila je napadnuta razoružana i zarobljena od strane četnika¹. Ophodnja je 3. kolovoza t. g. bila iz ropstva puštena u slobodu.

29. srpnja 1941. došla je jedna grupa od 15 četnika² u šumu Lipik, koja je udaljena od grada Bos. Krupa oko 1 km., te odatle pokušal napad na grad, isti su po ustašama i oružnicima bili odbijeni nekoliko kilometara od Krupe.

30. srpnja 1941. navalili su četnici® na zaseok Govedarnicu, koji je udaljen od Bos. Krupe 2 km. Četnici su odbijeni uz gubitak 18 četnika, dočim je u borbi poginuo jedan ustaša a nekoliko ih je ranjeno.

30. srpnja 1941. jedna grupa četnika⁴ napala je oružničku postaju Benakovac. Momčad iste postaje prihvatila je borbu, ali usljed nadmoćnosti četnika podlegli su istima te su četiri oružnika po četnicima zarobljeni. Poslije toga ova skupina četnika navalila

¹ Ovu akciju izvršili su ustanici iz Rujiške i Čadavice pod komandom Milana Ličine.

² Neki manji prepad koji su izvršili ustanici iz Podgrmeča — Gudavčani i Suvajčani.

³ Akciju su izvršili ustanici iz Gudavca i Suvaje (Podgrmeč). Ustanici nisu imali gubitke. Poginuli »četnici« koje navode ustaše vjerovatno su nenaoružani seljaci.

⁴ Akciju su izvršili ustanici sa teritorije Benakovac — Japrs — Hašani — Jasenica. Muslimani nisu ubijani nego su ustaše evakuisale muslimansko stanovništvo iz sela, a prazna sela su sami palili.

je na sela Dubovik. Potakinje¹, Ostrožnicu, Badić mali 1 veliki², sva kotara Bos. Krupa, ista popalili i poubijali mnogo muslimanskog življa.

30. srpnja 1941. pod žestokim pritiskom četnika napustili su oružničku postaju Nebljusi (Gospićsko oruž. krilo) zapovjednik postaje narednik Tomo Sombolac i još dva oružnika te došli na oružničku postaju Zavalje, gdje su se sklonili od četnika.

31. srpnja 1941. četnici³ su napali oružničku postaju Glodina-Oružnici ove postaje pod borbom povukli su se na oružničku postaju Otoka, dočim se za sudbinu priv. oružnika Ivana Mlinarića, koji je u vrijeme napada bio službujući na postaji, ne zna.

31. srpnja 1941. grko-istočnjaci na reonu oružničke postaje Bužin počeli su napuštati svoje domove i odlaziti u šumu zv. Corkovača. Pri napuštanju domova, pucali su na muslimane, našto su muslimani također odgovorili pušćanom vatrom. Ovom prilikom muslimani su zapalili nekoliko kuća grko-istočnjaka. Tek drugog dana je uspostavljen red po odredu ustaša koji je stigao iz Gline.

31. srpnja 1941. poginuo je priv. oružnik oružničke postaje Potoci Hasan Kadinić, koji se nalazio u borbi sa četnicima⁴ u obrani oružničke postaje Ribnik. Isti je 1. kolovoza t. g. sahranjen u selu Velijama kotara Ključ, po nalogu četnika. Prilikom vođene borbe nestali su također oružnici Vladimir Vanjek i Marko Kristić, čija sudbina za sada je nepoznata. Zapovjednik iste postaje sa preostalim oružnicima pod borbom povukao se na oružničku postaju Ključ gdje se sada nalazi i na reonu iste vrše službu.

1. kolovoza 1941. u selu Zabljache⁵, kotara Ključ, napao je veći odred četnika⁰ na automobil u kojem se vozio jedan naš odred. Automobil je napadnut bombama i pušćanom vatrom te potpunoma izgorjeo. Teže je ranjen nadčestiar Josip Prohaska a lakše oružnici Ivan Katović i Mile Pavičić.

1- kolovoza 1941. četnici¹ su kod sela Zabljada², Kotar Ključ porušili jedan most na putu Ključ — Sitnica, i 200 metara brzo-glasne linije, a po selima Zablaću i Velićevu zapalili mnogo muslimanskih kuća.

2. Kolovoza 1941- odbjegli su od svojih kuća Jovo³ i Branko Kurića, oba iz sela Pavlovca, kotara B. Luka, te su počeli po okoli-

¹ Potkalinje

² Veliki i Mali Radić

³ Vidi primjedbu br. 4 na strani 593

⁴ Na ovom terenu djeiovali su partizanski odredi Ribnika i okoline iz kojih je kasnije formiran Ribnički bataljon.

⁵ Zablaće

¹ Vidi primjedbu br. 4.

¹ Vidi primjedbu br. 4.

³ Zablaće

* Jovo Kurića; postao četnik i poginuo u borbi protiv Dartizana -1944 godine.

šnim selima pozivati grko-istočnjake na pobunu. Naše oružničke snage povele su potragu za istima ali bez uspjeha, jer se negdje vješto kriju. Seljaci, koji su se odazvali pozivu braće Kurijsa, uhićen: su i predani vlastima.

3. kolovoza 1941. u mjestu Zablaće, kotara Ključ, četnici¹ su napali pušćanom vatrom jedan naš teretni kamion kojom prilikom je poginulo 8 lica, a 16 teže i lakše ranjeno. Među poginulima nalazi se i jedan časnik koji je kao ranjen pošao u Banja Luku u bolnicu, a ostali su bili građani koji su bili pozvani na vojnu dužnost.

4. kolovoza 1941. oko 23 sata izvršen je napad na kuću državnog lugara Joze Mustapića u Srednjoj Šnjegotini, kotar Teslić, pucnjavom iz pušaka i revolvera od oko 10 naoružanih i nepoznatih ljudi, kojom je prilikom Mustapić lakše ranjen u lijevo rame. Istraga je u toku

5. kolovoza 1941. prilikom borbe sa četnicima² na mjestu zv. Kruškovac, jugozapadno od sela Aginaca, kotara Bos. Dubica, poginuo je jedan ustaša a drugi je ranjen u lijevu nogu sa streljivom »Dum dum« te je upućen u bolnicu u Sisak.

5. kolovoza 1941. naden je lješ vodnika dobrovoljačke satnije (ime nije ustanovljeno do sada) kod sela Aginaca, kotar Bos. Dubica ...

6. kolovoza 1941- četnici su napali na selo Ljubovo³, kotar Jajce, i zapalili ga. Naseljenici ovog sela, koji su muslimani, pravovremeno su se sklonili u susjedno selo.

6. kolovoza 1941. u Gor. Sanici, kotar Ključ, jedan naš odred pod zapovjedništvom natporučnika Vuka Butine vodio je borbu sa četnicima⁴. Ovom prilikom natporučnik Butina teško je ranjen u desnu slabinu tako, da je na putu za Banja Luku preminuo.

7. kolovoza 1941. na cesti Bos. Dubica — Bos. Kostajnica kod potoka Mlječanica, četnici⁵ su zarobili 12 osoba Njemačke narodnosti, koje su se vraćale u selo Ranovac, kotar Bos. Dubica, radi hranjenja svoje stoke.

7. kolovoza 1941. oko 17 sati ubijen je od strane četnika Mehmed Memić iz sela Memića, kotara Banja Luka, u šumu zv. Ljubachevo, koji je sa još 7 drugova nosio oružje u selo Memići za naoružanje tamošnjih seljaka za obranu od četničkih napada. Prilikom napada četnici nijesu uspjeli odnijeti oružje od napadnutih seljaka.

¹ Vidi primjedbu br. 4 na strani 594

² Akciju je izvršila grupa ustanika koja je početkom septembra 1941 god. ušla u sastav Dubičke partizanske čete.

³ Akciju su izvršili partizani Pljeve. Selo Ljubovo bilo je jako ustaško uporište.

⁴ Akciju izvršio Jelašinovački partizanski odred pod komandom Petra Škundrića. Isti odred je djelovao u sastavu Prvog bataljona »Sloboda«.

⁵ Vidi primjedbu br. 2.

8. kolovoza 1941. pod Staretinom, kotar Glamoč u borbi sa četnicima¹ teško je ranjen oružnički satnik Andrija Frank i još 10 oružnika i domobranaca, dočim je 6 oružnika i domobrana poginulo.

8. kolovoza 1941. u 4 sata dignut je u zrak po četnicima drveni most na rijeki ponor², 9 km. od Sitnice, kotara Ključ. Istoga dana ok 12 sati došli su četnici u Gradec³, kotar Ključ, i s'lom odveli 2—3 čovjeka u nepoznatom pravcu. Tokom iste noći pokidana je brzoglasna linija Sitnica — Ključ od strane četnika. Odmah je upućen u Sitnicu odred od 10 oružnika i ustaša radi čuvanja tog kraja.

8. kolovoza 1941. na putu između Bos. Petrovca i Bravskog, od četnika⁴ napadnuta je kolona do 7 kamiona vojnih, koja je prevozila streljivo i hranu pod pratnjom 120 domobrana. Jedan kamion eksplodirao je, a druga dva kamiona skroz su razvaljena od pobunjenika, dočim su ostali kamioni oštećeni. Od 120 domobrana vratilo se samo 30 u Ključ. Što je sa ostalim domobranima i kamionima za sada nije pozitivno ustanovljeno.

11. kolovoza 1941. napali su četnici⁵ iz šume zv. Čišina i otvorili vatru na grad Jajce. Naša vojska odbila je napad bez žrtava. Istodobno četnici su napali na želj. stražaru u selu Bravnicama, kotar Jajce, i svu metcima isprobijali. U stražari se nalazio jedan odred naše vojske, koji je napadače odbio. Žrtava sa naše strane nije bilo, a na protivničkoj još nije poznato.

11. kolovoza 1941. oko 1 sat četnici su napali ponovno na oružničku postaju Bravsko, ali je napad od strane oružnika bez žrtava odbijen. U toku dana stiglo je pojačanje vojske, koja je preduzela akciju protiv četnika.

12. kolovoza 1941. napadnut je po četnicima⁶ odjel vojske određen za opravku brzoglasne linije Sitnica — Ključ, u selu Zablaće 10 km udaljeno od Ključa. Odjel je primio borbu kojom je prilikom teže ranjen zapovjednik odjela natporučnik Viro i jedan oružnik, dočim je 11 domobrana i 1 oružnik prilikom borbe poginulo.

13. kolovoza 1941. kod sela Palančišta, kotar Prijedor, napadnuto je odjeljenje naše i njemačke vojske po četnicima⁷, kojom je prilikom bilo više ranjenih vojnika, od kojih su 3 njemačka vojnika podlegli ranama.

¹ Akciju su izvršili partizanski odredi Glanioča i okoline koji su uskoro objedinjeni pod komandom štaba Glamočkog bataljona.

² Ponor

³ Vjerovatno: Graci

* Akciju je izvršila grupa od oko 20 partizana iz Drvarskog kraja pod komandom Milana Zorića i Marka Srdića.

⁵ Akciju su izvršili partizani Janja (II četa).

⁶ Vidi primjedbu br. 5.

⁷ Akciju je izvršila Udarne desetine koja je formirana prvih dana ustanka na Kozari.

13. kolovoza 1941. u 13 sati, kod sela Arapaš, kotar Bos. Krupa, četnici su napali hodžu Pijanhodžića Hasana, koji se vozio na kolima u društvu sa Sefikom Sejdićem i Huseinom Kurtovićem. Ovom prilikom je hodža ranjen u trbuh a Sejdić u vrat.

13. kolovoza 1941. u 17.30 sati naš odred od 9 vojnika i 10 domobrana u selu Ljubačevu, kotar B. Luka, sukobio se sa četnicima¹ koje je nakon borbe rastjerao. Žrtava na strani odreda nije bilo, dočim je na strani četnika ranjen jedan četnik.

15. kolovoza oko 15.30 sati izvršen je napad od strane četnika² na oružničku postaju Skender Vakuf. Napad je odbijen od oružnika i mještana. Ovom prilikom poginuo je jedan četnik i jedan mještani. Ovom prilikom su četnici opljačkali općinsku kasu, poštu i nekoliko trgovačkih radnji u Skender Vakufu.

16. kolovoza 1941. u 12 sati kod sela Gorica, kotar Jajce, napadnut je po četnicima³ i opkoljen naš odred od 40 vojnika i 3 oružnika. Prilikom borbe oružnik Ahmed Čakić lakše je ranjen u desno rame, dočim je narednik August Patat navodno zarobljen. Vojnici ovog odreda pojedinačno kroz šume izbijaju u Šipovo i Jezero, Kotar Jajce. Četnika je bilo oko 2500 do 3000 .naoružanih sa raznovrsnim oružjem i oruđem.

17. kolovoza 1941. u 16 sati ubili su četnici⁴ iz zasjede u šumi zv. »Kekića Glavica«, kotar Bos. Krupa seljaka Šemziju Kurtovica, a ranili Fehima Kurtovića i Nuriju Kosanovića, svi iz sela Arapuše, kotar Bos. Krupa. Ovom prilikom četnici su zarobili 2 kola sa konjima i hranom, jednu vojničku pušku i 100 naboja.

17. kolovoza 1941. oko 18 sati na Viškoj Gredi na putu Bos. Krupa—Petrovac dočekan je po četnicima⁵ i napadnut jedan teretni automobil, u kojem su se nalazili 5 vojnika i nekoliko građana. Kamion je potpuno uništen. Poginulo je svih 5 vojnika, šofer i nekoliko građana.

Na svima linijama i po svima mjestima gdje su se pojavili četnici, a kako je to napred navedeno, oružništvo je sudjelovalo u svima akcijama na ugušivanju četničkog pokreta samostalno i uz pomoć domobrana ustaša i građanskih naoružanih lica. Operacije naše vojske u većem stilu vode se oko Oštrelja i njegove okoline po zapovjedništvom zapovjednika Vrbaskog diviz. područja generala Rumlera.

¹ Akciju je izvršila grupa partizana pod komandom narodnog heroja Danke Mitrova.

² Akciju je izvršila grupa od oko 25 naoružanih partizana pod komandom narodnog heroja Danke Mitrova i Drage Mažara.

³ Napad su izvršile Prva, Druga i Treća četa partizana Janja (od ovih partizana krajem 1941 god. formiran je bataljon »Pelagić« Trećeg kraj. odreda. U ovoj borbi poginula su 2 partizana, zaplijenjeno je 6 pušaka i 2000 metaka.

⁴ Akciju su izvršili ustanici iz Gornjih Petrovića i Dubovika.

⁵ Vidi dok. br. 38 od 23 VIII 1941 godine.

3. Komunisti:

Komunistička akcija od posljednjeg desetodnevnog izvješća pa do danas nije se nigdje posebno osjetila, osim u mjestima koje su četnici zauzeli. Ova komunistička akcija ispoljila se je u isticanju crvenih zastava i komunističkih poklika. Po ostalim mjestima lica sumnjiva komunizmu uhićena su i čuvaju se pod jakom stražom.

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništ. Zagreb;
Vrbas, divizijskom području;
Vel. Zupanu Zupe Sana i Luka i
Zapovjedništvu 1. 2 i 4. oružnič.
pukovnije.

(M. P.)
21. VIII. 1941

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

BR. 267

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE KLJUC OD 18 AVGUSTA
1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMOBRANSKO-ŽAN-
DARMERISKU PATROLU NA PUTU KLJUC-SITNICA

ZAPOVJEDNIŠTVO 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 815-

Napad četnika na voj-
nike i oružnike na području postaje Ključ.

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNISTVU

Z A G R E B

Banja Luka, 21. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Ključ sa dopisom Broj 708. od 18. kolovoza 1941. godine dostavlja slijedeće izvješće.

»Prema zapovijedi pukovnije određena su 3 oružnika ove postaje za pojačanje oružničke postaje Sitnica i to: Muharem Hodžić, Josip Pinter i Martin Jaketić, koji su 11. kolovoza 1941. tamo i upućeni.

Dne 12. kolovoza 1941. ova napred tri navedena oružnika sa još jednim oružnikom postaje Sitnica i 20 vojnika, sve pod vod-

stvom jednog domobranskog časnika, došli su iz Sitnice na ovu postaju, koji su usputno opravljali brzoglasnu liniju.

Istog dana ovaj ceo odred krenuo je iz Ključa prema Sitnici, radi dalje opravke brzoglasne linije.

Međutim četnici su sa obje strane puta Ključ—Sitnica postavili zgodne i jake zasjede, te kada je ovaj naš odred naišao, četnici su ih (opkoljeno) sa žestokom pušcanom vatrom napali¹.

Naš odred koji je neoprezno išao kroz ove opasne krajeve, ipak je primio borbu i sa četnicima se borili sve dok im je trajalo naboja. Ovaj naš odred bio je naoružan, pored pušaka i još sa jednim puškomitraljezom.

U vođenoj borbi pošto su četnici primjetili, da je našem odreda ponestalo naboja, onda su četnici navalili jurišem na odred i tako ga pobili i rasterali.

U ovoj borbi poginulo je 11 vojnika i jedan oružnik Muharem Hodžić, a teže je ranjen domobranski časnik i jedan oružnik Tomac, dočim ostali vojnici i dva oružnika zarobljeni su po četnicima, ali poslije povratila su se još 4 od ovih zarobljenih vojnika, a za ostale još se ne zna štaje sa njima bilo, ali kako se može predstati², da su i oni pobijeni po četnicima.

Sve oružje od ovoga odreda palo je u ruke četnika, ali bez naboja.

Ranjeni časnik i oružnik upućeni su u bolnicu na liječenje, a poginuli vojnici i oružnik Hadžić sahranjeni su 13. kolovoza 1941. u Ključu.

Gubitak četnika u ovoj borbi nije poznat.

Prema prednjem i do sada prikupljenim podacima, vidi se da četnici koriste dobre prilike postavljanjem zasjeda pored puta i tako napadaju naše manje odrede i unuštaju³ ih, što im je u ovome kao glavni cilj, samo da se dokopaju oružja i ostalog streljiva od naših ubijenih i zarobljenih vojnika.«

Prednje izvješće dostavljam u svezi brzoglasnog izvješća ove pukovnije Taj. Br. 268/J. S. od 12. kolovoza 1941- godine.

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništvu Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost,
Velikom Zupanu Zupe Sana i Luka i
Vrbaskom diviziskom području. —

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk-

¹ Napad su izvršili dijelovi Prve partizanske čete za Bosansku Krajinu.

² Pretpostaviti

" Uništavaju

BR. 268

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKE POSTAJE U KNE-
ZINI OD 18 AVGUSTA 1941 GOD. O RAZORUZANJU NEPRIJA-
TELJSKE PATROLE IZMEĐU KRNJIJA I LJUTE STRANE**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

Broj 848/J. S-

**Mehmed Dumonjić pokusni oružnik
u borbi sa četnicima ranjen.**

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 22 kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Knežina, krila Tuzla spisom Br. 482 od 18. kolovoza 1941. izvještuje slijedeće:

»17. kolovoza 1941. oko 6 sati prekinuta je brzoglasna veza između Knežine i Sokolca, kotara Vlasenica.

Znajući da je ova veza prekinuta od strane četnika — odmetnika, istog dana oko 9 sati upućena je ophodnja ove postaje oružnički razvodnik Salih Šurković i pokusni oružnik Mehmed Dumonjić, sa još 11 naoružanih seljaka — milicionera sa vojničkim puškama, da brzoglasnu Hniju poprave i sa pošte Sokolac, da podignu beriva oružnika ove postaje. Istog dana vraćajući se iz Sokolca za Knežinu, oko 18 sati, između sela Krnjava i Ljute Strane, općine Glasinačke, kotara Rogatičkog dočekalo ih je iz zasjede oko 50 naoružanih odmetnika¹, koji su ispalili plotun iz pušaka na ophodnju, koja je primila borbu i poslije pušaranja od 1\ sata, daleko nadmoćniji odmetnici, uspjeli su opkoliti ophodnju sa svih strana. U ovoj borbi ranjen je pokusni oružnik Mehmed Dumonjić, kroz butinu desne noge, a odmetnicima je uspjelo razoružati svih 11 seljaka i ranjenog oružnika Mehmeda Dumonjića, od kojeg su odnijeli: karabin broj 61678, nož broj 8142 i pištolj broj 21028, 60 naboja za pušku, 16 naboja za pištolj te opasac sa viskom i ostalu opremu, dok je oružnički razvodnik Salih Šurković uspio sa puškom i pištoljem da izbjegne i na ovoj postaji se javi istog dana oko 20 sati.

Ranjeni oružnik Mehmed Dumonjić, istog dana prenešen je po razoružanim seljacima do oružničke postaje u Sokolcu, gdje mu je

¹ Ovu akciju su izveli partizani Romaniskog odreda Romaniske čete.

ukazana prva pomoć i odakle je istog dana odpremljen samovozom u Rogaticu radi liječenja.

O slučaju ova postaja nije mogla izvijestiti nikoga, pošto su prekinute sve brzoglasne i brzoglasne veze na svaku stranu.

Kod ranjenog oružnika Mehmeda Dumonjića, pored ostale opreme i oružja, nalazio se i amanetnik ove postaje kojim su podignuta beriva, kojeg su odmetnici odnijeli, dok je novac u sumi od 13.700 Kuna, oružnički razvodnik Salih Šurković, uspio da spasi.»

Prednje predlažem s molbom na znanje. Krilnom zapovjedništvu Tuzla naređeno je da preduzme mjere za popravku pokidanih linija.

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, Vrhovnom Oružn.
Zapovjedništvu i zapovjed.
Bos. div. područja i Voj. Kra-
jine.

Zapovjednik, pukovnik.
Pavelić

BR. 269

IZVJEŠTAJ KRILNOG ORUŽNICKOG ZAPOVJEDNIŠTVA BI-
HAĆ OD 19 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU USTANIKA NA
VOJNE KAMIONE NA PUTU BOSANSKI PETROVAC — VRTOCE

ZAPOVJEDNIŠTVO 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 297.

Izvješće o situaciji
na području krila Bi-
hać. —

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRZAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 20. kolovoza 1941.

Krilno oružničko zapovjedništvo Bihać sa dopisom Taj. Broj 169. od 19. kolovoza 1941. dostavlja slijedeće izvješće:

»Prema zapovijedi Taj. J. S. Broj 212. od 14 kolovoza 1941. za 19. kolovoza 1941. dostavljam slijedeće izvješće:

18. ovoga mjeseca oko 22 sata napadnuta su 3 vojna teretna samovoza na putu između Bos. Petrovca i Vrtoče¹. Dva teretna samovoza su uništena, a jedan je uspio da se izvuce i dođe do Bihaća bez jedne gume na kotačima. U ovome teretnom samovozu ranjeno je 7 domobrana koji su preveženi u javnu bolnicu u Bihaću na liječenje. Posada na dva uništena teretna samovoza od 13 domobrana raspršena je i nestala i još se ne zna za njihovu sudbinu.

Oružnička postaja Zavalje brzoglasno javlja, da su se u noći od 18. na 19. kolovoza četnici prebacili iz šume Drenovača — pored puta Bihać — Donji Lapac — u Somišlje, u neposrednu blizinu Hrvatskog sela Skočaja.

Zapovjednik voda iz Cazina javlja brzoglasno, da dijelovi naše vojske u noći od 18 na 19 kolovoza stižu iz Gline i Slunja u Veliku Kladušu, odakle će poduzeti akciju protu četnika u Krstinji i Cetin-gradu.²

Zeljeznička postaja Cazin javila je brzoglasno, da su u noći od 18 na 19 kolovoza 1941. pobunjenici izvršili napad na muslimansko selo Brekovicu, koji i sada traje.

Zapovjednik oružničkog krila u Bos. Petrovcu javlja, da je 18. ov. mjeseca u 22 sata došlo oko 700 ustaša iz Zagreba u Bos. Petrovac.«

Prednje se dostavlja u svezi izvješća ove pukovnije Tajni J. S. Broj 295. od 19. kolovoza 1941. sa molbom na uvid.

DOSTAVLJENO:

Vrhovnom oružničkom zapov. Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost,
Velikom Zupanu Zupe Sana i Luka i
Vrbaskom diviziskom području. —

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M. P.)

¹ Napad su izvršili partizani Četvrtog odreda Prvog bataljona »Sloboda«.

² Cetin Grad

BR. 270

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKE POSTAJE SKENDER
VAKUF OD 20 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA
NA SKENDER VAKUF

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 888.

Napad četnika¹ na mjesto
i oružničku postaju Sken-
der Vakuf.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 1. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Skender Vakuf sa dopisom
Broj 519 od 20 kolovoza 1941, izvješćuje:

Dne 15. kolovoza 1941. oko 15 sati izvršen je napad od strane
četnika i komunista na mjesto i oružničku postaju Skender Vakuf.
Napad na vojarnu bio je izvršen sa svih strana pucanjem iz pušaka
i bacanjem bombi. Borba je od strane oružnika odmah prihvaćena,
koja je trajala sve do 22 sata istoga dana. Najžešći napad je bio na
glavni ulaz i prozore vojarne sa sviju strana. U napadu na oruž-
ničku vojarnu učestvovalo je preko jedne stotine pobunjenika, od
kijih je od prilike bila jedna polovina naoružana vatrenim oružjem.
a ostali sa vilama, sjekirama i koljem.

Pobunjenici su za vrijeme ove borbe tri puta pozivali oruž-
nike na predaju, govoreći pri tom: »Zapovjednik postaje narednik
Sever, dođi da pregovaramo i odloži oružje, dajemo Vam časnu
riječ da vam se ništa neće dogoditi, mi ne radimo za Cara ni Kralja,
već samo za pravdu naroda.« Na ove je riječi od strane oružnika
otvorena još veća i žešća puščana vatra na pobunjenike, koju su
pobunjenici uzvratili iz pušaka i bacanjem bombi i vikajući grom-
kim glasom »Hura«. Ni tada kod oružnika nije nastala nikakova
pometnja, već se i dalje vodila jednaka puščana vatra iz pušaka i
bacanjem bombi iz vojarne na pobunjenike koji su prestali sa
pucnjavom i povukli se u šumu, te iz šume ponova napadali sa
pucnjavom iz pušaka.

¹ Napad su izvršili partizani sa Manjače.

U ovoj borbi od strane oružnika gubitaka nije bilo, dočim su na strani pobunjenika ubijena 2 napadača, kojima se identitet nije mogao ustanoviti. Ovi su ubijeni u blizini same oružničke vojarnje. Jedan od ubijenih pobunjenika nađen pred vojarnom, dočim su drugog pobunjenici odnijeli na mjesto zv. »Vrčevica« udaljeno oko 4 km. i zakopali, gdje je sutra dan prilikom pretresa terena pronađen. Ubijeni pobunjenici po nošnji odijela izgleda, da su iz sela Ljubačeva ili Krmina, kotara Banja Luka. Bilo je i ranjenih koje su sobom odnijeli.

U prvoj borbi od strane mještana poginuo je Muho Omerinović, težak, star 45 godina, koji je bio kao civilna straža u šumi odakle su pobunjenici izvršili napad, te od ubijenog odnijeli vojničku pušku i 14 naboja. Omerinovića su pobunjenici ubili zato, što je ovaj na njih ispalio jedan naboj. Od vojarnje, udaljeno oko 100 metara, nalazila se dva mještana na straži, koje su pobunjenici zarobili i oteli puške sa po 15 naboja, te ih zatim pustili.

Kod ubijenih četnika nije pronađeno nikakovo oružje, osim 2 velika dinamita pred vojarnom koje su vjerovatno pokušali baciti u vojarnu.

Prilikom napada na vojarnu i borbe oko iste, jedan dio pobunjenika upao je u mjesto Skender Vakuf i opljačkao najprije poštu, iz koje su odnijeli 3000 dinara, kao i 2 krugovalnika, zatim su upali u odeljenje b. b.¹ i od čuvara oteli jedan ispitivački brzoglasni aparat, te nasilno ušli u dućan trgovca Idriza Palica i odnijeli raznih stvari u vr'jednosti oko 60.000 Kuna. Od ovih opljačkan'h stvari iz dućana, pronađeno je kod težaka Dušana Glavaša, iz Živinica², 3 para gumenih opanaka, koji je učestvovao u napadu sa pobunjenicima, a ostale stvari prema izjavi Glavaša, da su ih pobunjenici sa sobom u šumu Čemernica odnijeli. Glavaš je uhićen i predan vlastima.

Prilikom ovoga napada na oružničku vojarnu, puščanim nabojima razbijena su 54 prozorska stakla, oštećeni zidovi, vrata i druge stvari tako, da se šteta cijeni na oko 2.500 Kuna.

U borbi sa napadačima, utrošeno je od strane oružnika 537 puščanih naboja i 7 bombi.

Napadači su na rukavima, kapama i šeširima nosili crvene petokrake zvijezde.

Glavni voda napadača na mjesto i oružničku postaju Skender Vakuf bio je Đuro Komljenović³ iz sela Čukovca, kotara Kotorišće koji je iste i doveo. Isti se sada nalazi u bjegstvu sa komunistima.«

¹ Brzoglasno — brzojavno odeljenje

² Živinice

³ Đurko Komljenović, poginuo na Kozari maja 1943 godine.

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i uvid, a u vezi izvješća ovog zapovjedništva J. S. Broj 801 od 18. kolovoza o. g. —

Dostavljeno:

Vrhov. oruž. zapovjedništvu;
Ravnat. za jav. red i sigurnost;
Vel. Županu Župe Sana i Luka;
i Vrbaskom divizijskom području. —

(M.P.)

Zapovjednik. pukovnik
Novak, puk.

BR. 271

**NAREĐENJE ORUŽNIČKOG KRILNOG ZAPOVJEDNIŠTVA U
SARAJEVU OD 21. AVGUSTA 1941. GOD. ZA POJAČANO OBEZ-
BJEĐENJE ŽELJEZNIČKIH I TELEFONSKIH VEZA**

ORUŽNIČKO KRILNO ZAPOVJEDNIŠTVO
Taj. Broj: 222

Sarajevo 21. kolovoza 1941.

SVIMA JEDINICAMA OVOG KRILA

U posljednje vrijeme pojačana je četnička akcija na području Rogatičkog i Sarajevskog oružničkog voda. Ovu potpomažu i komunisti nagovarajući srpski živalj za odmetanje, da bi ga mogli upotrijebiti za razna akta terora i sabotaze. To se najbolje manifestuje na reonima onih oružničkih postaja kroz koje prolazi željeznička pruga. Vođe komunista daju obično četnicima pojedine zadatke da ih izvrše kao na pr. da prerežu brzoglasne stubove, prerežu brzoglasnu žicu, zapale most, pokvare most na pruzi ili samu prugu oštete itd.¹

Najžalosnija je činjenica, da ovi destruktivni elementi u dosta slučajeva i uspiju svoje namjere sprovesti u djelo. U ovom uspiju samo na onim postajama, gde zapovjednici postaja slabo poznaju situaciju na svome reonu, gdje su slabo organizirali službu osiguranja željeznica i brzoglasnih veza i gde su plašivi.

¹ Na teritoriji Sarajevskog i Rogatičkog sreza djelovala je u to vrijeme Romaniska partizanska četa. Vidi dokumenat br. 2.

Postaje gdje prolaze željeznička pruga i brzoglasna linija, kao i važni putevi pojačao sam sa dovoljnim brojem pomoćnih oružnika. Da bi se potpuno osigurao željeznički i brzopjavni saobraćaj, —

Z A P O V J E D A M :

1) Da zapovjednici postaja osiguraju sve važne objekte na željezničkoj prugi i samu prugu i brzoglasnu liniju jačim ophodnjama a ne kako sam primjetio, da ophodnje samo čuvaju želj. postaju i da se nikud ne maknu iz ovih. Radi ovoga se je desilo, da je u toku jedne noći oboreno 20 brzoglasnih stubova, kraj željezničke pruge.

2) Da oružničke ophodnje drže zasjede pored željezničke pruge na podesnim mjestima, da bi dočekali i iznenadili te uništili četnike i komunističke bande. Mjesta ovih zasjeda menjati čim se odkrije.

3) Da su oružničke ophodnje naoružane potpuno sa 60 naboja u službi i sa bombom. U slučaju neko'g napada i potjere da nose po 100 [naboja].¹

4) Oružnike, naročito mlade-pokusne i pomoćne, ohrabriti, obučiti ih dobro rukovati sa oružjem, obučiti ih u korišćenju zaklona i da budu ofanzivni, a ne samo da čekaju sudbinu dok ih neko napadne.

5) Za svaki slučaj kukavičluka uzimaću zapovjednika postaje prvo na odgovor a onda i ostale oružnike i staviti ih pod sud, jer je dokazano da su četnici do sada odbijeni gdje god su oružnici pokazali ma i najmanje hrabrosti i odvažnosti.

6) U slučaju svakog napada na život ili objekte mora izići na lice mjesta i u potjeru zapovjednik postaje ili zamjenik sa jačim odredom oružnika i naomžanih seljaka, kojih svaka postaja ima po 10 na postaji.

7) Među postajama naročito u vodu Rogatičkom kao i postajama Pale, Mokro, Jahorina, Ozren, Trnovo i Ledići ima se svakodnevno održavati veza bilo ophodnjama, bilo brzoglasom, a naročito vodnik mora uvijek biti točno obaviješten o situaciji.

8) Oružničke postaje Rogatičkog voda će svakog dana dva puta brzoglasno obavještavati vodnika o novostima i to u jutro do 7.30 i po podne do 6 sati, a vodnik ovo krilo ujutro do 8 i po podne do 6.30 sati.

Tako isto će i postaje Ilidža, Alipašin Most, Jahorina, Mokro, Pale i Pazarić i Trnovo obavještavati vodnika Sarajevskog voda, a vodnik potpisatog do određenog časa usmeno.

U hitnim slučajevima obavještavati najhitnije.

Prijem zapovjedi potvrdiće vodnici ovom krilu odmah, a zapovjednici postaja vodniku.

¹ Metaka

Zapovjednici postaja dostavljaju u buduće za svaki 15 dana iskaz lica koji su se odmetnuli od svojih kuća zapovjedniku voda, a zapovjednik voda celokupan iskaz ovom krilu za svoje postaje.

(M. P.)

Zapovjednik, satnik:
JengiĆ

BR. 272

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE U BRAVSKOM OD 21 AV-
GUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA NA NJENOM
PODRUČJU

ZAPOVJEDNIŠTVO 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 835.

Izvešće o situaciji na
području postaje Bravsko.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRZAVE HRVATSKE

Z A G R E B

Banja Luka, 25. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Bravsko sa dopisom Br. 725. od 21. kolovoza 1941. dostavlja slijedeće izvješće:

»Broj oružnika na ovoj postaji je 12. Od toga je 11 postajnih, a jedan sa postaje Rman Manastir¹ Husein Albegović, koji je posle liječenja iz Bihaća na ovu postaju došao i sada kao zdrav službu vrši.

Ova je postaja u našim rukama. 19. kolovoza 1941. oko 23 sata po četnicima² je bila oštro napadnuta. Napad je odbijen, žrtava od oružnika nije bilo, a niti pak ranjenih. Žrtva četnika nije se moglo ustanoviti.

Ljudstvo je dosta dobro zdravo, hrana se do sada nabavljala na pijaci, a od 21. ov. mjeseca nabavlja se kod vojnog odreda u Bos. Petrovcu.

¹ Manastir Rmanj

² Ovu kao i ostale akcije navedene u ovom dokumentu nisu izvršili četnici, jer u to vrijeme na tom sektoru nije ni bilo četnika. Sve nabrojane akcije izvršili su partizanski odredi Prvog bataljona »Sloboda«.

Četničkih akcija na željezničke objekte i suhozemne putove bilo je i to: 18. kolovoza 1941. ponovoje dignuta pruga na dva mjesta Sanica Gornja — Lanište i to na mjestu u Rijeki i u Ličanima na Zvalju. Cesta Ključ—Bravsko, u Paunovcu na 3 mjesta prekopana. Brzoglasni stubovi na željez. prugi od Rijeke do Grmeča isječeni, kao i u Paunovcu prema Ključu na više mjesta.

Od naprijed navedenih smetnja, opravljena je pruga prema Sanici—Gornjoj i cesta prema Ključu, te promet na oba mjesta uredno saobraća. Dočim brzoglasna veza nije još uspostavljena, ali se na ovome postrojenju od Sitnice prema Bravskom radi i biti će skoro uspostavljenar, dočim na cestama do sada se nepreduzimaju još nikakvi radovi.

18. kolovoza 1941. u saradnji sa vojnim odredom, čistio sam jedan dio područja od četnika, te ovom prilikom na mjestu »Zavalje«, sukobili smo se sa četnicima i iste u borbi prisilili da se povuku u šumu Grmeč. — Pri povlačenju ostavili su iza sebe 4 kabanice (šinjela), 3 bluze, 200 naboja, 2 torbice, 1 aktašnu, 5 skica (sekcija) sa ostalim priborom i nekoliko komada raznih izvješća i skica Bravskog. Sve su ove stvari predale vojnom odred u Bravskom. Korespondencija se u prepisu prilaže ovom izvješću.

Ceo odmetnuti narod sa područja ove postaje, povratio se sbojim kućama i rade svoje poslove, ali prilikom ophođenja po reonu postaje uvjerio sam se, da su svi opeta vezani uz četničke interese, potpomagaju ih sa hranom i drugim potrebama, zbog čega se hvataju i predvođe prijekom sudu u Prijedor na suđenje, a pored toga učestvuju još i u noćnim napadima sa četnicima na razne objekte.

Oko vojarne izradio sam u nekoliko rovove, u koje postavljam noćne straže i time je vojarna bolje osigurajia od četničkih napada. Građansku stražu naoružao sam sa dobivenim oružjem od pukovnije. Pola od ovih naoružanih građana osigurava svoje selo preko noći, a druga polovina vrši službu sa oružnicima kod ove postaje.

Na području ove postaje u Sanici—Gornjoj i Rijeki, 19. ov. mjeseca bio je jaki četnički napad. U ovoj borbi poginula su 3 vojnika i 3 ranjena. Gubitak četnika nije se moglo ustanoviti.

Uslijed usamljenosti u šumi, a pošto je kolonija Mijačica iselila, i radovi u šumi više ne rade, stoga sam stalnu ophodnju u Mijačici okino² i oružnike povukao na ovu postaju sa svom državnom spremom i materijalom. Stalna ophodnja u Sanici Gornjoj ne dejstvuje još od 30 srpnja t. g. pa su i ove ophodnje oružnici povučeni na ovu postaju.

Po zapovijedi satnika g. Ivana Šušnjela zapovjednika odreda u Sanici Gornjoj, morao bi odmah formirati stalnu ophodnju u Sanici—Gornjoj i to najmanje do 5 oružnika. U ovom pogledu

¹ Ukinio

dostavio sam zapovjedniku voda u Bos. Petrovac zaseban prijedlog odnosno izvješće o nemogućnosti izvršenja dobivene zapovijedi.

Proverom u ovdašnjem stanovništvu ustanovio sam, da se u šumi kao odmetnici i udruženi sa četnicima nalaze još 22 lica sa područja postaje. Što znači da je od prethodnog izvješća pa do sada povratilo se 38 lica iz šume svojim kućama. Stanje javne sigurnosti stalno je ugroženo od četnika.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na uvid.

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjedništvu Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost,
Velikom Zupanu Zupe Sana i Luka i
Vrbaskom diviziskom području. —

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M.P.)

BR. 273

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE KLJUC OD 21 AVGUSTA
1941 GOD. O BORBI KOD GORNJEG RIBNIKA

ZAPOVJEDNIŠTVO 3. HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 326.

Napad pobunjenika na
naše snage kod mjesta
Ribnika.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRZAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 25. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Ključ sa dopisom Taj. Broj 98 od 21. kolovoza 1941. izvješćuje:

»Dne 19. kolovoza 1941. pod zapovjedništvom satnika g. Marka Lišnjaka i ostalim časnidma i dočasnicima, sa 163 vojnika, koji su sačinjavali dvije satnije, kojima se prikjučilo 70 naoružanih gra-

đanskih lica, krenuo je oko 4 sata iz Ključa u pravcu Gornjeg Ribnika, da isti preotme od pobunjenika. Njihova raspodela bila je izvršena u tri grupe radi vršenja pretresa terena i osiguranje pozadine. Kada je ovaj došao do pred Gor. Ribnik na 4 km. i desno odeljenje prebacilo se preko mosta rijeke Sane, iz planine »Šiše« pukla je puška od strane pobunjenika, a zatim sa lijeve i desne strane pobunjenici¹ otvorili jaku mitraljesku vatru tako, da se ovaj naš odred našao u klještima pobunjenika, te se uslijed jakog pritiska od strane pobunjenika, vojska i građansko osoblje rasulo i sa položaja povukla u Ključ.

Prilikom ove borbe poginula su 3 vojnika, a za 5 vojnika do sada nema nikakvog traga. Od građanskih lica poginuo je jedan a za 5 građana nema nikakova traga. Ranjeno je 15 lica, od kojih se 11 nalazi u bolnici u Ključu. Uslijed velike sunčane žege, više je vojnika palo u nesvijest prilikom povlačenja, koji su kolima dovedeni u Ključ te je od ove posljedice umro nadporučnik Sulejman Tulunčić i jedan vojnik koji su 20. ov. mj. sahranjeni na groblju u Ključu.

Od strane pobunjenika broj mrtvih i ranjenih nepoznat.

Pošto je te večeri za mjesto Ključ prijetila opasnost od pobunjenika, to su po zapovijedi satnika Lišnjaka pojačane zasjede vojnih i civilnih vlasti, koje neprekidno traju bez ikakova smjenjivanja od početka pobune. Građanstvo mjesta Ključa nalazi se u vrlo nezgodnom položaju. Električna centrala nalazi se u rukama pobunjenika, zbog čega mjesto Ključ nema svijetla, a mještanima je zabranjeno osvjetljenje kućnih prostorija.

Istoga dana, kada su zasjede pojačane i raspoređene, oko 20.30 sati, iznad Ključa sa istočne strane, čula se mitraljeska paljba, a odmah zatim nastao je požar u istom pravcu. Pobunjeničke izvidnice kao i prije, pripucale su iz daljnjih šumaraka na postavljene zasjede, a oko 23.30 sati nastala je puščana paljba od strane pobunjenika i naših zasjeda iznad Ključa i ova borba trajala je pola sata. Napadi su bili izvršeni na sve naše zasjede, ali su odbijeni. Pobunjenici su te noći imali namjeru, da pučanstvo izazovu na pobunu i na taj način da zauzmu mjesto Ključ, ali je pučanstvo i ako u groznoj noći, ostalo mirno i svaki na svome postavljenom mjestu. Žrtava sa naše strane nije bilo.

Broj pobunjenika se sve više umnožava.«

Prednje izvješće dostavljam u vezi izvješća Taj. J. S. Br. 299 od 20-VIII. 1941. ovog zapovjedništva, s molbom na znanje i uvid.

¹ Napad su izvršili borci Ribničkog gerilskog odreda od kojeg je kasnije formiran Ribnički partizanski bataljon.

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjed. Zagreb;
Rav. za jav. red i sigurnost;
Vel. Zupanu Zupe Sana i Luka,
i Vrbaskom divizij. području.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M. P.)

BR. 274

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE KOSTAJNICA OD 22 AVGU-
STA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA BOSANSKU
KOSTAJNICU

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2205 — J. S.
Primljeno 22. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
»Predsjedništvo O«

Zagreb, 22. kolovoza 1941.

Z a g r e b.

Oružnička postaja Kostajnica danas u 17 h. 30 dostavila slije-
deće brzoglasno izvješće:

»Danas oko 15 h. oko 1.000 naoružanih četnika napalo Bos.
Kostajnicu.¹ 80 domobrana sa natporučnikom Jelača i 3 mitraljeza
vode borbu. Most i Hrvatska obala osigurano.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

Pečat
Nezavisna Država Hrvatska
Vrhovno
Oružničko zapovjedništvo

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva
(Glavni Stožer) i »Predsjedništvo O«
te Ravnateljstvu za javni red i si-
gurnost N. D. H.

Zapovjednik, general:
Mizler

¹ Vidi primjedbu br. 2 na strani 562.

**MINISTARSTVO
HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
PREDSJEDNIČTVO**
Primljeno 25.kolovoza 1941.
O. Broj 445

Potrebni podatci unešeni u Dnevno izvješće za 25. kolovoza 1941. godine, to kao svršeno pohraniti u spise.

(M.P.) Po nalogu Vojskovođe,
izvjestitelj za oružništvo
pukovnik,
P. n

BR. 275

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG KRILA SARAJEVO
OD 22 AVGUSTA 1941 GOD. O MJERAMA KAZNE EKSPEDI-
CIJE U SELIMA GRABOVICA, PODGRAB, SJETLINA I PRACA**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. Broj 278/J. S-

Izvještaj o izvršenoj
kaznenoj ekspediciji.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU — JS —

Z A G R E B

Sarajdvo, 23. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Sarajevo spisom Taj. Br. 225 od 22. kolovoza 1941. izvješćuje slijedeće:

»Na osnovu usmene zapovjedi Zapovjednika Bosanskog Divizijskog Područja i Zapovjedi V. T. broj 1666 od 22. kolovoza ove godine podnosim slijedeće izvješće:

Dne 22. ovog mjeseca sam krenuo u 7 sati sa jednom satnijom vojske i jednim topom vlakom posebnim za Sjetlinu, gdje sam izvršio spaljenje koće i dviju nuzprostorija Boška Šarenca, mesara iz SjetUne, koji se je odmetnuo u četnike. Od zapovjednika postaje

VERHOVNO ORUŽNIŠKO ZAPOVJEDNIŠTVO
4. ORUŽNIŠKE PUKOVNJE

Taj. Broj 278 / J.S.

Izvještaj o izvršenoj
kaznenoj ekspediciji.

VERHOVNOM ORUŽNIŠKOM ZAPOVJEDNIŠTVU -JS-

Sarajevo, 23. kolovoza 1941.

Z A G R E B

Zapovjednik oružniškog krila Sarajevo spisom Taj.Br.225 od 22. kolovoza 1941. izvješćuje slijedeće:

"Na osnovu usmene zapovjedi Zapovjednika Bosanskog Divizijskog Područja i Zapovjedi V.T.broj 1666 od 22.kolovoza ove godine podnosim slijedeće izvješće:

Dne 22.ovog mjeseca sam krenuo u 7 sati sa jednom satnijom vojske i jednim topom vlakom posebnim za Sjetlinu, gdje sam izvršio spaljenje koče i dviju mazepostorije Boška Sarenaca, mesara iz Sjetline, koji se je odmetnuo u Sjetniku. Od zapovjednika postaje oružničke u Prači saznao sam, da se kuća Tome Manjkalović nalazi u selu Sjetlini, ali u blizini istog sela, već u selu Miošići, općine Prače, rejon oružničke postaje Stjenice, te ista nije mogla radi velike udaljenosti biti spaljena. Boško Sarenac i Tomo Manjkalović su u bjegetvu.

Nadalje je upućeno jedno odjeljenje pod zapovjedništvom oružničkog narednika Alija Kohnića, zapovjednika postaje Pale u selo Sapci, da uhiti tri čovjeka radi strijeljanja, ali isti nije našao u selu niko sa ženom i djetetom.

Iz sela Grabovice i Podgraba-Stjetline i Prače uhićeni su i strijeljani slijedeća lica:

- 1) SAVO VUKOVIĆ, Stojanov iz Podgraba, općine Prača, kotara Rogatiškog,
- 2) TRIŠA GAJOVIĆ, iz sela Grabovice, općine Prača, kotara Rogatiškog,
- 3) BLAGOJE ANDJELIĆ, iz Podgraba, općine Prača, kotara Rogatica,
- 4) LAZAR SAMARDŽIJA, iz Podgraba, općine Prača, kotara Rogatiškog,
- 5) RADOMIR ŠKIPINA, Jovin iz Prače, općine iste, kotara Rogatiškog,
- 6) RADE SIMOVIĆ, iz sela Grabovice, općine Prača, kotara Rogatiškog.

Imenovani su strijeljeni po odjelu domobranstva pokraj samog mjesta umorstva pokojnog satnika Tomislava Kalašića, te po petorici željezničkih radnika zakopani na mjestu strijeljanja.

U mjestu Sjetlini sam preko zapovjednika postaje Prača objavio usmeno, da su ove sankcije primjenjene radi odmetanja Boška Sarenca i njegovih teških nedjela kao što je umorstvo satnika Tomislava Kalašića, napada na željezničku prugu i postaju kao i napad na oružničkog vodnika Simuna Šarića.

Molim da se dostavi i ovom krilu proglaš, kako bi se mogao javno istaknuti i u samom mjestu Sjetlini, Stambolšiću, Prači i Palama."

Prednje predlažem s molbom na znanje, u vezi spisa Taj.J.S. Br.276 od danas.

Dostavljeno:
Vrhovnom Oružniškom Zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:

oružničke u Prači saznao sam, da se kuća Tome Manjkalovića ne nalazi u selu Sjetlini niti u blizini istog sela, već u selu Miošići, općine Prača, rejon oružničke postaje Stjenice¹, te ista nije mogla radi velike udaljenosti biti spaljena. Boško Sarenac i Tomo Manjkalović su u bjegstvu.

Nadalje je upućeno jedno odjelenje pod zapovjedništvom oružničkog narednika Alija Kohnića, zapovjednika postaje Pale u selu Šapci, da uhiti tri čovjeka radi strijeljanja, ali isti nije našao u selu nikoga sem žena i djece.

Iz sela Grabovice i Podgraba — Sjetline i Prače uhićena su i strijeljana slijedeća lica:

1) SAVO VUKOVIĆ, Stojanov iz Podgraba, općine Prača, kotara Rogatičkog,

2) TRISA GAJOVIĆ, iz sela Grabovice, općine Prača, kotara Rogatičkog,

3) BLAGOJE ANDELIĆ, iz Podgraba, općine Prača kotar Rogatica,

4) LAZAR SAMARDŽIJA, iz Podgraba, općina Prača, kotara Rogatičkog,

5) RADOMIR SKIPINA, Jovin iz Prače, općine iste, kotara Rogatičkog,

6) RADE SIMOVIĆ, iz sela Grabovice, općine Prača, kotara Rogatičkog.

Imenovani su strijeljani po odjelu domobrana pokraj samog mjesta umorstva pokojnog satnika Tomislava Kalašića, te po petorici željezničkih radnika zakopani na mjestu strijeljanja.

U mjestu Sjetlini sam preko zapovjednika postaje Prača objavio usmeno, da su ove sankcije primjenjene radi odmetanja Boška Šarenca i njegovih teških nedjela kao što je umorstvo satnika Tomislava Kalašića, napada na željezničku prugu i postaju kao i napad na oružničkog vodnika Šimuna Šarića.

Molim da se dostavi i ovom krilu prcglas, kako bi se mogao javno istaknuti i u samom mjestu Sjetlini, Stambolčiću, Prači i Palama.«

FVednje predlažem s molbom na znanje, u vezi spisa Taj. J. S. Br. 276 od danas.

Dostavljeno:

Vrhovnom Oružničkom Zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik:
Pav.²

¹ Han Stijenica

¹ Pavelić

BR. 276

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE KRUPA NA VRBASU OD
22 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA DOMO-
BRANSKI ODRED U SELU MEMIĆIMA

ZAPOVJEDNBTVO 3. HRVATSKE
ORUŽNICKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 827.

Izvješće o napadu četnika
na selo Memići.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

BANJA LUKA.

Banja Luka, 24. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Krupa na Vrbasu¹ sa dopisom Broj 659 od
22. kolovoza 1941. izvješćuje:

»Dne 20. kolovoza 1941. oko 17 sati, napali su četnici² sa
oružjem na udarni odred 5. satnije 10 pješačke pukovnije iz Banja
Luka, koji je bio određen za osiguranje sela Memići, kotara Banja
Luka. Ovom prilikom u borbi sa četnicima poginuo je domobran
Idriz Mišić, a ranjen je u ruku domobran Jozo Petrović, oba iz 5.
satnije 10 pješačke pukovnije. Četnici su po izvršenom napadu na
ovaj udarni odred od 20 domobrana, upalili kuću muftara Junuza
Šalanovića kao i još tri nuzprostorije. Šteta izgorjelih objekata
cijeni se na 50.000 dinara. Izgorjeli objekti bili su osigurani.

Od državne imovine četnici su ovom prilikom odnijeli; 2 voj-
ničke puške, 50 puščani naboja, 12 kabanica, 125 komada konzervi,
10 komada kruha i 1 šatorsko krilo.

Među četnicima prepoznati su: Mirko Galić, Risto Škorić,
Simeon Zutić i Tode Škorić, svi iz Ljubačeva, kotara Banja Luka,
koji se već 20 dana nalaze u šumi.

Ovom prilikom četnici su sa sobom odveli u šumu domobrana
Miju Čeleša, te se do sada o istome još ništa nezna. Četnika je bilo
oko 80 koji su bili svi naoružani i brojno mnogo jači od naših
domobrana.

¹ U Bos. Krajini postoje dva mjesta pod nazivom Krupa: Bos. Krupa
i Krupa. Ova druga leži na rijeci Vrbasu i narod je ponekad, za razliku od
Bos. Krupe, naziva Krupa na Vrbasu.

² Ovaj napad izvršili su partizani sa Tisovca koji su 28. avgusta
1941 god. ušli u sastav Prve čete za Bosansku Krajinu.

Povređeni domobran Jozo Petrović upućen je u banjalučku bolnicu na liječenje, dočim je ubijeni domobran Idriz Mišić sahranjen u groblju u selu Memići, kotara Banja Luka.

Da bi se četnicima stalo na put i spriječilo dalje širenje i napadi, molim da se ovoj postaji pošalje pojačanje još bar 15—20 momaka, pošto su pomoćne ustaše raspuštene.«

Oružnička postaja Krupa na Vrbasu pojačana je sa potrebnim brojem naoružanih mještana dobrovoljaca.

Prednje dostavljam u vezi ovdašnjeg izvješća Taj. J. S. Broj 302 od 21. kolovoza 1941. s molbom na znanje i uvid. —

DOSTAVLENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništ. Zagreb;
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost;
Vel. Županu Zupe Sana i Luka, i
Vrbaskom divizijskom području.

(M. P.)

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

BR. 277

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG KRILA TUZLA OD
22 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU NA ŽANDARMERISKU
STANICU LOPARE I O DRUGIM AKCIJAMA PARTIZANA**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O
4. ORUŽNICE PUKOVNIJE

Broj S86/J. S-

**Napad četnika na
postaju Lopare.**

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 25. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Tuzla spisom Br. 3955 od 22. kolovoza 1941. dostavio je izvješće zapovjednika postaje Lopare sljedećeg sadržaja:

»21. ovog mjeseca oko 16 sati došli su na mjesto »Zajednice«, općine Priboj, kotara Tuzla oko 27 četnika, od kojih su dva srbi-

janca i šest mještana a ostali iz okolnih sela, te od trgovca Branka Gajića nasilno oteli 1000 dinara, zatim se uputili preko planine Medvjednik¹. Istovremeno su sa sobom otjerali seljaka Milana Antića iz Priboja, te kada su bili blizu Medvjednika, Antić je uspio pobjeći kroz šumu i došao na ovu postaju te izjavio da je čuo od četnika, da je četničko — komunistički stan u planini Medvjednik i da ih ima oko 800 naoružani sa puškama, bombama i mitraljezima težeg kalibra, te da odatle dobivaju naređenja. Ovo je provjereno i ustanovljeno kao tačno. Potrebno bi bilo odmah dok nebi bilo kasno, izvršiti napad na iste u sporazumu sa Brčanskim zapovjedništvom. Ovaj bi napad trebalo izvršiti sa svih strana od Lopara, starom cestom od Majevice i preko sela Jablanice, kotara Tuzla — Brčko. Broj četnika svakodnevno se povećava. Pozitivno je doznato, da sutra ima biti napad na autobus pošte, radi pljačke i napad na ovu postaju.«

Danas su četnici izvršili napad na jedan automobil u reonu postaje Lopare u kojem se je vozio pješački nadporučnik g. Sočo, koji je bio zapovjednik posade u Loparama i povezao se za Tuzlu. G. Sočo je teže povrijeđen, a šofer ovoga automobila lakše. Potom su napali na postaju i ovom prilikom je nestalo jednoga domobrana. Četnici su odbijeni.²

Ponovno je danas upućeno pojačanje vojske i ustaša u Lopare.

Četničko — komunistički napadi su u području ovoga krila učestali.«

Prednje predlažem s molbom na znanje.

Dostavljeno:
Ministarstvu Domobranstva,
Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, Vrhovnom Oružn.
zapovjedništvu i zapovjed.
Bos. div. područja i Vojne
Krajine.

Zapovjednik, pukovnik:
Pavelić

¹ Medednik

* Ove akcije su izvršili majevički partizani

BR. 278

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG VODA TREBINJE
OD 22 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZIJAMA USTANIKA NA
ŽELJEZNICKOJ PRUZI TREBINJE—BILECA**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Z A P O V J E D N I Š T V O
4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Broj 844/J.S-

Cetnička akcija i oštećenje željez. pruge oko postaje Popovo — Poljice, kotara Trebinje.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 25. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog voda Trebinje, krila Bileće spisom Br. 795 od 22. kolovoza 1941. izvješćuje slijedeće:

»21. kolovoza 1941 u 1.40 sati eksplodirao je eksploziv na otvorenoj pruzi između km. 240 — 241 između željezničke postaje Popovo — Poljice i stajališta Diklići, te su 2 tračnice savijene i prekinute, 7 pragova slomljeno i iskidano oko 25 metara tračnica i izbačeno kamenje između tračnica.

Istog dana u 5.30 sati eksplodirao je eksploziv na otvorenoj pruzi kod km. 236 između željezničke postaje Popovo — Poljice i stajališta Grmljani. Oba ova slučaja izvršena su na području oružničke postaje Dobromani, općine Šumske, kotara Trebinje. Sa ovim drugim eksplozivom jedna tračnica je prekinuta i savijena, 5 pragova iskidano, razmaknuto oko 17 metara tračnica te izbačeno kamenje između tračnica i pragova, tako da je i na ovom mjestu saobraćaj prekinut.¹

Na ovom prostoru vrše osiguranje željezničke pruge vojnici 14. pješačke pukovnije iz Trebinja, mjestimično čuvari pruge i oružničke ophodnje sa oružničke postaje Dobromani, čija je ophodnja iste noći bila u pokretu na pruzi od postaje Jesenica — lug² do Huma po prvom slučaju, ali je nemoguće osigurati otvorenu

¹ Ove diverzije izvršila je grupa ustanika iz Bobana, gornjih naselja Popova Polja i Šume.

² Jasenica — Lug

prugu, obzirom na velik prostor, šumovit i krševit teren južno i sjeverno pruge pošto izvršioi dobro poznavaju teren i iskoriste momenat kada ophodnje prolaze otvorenom prugom, prikriju se uz samu prugu, podmetnu eksploziv i zatim se izgube šumom u nepoznatom pravcu.

Odmah jx> prvom slučaju brzoglasno sa željezničke postaje Popovo — Poljice izvještena je željeznička postaja Huma, te je zasebnom lokomotivom sa dva vagona izašao nadzornik pruge iz Huma sa potrebnim materijalom i radnicima, te preduzeo hitan popravak. Istog dana od 6 do 8.30 sati sa osiguranjem vojske i oružnika postaje Dobromana i Ravna, izvršen je popravak pruge na jednom i drugome mjestu i uspostavljen promet.

Po izjavi stručnjaka željezničkog osoblja na oba mjesta oštećenjem pruge, u materijalu i radnoj snazi, pričinjena je šteta državi oko 5.500 kuna.

Istog dana potpisati je izašao na oba lica mjesta sa oružnicima postaje Ravna i Dobromana, poveo izvide i potragu za izvršiocima, ali se im nije moglo ući u trag. Na licu mjesta konstatirano je, da su eksplozivom rukovala nestručna lica. Rad izvršilaca bio je isti, kao i ranije u noći između 31. srpnja i 1. kolovoza t. g. kod stajališta Grmljani i sela Zaklanika, a izgleda da je eksploziv bivše jugoslavenske vojske za rušenje mostova i vještačkih objekata, koji je bio u posjedu izvršilaca do upotrebe.

Iako su sva sela duž željezničke pruge od Huma do Ravnoga u razmaku oko 40 km. naseljena isključivo Srbima, a isti su većinom odbjegli od svojih domova i kriju se po visovima južno od željezničke pruge, ovi nisu aktivni ni agresivni da čine kažnjiva djela, isti ne napadaju na prugu ni osoblje, koje osigurava željezničku prugu.

U zadnje vrijeme poveo je akciju kotarski predstojnik iz Trebinja, oružnici i naši časnici koji su sa vojskom na osiguranju željezničke pruge pozivajući seljake iz sela duž pruge koji su odbjegli, da se povrate svojim kućama, rade svoja imanja, a koji bude ispravan i lojalan vlastima da će mu biti zagarantovana lična i imovna sigurnost. Većina seljaka iz ovih sela počela se je vraćati svojim kućama i raditi svoj posao i ova je akcija ostavila kod seljaka dubok utisak, ali je kod aktivnih četnika sa istočne strane Popova Polja u planini Bjelasica¹, Iliji i Begović-kuli" izazvala negodovanje, te su na ovo, kao reakciju, izaslaii svoje Ijude da podmetnu eksploziv na prugu na oba ova mjesta, kako bi se sprečilo da se seljaci iz sela duž pruge ne vraćaju svojim kućama. Ovo se da zaključiti po svim okolnostima na licu mjesta vođenih izvida.

¹ Bjelasnica

² Begović Kula

Pored svih preduzetih mjera osiguranja željezničke pruge od strane vojske, oružnika, čuvara pruge i seljaka na području ovog voda, od postaje Turkovići u kotaru Stolac do željez. postaje Glavska, pruga je nesigurna i saobraćaj na istoj u noćno doba, te bi radi sigurnosti po željezničko osoblje i materijal neminovno potrebno bilo dok se situacija poboljša, da se saobraćaj na ovom prostoru obavlja po danu.«

Prednje dostavljam s molbom na znanje.

Dostavljeno:

Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, Vrhovnom Oružn.
zapovjedništvu i zapovjed.
Voj. Krajine.

Zapovjednik, pukovnik:
Pavelić

BR. 279

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TRECE ORUŽNIČKE PUKOV-
NIJE OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU DOBOJA OD
STRANE PARTIZANA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2248 J. S.
Primljeno 23. VIII. 1941.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B

Zagreb, 23. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 3. Hrvatske oružničke pukovnije u Banja Luci
sa J. S. Br. Službeno cd danas 16 č. 40 dostavlja brzoglasno izvješće
slijedećeg sadržaja:

U 14 č. iz Kotorišća¹ satnik Pinculić javlja:

»Logornik iz Doboja stigao ovamo sa dva ustaše, te izvje-
štava: Doboj zauzet po četnicima² u 8 h. Njemačka posada i jedna

¹ Odnosi se na Kotor Varoš.

² Napad na Doboj izvršio je Ozrenski NOP odred. Vidi dok. br. 61.

satnija domobrana zajedno sa zapovjednikom oružničke postaje kao i oružnički satnik Milinković i kotarski predstojnik Ivić su zarobljeni.

Pobunjenici napreduju prema Tesliću, a ima ih oko 1.000.«

Prednje izvješće dostavljam savezno izvještaju J. S. Br. 2247 od danas s molbom na znanje.

DOSTAVLJENO: (M.P.)
Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni Stožer) i
»Predsjedništvo O« te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost.

Zapovjednik general:
Mizler

BR. 280

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 24 AVGUSTA 1941 GOD. O PREKIDU SAOBRAĆAJA
NA PRUZI SARAJEVO—DOBOJ¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
broj V.T.10.
24. VIII. 1941.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NA RUKE G. DRŽ. TAJNIKA KVATERNIKA

Z A G R E B

Dana 23. VIII. 1941. u 10,40 sati primljen je iz Johovca brzojav sljedećeg sadržaja:«

»Danas 23. VIII. o. g. u 5 sati obavješten sam da je veza brzoglasna između Doboja i Rudanke prekinuta, jer su navodno digli ustanak okolna sela kod kotara Doboj uz pomoć bandita. Sve su veze pokidane, brzi vlak 106 je zadržan u postaji Lupljanica od 5,53 sati, a vlak 162 u postaji Johovac od 6 h 11 min, radi neizvjesnosti, izvidnička kompozicija sa 12 oružnika došla je do stajališta Rudanke a dalje se nije moglo krenuti jer po izjavi pučanstva je pruga zaposjednuta od bandita što smo po pucnjavi ustanovili. Izvidnica se sada nalazi u Johovcu i čeka pomoć oružničke vojske i uspostavu prometa javit će postaja Johovac.

¹ Kidanje pruge i rtišenje mosta izvršile su partizanske grupe iz sastava Ozrenskog NOP odreda.

Sada je jedan vojnik javio, da banditi trgaju prugu pred Johovcem i Dobojem. Predst. postaje Lupljanica, Jelić«.

Dana 24. VIII. 1941. u 22,40 sati primljen je iz Lupljanica brzopjav sljedećeg sadržaja:

»Danas 24/VIII u 21 h 40 obavješten sam od željezničkog službenika Martića Lovre da je željeznički most gvozdene konstrukcije raspona 12 metara u km 202 između stajališta Komarica i Kotarskog¹ razrušen. Djelo su izvršili seljaci okoline srpskih sela Pitošić², Podnovlje, Majevac i Trnjani. Predst. postaje Jelić.«

(M. P.) Po nalogu
Državnog tajnika i pomoćnika
Ministra
TAJNIK POMOĆNIKA MINISTRA
za promet i javne radove:
B. Ferkić

RAZDIOBNIK

- 1.) Ministarstvu Hrvatskog domobranstva
- 2.) Ministarstvu unutrašnjih poslova
- 3.) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 4.) Zapovjedništvu cjelokupne kopnene sile
- 5.) Zapovjedništvu oružništva
- 6.) Stožeru Savske divizijske oblasti

¹ Kotorskog
* Ritošić

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 25 AVGUSTA 1941 GOD. O OŠTEĆENIM TELEGRAF-
SKO-TELEFONSKIM LINIJAMA NA TERITORIJI NDH**

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
Z a g r e b

Prs. broj 207/ 1941.

25. VIII. 1941.

Predmet: oštećenje na b. b. linijama.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B

U vezi pres. 207/41 obavješćuje se naslov o stanju oštećenih linija uslijed sabot^ža:

Na području p. b. b. ravnateljstva Zagreb za vrijeme od 15. VIII. — 25. VIII. ov. god.:

1.) Brzogl. linija 3089 Zagreb — Bihać — Knin — Šibenik prekinuta je još uvijek od 27. VII. o. g. na potezu Bihać — Drvar.

2.) Sve željezničke linije na potezu Zrmanja—Knin prekinute su od 27. VII. o. g.

3.) Brzojavna linija 1237 Donji Lapac—Srb između D. Lapca i Srba.

brzoj. linija 1214—Zagreb — Donji Lapac i brzogl. linija 3493. Ličko Petrovoselo — Donji Lapac između Donjeg Lapca i Udbine, brzoj. linija 4922 Donji Lapac — Kulen Vakuf između D. Lapca i Kulen Vakufa prekinute su i nadalje uslijed sabotaže od konca prošlog mjeseca.

4.) Brzogl. linija 3691 Udbina — Lovinac bila je uslijed sabotaža prekinuta od 16. VIII. 20 h — 20. VIII. 19 h.

5.) Linija 206, želj. linija 7454 i 9445 bile su prekinute uslijed sabotaže od 19. VIII. 7 h, do 19. VIII. 10 h 20 na potezu Zemun Novi grad — Zemun.

6.) Linija 1214 i 3493 bile su prekinute uslijed sabotaža na potezu Korenica Priboj od 21. VIII. 1 h — 21. VIII. 11 h i 24. VIII. od 14 h do 24. VIII. — 18 h.

Linija 3493 na potezu Korenica —Udbina od 21. VIII. 1 h — 23. VIII. 17 h 15.

7.) Brzovjavne linije 1051 Novi Sad — Šabac, 1253 Osijek — Mitrovica, 1252 Osijek — Zemun bile su uslijedc) sabotaže prekinute od 22. VIII. 7 h — 22. VIII. 9 h 30 u gradskoj mreži Mitrovica.

8.) Linija 3433 Otočac — Vrhovine — L. Petrovoselo prekinuta je između Vrhovina i Plitvičkih Jezera uslijed sabotaže od 24. VIII. 10 h.

9.) Brzogl. linija Zagreb — Sarajevo 3007 (3036) 5021, te brzogl. Linija 3805 Brod — Doboj prekinute su uslijed sabotaže od 23. VIII. 5 h na potezu Brod — Sarajevo.

10.) Brzovjav. linija 1321 Banja Luka — Šibenik na potezu Sitnica — Ključ b. linija 1329 Travnik — Banja Luka i brzogl. linija 3854 Banja Luka — Travnik na potezu Sitnica — D. Vakuf prekinute su uslijed sabotaže od 22. VIII. 7 h.

Kod toga posječeno je 23 kom. stupova koji su popaljeni i odnosa je žica.

11.) Linije 3035 i 3060 Zagreb — Sarajevo prekinute su uslijed sabotaže od 24. VIII. 21 h između Travnika i Jajca.

12.) Brzogl. linije 3465m 3385m 3384m 3466m 3023 prekinute su i u dotiku na potezu Osijek — Sarvaš od 25. VIII. 6 h uslijed eksplozije paklenog stroja.

13.) Linije 3074, 3809, 3848, 258, 1214 bile su u prekidu na potezu Čelić — Lopare uslijed sabotaže od 21. VIII. 4 h — 21. VIII. 15 h i ponovno od 23. VIII. 5 h.

Na području Sarajevskog pbb. ravnateljstva do uključivo 24. ov. mj. stanje je slijedeće:

- 1.) Prekid linija na trasi Podro'manija Drinjača traje dalje.
- 2.) Prekid linija na trasi Zvornik Drinjača nepromjenjen.
- 3.) Prekid linije na trasi Kladanj—Vlasenice—nepromjenjen.
- 4.) Prekid linije Mokro—Han obodžes¹ nepromjenjen.
- 5.) Prekid linija 3055, 3822, i 3810 Dobromani—Trebinje, Dobromani—Veličani nepromjenjen.
- 6.) Prekid linija Tuzla— Stupari traje.
- 7.) Prekid linija 3083, 3910 Pale—Podgreb² traje.
- 8.) Prekid linija Rječice—Doboj traje.
- 9.) Novo oštećenje nastalo je od 24. VIII. 4 h 15 na linijama 4921, 3036 i 3838 na potezu između Rječice i Zavidovići.
- 10.) Prekidi na linijama Drinjača—Srebrnica traju.
- 11.) Prekidi na linijama Zvornik — Bjelina traju.
- 12.) Linije 1328, 1241, 3813 i 3817 dobre su samo od Tuzle do Miričina, a od Miričina do Karanovca na želj. pruzi za Doboj sve je pokidano.

¹ Obodaš

² Podgrab

Na trasi Tuzla — Doboj nema nikakove veze.

13.) Linije 1314, 258, 221, 3809 i 3074 popravljene su 23. VIII. na potezu Lopare—Brčko.

14.) Linije 3804 i 3803 popravljene su na potezu Doboj—Gračnica 23. ov. mj. u 12 h 30. Ove su linije bile ašetećene uslijed sabotaze.

Na području pbb. ravnateljstva u Splitu prema brzoprijav. obavijesti od 22. ov. mj. svi glavni vodovi na području tog ravnateljstva u radu su.

Dopis istoga sadržaja odaslan je: 1.) Min. unutr. poslova, 2.) Ravnat. za javni red i sig. 3.) Minist. Hrv. domobran. 4.) Zapovj. Hrv. Oruž. 5.) Ustaš. redarstvu u Zgbu.

(M.P.)

Odjelni predstojnik:
(Potpis nečitak)

BR. 282

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG VODA JAJCE OD
25 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZIJAMA NA PRUZI JAJCE —
TRAVNIK

ZAPOVJEDNIŠTVO 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. J. S. Broj 330.

Izvješće o situaciji
na području voda Jajce.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRZAVE HRVATSKE

ZAGREB:

Banja Luka, 26. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog voda Jajce sa dopisom Taj. Broj 129. od 25. kolovoza 1941. o situaciji na području voda i o aktivnosti pobunjenika i četnika u toku 24 na 25. kolovoza 1941. dostavlja slijedeće:

Oružnička postaja Jajce javlja, da su četnici¹ 24. kolovoza 1941. oko 19.15 sati između Babina sela² i Vinca³ demontirali željezničke tračnice i pragove na pruzi Jajce—Travnik, na području oružničke postaje Donji Vakuf. Kada je naišao vlak od Travnika u označeno vrijeme lokomotiva, službena kola i 3 teretna vagona su se prevrnula. U vlaku je bilo oko 80 putnika i 23 vojnika koji su se razbježali. Četnici su tada na vlak ispalili oko 30 naboja, a zatim vlak opljačkali. Ložac i jedan kočničar su povređeni. Drugih žrtava nije bilo. Pretureni vagoni su zdrobljeni.

Pomoćni vlak iz Jajca sa radništvom za opravku pruge upućen je jutros na označeno mjesto.

Promet uslijed ovoga je na prugi Jajce—Travnik obustavljen. Sa postaje Donji Vakuf nema brzoglasne veze.

Četnici su se posle napadaja povukli.

Na ostalim postajama ovoga voda, nisu se desili nikakvi važniji događaji.«

Ptednje izvješće dostavljam s molbom na uvid.

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjedništvu Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost,
Velikom Zupanu Zupe Sana i Luka i
Vrbaskom diviziskom području, —

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M P.)

¹ Treća četa partizana .lania

² Babino Selo

³ Vijenac

BR. 283

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKE POSTAJE KRUPA
NA VRBASU OD 25 AVGUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA PAR-
TIZANA NA PUTU BANJA LUKA—JAJCE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 841.

Njemački vojnik po
četnicima ubijen,
izvješćuje. —

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 26. kolovoza 1941.

Oružnička postaja Krupa na Vrbasu sa dopisom Broj 669 od 25. kolovoza 1941. izvješćuje:

»Dne 25. kolovoza 1941. oko 12 sati, na kilometru 29—30 na državnoj cesti Banja Luka — Jajce, za oko 4 km. više sela Krupe, kotara Banja Luka, je ubijen po četnicima¹ Njemački vojnik Ferdinand Handle, rođen 27. veljače 1904 u Rattenburgu Tirol, koji je vozio mali luksuzni samovoz broj 3008 sa oznakom »S. B«. Od Banja Luke za Jajce.

Uviđajem na licu mjesta od strane zapovjednika postaje ustanovljeno je, da su četnici bili na brdu u šumi preko rijeke Vrbasa u daljini oko 200 metara i pucali na navedeni samovoz. Metak je probio kroz zadnje staklo i na sjedalu za volanom pogodio vojnika kroz desnu ključnu kost ispod desne sise, gdje je na mjestu ostao mrtav. Samovoz je skrenuo u desno i udario u brdo. Četnici po izvršenom zločinu iz samovoza i od ubijenog vojnika nijesu ništa odnijeli, već su pobjegli u šumu u pravcu sela Bočac.

Odmah je o događaju izvještena Njemačka komanda u Banjoj Luci, te su istog dana došla dva kamiona sa njemačkom vojskom i samovoz sa ubijenim vojnikom odvezli za Banja Luku.

Istoga dana oko 12 sati, četnici su kod navedenog mjesta napali i jedan ustaški samovoz sa 4 ustaše, ali srećom žrtava nije bilo.

¹ Akciju su izveli partizani Prve čete za Bosansku Krajinu.

Pošto su četnici bili primjećeni u blizini samog događaja, to odmah preduzeto njihovo gonjenje, pretres šume i okoline, aii su četnici, koji su primjetili gonjenje, pobjegli preko brda, gdje su uočeni kako bježe i dozivaju se međusobno, kojih je bilo oko 10 ljudi.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i uvid.

O prednjem slučaju Njemačka komanda u Banja Luci je izvještena. —

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjedništ. Zagreb;
Ravnat. za jav. red i sigurnost;
Vel. Županu Zupe Sana i Luka, i
Vrbaskom divizijskom području.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M.P.)

BR. 284

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TREĆE HRVATSKE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE¹ OD 25 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU USTANIKA NA DOMOBRANSKU POSADU U SITNICI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
V R H O V N O
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2380 / J. S.
Primljeno 27.VIII. 1941.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Zagreb, 27. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 3. Hrvatske oružničke pukovnije u Banja Luci sa Taj. J. S. Br. 320 od 25. kolovoza 1941. dostavlja izvješće slijedećeg sadržaja:

Dne. 25 kolovoza 1941. u 7 h 15 nadzorni časnik u stožeru Vrbaskog divizijskog područja brzoglasno javlja:

¹ Treća oružnička pukovnija kontrolisala je preko svojih oružničkih postaja teritoriju Zapadne i Centralne Bosne.

»24. kolovoza 1941. u 6 h četnici¹ su otvorili vatru na našu posadu u Sitnici sa tri strane. Napad je trajao do 13 h 30, kada je suzbijen. Gubitci na našoj strani su: 1 mrtav domobran, zapovjednik posade satnik Ivan Corić je teže ranjen u ruku, oružnički razvodnik Ivan Albert teže je ranjen u vrat, a dva domobrana lakše. Satnik Corić i razvodnik Albert doveženi su kamionom u banjalučku bolnicu, a lakše ranjeni domobrani upućeni su u ključku bolnicu. Na strani četnika bilo je veći broj mrtvih i ranjenih. Mrtvih imade najmanje 10 među kojima se nalazi i jedan časnik.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

DOSTAVLJENO:	(M. P.)	Zamjenik zapovjednika,
Ministarstvu Hrvatskog Do-		G e n e r a l:
mobranstva: (Glavni Stožer) i		Tartaglia
»Predsjedništvo O« te Ravnateljst.		
za jav. red i sig.		

BR. 285

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ČETVRTE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 26 AVGUSTA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ZANDARMERISKU PATROLU KOD PLANINE JAHORINE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2346 J. S.
Primljeno 27. VIII. 1941.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST. —

Z A G R E B

Zagreb, 27. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu, sa Brojem 901 J. S. od 26. kolovoza 1941. u 18 h.20 dostavilo je brzojavno izvješće u sljedećem:

»25. ovog mjeseca u 16 h. napalo je oko 30 četnika² ophodnju postaje Previla, krila Goražde, u šumi Korjen kod Jahorine, pod vodstvom odmetnika Tome Majkalovića iz Glasinca.

¹ Ovu akciju izveli su ustanici iz Pljeve i Janja, koji su u oktobru 1941 god. ušli u sastav Trećeg krajiškog NOP odreda.

² Ovu akciju je izvršila grupa partizana Romaniskog bataljona pod komandom Tome Manjkalovića.

Napadači odbijeni, a jedan naš milicionar ranjen u ruku.
Za napadačima upućene jake potjere.«
Prednje dostavljam s molbom na znanje. —

DOSTAVLJENO:	Zamjenik, zapovjednika,
Ministarstvu Hrvatskog domo-	general:
branstva (Glavni stožer) i	(M.P.) Tartaglia
»Predsjedništvo O« kao i Rav-	
nateljstvu za javni red i si-	
gurnost N. D. H. Zagreb.	

BR. 286

IZVJESTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA CETVRTE ORUŽNIČKE PU-
KOVNIJE OD 26 AVGUSTA 1941 GOD. O BORBI IZMEĐU USTA-
NIKA I DOMOBRA NA PUTU TREBINJE—BILEĆA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
V R H O V N O
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2348/J. S.
Primljeno 27. VIII. 1941.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE _

Z A G R E B.

Zagreb, 27. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu
sa J. S. Br. 902 od 26. kolovoza 1941. u 20 h 30 dostavlja brzojavno
izvješće:

»25. ov. mj. u 6 h 30 četnici¹ su iz zasjede napali ophodnju
postaje Trebinje, krila Bileće, na putu Trebinje—Bileće, kod Klenka.
U pomoć je došla vojska iz Trebinja i u 9 h 30 uslijed jakosti
četnika vojska i oružnici povukli se do mjesta Rogosine. Zrtava
nije bilo. Brzglasna linija Trebinje — Bileće prekinuta.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

DOSTAVLJENO:	(M. P.)	Zamjenik zapovjednika,
Ministarstvu Hrvatskog Domobranstva:		general:
(Glavni Stožer) i »Predsjedništvo O«		Tartaglia
te Ravnateljstvu za javni red i sigurnost		
N. D. H.		

¹ Ovu akciju su izvršili ustanici Ljubomira i Zavoda.

BR. 287

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG KRILA SARAJEVO
OD 26 AVGUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA NA
ROMANIJU

omob 3 n. 'TH 'I*

N'EZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O
4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE

Broj 926/J. S-

Izkazi naših vojnika
puštenih na slobodu
od strane četnika

r

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 29. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Sarajevo spisom Br. 3898 od 26. kolovoza 1941. dostavio je izvješće zapovjednika oružničke pOstaje Mokro, sljedećeg sadržaja:

»22. kolovoza 1941. oko 9 sati jedna satnija naše vojske koja je imala zadatak da iz sela Mokrog, kotara Sarajevo izide na Romaniju, bila je istog dana oko 9 sati napadnuta od četnika s brda kota 1507 i okoline, te su u istoj borbi poginula naša dva vojnika i 7 ranjeno. Iz Sokolca prema Mokrom vraćali su se naši kamioni, koji su nosili hranu za vojsku, te su i oni od istih četnika bili napadnuti, u kojoj borbi su poginula još dva vojnika i jedan njemački vojnik, a 6 naših vojnika četnici su zarobili. Ova borba trajala je od 9—16 sati istog dana¹.

Zarobljeni naši vojnici prenoćili su sa četnicima na Romaniji, te su isti od strane četnika pušteni sa njihovom proputnicom, da ih četnici nebi uznemiravali. Od istih se vojnika moglo saznati sljedeće:

Pošto su ih zarobili i razoružali, odveli su ih dalje u šumu i predali četničkom vođi, gdje ih je vođa i ostali vrlo fino primio i rukovao se sa njima, govoreći im, da se ništa ne boje, jer da oni neće vojnicima ništa. Među ovim četnicima vojnici su zapazili više intelektualaca, koji su međusobno razgovarali na njemačkom i francuskom jeziku. Vojnici su izjavili da četnika imade oko 800, svi nao-

¹ Ove akcije protiv domobrana izvršila je Romaniska četa Romaniskog bataljona. Vidi dok. br. 53.

ružani sa puškama, a od strojnog oružja imali su kod sebe: 3 teška mitraljeza — francuskog tipa, 2 Njemačka i 2 puško-mitraljeza sa većom količinom municije. Među istima vlada velika disciplina, jer se sve svršuje najvećom brzinom.

Kod istih četnika vojnici su vidjeli jednog ranjenog njemačkog vojnika, koga jedan liječnik njeguje, te su istom pod drvećem prostrli i vezali jedan konopac za drvo da se ranjeni vojnik pomoću istog može uzdizati kad ostane sam, jer je ranjen u butine obadviju nogu. Za ovog ranjenog vojnika četnici su rekli, da netko za njega slobodno dođe i nosi u bolnicu.

Četnici su za večeru zaklali 16 janjaca i po njihovom proizvniku izdali večeru, a potom podijelili duhan i šibice. Večeru su dali i našim vojnicima. Hranu im spremaju ženske, a stoku koju imaju, čuvaju čobani.

Četnici su prijetili rušenjem Višegradske pruge, kao i pruge Sarajevo—Brod, a neke četnike su poslali do jedne pećine za dinamit.

Među četnicima ima muslimana i katolika, koji su im se kao komunisti pridružili.

Prednje predlažem s molbom na znanje.

Dostavljeno:

Ministarstvu domobranstva,
Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, Vrhovnom oružn.
zapovjedništvu i zapovjedni-
štvu Bos. div. područja i Vojne
Krajine.

Zapovjednik, pukovnik:
Pavelić

**IZVJEŠTAJ UPRAVITELJA DRŽAVNE ŠUMARIJE PODGRAB
OD 27 AVGUSTA 1941 GOD. O KRETANJU I AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU ŠUMARIJE**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
DRŽAVNA ŠUMARIJA PODGRAB
Broj: Taj. 42/41.
27. kolovoza 1941.

P R E P I S

Pojava naoružanih odmetnika. —

RAVNATELJSTVU DRŽAVNIH ŠUMA

U SARAJEVU.

Izvještava se Ravnateljstvo da se naoružane grupe odmetnika javljaju na području cijele šumarije, te je svaki terenski rad i kontrola nemoguć. Na samu Sjetlinu u Podgrab događalo se je ovih dana više napada tako da je šumarija ugrožena. Usljed nemogućnosti da se dobije zaštita vojske za blagajnu i samu šumariju uzeti su svi okolni šumarski organi da po noći čuvaju zgradu šumarije, a novac iz blagajne prenešen je u blagajnu ovdašnjeg zapovjedništva aerodroma.

U nedelju dne 24. ov. mj. izvršen je bio napad na Praču od jače grupe odmetnika. Često se iz okolnih šuma puca iz pušaka na pojedine zgrade u Podgrabu te je sigurnost ozbiljno ugrožena. U Vrhpraci je 24. ov. mj. jedna grupa odmetnika od 20 osoba došla u lugarnicu i od lugara Nenadića Vojina zatražila da im preda pušku, no pošto se puška nalazi u šumariji to su isti otišli u šumu a da lugara Nenadića nisu dirali niti su napravili kakovu štetu na lugarnici.

Jučer su odmetnici zauzeli sela Bogoviće i Stajnu na sat i po od šumarije i kako seljaci kazivaju izdaju proputnice za Pale seljcima koji hoće da idu¹.

Kao što se vidi u svim šumama oko šumarije nalaze se odmetnici, te je sigurnost nikakova, pa se moli Ravnateljstvo da se isposluje jedan odred vojske za čuvanje šumarije i blagajne.

Ovdašnje zapovjedništvo aerodroma raspolaže svega sa 15 vojnika koji čuvaju samo svoje zgrade i u slučaju napada ne bi mogli

¹ Sve akcije navedene u ovom izvještaju izvršili su partizani Romanske čete.

pružiti nikakovu pomoć šumariji. Isto tako i oružnici čuvaju oružničku postaju a udaljeni su od šumarije te ni oni ne mogu pružiti nikakvu pomoć. Usljed toga je ozbiljno ugrožena sigurnost i same zgrade šumarije i državnog dobra kao i život osoblja šumarije pa se moli Ravnateljstvo da hitno isposluje Vojničku pomoć jer upravitelj šumarije ne može da snosi odgovornost za sigurnost šumarije.

Upravitelj šumarije je dne 26. ov. mj. pokušao da kod Zapovjedništva bos. div. područja isposluje vojničku pomoć no nije mogao biti primljen kod glavara stožera. Osim toga je ranije više puta brzoglasno molio Bos. divizijsko područje i zapovjedništvo brigade graničnih lovaca za pomoć, no do sada bez uspjeha, jer je stalno izjavljivano da se uviđa potreba pomoći ali da nema vojske na raspoloženju.

Upravitelj:
Ing. Hasandedić s. r.

BR. 289

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
OD 27 AVGUSTA 1941 GOD. O PREKIDU TELEFONSKO-TELE-
GRAFSKIH LINIJA NA PODRUČJU NDH

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
Z a g r e b

Prs. broj 207/1941.

27. VIII. 1941.

Predmet: Oštećenja na b. b. linijama

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B

Savezno sa redovitim izvješćivanjem o stanju b. b. linija uslijed sabotaza obavješćuje se naslov:

Stanje na području p. b. b. ravnateljstva u Zagrebu na dan 27. o. mj.

- 1.) Prekid svih želj. linija između Knina i Zrmanje traje
- 2.) Prekid brzojavne linije 1237 između D. Lapca i Srba traje

- 3.) Prekid brzoglav. linije 1214 i brzogl. linije 3493 između D. Lapca i Udbine traje
- 4.) Prekid brzogl. linije 4922 između D. Lapca i Kulen Vakufa traje.
- 5.) Prekid b. b. linija u uredu Zuta Lokva na dan 26. o. m. O ovom slučaju primljen je slijedeći brzoglav od XIII b. b. sekcije u Senju.

»26. kolovo2& o. g. u 17 sati u uredu Zuta Lokva od četnika iskopčano i djelomično oštećeno brzoglasno središte a potpuno uništen brzoglavni uređaj. 2 radnika brzoglavne partije stigla u 18 sati u Zutu Lokvu i ukopčali na liniju brzoglasni aparat. Danas (27. o. mj.) u 9 h po mehaničaru brzoglasno središte ukopčano na rad, brzoglavne linije spojene izravno. Danas sve linije na teritoriju ove sekcije ispravne.«

- 6.) Brzogl. linije 3809, 3848 i brzoglav. linija 1314, 258, 221, 1240 na potezu Celić — Lopare od 27. o. mj. 3 h u jutro prekinute uslijed sabotaze.

- 7.) Prekid linija 3805, 3036, 3914 na potezu Derventa Sarajevo uslijed sabotaze traje. Između Komarica i Doboja trasa je na više mjesta sružena, u dužini 15 km. žica odnešena i izolatori razbiti.

O stanju linija na području'pbb. ravnateljstva Sarajevo javlja slijedeći brzoglav istog ravnateljstva:

»Stanje b.b. linija dne 27. VIII. u 8 sati slijedeće je. Na trasi Dobromani—Trebinje i Dobromani—Velikani¹ sve linije prekinute već od 2. VII. Svi pokušaji da se linije uspostave spriječeni su od strane četnika.² Na trasi Bileća Korito linija 3581 i 1154 već od 10. VIII. u kvaru. Svi pokušaji da se linije uspostave spriječeni su od četnika. Do Bileće ne može se doprijeti niti brzoglavno, niti brzoglasno niti sa ni jedne strane. Na dijelu Zavidovići—Doboj može se doprijeti na liniji 4921, tamo do Maglaja sve ostale linije su u kvaru radi posječenih stupova do Ljupljanice sa strane Broda može se na toj strani doprijeti samo do Dervente. Na trasi Mokro—Drinjača sve linije u kvaru isto tako i na trasi Drinjača—Zvornik. Na trasi Tuzla—Bjeljina sve linije u kvaru, isto tako i na trasi Bijeljina—Zvornik. Na trasi Tuzla—Doboj ima» samo jednu brzoglasnu vezu na kombiniranim linijama 3813 i 3817 i to samo do Karanovca ostale linije u kvaru radi posječenih stupova a do Doboja Tuzla ne može doprijeti. Stanje linija Ljupljanica—Doboj potpuno nejasno, Nadziratelj linija Alija Biser otišao sa vojskom u pravcu Doboja ali ne javlja se. Na trasi Kladanj Vlasenica već od 12. VIII. linija 3823 prekinuta radi posječenih stupova. Na željezničkoj trasi Pale—Podgrab osim linije 3803, radi posječenih stupova sve linije u

¹ Veličani

² Na sektoru Dobromani — Trebinje i Dobromani — Veličani dejstvovali su partizani gornjih naselja Popova Polja i Šume, koji su i izvršili ove diverzije.

kvaru. Pokušaji da se linije uspostave spriječeni su od strane četnika. Na trasi Drinjača Srebrenica sve linije u kvaru radi posječenih stupova- Na trasi Rogatica — Sokolovac¹ U kvaru sve linije, Sokolovac zauzet od strane četnika jučer u 8 sati.² Na trasi Nevesinje Plana linija 1319 u prekidu radi posječenih stupova, četnici zauzeli Berkovići i kreću se prema Stolcu i Ljubinju. Uniije 215 i 224 na dijelu Skender Vakuf—Banja Luka postale dobre jučer u 16.30 sati. Brzglasne veze sa Zagrebom nema. Isto tako nema veze sa Tuzlom i Brodom. Veze prema Mostaru sve su dobre a sa Dubrovnikom postoji brzglasna veza preko Metkovića.

Sef b. b. teh. odsjeka
Ing. Brezina«

Dopis istoga sadržaja otposlao je:

- 1.) Ministarstvu Hrv. Domobranstva
- 2.) Ministarstvu unutarnjih poslova
- 3.) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 4.) Ustaškom redarstvu
- 5.) Zapovjedništvu Hrv. Domobranstva.

(M. P.)

Odjelni predstojnik:
(potpis nečitak)

»

¹ Sokolac

² Sokolac je oslobodio 26 avg-usta 1941 god. Romaniski partizanski bataljon pod rukovodstvom Slaviše Vajnera — Čiče. •

BR. 290

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA CETVRTE ORUŽNICKE PUKOVNIJE¹ OD 27 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZECU SOKOLCA OD STRANE PARTIZANA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2384/J. S.

Primljeno 28. VIII. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
»PREDSJEDNIŠTVO O« —

ZAGREB.

Zagreb, 28. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu sa J. S. Br. 907 od 27. kolovoza 1941. u 19 h 15 dostavlja brzojavno izvješće u slijedećem:

»26. kolovoza 1941. četnici napali Sokolac, kotara Rogatica i zauzeli oružničku postaju, poštu i općinu nakon borbe od 4—13 sati. 4 oružnika poginula, ostali sa domobranima razoružani i zarobljeni².

Postaja Stjenice ugrožena pa će se oružnici povući u Rogaticu. Vojna Krajina i divizija izvještene.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

DOSTAVLJENO: (M. P.)

Ministarstvu Hrvatskog domobranstva (Glavni Stožer) i »Predsjedništvo O« te Rav. za javni red i sig.

Zamjenik zapovjednika,
General:
Tartaglia

¹ Četvrta oružnička pukovnija kontrolisala je preko svojih oružničkih postaja teritoriju Istočne Bosne i Hercegovine.

* U napadu na Sokolac učestvovala su sljedeće jedinice Romaniskog partizanskog bataljona: Romaniska, Glasinačka, Kopitska i Knežinska četa i grupa Svetozara Kosorića. Ovom akcijom rukovodio je Slaviša Vajner — Čiia. Vidi dok. br. 53.

br. 291

izvještaj zapovjedništva četvrte oružnlcke pukovnije od 27 avgusta 1941 god. o rušenju mosta na rijeci brusnici i kidanju telefonskih linija kod CeliCa

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2386 J. S.

Primljeno 28. VIII. 1941

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST. —

Z A G R E B

Zagreb, 28. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu, sa Brojem 909 J. S. od 27. kolovoza 1941. u 18 h 30 dostavilo js brzojavno izvješće u slijedećem:

»Jutros u 2 h. zapaljen i srušen most na rijeci Brusnici, 5 km. od Celića, kotara Brčko i brzoglasne Hnije pokidane.

U blizini Lopane¹, kotara Tuzla, čuje se jaka strojopuščana paljba².«

Prednje dostavljam s molbom na znanje. —

(M.P.)

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domo-
branstva (Glavni Stožer) i »Pred-
sjedn'stvo O« kao i Ravnateljstvu
za javni red i sigurnost N.D.H. Zagreb.

Zamjenik, zapovjednika,
General:
Tartaglia

¹ Lopare

* Ovu su akciju izvršili majevički partizani.

br. 292

izvještaj Četvrte hrvatske oružničke pukovnije
od 29. avgusta 1941. god. o upadu ustanika u Bileće¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2455 / J. S.
Primljeno 30. VIII. 1941.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

ZAGREB:

Zagreb, 30. kolovoza 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu
sa J. S. Br. 932 od 29. kolovoza 1941. u 22 h. 30 dostavlja brzo-
javno izvješće u sljedećem:

»Vod Trebinje javlja: pobunjenici¹ bili zauzeli Bileće danas
u 11 sati. Italijanska vojska stigla u Bileće. Potpukovnik Aganović,
natporučnik Zec i poručnik Ruščić povukli se u logor sa vojskom.
Telefonske veze sa Bilećem još nema, i daljnje na području voda
Trebinje povoljno, izuzev postaje Dobromani, sa koje su se oruž-
nici povukli i osiguravaju željezničku prugu Jasenica Lug — Hum«.
Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje.

DOSTAVLJENO:

Ministarstvu Hrvatskog domobran-
stva »Predsjedništvo O« i (Glavni
Stožer) te Ravnateljstvo za javni
red i sigurnost N. D. H.

ZAMJENIK ZAPOVJEDNIKA
General
Tartaglia

(MP.)

¹ Bileću su zauzeli ustanici iz okoline Bileće. Vidi dok. br. 204.

BR. 293

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG VODA JAJCE OD
29 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU ŠIPOVA I JEZERA
OD STRANE USTANIKA

ZAPOVJEDNIŠTVO¹ 3 HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 867.

Zauzimanje sela Šipova
i Jezera po četnicima.

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

ZAGREB:

Banja Luka, 30. kolovoza 1941.

Zapovjednik oružničkog voda Jajce sa dopisom Taj. broj 133. od 29. kolovoza 1941. dostavio je slijedeće izvješće:

»U vezi izvješća ovoga voda Taj. Broj 132. od 27. ovoga mjeseca izvještavam, da su po zauzimanju sela Šipova, četnici i pobunjenici 28. ov. mjeseca poslije podne, napali i zauzeli uz velike gubitke i selo Jezero, kotara Jajce, koje je od Jajca udaljeno svega 11. km.¹ Vojska i oružnici povukli su se na nove položaje prema Jajcu. Gubitci na našoj strani još nisu poznati. Pred napadaj na selo Jezero pobunjenici su na 28. ov. mjeseca iz sela Gorice, poslali u jezero jednog našeg teže ranjenog vojnika na konju, po jednom svom četniku kao sprovodniku ovoga vojnika, daga preda našoj vojsci, što je ovaj četnik to i učinio. Ovaj četnik donio je sa sobom i jedno pismo svih njihovih starješina, u kojem su stavili uslov našoj vojsci, ako se četnik sprovodnik u stano-
vitom roku ne vrati, da će oni strijeljati 120 naših zarobljenih vojnika. Prema nepotvrđenom saznanju, četnika je vojska pustila nazad u Goricu.

Danas je u Jajce oko 9 sati stigla Njemačka vojska, koja je odmah nastavila put prema selu Jezeru i položajima naših snaga radi zajedničkih operacija, o kojima dok ovo pišem, nemam podataka.

U Jajcu se nalazi zapovjednik Gromade pukovnik g. Gustović iz Travnika koji upravlja operacijama.

¹ Napad na Šipovo i Jezero izvršili su partizani iz okoline Jajca, koji su kasnije ušli u sastav Trećeg krajiškog NOP odreda.

Sa oružničkom postajom Varcar Vakuf poslije zauzimanja Jezera po četnicima, od sinoć nemam nikakve veze.

Oružnici postaje Šipovo i Jezero nalaze se sa vojskom na položaju.

Oružnička postaja Donji Vakuf izvještava, da su pobunjenici danas u 9 sati izvršili napadaj na pilanu Pensini na 2 km. od Donjeg Vakufa, ali su od strane vojske i oružnika odbijeni.

O događajima tokom današnjeg dana dostavit će se izvještaj«.

Prednje izvješće dostavljam s molbom na uvid, a u vezi brzo-glasnog izvješća ove pukovnije Taj. J. S. Br. 344. od 28. VIII. 1941.

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništvu Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost,
Velikom Zupanu Zupe Sana i Luka i
Vrbaskom diviziskom području. —

(M.P.)

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

18
753
ZAPOVJEDNIŠTVO HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

J.S. Broj 867.

Zauzimanje sela Šipova
i Jezera po četnicima.

VRHOVNOM ORUŽNIČKOM ZAPOVJEDNIŠTVU

Brnja Luka, 30. kolovoza 1941. ZAGREB:

Zapovjednik oružničkog voda Jajce sa dopisom Taj. broj 133. od 29. kolovoza 1941. dostavio je sljedeće izvješće:
"U vezi izvješća ovoga voda Taj. broj 132. od 27. ovoga mjeseca izvještavam, da su po zauzimanju sela Šipova, četnici i pobunjenici 28. ov. mjeseca poslije podne, napali i zauzeli uz velike gubitke i sela Jezero, nekotara Jajce, koje je od Jajca udaljeno svega 11. km. Vojska i oružnici povukli su se na novo položaje prema Jajcu. Gubitci na našoj strani još nisu poznati. Pred napadaj na selo Jezero pobunjenici su na 28. ov. mjeseca iz sela Gorice, poslali u Jezero jednog našeg teže ranjenog vojnika na konju, po jednom svom četniku kao zapovodniku ovoga vojnika, daga preda našoj vojsci, što je ovaj četnik to i učinio. Ovaj četnik donio je sa sobom i jedno pismo svih, njihovih starijina, u kojem su stavili uhtovnu vojsci, ako se četnik, zapovodnik u stancovitoj reku ne vratiti, da će oni strjeljati 120 naših zarobljenih vojnika. Prema nepotvrđenom saznanju, četnika je vojaka pustila nazad u Goricu.

Danas je u Jajce, biskupšću, stigla njemačka vojska, koja je odmah nastavila put prema selu Jezero i položajima naših snaga radi zajedničkih operacija, o kojima dck ovo pišem, nemam podataka. U Jajcu se nalazi zapovjednik Gromade pukovnik g. Gustović iz Travnika koji upravlja operacijama.

Sa oružničkom postajom Varcar Vakuf poslije zauzimanja Jezera po četnicima, od sinoć nemam nikakve veze. Oružnici postaje Šipovo i Jezero nalaze se sa vojskom na položaju.

Oružnička postaja Donji Vakuf izvještava, da su pobunjenici danas u 9 sati izvršili napadaj na pilanu Pensini na 2 km. od Donjeg Vakufa, ali su od strane vojske i oružnika odbijeni. O događajima tokom današnjeg dana dostavit će se izvješ taj".

Prednje izvješće dostavljam s molbom na vidu, a u vezi brzojlasnog izvješća ove pukovnije Taj. J.S. Br. 344. od 28. VII. 1941.

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništvo Zagreb,
Komandant za jav. red i sigurnost,
Velikom županu župe Sana i Luka i
Vrbaskom divizionskom području.

Zapovjednik, pukovnik

Novaković

VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO

3.8.41

Prilog

BR. 294

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG KRILA SARAJEVO
OD 29 AVGUSTA 1941 GOD. O ZAUZECU ŽANDARMERISKE
STANICE JAHORINA OD STRANE PARTIZANA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. OHUŽNICKE PUKOVNIJE

Broj 933/J. S.

Napadaj na oružničku
postaju Jahorina.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B .

Sarajevo, 2. rujna 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Sarajevo spisom Br. 4048 od 29. kolovoza 1941. izvješćuje sljedeće:

»Dne 29. kolovoza 1941. oko 7 sati napadnuta je oružnička postaja Jahorina¹ koja se nalazila u časničkom domu na Jahorini zajedno sa jednim vodom domobrana i jednim poručnikom. Postavljene vojničke straže javile su da se u pravcu postaje prebacuju sa sviju strana odmetnici. Oružnici i vojska izašli su odmah na položaje okolo postaje i odmah su napadnuti od odmetnika jakim puščanim i strojopuščanim vatrom. Odmetnici koji su bili na visovima okolo postaje stali su bacati bombe. Oružnici i vojska stali se povlačiti prema Domu pod jakim vatrom. Pješak, poručnik i nekoliko domobrana prihvatili su borbu kod Doma dok su ostali vojnici i oružnici počeli uzmicati prema cesti koja vodi za Pale. Prilikom ove borbe ranjen je u ruku poručnik. Dolje na cesti ranjen je jedan oružnički razvodnik i tri domobrana u ruke. Ostali nakon borbe koja je trajala do 10 sati uslied sve jačeg pritiska napadača i pošto je ranjen bio poručnik zarobljeni su od odmetnika. Odmetnici su ranjenog poručnika ostavili kod Doma a ostale zarobljene oružnike i vojnike stjerali na cestu te od svih oduzeli osim oružja i municije novac i dokumente, te naredili da se izuju. Zatim bili su svi postrojeni u jednu vrstu gdje su im se stali prijetiti da će sve poubijati. U to je dotrčao jedan od odmetnika koji izgleda da je neki zapovjednik ili vođa koji je videći rekao: »Ne ubijajte ljude naši su!«

¹ Napad su izvršili romaniski partizani pod rukovodstvom Pere Kosorića. Vidi dok. br. 63.

Njegova se zapovjed poslušala te su nekolicini zarobljenika vraćene cipele koje su im bile oduzete.

Pomoćni oružnik Sejdo Demirović koji je isto bio zarobljen bio je odveden sa ceste uz brdo u šumu te je nakon 15 minuta hoda došao pred jednog pukovnika koji je bio u uniformi jugoslovenske vojske, a oko njega bilo je još nekoliko časnika u uniformi jugosl. vojske, kao i veliki broj seljaka i građana poderanih i bosih. Ovaj pukovnik je istome rekao, da se neka ne boji jer da oni nisu došli ubijati muslimane i katolike Hrvate nego da su se digli protiv Niemaca i ne tražimo Jugoslaviju nego samo pravdu. Istog su pitali kakove je vjere te kad je rekao da je musliman pustili ga kući rekavši mu neka kaže svojim muslimanima neka se i oni odmetnu i neka traže svoje pravo.

Prema izjavi ovog pomoćnog oružnika kod napadaja na postaju bilo je oko dvije sto odmetnika koji su bili naoružani sa puškama, bombama i puško-mitraljezima. U šumi gdje je bio pomenuti pukovnik bilo je oko 200 ljudi većinom seljaka mladih i starih koji su isto bili naoružani puškama i tu su bila dva teška mitraljeza. Pokraj njih bilo je složeno nešto bijelog kruha, od kojeg je ovaj odmetnički pukovnik dao jedan komad i pomoćnom oružniku Demiroviću.

Zapaljen je dom od planinarskog društva kao i sve vojničke barake te časnički dom.

Ranjenici su otpremljeni po zapovjedi tog pukovnika — odmetnika po pomoćnom oružniku Demiroviću i 9 vojnika u Pale, a onda u Sarajevo.

Do sada je poznato da je ubijen jedan oružnik a za vojnike još nije ustanovljeno. Odmetnika je ubijeno 4 a 2 ranjena.

Odmetnici posjeduju poljske brzoglasne aparate.«

Prednje predlažem s molbom na znanje.

Naredio sam da se zbog kukavičkog držanja protiv oružnika povede krivični postupak i zamolio Zapovjednika Bosanskog divizijskog područja da se i protiv domobrana postupi krivično.

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost, Vrhovnom oružn.
zapovjedništvu i zapovjed-
ništvu Bos. div. područja i
Voj. krajine.

Zapovjednik, pukovnik:
Pavelić

BR. 295

**IZVJEŠTAJ VRBASKOG DIVIZISKOG PODRUČJA OD 30 AV-
GUSTA 1941 GOD. O VOJNOJ I POLITIČKOJ AKTIVNOSTI
USTANIKA NA PODRUČJU BOSANSKE KRAJINE U VREMENU
OD 20 DO 31 AVGUSTA 1941 GODINE**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
S T O 2 E R
VRBASKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA
O. Broj 280
u Banja Luci, dne 30. VIII. 1941.

10-dnevni izvještaj o
vanjskoj i unutarnoj
situaciji za 3. deseti-
mjeseca kolovoza 1941.

**MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(PREDSJEDNIČKI URED »O«)**

0 vanjskoj i unutarnoj situaciji dostavlja se 10-dnevni izvje-
štaj u 3 primjerka sa zamolbom na znanje i uvid.

Zamjenik zapovjednika,
pukovnik
Bogdan Majetić

I Z V J E Š T A J

o vanjskoj i unutarnoj situaciji za treću desetinu (20.—31.) kolo-
voza 1941., sastavljen iz primljenih dopisa.

— 15. kolovoza 1941. oko 1 sat napali su pobunjenici¹ jakom
pušcanom vatrom željezničku postaju Volinje i vojničku stražu kod
željezničkog mosta i vojnog skladišta, ali su od strane jedne naše
domobranske satnije i jednog odreda njemačkih trupa, koji se je
nalazio u oklopnom vlaku, odbijeni bez gubitaka na našoj strani.

— 18. kolovoza oko 22 sata napadnuta su po pobunjenicima²
3 vojnička teretna samovoza na putu između Bos. Petrovca i Vrtoče.
Dva samovoza su uništena, a jedan je uspio da dođe do Bihaća. U
ovom samovozu ranjeno je 7 domobrana, koji su preveženi u bol-

¹ Prepad je izvršila grupa ustanika koja je početkom septembra
1941 god. ušla u sastav Novsko-lješaanske partizanske čete.

² Napad su izvršili partizani Vrtočkog odreda Prvog bataljona
»Sloboda«.

nicu u Bihaću. Posada od 13 domobrana sa druga dva samovoza raspršena je i ne zna se za njezinu sudbinu.

— 18. kolovoza razorena je od strane pobunjenika¹ željeznička pruga Gornja Sanica—Bravsko i to na mjestu Rijeki i u Ličanima, kotara Ključ. Također je cesta Ključ—Bravsko kod sela Paunovca na tri mjesta prekopana. Kvarovi na željezničkoj pruzi i na cesti su odstranjeni i promet uspostavljen.

— 18. kolovoza na mjestu Zavalje, kotar Ključ, sukobio se je sa pobunjenicima jedan naš odred vojnika i oružnika, koji je prisilio pobunjenike na povlačenje u šumu Grmeč.

— U noći 18/19. kolovoza pobunjenici su izvršili napad na selo Brekovicu, kotar Cazin, koje je selo nastanjeno sa muslimanima. Napad je odbijen.

— U noći 18/19. kolovoza iznad željezničke postaje Gornja Sanica, kotara Ključ, pobunjenici² su napali naš odred od 8 vojnika, koji je napad odbijen bez vlastitih žrtava. Pobunjenici su zatim planinskom kosom pošli prema selu Sanička Rijeka, kotara Ključ, i tu su napali našu vojničku stražu, koja je čuvala željeznički vijadukt. Prilikom borbe poginula su 3 vojnika, jedan je nestao, a nekoliko ih je lakše ranjeno. Ova četnička skupina prije borbe sa stražom razrušila je oko 100 m. željezničke pruge između Gornje Sanice i Saničke Rijeke, a osim toga na cesti Gornja Sanica—Ključ razrušila je i zapalila kolni drveni most pri samom izlazu iz sela Gornje Sanice.

— 19. kolovoza oko 1 sat izvršen je napad od strane pobunjenika na oružničku postaju Čelinac. Napad je odbijen bez vlastitih gubitaka.

— 19. kolovoza pobunjenici su popalili više kuća u selu Jarice, kotara Ključ.

— 19. kolovoza oko 20 sati kod željezničke postaje Grmuše pobunjenici su ispalili nekoliko puščanih metaka na putnički vlak, koji je išao od Bosanskog Novog u Bihać. Žrtava nije bilo.

— 19. kolovoza napadnut je i ubijen od pobunjenika³ njemački motociklista Ehlers Julius na putu između Prijedora i Kozaruše. Pobunjenici su skinuli sa istoga odijelo i uzeli njegovo oružje, municiju, lične isprave i motorbicikl.

— 19. kolovoza u 14 sati napadnut je naš odred vojske i naoružanih civila od strane pobunjenika⁴ na putu između Ključa i

¹ Željezničku prugu i cestu razorili su partizani Prvog bataljona »Sloboda« (odred Milana Zorića i odred Petra Škundrića).

² Ovu akciju, kojom su rukovodili Milan Zorić i Petar Škundrić, izvršili su partizani Prvog bataljona »Sloboda«.

³ Akciju su izvršili partizani udarne desetine formirane prvih dana ustanka na Kozari.

⁴ Partizani Ribnika i okoline koji su djelovali u sastavu Prvog bataljona »Sloboda«.

Ribnika na 16. km. od Ključa. Pod jakom vatrom pobunjenika odred je razbijen i razbjegao se. Broj teže i lakše ranjenih kreće se oko 15, dočim su poginula 3 vojnika i 1 građansko lice. Prilikom povlačenja palo je u nesvjest 20 vojnika zbog velike vrućine.

— 20. kolovoza pobunjenici su napali kod željezničke postaje Svodna, kotar Bos. Novi, našu stražu, koja je stupila u borbu i prisilila pobunjenike na povlačenje u planinu Kozaru. Tom prilikom bila je prekinuta brzoglasna linija pri ulazu na željezničku postaju Svodna. Linija je odmah popravljena.

— 20. kolovoza u 16 sati napodnut je od strane pobunjenika¹ u selu Memićima, kotar Banja Luka, naš odred vojske u jačini od 20 vojnika. Četnici, kojih je bilo oko 60, zapalili su kuću starješine sela Memići. Naš odred je odbio napad četnika.

— 20. kolovoza oko 20 sati na Bordačkom mostu, udaljeno 4 km. od Velike Kladuše prema Topuskom, pobunjenici su pripu- cali na stražu, koja se je smjenjivala. Zrtava nije bilo.

— Noću između 20. i 21. kolovoza pobunjenici² su napali iz šume Drenovače i Ripačkog klanca na mjesto Ripač, kotar Bihać i to u više navrata, ali je svaki napad odbijen od naših snaga. Sa naše strane poginuo je 1 zemljoradnik.

— 21. kolovoza noću u selu Ivanjskoj, kotar Bos. Krupa, napadnuta je vojnička straža na željezničkoj postaji od strane pobunjenika³. Napad je odb'je. Žrtava nije bilo.

— 21. kolovoza zapaljen je drveni most na rijeci Poniru neda- leko Varcar Vakufa od strane pobunjenika. Istom prilikom poki- dana je i brzoglasna linija između Varcar Vakufa i Ključa.

— 22. kolovoza oko 15 sati pobunjenici su napali kod sela Mla- kodola,⁴ kotar Bos. Kostajnica, dva voda domobrana, te ih prisili- da se povuku u Kostajnicu. Istoga dana pobunjenici su zapalili u selu Taviji, kotar Bos. Kostajnica, 25 hrvatskih kuća. Zrtava nije bilo. Naš odred je pobunjenike rastjerao.

— 23. kolovoza jedna grupa od 40 pobunjenika⁵ napala je željezničku prugu i most između Dobrljina i Bos. Novog, kod sela Ravnice, kotar Bos. Novi, kojom su prilikom pomoću eksploziva digli željeznički most u zrak, kao i jedan dio željezničke pruge pokvarili. Pobunjenici su od strane oružnika postaje Divuša uz

¹ Akciju su izvršile partizanske grupe koje su djelovale na terenu oko Banje Luke. Te partizanske jedinice ušle su krajem avgusta 1941 god. u sastav Prve čete za Bosansku Krajinu.

² Napade su vršili partizanski odredi oko Gornjeg Vakufa i oko- line pod rukovodstvom Nikole Karanovića.

³ Napad je izvršila grupa ustanika koji su početkom septembra 1941 god. ušli u sastav Novsko-lješaanske partizanske čete.

⁴ Mrakodola

⁵ Akciju je izvršila grupa ustanika koja je početkom septembra 1941 god. ušla u sastav Novsko-lješaanske partizanske čete.

pomoć naoružanih građana rastjerani. Pristupilo se popravci mosta 1 pruge i promet je uspostavljen.

— Noću između 22. i 23. kolovoza pobunjenici¹ su napali željezničku postaju Volinja, željeznički most preko Une i vojničke magacine u Volinji, kotar Dvcr na Uni. Naše straže koje su se nalazile kod tih objekata prihvatile su borbu, koja se je vodila cijelu noć. Napad pobunjenika je suzbijen od njemačkog odreda vojnika, koji se je nalazio u oklopnom vozu na željezničkoj postaji Volinja. U borbi su ranjena 3 naša domobrana i jedan natporučnik.

— 23. kolovoza napali su pobunjenici muslimansko selo Radić Mali, kotar Bos. Krupa, i isto zapalitf.

— 23. kolovoza jedna ustaška straža, koja je išla od Bos. Krupe prema električnoj centrali, udaljeno 5 km. od Bos. Krupe, na putu je napadnuta vatrenim oružjem od strane četnika². Jedan ustaša je ranjen, a ostali su se razbjegli. Upućena je potjera za napadačima.

— 23 kolovoza od strane pobunjenika zapaljena su sela Jasenica, Dubrovik, Podkoljčina i Arapuša, kotara Bos. Krupa. Ta su sela bila prije od muslimana napuštena.

— 23. kolovoza ophodnja oružničke postaje Budimlić Japra pojačana ustašama sukobila se sa četnicima na brdu Morovci, kotar Sanski Most. Prilikom borbe ubijen je vođa 6,tničke skupine, a dva četnika su zarobljena. Zrtava na našoj strani nije bilo.

— 23. kolovoza između 23 i 24 sata i 25. kolovoza između 2 i 3 sata izvršeni su napadi četnika³ na oružničku postaju Bravsko. Napad je odbijen.

— 24. kolovoza u 6 sati pobunjenici su otvorili vatru na našu posadu u Sitnici, kotar Ključ, sa tri strane. Napad je trajao do 13.30 sati, kada je suzbijen. Prilikom borbe ubijen je 1 domobran, teže je ranjen 1 oružnik, koji je kasnije umro, dok je lakše ranjeno 2 domobrana i zapovjednik posade satnik Ćorić. Na strani četnika bio je veći broj mrtvih i ranjenih. Mrtvih je bilo najmanje 10, među njima i 1 časnik.

— 25. kolovoza oko 12 sati na 30. km. na cesti Banja Luka—Jajce, u blizini sela Krupe, kotar Banja Luka, ubijen je po četnicima njemački vojnik Ferdinand Handle, koji je vozio mali luksuzni samovoz iz Banje Luke u Jajce⁴. Istoga dana, malo kasnije, četnici su na istom mjestu napali jedan ustaški samovoz, sa 4 ustaše, ali

¹ Vidi primjedbu br. 1 na strani 647.

* Grupa od oko 20 ustanika koja je djelovala na terenu Gornja — Jasenica — Pučenik — Gudavac pod komandom Miće Kolundžije. Ova grupa je novembra 1941 god. ušla u sastav Prvog krajiškog NOP odreda.

³ Napad je izvršio partizanski odred u Bravskom, koji je djelovao u sastavu Prvog bataljona »Sloboda«.

⁴ Ovu akciju izvršila je grupa partizana sa Manjače.

žrtava nije bilo. Od strane naših i njemačkih vojnih vlasti traga se za napadačima.

— 25. kolovoza vodila se je borba sa četnicima¹ u selu Veliki Radić, kotar Bos. Krupa. Borba je trajala 8 sati. Na našoj strani nije nitko poginuo, a ubijeno je 13 četnika. Ovom prilikom četnici su zapalili 8 muslimanskih kuća u selu Mali Radić.

— Noću između 25. i 21. kolovoza četnici su u selu Lohova², kotar Bihać, bacili bijelu raketlu u pravcu oružničke postaje Ripač, a zatim su otvorili pušчанu vatru u više navrata³. Oružnici su uzvratili vatru i napadače odbili.

— Noću između 25. i 26. kolovoza prekinuta je brozglasna veza Bihać — Bos. Petrovac kod sela Vrtoče. Stručna lica upućena su iz Bihaća, te je 26. kolovoza veza uspostavljena.

— 26. kolovoza četnici su zapalili muslimansko selo Cukovi, kotar Bihać te je izgorjelo nekoliko kuća. Oružnici su odbili napad.

— 26. kolovoza u selu Mataluzi, kotar Bos. Krupa, uhićeno je nekoliko ženskih jataka, koje su nosile pobunjenicima hranu.

— 27. kolovoza četnici⁴ su izvršili napad na ustašku stražu kod željezničkog mosta na rijeci Dabru, na železničkoj pruzi Prijedor—Knin. a na području kotara Sanski Most. Straža je odbila napad.

27. kolovoza napadnut je od strane četnika osobni vlak u Grmeču, kotar Ključ. Poginuo je 1 vojnik, a 2 su teško ranjena. Promet na pruzi je normalan.

Od strane naših snaga preduzete su u posljednjih 10 dana slijedeće protumjere:

— 19. kolovoza u selu Vojniću, Krstinji i Presjeki bile su u akciji 4 satnije naše vojske. U borbi je poginuo 1 vojnik a 1 je teže ranjen.

— 21. kolovoza oko 7 sati preduzeta je akcija od strane našeg topništva i naše i njemačke pješadije od linije Kozarac—Svodna prema planini Kozara. Naše topništvo porušilo je i zapalilo velik broj kuća u selima Palančište Veliko i Malo i jedan dio u Crnoj Dolini, kotar Prijedor. Akcija je vodena do 18 sati istoga dana, kada se je vojska povukla u Prijedor, ostavivši za sobom straže.

— 21. kolovoza na području postaje Otoka, preduzeta je od strane oružnika i naoružanih lica akcija prema Donjem i Gornjem Buševiću. U Gornjem Buševiću srušena je grko-istočna crkva i Sokolski Dom. Uništen je veliki broj pobunjenika, a 40 uhićeno

¹ Akciju je izvršio partizanski vod u Malom Radiću koji je tada brojao oko 28 ljudi. Ubijeni »četnici« koje ustaše navode — ustvari su nenaoružani seljaci koje su ustaše pohvatale kod njihovih kuća i pobile.

² Lohovo

³ Ovaj prepad su izvršili lički partizani.

⁴ Partizani Jelašinovačkog odreda pod komandom Petra Škundrića u sastavu Prvog bataljona »Sloboda«.

i predano vojnoj posadi u Bihaću. 22. kolovoza nastavljena je akcija prema selu Ivanjskoj i Glodini.

— 22. kolovoza preuzela su dva voda domobrana akciju protiv četnika na području oružničke postaje Bos. Kostajnica. Zapaljeno je 12 četničkih¹ kuća.

— 22. kolovoza preduzeta je akcija naše vojske od Otoke, kotar Bos. Krupa, preko sela Ivanjske u pravcu sela Glodine, kotara Bos. Krupa. Teren je očišćen i oružnička postaja Glodina oslobođena. Uništeno je 20 pobunjenika, a 2 su ranjena. Ostali pobunjenici razbjegli su se po šumama u pravcu kotara Dvor na Uni.

— 22. kolovoza preduzeta je akcija naše vojske od sela Bužina i Ravnica, kotar Bos. Krupa, kojom prilikom su očišćena sela Zborište, Stabandža, Novo Selo. Prilikom ove akcije uništeno je 700 pobunjenika. Na našoj strani nije bilo žrtava. Akcija je nastavljena slijedećeg dana.

— Naše vojne snage, koje operišu od Bosanskog Petrovca prema Oštrelju, došle su na 2.5 km. od Oštrelja, gdje su zauzele položaje. Očekuje se jača i energičnija akcija u najkraće vrijeme.

(M.P.)

¹ Na ovom terenu nikada nije bilo četnika. Ovdje su djelovali ustanici sa Kozare koji su krajem oktobra ušli u sastav Drugog krajiškog NOP odreda.

BR. 296

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKOG KRILA BOSANSKI
PETROVAC OD 31 AVGUSTA 1941 GOD. O BORBI PROTIV PAR-
TIZANA NA PUTU BRAVSKO—BOSANSKI PETROVAC

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 905.

Izvješće o situaciji na
području oružničkog krila
Bos. Petrovac.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 4. rujna 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Bod. Petrovac sa spisom Taj.
Broj 153 od 31. kolovoza 1941. izvješćuje:

»Dne 27. kolovoza 1941. u 17 sati, krenula je polubinja¹ 10
pješ. pukovnije pod zapovjedništvom potpukovnika g. Trupca iz
Bravskog za Bos. Petrovac. Oko 70 vojnika 3. satnije ukrcao se u
tri kamiona a ostali vojnici išli su pješke, dočm na ostala 3 kamiona
bila je natovarena hrana, streljivo i ostale vojne potrebe.

Svih 6 kamiona k-renulo je naprijed a ostali vojnici i časnici,
koji su išli pješke, zaostali su za njima. Na cesti udaljeno od Bos.
Petrovca 12 km. automobili sa vojnicima bili su od strane četnika²
iz busije napadnuti sa sviju strana. pa ukotfko se do sada raspolaže
sa podacima koji su primljeni od vojnika i časnika, u ovom napadu
bilo je 12 mrtvih i 20 ranjenih vojnika. Poginuli vojnici 30. kolo-
voza tg. dopremnjeni su kamionom u Bos. Petrovac gdje su sahra-
njeni, a ranjeni su upućeni u bolnicu.

Vojnici, koji su za kamionima išli pješke, čim su čuli pucnjavu,
potrčali su u pomoć napadnutim, ali su kasno prispjeli, jer su
četnici zapalili 4 kamiona i opljačkali dosta hrane, odijela, kuhnju,
15.000 Kuna, cigarete i 5—6 sanduka pušćanih naboja, dočim je
ostala municija kasnije pretresom terena pronađena po vojnicima
koji su pridošli u pomoć. Za sada se još nezna za 3 strojne puške,
te se sumnja, da su pale u ruke četnika

¹ Polubojna

² Napad su izvršili Tlijelovi Prvog bataljona »Sloboda«.

Koliko se moglo doznati, vojnici, koji se vozili ovom prilikom na kamionima, bili su bolesni i još se u Prijedoru javili za liječničku pomoć, pa zbog toga nijesu ni bili sposobni da se bore iako su bili naoružani.

Treća satnija, koja je u Bravskom brojala 120 domobrana, sada u Bos. Petrovcu imade svega 58 domobrana, dok je ostalo što ranjeno, poginulo, a nešto vjerovatno i zarobljeno.

Noću između 29. i 30. kolovoza t.g. bio je pokušaj od strane četnika napad na »Bukovački kotao« ispod Oštrelja¹, ali je napad sa uspjehom odbijen. Ovom prilikom ranjena su 2 domobrana a 1 je poginuo.

30. kolovoza preko cijeloga dana i noću 30. i 31. kolovaza 1941. nije uslijedio nikakav ozbiljniji napad od strane četnika, a niti je od strane naše vojske preduzimana kakva akcija.

Akcija po planu protiv četnika nije mi poznata, jer to vojne vlasti sve drže u tajnosti.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i uvid. —

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništvu;
Ravt. za jav. red i sigurnost;
Vel. Zupanu Sana i Luka, i
Vrbas. diviz. zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M. P.)

¹ Prepad je izvršila grupa partizana Prvog bataljona »Sloboda«.

BR. 297

IZJAVA DVOJICE TRGOVACA O PARTIZANSKIM SNAGAMA
I ORGANIZACIJI U DRVARU

P R E P I S

Radeno 2. rujna 1941 u pisarnici vodnog oružničkog zapovjedništva u Sanskom Mostu.

Z A P I S N I K

Nad Himzom Aganovićem i Alijom Vučkićem, oba iz Sanskog Mosta, po zanimanju piljari — trgovci voća, koji u pogledu njihovog zarobljivanja u Drvaru od strane četnika izjaviše sljedeće:

I.

Himzo Aganović, pozvan da kaže pravu istinu izjavljuje sljedeće:

I.

Dne 26. srpnja 1941. krenuli smo ja i moj drug Alija Vučkić, vlakom za Drvar gdje smo stigli pred večer oko 5 sati i tamo na željezničkoj postaji rastovarili voće.

Odmah čim smo stigli u Drvar saznali smo, da su u šumi nedaleko od Drvara četnici ubili jednog našeg bojnika i njegovu ženu, a jednog nadporučnika teže ranili. Na večer oko 22 sata čulo se je puškanje u Drvaru, a sutra dan oko zore cijela varoš Drvar zauzeta je od strane četnika¹. Nakon ovog četničkog prepada i zauzimanje varoši kada se je svanulo grupa naoružanih četnika sakupila je po mjestu oko 70 ljudi većinom stranaca t.j. oni koji nisu iz Drvara, a između kojih mene i mog druga Vučkića, te su nas sve, zatvorili u jednoj kući u blizini kotarskog suđa, te nad nama postavili stražu. U ovoj kući

¹ Drvar su oslobodili 27 jula 1941 god., zajedno sa većim brojem seljaka iz okolnih sela, gerilski odredi Crljivica, Javorje i Kamenica. Borbama je rukovodio Štab za Srez Bos. Grahovo i okolinu, koji se u drugoj polovini avgusta 1941 god. preimenuovao u Štab Drvarske NOP brigade.

ostali smo jedan dan kad su nas odveli u sudski zatvor u tom zatvoru smo ostali 4 dana kada su nas nakon saslušanja pustili na slobodu, time da možemo ostatu po mjestu od 6 sati do 20 sati na večer, ali da se nesmiijemo nikuda udaljavati iz mjesta.

Po mjestu smo se kretali i zadržavali sve do 30 kolovoza u jutro, kad smo na zamolbu naših prijatelja a po odobrenje t.z. komandanta četnika nekog Babića¹ studenta, navodno rodoin iz Banja Luke, pušteni da možemo u pratnji četničke vojske otputovati preko Oštrelja, zatim u pravcu Bravski Vaganci, a odatle za selo Janjtie, te preko šume Grmeča u selo Jelašinovci, zatim preko Crne vode u Dabar, a iz Dabra doveli su nas na granicu sela Dabra i pustili u Sanski Most.

Za vrijeme našeg boravka u Drvaru nisu sa nama grubo postupali, dok su mnoge druge Ijude odvodili koje kuda i ti Ijudi bi prosto nestali.

Iz Drvara do Oštrelja putovali smo u četničkom kamionu uz pratnju oko 60 četnika u tom kamionu, jer je kamion dosta velik sa kapacitetom od 6—7 tona. Ovi četnici bili su potpuno vojnički naoružani. Imali su vojničke karabine, lakih i teških mitraljeza i dosta bombi. Obučeni su djelom u vojničku a dijelom u civilnoj odori.

U Drvaru nema toliko četničke vojske već samo straža, dok se ostala sva vojska nalazi u šumi iznad Drvara, najveći dio u Oštrelju, pa zatim u šumi planini Grmeč sve do sela Jelašinovaca, a po njihovom pričanju i sve do Sanskog Mosta. U Oštrelju lično smo vidjeli preko 3.000 naoružanih četnika i ovi su neki u uniformi a neki u civilu.

U pogledu starosti ovih četničkih vojnika ima ih svakakvih i to od 15—60 godina iz svih staliža — seljaka i građana.

Iz Oštrelja do Jelašinovca kroz šumu pratilo nas je oko desetak naoružanih četnika koji su gonili na 5 konja hranu za četnike do

¹ Ljubo Babić, komandant Brigade NOP odreda za Zapadnu Bosnu i Liku (Drvarske brigade).

Bravskog Vaganca. Od Vaganca do Janjile pratilo nas je oko 30 potpuno naoružanih četnika, koji su išli snama sve do Jelašinovca. Ovi su iz Bravskog Vaganca gonili za Jelašinovce na 2 konja 4 sanduka municije i svaki od njih nosio je nekoliko komada bombi. Putem kroz šumu nisu nas, izgleda namjerno vodili kroz njihove takozvane logore.

Prema izjavi jednoga stražara četnika, koji nas je u selu Jelašinovcima čuvao, u logoru u šumi kod Jelašinovca ima ih oko 1.500 naoružanih četnika a to zaključujemo po tome, što se je taj stražar pred nama izrazio: »Danas nas je zajedno ručalo u logoru oko 1500«.

Nadalje smo saznali iz pričanja četnika koji su nas pratili, da njih u šumi od Oštrelja do Jelašinovca ima oko 5000 potpuno naoružanih četnika i da su spremni da se odupru svakoj sili.

Saznali smo da imaju u ropstvu i nekoliko naših vojnika domobrana, koji su pohvatili u borbi, dok smo u Drvaru vidjeli na naše oči zarobljeno oko 135 naših Hrvatskih vojnika i među njima jedan satnik.

Od naoružanja vidjeli smo da su naoružani sa vojničkim puškama, osim toga vidjeli smo da imaju nekoliko lakih i teških puškomitraljeza i dosta bombi, čuli smo kako pričaju međusobno, da imaju i 3 topa. Osobno smo vidjeli da u Drvaru i Oštrelju raspolažu sa više luksuznih automobila i nekoliko kamiona, 2 autobusa i mnogo kola i konja. Prošle nedelje, nesjećamo se koga dana, u Drvar su dotjerali 12 vojnih konja sa cijelim mitraljeskim odredom kojeg su zarobili negde oko Oštrelja.

Od njihovog naoružanja i opažanjima nemam više šta da navedem osim napred iznetog.

Od četnika smo čuli da samo vjeruju u pobjedu. Uzdaju se u pomoć Sovjetske Rusije i Engleske. Svi su naklonjeni komunizmu i skoro svaki od njih četnika nosi po jedan komadić crvenog platna na sebi. Nedolično se

svi od reda izražavaju o Hrvatskoj Državi, Poglavniku i Ustaškoj vojsci.

Četnici čisto se groze da će u najkraće vrijeme svim snagama napasti na Sanski Most, gdje je u početku njihovog ustanka najviše strijeljano njihovih svmarodnjaka Srba i da će se za to osvetiti.

Na svim četnicima može se zapaziti odlučnost za borbu i kao takovi ne prezaju ni od najveće sile koja bi im se mogla suprostaviti. Svi su vojnički organizovani, vrlo su oprezni i svagde postavljaju svoje izvidnice i straže.

Drugo po ovom nemam ništa da kažem a na pokazato mogu se i zakleti.

Himzo Aganović s. r.

II.

II.

Alija Vučkić, izjavi:

U svemu potvrđujem izjavu mog druga Himza Aganovića, kojoj nemam ništa drugo dodati.

Prisutni

Alija Vučkić s- r-

1) narednik Bečir Duralović, s. r.

2) oružnik Sulejman Čaušević, s. r.

Sačinio zapisnik i ovjerava
oruž-poručnik

Za točnost prepisa
Časnik za javnu sigurnost

Kurilić

(M.P.)

Satnik
Crnković

IZVJEŠTAJ KOTARSKJE OBLASTI U KLADNJU OD 2 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA KLADANJ

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OBLAST U KLADNJU.

Broj 3817/41.

Kladanj, dne 2 rujna 1941.

Izvješće o četničkom napadu
na Kladanj dana 30-VIII. t. g.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Savezno o.u. izvješće od 26 kolovoza 1941 godine broj 3650/41. dostavlja se slijedeće izvješće.

Na 29 kolovoza 1941 godine u jutro u 7^h ponovno su četnici i pobunjenici¹ napali na varoš Kladanj sa sjevero-istočne i jugoistočne strane, ali ih je iznenadila i dočekala naša vojska sa sjeverne i sjeverno istočne strane, koja je u isti čas prispjela u pomoć preko šume zvane Stanovi, te odmah stupila u borbu koja je trajala do 2 sata po podne, dočim su jugo istočnu stranu i istočnu stranu u navedeno vrijeme branili od napada građani varoši Kladnja.

Za navedeno vrijeme borba je bila žestoka i neprekidna. U ovoj borbi poginula su dva vojnika, dočim je 4 bilo lakše ranjeno.

Na 30/VIII. u subotu rano u jutro nanovo je otpočeo žestok napad od strane četnika i pobunjenika i to sa istočne strane od sela Vučinića te južne strane od sela Kovačića i jugozapadne strane od šumskog predjela zvani Karaula—Hendek pa' sve do Plahovića. Borba je trajala cijeli dan sve do 17 sati, ali su pobunjenici i ovaj puta uspješno odbijeni i nisu se mogli spustiti nisko prema gradu usljed pojačanja dolaska vojske. Ujedno su neuspjehu ovome napad u pogodovale i same vremenske neprilike, jer je padala jaka kiša sa maglom i vjetrom. Pri povlačenju pobunjenici su nakon 17 sati zapalili 11 stogova sijena u ukupnom iznosu oko 1 vagon.

Za vrijeme borbe poginuo je u gradu dječak Džaferagić Ejub sin Zahidov iz Kladnja pogoden sa dva metka iz strojnice, koji je pao na ulici pred poštom i na mjestu ostao mrtav. Nešto teže povređen Borić Rašid, kafedžija koji je sudjelovao u borbi dočim je Karavdić Džemka ranjena u svojoj kući. Istog dana ranjen je i

¹ Napad na Kladanj su izvršili zajednički birčanski partizani i četnici. Vidi dok. br. 143

oružnički narednik zapovjednik oružničke postaje u Kladnju Jakubović Rašid, koji je odmah prenešen u ovdašnju bolnicu na liječenje.

Među četnicima i pobunjenicima koji su učestvovali u ovom napadu nisu se mogli raspoznati koji su poginuli odnosno ranjeni, jer su iste sa sobom odnijeli, dočim je pronađen samo jedan pog.¹ četnik. Ujedno se napominje, da je od prvog napada 24/VIII. svakog dana bilo puškaranje u okolici Kladnja, kao i manjih sukoba između naših i četničkih ophodnja. Ovom borbom rukovodio je zapovjednik posadnog voda u Kladnju nadporučnik Bosnić Ivan, koji se naročito istakao sa svojom smjelošću i hrabrošću uz pripomoć Gondžića Hasanage i Hasića Avdage, trgovaca iz Kladnja, kao organizatora i vođa gradske garde odnosno milicije, koji su se također sa hrabrošću i rukovanjem stalno isticali na pojedinim opasnijim mjestima.

Sutra dan 31/VIII. u nedelju oko 17 sati prispjele su u grad Kladanj vojne trupe 1 pješačke pukovnije 3 bojne pod zapovjednikom g. Krumenackera Karla radi čišćenja kotarske oblasti od četnika i odmetnika. Dolaskom kojih je prestalo svako puškaranje od strane četnika i trupe su pristupile svome zadatku.

Kod poginulog gore navedenog četnika je pronađena vojnička isprava glaseća na ime Kurjević M. Nikola, iz Malog Polja kotar Vlasenica, podnarednik, u kojoj je na osmini arka napisano 15 slijedećih osoba; koje su navodno kao četnici i napadači bili i to: 1. Kurjević Nikola, 2. Vučetić Milovan, 3. Perić ili Nerić Ljubisav, 4. Borevin Milovan, 5. Kikić Rade, 6. Gvozdenović Milo, 7. Aleksić Rado, 8. Sbabe Stevo, 9. VHerović Risto, 10. Raković Radovan, 11. Raković Nenad, 12. Raković Ilija, 13. Vižnjić Pero, 14. Mirović Milan i 15. Vižnjić Bogdan zbog čega se može zaključiti, da je poginuli bio kao zapovjednik navedenih 15 lica.

Prednje se dostavlja znanja radi s molbom na nadležnost. —

Dostavljeno:
Ravnateljstvu za javni red
i sigurnost — Zagreb

Kotarski predstojnik:
Potpis nečitak
(M. P.)

¹ Poginuli

BR. 299

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA VOJNE KRAJINE OD 2 SEP-
TEMBRA 1941 GOD. O BORBI KOD SELA SEMEĆA

ZAPOVJEDNIŠTVO
VOJNE KRAJINE
Vojni odjel
V. T. Broj 430

2. rujna 1941 g.

SARAJEVO

Izveštaj za 2. rujna
1941.

PREDSTOJNIKU POGLAVNIKOVOG VOJNOG UREDA

ZA GREB

1) Prema provjerenom izvještaju selo Kamenica, kotar Višegrad, nije napadnuto niti zauzeto sa strane četnika iz Srbije, već je samo pucano sa srpske na našu teritoriju, ali granica nije pređena. (Sveza točke 5 izvještaja V.T. br. 414 od 1. IX).

2) 1. rujna od 8 sati u jutro pa do pada mraka vođena je borba između odijela oružnika i milicnara (40) ljudi i odmetnika kod sela Semeća¹, kotar Rogatica². — Odmetnicima kojih je u početku bilo 30 — 40 stalno su pristizala pojačanja iz obližnjih srpskih sela. — Odmetnici su se povukli u šumu Semeč. — Sa naše strane poginuo je 1 oružnik, a 2 milicionara lakše su ranjena. — Odmetnici su pretrpili gubitke, ali je broj nepoznat, jer svoje mrtve i ranjene sklanjaju. — Grčko-istočna³ sela Kopito, Han Brdo⁴ i zaseok Mirkovići spaljeni. — Odjel se zadržao u selu Hranjevac, kotar Rogatica.

3) Njemačke čete u Sandžaku još su na svojim mjestima. Naše čete postupno se skidaju sa borbenih položaja, prikupljaju u dotadnjim garnizonima i spremaju za odlazak.

¹ Semeć

³ Ovu borbu protiv žandarma i ustaških milicionara vodili su dijelovi Romaniskog partizanskog bataljona, pod rukovodstvom Danila Dokića.

* Ustaše su Srbe nazivali »grkoistočnjacima«, a njihova sela »grčko-istočna«.

⁴ Hanbrdo

Razaslano:

Vojskovodi	1	primjerak	Zapovjednik Vojne krajine
Minist. Hrvatskog domobr.	1	„	oružnički pukovnik
Predst. Poglav. Voj. ureda .	3	„	Rupčić
Generalporučniku Laxi . .	1	„	
Diviziji Sarajevo.	1	„	
Ustaškom Povj. Sarajevo .	1	„	

BR. 300

JZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNIČKE POSTAJE KRUPA
NA VRBASU OD 2 SEPTEMBRA 1941 GOD. O BORBI PROTIV
PARTIZANA KOD SELA BOČCA I SITUACIJI NA PODRUČJU
KRUPA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKE
ZAPOVJEDNIŠTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 895.

Izvješće o situaciji
na području postaje
Krupa na Vrbasu.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A C R E B i

Banja Luka, 2. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Krupa na Vrbasu sa dopisom
Taj. Broj 101 od 2. rujna 1941. izvješćuje:

»Dne 1. rujna 1941. u borbi sa četnicima¹ u selu Bočcu i oko-
lini, kotara Varcar Vakuf, poginula su 2 domobrana a jedan je
ranjen [iz] 9. satnije 33 pješačkog puka iz Banja Luka. Borba je
trajala cijelu noć i ceo dan.

Danas sam od starješina sela Krmine, Ljubačevo i Agino selo,
kotara Banja Luka, [izvješten] da su noćas u njihova sela stigli

¹ Akciju su izvršili partizani Prve čete za Bos. Krajinu. Vidi dok.
br. 163.

četnici od prilike od 3000 do 3500¹. gdje su tražili i dobili hranu od mještana. Naoružani su raznim puškama i bombama.

Domobrani 9. satnije i druge ustaške jedinice napustili su područje ove postaje, te se četnici i pobunjenici sada koncentrišu po selima: Ljubačevo, Krmine, Prnjavor, Agino Selo, Bočac, Krupa i Racuna.

Pošto je stalna oružnička ophodnja u Bočcu 31. kolovoza 1941. od strane četnika i pobunjenika uništena, koja više ne postoji, a ova je postaja u neposrednoj blizini iste i prijeti joj opasnost od četničkog napadaja, to molim da se ovoj postaji pošalje hitno pojačanje radi osiguranja mjesta i odbijanja eventualnog pripremanog napada od strane četnika. Noćas su četnici sa zvonom na crkvi Agino selo pozivali na ustanak i sakupljali četnike.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i uvid.

Oružničkoj postaji Krupa na Vrbasu, upućeno je 30 domobrana u pojačanje. —

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjedništvu;
Rav. za jav. red i sigurnost; (M.P.)
Vel. Zupanu Sana i Luka, i
Vrbas. divizij. području. —

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

¹ Ovi brojevi su pretjerani. Cijela Prva četa za Bos. Krajinu, koja je djelovala na tome terenu, brojala je u to vrijeme oko 100 naoružanih boraca. Prilikom akcija ovim naoružanim borcima uvijek se pridruživala masa seljaka naoružanih kosama, vilama, sjekirama, ali ipak broj učesnika u ovoj akciji — nije iznosio ni približno navedenu cifru.

BR. 301

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKOG KRILA BOSANSKI PETROVAC OD
2 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA DOMOBRANSKE
GARNIZONE U KRNJEUŠI I VRTOCU

ZAPOVJEDNISTVO III HRVATSKE
ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J.S. Broj 899 ...

Izvješće o četničkoj
akciji.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRZAVE HRVATSKE

ZA GREB

Banja Luka 3. rujna 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Bos. Petrovac sa dopisom Taj.
Broj 172 od 2. rujna 1941 izvješćuje:

»Od 19. kolovoza 1941. u mjestu Krnjeuši nalazila se 10 sat-
nija Zagrebačke pukovnije. Od časa dolaska vojnika u Krnjeušu isti
se nijesu smjeli nigdje na vidnom mjestu pojaviti uslijed stalnih
četničkih napadaja iz obližnjih brda pušcanom i mitraljeskom palj-
bom. Od dolaska u Krnjeušu pa do 31. kolovoza o. g. bilo je 6 ranje-
nih i 2 mrtva vojnika.

U selu Vrtoču nalazila se također jedna satnija Zagrebačke
pukovnije, koja je osiguravala neki deo puta Bihać — Bos. Petro-
vac i samo mjesto Vrtoče.

31. kolovoza o. g. u 21 sat, 10 satnija Zagrebačke pukovnije
napustila je mjesto Krnjeušu jer više nije mogla izdržati napad
četnika i povukla se u selo Vrtoče, gdje je stigla istoga dana u
24 sata.

1. Rujna o. g. u 4.30 sati obe satnije¹ bile su u Vrtoču od strane
četnika sa sviju strana napadnute tako jako, da je svaki otpor bio
nemoguć i naši vojnici bili su prisiljeni da napuste Vrtoču i dase
povuku u pravcu Bos. Petrovca.¹

10 satnija koja je bila u Krnjeuši brojala je 171 domobrana
i dočasnika i 4 časnika, od toga broja u Bos. Petrovac je došlo do
sada 99 zdravih i 8 ranjenih domobrana kao i jedan časnik a za
sudbinu 64 domobrana i 3 časnika nezna se. Nadalje od navedene
satnije ostalo je u četničkim rukama 2 teška i 3 puškomitraljeza.

¹ Ove akcije su izvršili Četvrti i Peti odred Prvog bataljona »Slo-
boda«. Vidi dok. br. 87.

ZAPOVEDNIŠTVO HRVATSKE
ORUŽARSTVA
1. RUKOVODSTVO
J. 5. 899

Isvješće o četničkoj RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
akciji.
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Banja Luka 3. rujna 1941.

Z A G R E B

Zapovjednik oružničkog krila Bos.Petrovac sa dopisom Taj.
 Broj 172 od 2. rujna 1941. izvješćuje:

" Od 19. kolovoza 1941. u mjestu Krnjeuši nalazila se 10
 satnija Zagrebačke pukovnije. Od časa dolaska vojnika u Krnjeušu isti
 se nijem smjeli nigdje na vidnom mjestu pojaviti uslijed stalnih čet-
 ničkih napada iz obližnjih brda puškanom i mitraljeskom paljbom.
 Od dolaska u Krnjeušu pa do 31. kolovoza o.g. bilo je 6 ranjenih i 2 m-
 rva vojnika. U selu Vrtoču nalazila se također jedna satnija Zagre-
 bačke pukovnije, koja je osiguravala neki dio puta Bihac-Bos.Petrovac
 i samo mjesto Vrtoče.

31. kolovoza o.g. u 21 sat, 10 satnija Zagrebačke pukovnije
 napustila je mjesto Krnjeušu jer više nije mogla izdržati napad čet-
 nička i povukla se u selo Vrtoče, gdje je stigla istoga dana u 24 sata.

1. rujna o.g. u 4.30 sati obe satnije bile su u Vrtoču od
 strane četnika sa sviju strana napadnute tako jako, da je svaki otpor
 bio nemoguć. Naši vojnici bili su prisiljeni da napuste Vrtoče i da se
 povuku u pravcu Bos.Petrovca.

10 satnija koja je bila u Krnjeuši brojala je 171 domob-
 rana i časnika i 4 časnika, od toga broja u Bos.Petrovac je došlo do
 sada 99 zdravih i 8 ranjenih domobrana kao i jedan časnik a sa sudbi-
 nu 64 domobrana i 3 časnika nesna se. Nadalje od navedene satnije os-
 talo je u četničkim rukama 2 teška i 3 puškomitraljeza.

Druga satnija koja je bila u Vrtoču brojala je 123 voj-
 nika-domobrana i 4 časnika, od toga broja do sada se vratilo u Bos.Pe-
 trovac 54 zdravih i 5 ranjenih domobrana, a sa sudbinu 56 domobrana i
 4 časnika nesna se.

Skoro svi vojnici koji su se do sada vratili u Bos.Pe-
 trovac donijeli su svoje oružje, ali mnogi nemaju kabanica, a neki su do-
 šli čak i bosu.

Vojnici koji su bili u Krnjeuši i u Vrtočima nijesu mogli
 li dobiti 4 dana nikakve hrane, jer četnici svojim stalnim napadima
 nijesu dozvolili pristup kamionima koji su hranu vozili u navedena
 mjesta.

Brsoglasna vesa između Bos.Petrovca i Bihaca prekinuta
 je, te se neznata je bilo sa kamionima koji su vozili hranu sa vojni-
 ke u Krnjeušu i Vrtoče.

Vodovod koji se nalazi udaljen 9 km. od Bos.Petrovca, a iz
 kojeg se Bos.Petrovac snabdjeva voćom pokvaren je od strane četnika,
 odnosno razoren bombama, tako da je opravak bez velike radne snage i
 materijala nemoguć u dogledno vrijeme.

1. rujna o.g. poslije podne otišla su dva vojna kamiona iz
 Bos.Petrovca sa Bravsko radi dovosa vojničkog slijedovanja. Oni su bi-
 li na 12 km. od Bos.Petrovca napadnuti od strane četnika. Gubitaka ni-
 je bilo niti ranjenih, jer su kamioni išli veoma oprezno, očekujući na-
 pad pa nijesu bili iznenađeni.

Prednje izvješće dostavljam na znanje i uvid.

POSTAVLJENO:

Vrh.Oruž.sapovjedništva,
 Rav.za jav.red i sigurnost,
 Velikom šupanu Sana i Luka, i
 Vrbas.Diviz.područja.

Zapovjednik, pukovnik

[Signature]

Druga satnija koja je bila u Vrtoču brojala je 123 vojnika-domobrana i 4 časnika, od toga broja do sada se vratilo u Bos. Petrovac 64 zdravih i 5 ranjenih domobrana, a za sudbinu 56 domobrana i 4 časnika nezna se.

Skorom svi vojnici koji su se do sada vratili u Bos. Petrovac donjeli su svoje oružje, ali mnogi nemaju kabanica, a neki su došli čak i bosi.

Vojnici koji su bili u Krnjeuši i u Vrtočima nijesu mogli dobiti 4 dana nikakove hrane, jer četnici svojim stalnim napadima nijesu dozvolili pristup kamionima koji su hranu vozili u navedena mjesta.

Brzoglasna veza između Bos. Petrovca i Bihaća prekinuta je, te se nezna šta je bilo sa kamionima koji su vozili hranu za vojnike u Krnjeušu i Vrtoče.

Vodovod koji se nalazi udaljen 9 km. od Bos. Petrovca, a iz kojeg se Bos. Petrovac snabdeva vodom pokvaren je od strane četnika, odnosno razoren bombama, tako da je opravak bez velike radne snage i materijala nemoguć u dogledno vrijeme.

1. rujna o. g. poslije podne otišla su dva vojna kamiona iz Bos. Petrovca za Bravsko radi dovoza vojničkog slijedovanja. Oni su bili na 12 km. od Bos. Petrovca napadnuti od strane četnika. Gubitaka nije bilo niti ranjenih, jer su kamioni išli veoma oprezno, očekujući napad pa nijesu bili iznenađeni.«

Prednje izvješće dostavljam na znanje i uvid.

DOSTAVLJENO:

Vrh. Oruž. zapovjedništvu,
Rav. za jav. red i sigurnost,
Velikom županu Sana i Luka, i
Vrbas. Diviz. području.

Zapovjednik, pukovnik
Novak puk

BR. 302

NAREĐENJE ZAPOVJEDNIŠTVA JADRANSKOG DIVIZISKOG
PODRUCJA OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. ZA STAVLJANJE DO-
MOBRANSKIH JEDINICA U HERCEGOVINI, HRVATSKOM PRI-
MORJU I DALMACIJI POD KOMANDU DRUGE ITALIJANSKE
ARMIJE

Z A P O V J E D N I Š T V O

JADRANSKOG DOMOBRANSKOG PODRUCJA

V. T. Br. 2364

3. Rujna 1941. godine

MOSTAR

GENERALU G. LUKIĆU

Na temelju ugovora sa savezničkom Italijom¹ o pojačanju operativne sigurnosti u graničnom pojasu u Hrvatskom Primorju, Dalmaciji i Hercegovini, po naredbi Vojskovođe broj 2144 tajno od 28/VIII. t. g. sve čete Hrvatskog Domobranstva podređene su u operativnom pogledu od 1. rujna 1941. godine zapovjedniku II. talijanske vojske u Karlovcu.

Odnosi naših četa prema ovoj naredbi imaju se urediti na slijedeći način:

1) Zapovjedniku II. talijanske vojske podređuju se sve čete razmještene u prostoru zapadno jugozapadno i južno od crte: Donji Lapac uključno-Boričevac uključno-Dobro Selo uključno-Jedovnik (1650). Sator Planina (1872)—Starotina¹ Planina (1634)—Priluka isključno-Livno isključno-Sujica isključno-Tomislav Grad isključno-Vran Planina—Cvrsnica—Prenj—Crvanj Pl.—Cemerno—Lebršnik. Crta ide grebenom označenih planina.

Označeno sa »isključno« ne spada pod talijansko zapovjedništvo.

2) Posade u Plužine, Gacko, Bileća, Trebinje, Dubrovnik, ostaju na svojim mjestima u sadašnjoj jačini. —

Pitanje posade Plane biti će riješeno sporazumno sa talijanskim zapovjednikom divizije, pa će slijediti zapovijed.

Posada Gacko ostaje u istom rasporedu koji je predviđen, dok god to dopuštaju taktičke mogućnosti.

Cete ovih posada imaju se popuniti do formacijskog stanja ljudima i materijalom, u kojem cilju odmah zahtijevati sve potrebno.

¹ Staretina

3) Posade u Kninu, Sinju, Mostaru i Nevesinju.

a) Posade u Kninu i Mostaru.

Kninska i Mostarska doknadna bojna ostaju na svojim mjestima. One imaju držati stalno na vježbi pričuvnike do punog formacijskog stanja i preko istoga toliko, da mogu uspješno obavljati stražarsku i sigurnostnu službu u svojim posadnim mjestima, bez ikakve pomoći bojni iz sastava pješačkih pukovnija. Pored ove službe vršiti stalnu izobrazbu pričuvnih časnika i pričuvnika.

Za vršenje stražarske službe i službe sigurnosti mjerilo je, da se ima onoliko snage koliko je potrebno za osiguranje vojnih objekata (dvostruka jačina straže + 10% za nedostatke — bolesni itd.), i za pripralni odjel (%) od snaga).

b) Posade u Sinju i Nevesinju.

Ove posade nemaju doknadnih bojni. Stražarsku službu, službu sigurnosti u posadi imaju obavljati:

— u Sinju 2. bojna 15. pješačke pukovnije.

— u Nevesinju 1. bojna 13. pješačke pukovnije.

U ovu svrhu odrediti onoliko ljudstva, koliko je potrebno za osiguranje vojnih objekata (t.j. dvostruka jačina straže — 10% za eventualne manjkove-bolesti, dopusti, teklići itd. i za pripralni odjel). To će vršiti u svakoj od onih posada po dvije satnije. Ostale jedinice u ovim posadama (t.j. po 1 satnija i strojnička satnija, a u Nevesinju još 1. osječka bitnica bez 1 voda) imaju se držati prikupljeno, popuniti što bolje i vježbati. »

c) Privremene posade u Livnu, Ljubinju, Stolcu i Berkovićima biti će povučene, kada budu izmijenjene sa četama talijanske vojske; do tog vremena vrše svoju dosadašnju ulogu i zadaće. Eventualno premještanje ili povlačenje četa iz privremenih posada biti će naknadno zapovjedene.

4) Sve ove mjere, naprijed predviđene, zavisne su, razumljivo, od razvoja situacije u pogledu borbe protiv pobunjenika i od postupnosti zamjene odnosno pojačanja posade sa savezničkim talijanskim trupama. Zapovjednici Hrvatskih četa uložiti će sve svoje sile, da se ove mjere sprovedu pravilno i u redu, bez trzavica i nepotrebnih objašnjenja.

5) Oružništvo i financi ostaju na svojim mjestima, a za postaje gdje su povučeni, vratit će se na svoja mjesta čim to prilike dopuste. Za ovo će biti odgovorni zapovjednici oružničkih krila, te da se ne desi da koja oružnička postaja ne bude na vrijeme zaposjednuta.

6) Odnos četa hrvatskog domobranstva prema zapovjedništvu II talijanske vojske jest odnos dviju savezničkih vojsaka, pod jednim zajedničkim zapovjednikom. Hrvatske čete na ovom prostoru nisu sastavni dio talijanske vojske, već sarađuju pod zajedničkim zapovjedništvom i namjenjene su istoj svrsi.

Potčinjenost zapovjedniku II talijanske vojske odnosi se na operativnu upotrebu četa i na izobrazbu četa za operativnu upotrebu, ali se ne odnosi na stegovno pravo, kažnjavanja i unutarnje zapovijedanje. U svemu ostalom suvereno pravo Hrvatske Države ostaje ne okrnjeno.

Prema tome svi naši zapovjednici na ovome području, koji su meni neposredno podređeni dobivat će sve zapovijedi i dalje od mene, pa i za operativnu upotrebu, koju ću određivati prema instrukcijama i zapovjedima zapovjednika II talijanske vojske. Ako zapovjednik II talijanske vojske podijeli nadležnost u detaljima, koje se odnose po pojedinim sektorima i posadama, biti će zapovjednici naših četa o tome obaviješteni.

U žurnim slučajevima riješavati pitanja u duhu savezničke suradnje, a mene izvijestiti o riješenju.

7) Oružano Hrvatsko građanstvo (civilno pučanstvo i divlje Ustaše) ima po nalogu Poglavnika predati svoje oružje i vojničku opremu kotarskim oblastima i oružništvu. Sve ovo oružje i oprema ima se predati i sakupiti kod najbližeg vojničkog zapovjedništva i ono ostaje imovina Hrvatskog Domobranstva. Odaštijanje ovog oružja u druga skladišta zapovjediti će se kasnije. Razoružanje pučanstva ima de se provesti bezuvjetno do 7. rujna.

Istodobno preduzfma talijanska vojska opsežnu akciju za razoružanje pobunjenika.

Pošto Hrvati svoje ocužje predaju i uslijed toga postaju izloženi napadajima četnika, preuzima talijanska vojska svetu dužnost da zaštiti Hrvatski narod u označenom području od svih napada pobunjenika i omogućiti ona slobodna kretanja, koje zahtjeva njihov način privrednog rada. Meljavu omogućiti bez obzira komu mlin ili vodenica pripada.

Zakašnjenja i nemar u ovom pogledu imadu se odmah javiti ovom stožeru, koji će o tome izvijestiti zapovjednika II talijanske vojske u Karlovcu, da bi se moglo preduzeti potrebno u pogledu pomoći.

8) Vojarne doknadnih bojni i bitnica u Kninu i Mostaru ostaju na raspolaganju Hrvatskim četama za izobrazbu dolazećih novaka i pričuvnika. Vojarne i ostali vojnički objekti u stalnim posadama mjestima mogu se — u koliko nisu potrebite za Hrvatske čete — staviti na raspolaganje talijanskim četama, u kom slučaju se ima vojarna odnosno vojnički objekat (zgrada) predati **talijanskim** četama po našastaru (inventaru), a ove se obavezuju pismeno **sve** primljene objekte sa namještajem u istom stanju u pogledu gTadevnom i čistoće povratiti.

9) Svi zapovjednici i osoblje povjerenog mi divizijskog područja nastojati će i dalje, da odnos naše vojske prema talijan-

skoj bude u svemu saveznički i prijateljski, da se sprovede uska i srdačna sviradnja na korist i dobrobit obih naroda.

Stoga paziti na dužnost međusobnog pozdravljanja i odavanja počasti, naročito kod dolaska, odlaska i zamjene, i to kod pojedina i kod četnih jedinica.

(M.P.)

Zapovjednik, general,

DOSTAVLJENO:

Iser

Minis. Hrvat. Domobranstva,
Generalu g. Lukiću,
Stožeru Bosans. i Vrbas. div. pod.,
Zapovj. 13., 14. i 15. pješ. pukov.
Mjesn. zapovj.: Mostar, Trebinje,
Knin, Sinj, Dubrovnik, Bileća,
Nevesinje, Gacko, Stolac, Livno,
Glavarima stožera: E, T, Z, VK, IT,
Pr, i Vojnom sudu.

BR. 303

**IZVJEŠTAJ USTAŠKO-DOMOBRAANSKOG GENERALA LUKIĆA
OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU USTANIKA NA
LJUBINJE**

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GRUPA GENERALA LUKIĆA

V.T. Br. 142

dne 3-IX-1941

Kotarsko predstojništvo iz Ljubinje javilo je: 31. kolovoza izjutra u 8,30 sati izvršili su četnici¹ napadaj sa svih strana na varoš Ljubinje. Vodila se je žestoka borba čitavog dana. Još i danas traju borbe oko Ljubinje. U napadu učestvuje oko 300 naoružanih četnika. Do sada je utvrđeno od naše strane: 6 poginulih i 8 teže i lakše ranjenih. Odveženo je i poubijano mnogo državne i privatne stoke. Prekinute brzoglasne i brzojavne telefonske veze, tek danas su uspostavljene. U mjestu vlada nestašica hrane i prevoznih sredstava. Danas se otpočelo čišćenje ali uslijed nedostatka jačih snaga i automatskog oružja, čišćenje slabo napreduje.

¹ Ovu borbu vodili su partizani iz okoline Ljubinja. Vidi dok. br. 183.

Dostavljamo Vam ovaj predmet s molbom da pomoću Vaše vojske zaštitite ovaj kraj.

Dostavljeno:

Obćem upravnom povjereniku kod **II** talj. armate

Zapoviedniku II. talijanske armate.

Zapoviednik
Lukić general

BR. 304

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O OŠTEĆENJU TELEFON-
SKO-TELEGRAFSKIH LINIJA NA TERITORIJI BOSNE I HER-
CEGOVINE**

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzjava i brzoglasa
Z A G R E B

Prs. broj 207/1941.

3. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje bb. linija.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Obavješćuje se naslov o stanju oštećenih linija:

Stanje na dan 2. IX. na području pbb. ravnateljstva Zagreb:

1.) Linije 1240 i 258 u prekidu od 28. VIII. na potezu Lopa-
re—Tuzla.

2.) Linije 3335 i 3060 u prekidu od 29. VIII. 7 h zbog presje-
čenih stupova između Krupe i Kočca.¹

3.) Linija 1321 i 3584 od 6. VIII. 7 h na potezu Sitnica—Jajce
prekinuta uslijed sabotaže.

4.) Linija 1329 od 6. VIII. 7 h na potezu Sitnica—Ključ pre-
kinuta od 6. VIII. o. g.

5.) Linija 3060 i 3035 prekinuta od 29. VIII. 15 h na potezu
Jajce—Travnik zbog posječenih stupova.

¹ **Bočac**

6.) Linija 3089 od 1. VIII. prekinuta na potezu Ripač—Knin.
7.) Linija 1237 na potezu D. Lapac—Srb u prekidu od 27. VII. o. g. 7 h.

8.) Linije 1214 i 3493 od 28. VII. o. g. 20 h 30' u prekidu na potezu D. Lapac—Udbina

9.) Linija 4922 od 28. VII. o. g. 20 h. 30' u prekidu na potezu D. Lapac—K. Vakuf.

10.) Linije 1214 i 3493 od 25. VIII. o. g. 11 h u prekidu na potezu Korenica—Bunić

11.) Linija 3691 od 27. VIII. o. g. 21 h u prekidu na potezu Lovinac—Udbina

12.) Linija 5034 od 31. VIII. o. g. 8 h u prekidu na potezu Veljun—Perjasica.

13.) Linije 3036 od 23. VIII. 5 h u prekidu na potezu Sarajevo—Maglaj.

Na području pbb. ravnateljstva u Sarajevu, stanje na 2. ov. mj.

1.) Linija 3804 Rogatica—Višegrad prekinuta od 1. IX. 15 h.

2.) Linija na potezu Maglaj—Doboj još su poremećene međutim se sa opravljanjem intenzivno nastavlja.

3.) Sarajevo nema veze niti sa Tuzlom, niti sa Brodom, niti sa Zagrebom. Koliko su doznali u okolini Tuzle, naročito preko Majevice i u blizini Lopara sve je porušeno.

4.) Sve veze preko Podromanije su prekinute, a linije su dobre samo do Mokroga.

5.) Do Mostara su sve linije dobre.

6.) Veze Nevesinje — Gacko — Avtovac — Korito — Bileća prekinute su na više mjesta.

7.) Od Mostara postoji veza preko Metkovića sa Dubrovnikom.

8.) Dio trase Dobromani—Trebinje i Dobromani Velikani¹ još su u prekidu.

9.) Između Trebinja i Bileća postoji samo jedna jednožična veza na liniji 3581.

Vršilac dužnosti čuvara linija Vlaho Bukovac, koji je 29. VIII. od sekcije Dubrovnik (prema brzopjavu od 30. VIII.) bio izaslan da popravi porušene linije između Bileća i Trebinja poginuo je sa 12 vojnika od njegove naoružane pratnje u okršaju sa četnicima.

Kod Korita na trasi Korito—Bileća 29. VIII. o. g. oko 15 h bile su borbe sa četnicima, te je prilikom bombardiranja sa strane talijanske vojske porušeno 6 stupova.

Prema brzopjavu od 2. IX. u Bileći i Trebinju su Talijanske trupe, a u Dubrovniku je Hrvatska vojska i Talijanska posada.

10.) Brzopjavne linije 215 i 224 na dijelu Travnik—Ponir poremećene su.

¹ Veličani

11.) Linija 220 poremećena je na potezu Nevesinje—Kalinovik. Čuvar linije iz Nevesinja, koji je otišao na popravak ove linije, zaustavljen je kod sela Plažine kod obhodnje i nije mu bilo dozvoljeno, da pođe do Uloga, jer su se pojavile veće grupe četnika, koje su otvorile jaku vatru.

12.) Stanje linije oko Zvornika, Bjeljine i Brčkog je nepromjenjeno. Isto tako je nepromjenjeno stanje trase Ivančica Olovo, Kladanj—Tuzla i Vlasenica—Kladanj.

Dopis istoga sadržaja otpremljen je

- 1.) Ministarstvu unutarnjih poslova,
- 2.) Ravnateljstvu za javni red i sigurnost
- 3.) Ustaškom redarstvu
- 4.) Minist. Hrv. Domobranstva
- 5.) Zapovjedništvu Hrv. oružništva.

(M.P.)

Odjelni pretstojnik:
Potpis nečital

BR. 305

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG KRILA BIHAC OD
3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O BORBAMA PROTIV PARTIZANA
U ZAPADNOJ BOSNI

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 904.

Izvješće o situaciji na
području oružničkog kri-
la Bihać. —

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 4. rujna 1941.

Zapovjednik oružničkog krila Bihać, sa spisom Broj 2588 od 3. rujna 1941. dostavlja izvješće o situaciji na području krila za 2. i 3. rujna 1941. u slijedećem:

»Oružnička postaja Ripač javlja: 2. ov. mj. oko 15 sati, 2 vojnička teretna samovoza, koja su iz Bihaća preko Ripča za Tarkovac prevozila hranu, napadnuta su od strane četnika¹ i tom prilikom ubijen je domobran Mijo Zigl. Drugi domobran, koji je sjedio na daski samovoza, također je pogođen i pao na zemlju, ali se ne zna, dali je živ ili mrtav. Teretni samovozi najvećom brzinom umakli su prema Tarkovcu i tako su spašeni.

Dne 2. rujna 1941. u 17 sati četnici su napali selo Ražnjiće i Pritoku, kotara Bihać, upućena je pomoć iz Bihaća koja je ovaj napad suzbila.

Postaja Bos. Krupa javlja: prema selu Vranjska Badnjevići, Vranjska Beširević, Vučijaku, Malom i Velikom Radiću, gdje se nalaze veće skupine pobunjenika i četnika, jedinice domobrana sa 2 topa pod zapovjedništvom potpukovnika g. Neibergera iz Bos. Krupe, krenuli su 2. rujna t. g. u 7 sati da se pobunjenici i četnici razbiju i [radi] čišćenja terena, uspjelo je da se pobunjenici razbiju i da im se nanese veliki broj žrtava u navedenim selima. U ovoj borbi ranjeno je 19 domobrana a 5 ih je poginulo. U ovoj akciji učestvovalo je i oružništvo iz Bos. Krupe kao i naoružano građanstvo.

U vezi sa ovom akcijom iz Bos. Krupe, po dogovoru sa potpukovnikom g. Neibergerom, organizovano je opkoljavanje pobunjenika i četnika od strane krilnog oružničkog zapovjedništva u Bihaću iz pravca Grmuše prema Gornjem i Velikom Radiću, i iz pravca Grabeža preko Drenova Tijesna i prema Velikom Rad'cu. Učestvovalo je oko 300 naoružanih građana sa oružnicima postaje Ostrožac, te je uspjelo da se na ovoj strani očisti teren. Nije poznato koliko je bilo žrtava na strani pobunjenika, dočim je na našoj strani od naoružanih građana 5 ranjeno koji su prevezeni u Bihać.

Oružnički vod Sanski Most javlja: 2. rujna t. g. oko 18 sati ophodnja od 2 oružnika i 22 naoružana građanina. na mjestu »Diklić« Glavica«, kotara San. Most, naišla je na četničku izvidnicu i stupila u borbu sa istom, kojom je prilikom ranjen četnik Dušan Bato iz Zaprelja, k'otara San. Most, ali mu je uspjelo da sa ostalim četnicima pobjegne. Osim toga uhićena su 2 četnika, Mladen Rodić i Mihajlo Diklić iz Bošnjaka, kotara Sanski Most.

Oružnički vod Cazin javlja: 2. rujna 1941. u 7 sati između željezničke postaje Otoke i Blatne, na željezničkoj pruzi ranjen je jedan čuvar pruge iz vojničke puške u lijevu nogu od strane četnika koji su iz šume pucali. Izvršen je pretres terena, ali četnici nijesu pronađeni.

¹ Napad je izvršio partizanski odred iz okoline Kulen Vakufa pod rukovodstvom Nikole Karanovića.

² Beširovića Vranjska

Oružnička postaja Lič. Petrovo selo javlja: Pošto se četnici i pobunjenici približili i opkolili selo Priboj, na putu Bihać — Plitvička Jezera, izvršeno je čišćenje sela Ličkog Petrovog Sela, Zeljava i Baljevac. Preko ovih sela vodi jedan put koji je u našim rukama iz Bihaća za Drežnik i Zagreb, te se na ovim putevima na svaki način mora održati sigurnost prometa. Ovo čišćenje izvršeno je po nalogu Velikog Zupana.

Oružničko krilo Bos. Petrovac javlja: Od 4 domobrana, koji su bos i gologlavi pobjegli iz Krnjeuše i došli u Ripač utvrđeno je, da je vojnička posada od jedne satnije u Krnjeuši, 30. kolovoza t. g. napadnuta i potpuno razbijena od četnika i pobunjenika, a 1. rujna t. g. izvršen je napad na vojnu posadu od jedne satnije u selu Vrtoče¹, koja je također potpuno razbijena i oružje palo u ruke pobunjenika.

Vojna posada od jedne satnije, koja se nalazila u Tarkovcu, na putu Bihać—Vrtoče—Bos. Petrovac, 2. rujna t. g., kada je saznala za razbijanje posada u Krnjeuši i Vrtoču, povukla se u Ripač.

Prema ovome, put od Bihaća za Bos. Petrovac i prema Bos. Krupi, je potpuno ispražnjen od naših snaga i nalazi se u rukama četnika i pobunjenika.«

Prednje izvješće dostavljam s molbom na znanje i uvid. —

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništvu:
Ravt. za jav. red i sigurnost;
Vel. Zupanu Sana i Luka, i
Vrbaskom diviz. zapovjedništvu.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M.P.)

¹ O ovim borbama detaljnije podatke sadrži dok. br. 300.

BR. 306

IZVJEŠTAJ RAVNATELJSTVA ZUPSKOG REDARSTVA U
TUZLI OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O USTANKU NA PO-
DRUČJU OZRENA I TREBAVE I NAPADU NA DOBOJ, USORU
I MAGLAJ

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Ravnateljstvo župskog redarstva u Tuzli
Prez. broj: 99/41

Tuzla, dne 4 rujna
1941 god.

Stanje javne sigurnosti na području
Zupskog redarstva Velike župe Usora
i Soli u Tuzli.—

REDARSTVENOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SI-
GURNOST

U ZAGREBU

Javna sigurnost na području Zupskog redarstva, a prema do
sada primljenim izvještajima od pojedinih Kotarskih oblasti za
prošli tjedan bila je slijedeća:

I. Za područje kotara Tuzla

Noću 21 na 22 kolovoza 1941 g. na periferiji Tuzle došlo je
do žestokih borba sa četnicima i komunistima. Pod ličnim zaj-
vijedništvom Predstojnika gradskog redarstva u borbu sa četni-
cima i komunistima stupilo je 40 redara i napadaj je odbijen.

Dne 22 kolovoza 1941 g. došlo je do četničko-komunističkih
pobuna u Karanovcu, Petrovu Selu¹ i ostalim okolnim selima na-
stanjenim sa grko-istočnjacima. Odmah po saznanju za ovo Pred-
stojnik gradskog redarstva sa 40 redara uputio se u borbu i oslo-
bodio Karanovac, Petrovo Selo i odbio napadaje četnika i komu-
nista. Po dolasku vojske Predstojnik se je sa redarima povratio,
a vojska je nastavila sa čišćenjem područja od pobunjenika i već
je u cijelosti uspostavljen red i sigurnost. Odmetnici-četnici ko-
munisti predaju se vlastima.

II. Za područje kotara Doboj.

Prema izviještaju kotarske oblasti Doboj taj. broj: 174/41
javna sigurnost na području iste oblasti za prošli tjedan bila je
slijedeća:

¹ Bosansko Petrovo Selo

Dne 22 kolovoza 1941 g. obaviještena je kotarska oblast od povjerljivih lica, da je u okolini Doboja zapaženo gibanje većih razmjera sumnjivih lica i grko-istočnjaka. Također je primljeno obavještenje da se istoga dana i večeri sa strane pobunjenika priprema napadaj na okolinu i na samo mjesto Doboje.

Savezno sa primljenim izvještajima, a u sporazumu sa vojnim zapovjedništvom i oružnicima odmah je sve preduzeto, da se napadaj spriječi i pobunjenici odbiju, a u među vremenu obavještene su brzoglasno sve vojne i civilne vlasti o primljenim saznanjima i zatražena hitna pomoć.

Istoga dana već, oko pola jedan sat u noći došlo je do napadaja od po prilici oko 50 pobunjenika na oružničku postaju u Osječanima, o čemu je primljen izvještaj od željezničke postaje u Juhovcu, a i hici su se jasno čuli iz daljine. Već oko 4 sata u jutro uslijedilo je sa strane pobunjenika oštar napadaj na magacin u Usori odakle se je vojska pred jakim pritiskom napadača morala povući. Već u 5 sati u jutru došlo je do napadaja sa sviju strana, naročito od rijeke Spreče na most prema Tuzli, na magazine u Barama i na samo mjesto od Stanić—Rijeke. Od toga vremena otpočele su borbe, koje su trajale neprestano do dvanaest sati. Oko 6 sati pobunjenici su isjekli sve brzoglasne žice, oštetili prugu uslijed čega je bio prekinut sav saobraćaj.

Na Doboje toga jutra napalo je po prilici 1500 do 2000 pobunjenika. Napadaj je bio vrlo oštar i oko pola sedam sati pobunjenici su u naletu ušli u Doboje. Pobunjenici pucali su iz mitraljeza i bacali ručne bombe. Bombama su zapalili jednu kuću do oružničke postaje vjerovatno misleći da je to oružnička postaja i ako je to kuća Boška Kondića koji je iseljen u Srbiju. Kuća je do temelja izgorjela. Magacin sa municijom u Barama i na Usori pali su u ruke pobunjenika iz kojih su se magazina pobunjenici snabdjevali potrebnom municijom.

Dne 24 kolovoza 1941 g. oko 12 sati pobunjenici zapalili su magazin na Usori u kojem se je nalazila topovska municija. Uz strašnu detonaciju u naselju Usori srušili su se sve skorom kuće. Stanovništvo je srazmjerno dobro prošlo, jer mrtvih nije bilo samo nešto ranjenih. Materijalna šteta je ogromna. Stanovništvo sa Usore privremeno je nastanjeno u kućama iseljenih grko istočnjaka.

Istoga dana oko 2 sata poslije podne pojavio se avijon nad Dobojom, a u kraćem razmaku još nekoliko avijona. Pošto su razgledali situaciju bacili su bombe na sela preko rijeke Bosne gdje su se u glavnom nalazili pobunjenici. U to vrijeme pobunjenici su zapalili jednu baraku u Barama kojoj je bila smještena municija. Uslijed ovoga došlo je do eksplozije a mnogo manje od one na Usori.

Dne 26 kolovoza 1941 g. u jutru došla je prva pomoć iz Tuzle od tri satnije. Tokom dana naročito pred večer pomoć je stizala sa

svih strana. Oko 6 sati stigla je i Njemačka vojska. Odmah preko cijelog dana nastavljena je borba sa pobunjenicima i pristupilo se čišćenju grada i okoline, a pobunjenici su se povukli preko rijeke Bosne, <te su oko 8 sati poslali glasnika sa uvjetima primirja¹. Uvjeti nisu prihvaćeni, te je vojska nastavila sa čišćenjem i gonjenjem pobunjenika. Dne 27 i 28 kolovoza 1941 g. vojska je nastavila sa akcijom čišćenja i proganjanjem pobunjenika.

U samom mjestu već je uspostavljen potpuni red i sigurnost a u najkraćem vremenu uspostavi će se javni red i sigurnost na cijelom području kotara.

III. Za područje kotara Maglaja.

Savezno sa izviještajem kotarske oblasti u Maglaju Pres. broj: 216/41 javna sigurnost na području iste oblasti za prošli tjedan bila je slijedeća:

Dne 23 kolovoza 1941 g. uslijed pobuna četnika i komunista na području kotara Doboja bile su već istog dana iskidane sve linije brzoglasne i brzojavne kao i željeznička pruga prema Maglaju.

Četnici i komunisti sa seljacima iz grko istočnih sela čitav dan dne 23 kolovoza 1941 g. bili su [u] okolini mjesta Maglaj te su u jutru oko 4 sata 24 kolovoza upali u samo mjesto Maglaj. Mjesto Maglaj branjeno je sa trideset pet vojnika i sa stotinu civilnih lica naoružanih vojničkim puškama. Usprkos ove odbrane pobunjeni četnici i komunisti zaposjeli su mjesto Maglaj. Odmah po zaposjednuću izvršili su opću pljačku novca u svim državnim i samoupravnim blagajnama, pokupili oružje i opljačkali hranu iz svih javnih magazina. Drugih žrtava nije bilo jer je vojska sa ustaškim postrojbama 25 kolovoza 1941 g. oko pola jedanes sati stigla i iznenadila pobunjenike, koji su nenadajući se vojsci odmah pobjegli.

Javna sigurnost i red zasada su uspostavljeni, a seljaci grko istočne vjere predaju se vojnim vlastima izjavljujući, da pojedini nisu učestvovali u napadajima, pojedini da su bili prisiljeni od pobunjenika da u napadajima učestvuju.

U mjestu nalazi se sada 80 vojnika sa dva časnika i postoji potreba da ova vojska ostane sve dok se cijela okolina temeljito očisti od pobunjenika četnika i komunista, jer se još uvijek po okolini čuje puškaranje četnika i komunista.

¹ Uplašeni reakcijom okupatora i ustaša, razni špekulantski elementi s Trebave, koristeći okolnost što je rukovodstvo ustanka, poslije povlačenja iz Doboja i drugih oslobođenih mjesta, glavnu pažnju posvetilo vojničkoj organizaciji ustanika na Ozrenu, povezali su se sa okupatorskim i ustaškim vlastima i ponudili im uslove za predaju u kojima su n.istojali da obezbijede svoje lične interese. Pošto su se sporazumili sa okupatorom, oni su uspjeli da nagovore jedan dio seljaka-ustanika da položi oružje, dok je drugi dio ustanika odbio da to učini, kasnije prešao na Ozren i uključio se u Ozrenski partizanski odred.

**IV. Za područje kotara Gračanica, Testfć, Tešanj,
Zvornik i Kladanj.**

Sa područja ovih kotareva do danas ovom redarstvu nije stigao potreban izvještaj o javnom redu i sigurnosti uslijed neredovnih saobraćajnih veza, ali prema saznanju na području svih ovih kotareva većinom u okolini po selima nastanjenim sa grko istočnjacima došlo je do pobuna i ustanaka sa strane četn'ka i komunista¹.

Odmah čim stignu izvještaji od ovih kotareva podnijeće se za njihovo područje izvještaj o javnom redu i sigurnosti.

(M. P.)

Zamjenik ravnatelja
župskog redarstva:
Potpis nečitak

BR. 307

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 5 SEPTEMBRA 1941 GOD. O SABOTAŽAMA NA TELE-
FONSKO-TELEGRAFSKIM LINIJAMA**

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
Z a g r e b

Prs. broj 207/1941.

5. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje b. b. linija uslijed
sabotaža.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B

Obavješćuje se naslov o stanju sabotaža na dan 5. ov. mj.:

Stanje na području pbb. ravnateljstva Zagreb

1.) Prekid linija 1237, 3493, 1214, 4922 na potezima D. Lapac — Srb,
D. Lapac — Udbina, D. Lapac — K. Vakuf, Korenica — Bunić traje, ,

¹ O ustanku na Ozrenu i o napadu na Doboj i dmga mjesta vidi
dok. br. 61.

- 2.) Poremećenje linije 3691 nastalo je 4. IX. 8 h između Lovinca i Udbine.
- 3.) Prekid linija 258, 1240, 221, na potezu Lopare — Brčko traje.
- 4.) Prekid linije 1241 na potezu Gračanica — Misičin¹ traje.
- 5.) Prekid linija 3035 i 3060 na potezu Krupa — Kočac² i Banja—luka—Travnik traje.
- 6.) Prekid linija 3584, 1321, 1329 na potezu Sitnica—Jajce i Sitnica — Ključ traje.
- 7.) Prekid linije 3089 na potezu Ripač — Drvar traje.
- 8.) Prekid linije 3036 (Zagreb—Sarajevo) na potezu Maglaj—Sarajevo traje.
- 9.) Linije 3534 i 3429 prerezane su i između 4. IX. i 5. IX. o. g. u Zagrebu na Savskoj cesti između stupa 42 i 43. Poremećenje je trajalo do 8 h u jutro.

Na području p. b. b. ravnateljstva u Sarajevu stanje je linija nepromjenjeno kao na dan 4. IX. o. g.

Dopis istog sadržaja upućen je Ministarstvu unutarnjih poslova, ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Ministarstvu Hrv. domobranstva, Zapovjedništvu Hrv. oružništva i Ustaškom redarstvu.

(M.P.)

Za Odjelni predstojnik:
<Potpis nečitak>

¹ Odnosi se na selo Miričina
* Efočac

IZVJEŠTAJ CETVRTE ORUŽNICKE PUKOVNIJE O PARTIZAN-
SKIM AKCIJAMA NA TERITORIJI ISTOCNE BOSNE I HERCE-
GOVINE U VREMENU OD 26 AVGUSTA DO 5 SEPTEMBRA
1941 GODINE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
4. ORUŽNICKE PUKOVNIJE
Taj Br.. 344 / J. S.

Obavještajno izvješće
dostavlja.

VRHOVNOM ORUŽNICKOM ZAPOVJEDNIŠTVU — JS —¹

Z A G R E B.

Sarajevo, 6. rujna 1941.

Prema privremenom Uputu za organizaciju i rad izvještajne službe i zapovjedi Vrhovnog oružničkog zapovjedništva Taj. broj 320 / J. S. od 31. srpnja 1941. godine podnosim sljedeće izvješće za vrijeme od 26. kolovoza do zaključno 5. rujna ove godine.

... I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

2) Cetnička akcija i preduzete mjere:

Cetničke akcije u posljednje vrijeme sve više uzimaju maha. Grčko-istočno stanovništvo listom pristupa četnicima-pobunjenicima i zajednički vrše napade na vojsku i oružništvo, kvare b. b. linije, sjeku stubove, kvare komunikacije, zauzimaju pojedina sela i naselja.

Cetnici su zavladaali do sada cijelim kotarem Srebrenica i Vlasenica i većim dielom kotara Rogatica i Zvornik, dok u kotarevima Gacko, Ljubinje, Bileće, Trebinje i Nevesinje drže u svojim rukama planinske i daminirajuće položaje i veći dio komunikacija.

Pored toga ugroženo je i ostalo područje ove pukovnije naročito kotari Tuzla, Bijeljina i Kladanj.

Cetnička akcija se iz dana u dan povećava. jer im pristupaju seljaci grčkoistočne vjere, a oni koji nisu pristupili direktno u redove četnika oni ih pomažu hranom i ostalim potrebama. Preduzete protumjere nisu do sada imale povoljnih rezultata, jer su pobunje-

¹ Javna sigurnost

nici-četnici brojno daleko jači i sa oružjem vrlo dobro snabdjeveni, pa manji cdredi vojske i oružništva u većini slučajeva budu prisiljeni na povlačenje.

26. kolovoza 1941. četnici su napali selo Sokolac¹, kotara Rogatica i zauzeli oružničku postaju, poštu i općinu nakon borbe od 4 do 13 sati. Ovom prigodom poginuli su i to oružnički narednik Halil Mahmutović, razvodnik Suljo Nakić, pomoćni oružnik Lutvo Hrbat i pokusni oružnik Ivan Svetec. Domobrani koji su se nalazili u selu Sokolcu razoružani su i do danas se za iste [nije] moglo saznati da su pušteni. Šest oružnika koji su bili zarobljeni pušteni su 28. kolovoza o. g.

Potjere upućene za napadačima ostale su bezuspješne.

26. kolovoza 1941. kod Gutine Ade na području postaje Janja, kotara Bijeljina prešlo je preko Drine iz Srbije oko 100 četnikp i napali bombama vojničku stražu koja se povukla prema šumi Johovac i primila borbu. Četnici su bili odbiveni i uspelo im je prebaciti se natrag u Srbiju. Broj mrtvih i ranjenih zbog prekida svih veza je nepoznat.

27. kolovoza 1941. zapaljen je i srušen most na riei Brusnici 5 km. od Čelića kotara Brčko. Pored ovoga bilo je posjećeno 7 komada brzoglasnih stubova²- Podignut je novi most a b.b. veza uspostavljena.

Za četnicima upućene su potjere.

28. kolovoza 1941. kod mjesta Han Derventa na području postaje Pale, kotara Sarajevo napali su četnici putnički samovoz puščanom vatrom i bacili jednu bombu od koje se samovoz upalio. Vozač samovoza i svi putnici su spašeni, ali su opljačkani. Vrijednost opljačkanih stvari iznosi oko 50.000 kuna. Za napadačima i opljačkanim stvarima se traga.

U noći između 28. i 29. kolovoza 1941. napali su četnici puščanom vatrom oružničku postaju Dragaljevac, kotara Bijeljinskog. Iste noći prekinuli su b.b. liniju Bijeljina—Brčko³. Kod oružnika nije bilo gubitaka, dočim kod četnika bilo je ranjenih, što se je moglo viditi po tragovima krvi.

Upućene su potjere za četnicima.

29. kolovoza 1941. došlo je do sukoba između obhodnje oružničke postaje Kozluk, kotara Zvornik i četnika na mjestu zv. Svinjevac kod sela Tabanaca. Ovom prigodom oružnički razvodnik Hasan Omerčajić teško je povređen i poslije par sati podlegao ranama. Od četnika je jedan ranjen ali je uspio pobjeći.

Potjere su upućene.

¹ Sokolac je zauzeo Romaniski partizanski bataljon.

² Ovu akciju je izvršila grupa mafevičkih partizana.

³ Ove akcije izvršila je grupa partizana iz Semberije koji su usko-ro ušli u sastav Mafevičkog NOP odreda.

29. kolovoza 1941. četnici iz Crne Gore su zauzeli Bileću. Podpukovnik Aganović, nadporučnik Zec i poručnik Ruščić sklonili su se u logor udaljen od Bileća 1 km. zbog brojne nadmoćnosti četnika. B.b. veza sa Bilećem je bila prekinuta. Istog dana stigla je u Bileće talijanska vojska i četnici su se povukli prema Nikšiću, a b.b. veza nakon 4 dana uspostavljena.

29. kolovoza 1941. napadnuta je oružnička postaja Jahorina, kotara Sarajevo od strane četnika. U borbi sa četnicima učestvovali su i domobrani pod vodstvom jednog poručnika. Ranjeno je nekoliko domobrana, a oružnički razvodnik Mato Čorak kao i sam vođa odreda domobrana. Četnici su ovom prigodom zapalili: planinarski dom, sve vojničke barake te časnički dom. Odmetnika je ubijeno 4» a ranjena su dva.

Upućene su jake potjere za hvatanje odnosno uništenje ostalih odmetnika.

30. kolovoza 1941. godine četnici su napali oružničku postaju Kladanj,¹ kotara Kladanj. Napad je odbijen. Ranjen je zapovjednik postaje narednik Rašid Jakupović kao i 3 građanska lica. Tri domobrana su nestala. Vojarna U kojoj je smještena postaja je oštećena. B.b. veze prekinute i do danas veze nisu uspostavljene.

Upućene su jake potjere za napadačima i bojna legionara iz Tuzle.

31. kolovoza 1941. obkolila je veća grupa četnika oružničku postaju Lastva, krila Bileće.² Oružnici, pošto su bili razoružani, pušteni su i stigli u Trebinje. Za ove oružnike preduzeto je potrebno da se stave pod sud zbog kukavičkog držanja pred neprijateljem. Postaja Lastva je opljačkana po četnicima.

Potjere su upućene.

31. kolovoza 1941. četnici su prešli iz Srbije na našu stranu i zauzeli selo Kamenicu na području postaje Rujište, krila Goražde u namjeri da se združe sa četnicima iz sela Zepe tako da zajednički napadnu Višegrad. Četnici su odbijeni i prebačeni natrag u Srbiju. Mrtvih i ranjenih nije bilo.

31. kolovoza 1941. krstareći odjel pod vodstvom nadporučnika Đemala Hadžića vodnog zapovjednika iz Zenice siikobio se je sa četnicima u selu Dreša kod Kladnja³. Ovom prigodom uhvaćena su 3 četnika. Gubitaka nije bilo.

¹ Ovo je bio drugi napad na Kladanj koji su izvršili birčanski partizani u saradnji sa četnicima. U napadu je učestvovalo oko 400 partizana sa 300 pušaka, 3 puškomitraljeza i jednim teškim mitraljezom, i oko 100 četnika sa 2 puškomitraljeza. Zbog slabe aktivnosti i kukavičluka četnika napad nije uspio.

² Ovu akciju su izvršili partizani iz okoline Lastve u saradnji sa crnogorskim partizanima.

³ Vjerovatno su to bili kladanjski četnici, tzv. Planinski bataljon.

31- kolovoza 1941. četnici su napali mjesto Ljubinje,¹ krila Bileće. Napad je trajao sve do 2. rujna ove godine. U pomoć je stigla vojska iz Stolca i ustaše iz okolnih mjesta. Gubitaka nije bilo, a četnici su odbijeni.

Za četnicima su upućene jake potjere.

1. rujna 1941. kod sela Broda, kotara Višegrad pri pokušaju prelaza preko Drine 20 četnika naišlo je na zasjedu naših oružnika i ovom prigodom ubijeno je 5 četnika. Gubitaka kod oružnika nije bilo.

Istog dana četnici su na putu Višegrad—Rogatica između sela Sjemeća i Pešurića posjekli nekoliko brzoglasnih stubova i srušili most Vranj.²

Istog dana četnici su napali selo Hranjevac, kotara Višegrad i ubili Srbina Mirkovića zato što im se nije htio priključiti i oružničkog razvodnika Ibru Konjovića sa postaje Višegrad, krila Goražde.

Upućene su jake potjere za četnicima.

1. rujna 1941. napadnuta je od četnika ophodnja postaje Pazarić, krila Sarajevo. Obhodnju su sačinjavali: oružnik Bajro Isaković, ustaša Mato Brkljačić i jedan domobran. Obhodnja je napadnuta u selu Drozgometvi, kotara Sarajévo. Ustaša i domobran vratili su se na postaju a za oružnika Isakovića nije se moglo do danas ništa saznati. Organizirana je potjera odmah za četnicima pak ih je uhvaćeno i to 22 četnika i 19 jataka.

2. rujna 1941. četnici su prekinuli brzoglasnu liniju Olovo—Kladanj. Linija je popravljena a za četnicima upućene su potjere.

2. rujna 1941. jedno odjeljenje oružnika krila Goražde opkolili su selo Kočari ... kotara Višegrad u kojemu su se nalazili četnici. U borbi su ubili 8 četnika. Stanovništvo je napustilo selo, a u Višegradu uzeto je 24 Srbina i 5 židova za taoce. Gubitaka na strani oružnika nije bilo.

2. rujna 1941. jedan odjel oružnika sa postaje Prača, kotara Rogatica sukobio se je sa jednom grupom četnika³ na mjestu Suha Cesma 3 km. sjeverno od Prače. Oružnici su ubili jednog četnika. Gubitaka na strani oružnika nije bilo.

Upućene su potjere za ostalim četnicima.

3. rujna 1941. četnici su napali oružničku postaju Ozren,⁴ krila Sarajevo. Jedan četnik ubijen. Vojarna demolirana a štala i stan zapovjednika postaje zapaljeni i izgorili. Na strani oružnika žrtava nije bilo.

Upućene su jake potjere za četnicima.

¹ Napad su izvršili ustanici iz okoline Ljubinja.

* Ovu akciju je izvela grupa partizana Romaniskog bataljona pod rukovodstvom Danila Dokića.

³ Odnosi se na Pračansku četu Romaniskog bataljona.

* Napad je izvršila grupa partizana Paljanske čete Romaniskog bataljona.

3) O komunistima:

26. kolovoza 1941 nađena su u selu Tupkovićima, kotara Tuzla 4 komunistička letka. U letcima se poziva narod u borbu protiv sila Osovine. Rasturači do danas nisu mogli biti pronađeni. Traganje se i dalje vrši.

Komunisti udružili su se sa četnicima i vrše zajednički krivična djela sabotaže i napade na vojsku i organe vlasti.

6) O prilikama prehrane i prometa:

Prehrana žiteljstva je olakšana završenom ovogodišnjom žetvom pšenice i ječma. Poteškoća je jedino u nesigurnosti prevoza usljed ugrožene javne sigurnosti na komunikacijama od strane četnika.

Usljed četničkih napada kod željezničkog prometa bilo je zastoja na nekim prugama, a na pruzi Sarajevo—Višegrad promet još nije uspostavljen.

U noći od 1. na 2. rujna 1941. odmetnici su razoružali na nekoliko mjesta vojsku na osiguranju pruge Hum—Zavale. Odmetnici su na više mjesta zatim oštetili željezničku prugu tako da je saobraćaj između postaje Hum i Zavale na pruzi Dubrovnik—Gabela bio prekinut dva dana.

Upućene su jake potjere za četnicima.

2. rujna 1941. oko 1.30 sati kod mjesta D. Vogošće, kotara Sarajevo na km. 16.700 dočekala su nepoznata naoružana lica željezničke čuvar pruge Dervu Gajevića i Muharema Krtina iz Gor. Vogošće i pripucali na iste. Cuvar Gajević je pobjegao neozleđen, a za Krtinu se još ne zna. Na mjestu čina oštećena je jedna tračnica i kada je naišao teretni vlak br. 161 iz Sarajeva iskočila je lokomotiva i 6 vagona. Vagoni se nisu prevrnuli te nema žrtava u ljudstvu, a niti veće materijalne štete. Željeznički promet uspostavljen je 2. rujna u 8 sati.

Upućene su potjere za nepoznatim počiniteljima.

2. rujna 1941. kod sela D. Vogošće, kotara Sarajevo razrušen je drveni most preko rieke Bosne. Saobraćaj preko mosta nije još uspostavljen.

Traganje za počiniteljima se vrši.

2. rujna 1941. četnici su napali željezničku postaju Jasenica—Lug, kotara Trebinje.¹ Vojnici na osiguranju iste pruge razoružani od strane četnika i pušteni.

Istog dana napadnuta je željeznička postaja Popovo—Polje. Vojnici na osiguranju zarobljeni. Željeznička pruga kod sela Grm-

¹ Ovu akciju su izvršili partizani iz Šume pod rukovodstvom Rađe Pravice i Doke Putice.

ljana, kotara Trebinje razrušena i promet na pruzi Hum—Gabela za 2 dana bio je obustavljen.¹

4. rujna ove godine kod željezničke postaje Stambolčić, kotara Rogatica, iskočio je vlak iz tračnica. U vlaku je bilo 87 pušaka i 20 sanduka naboja koje je oružje Vojna Krajina poslala oružničkom krilu Goražde. Sprovođnici tog oružja jedan oružnik i jedan domobran u vlaku lakše ranjeni. Cetnici² su zatim napali na vlak i iznijeli puške i municiju.

Na lice mjesta upućeni su bili odmah odredi vojske i u suradnji sa oružništvom pronađeno je 45 pušaka i 13 sanduka municije.

Istog dana između željezničke postaje Prača i Renovica četnici³ su porušili oko 200 metara željezničke pruge i jedan mali most. Ujedno su uništili brzoglasnu vezu između Sarajeva i Prače. Promet još nije uspostavljen.

Upućene su jake potjere za četnicima.

IV. OPĆI ZAKLJUČAK:

Izvještajna služba na područjima krila Tuzla i Bileće za sad je slaba usljed kvarenja brzoglasnih—brzobjavnih veza, te sva važnija izvješća stižu sa velikim zakašnjenjem.

Četničke akcije zauzele su široke razmjere. Za uništenje ove akcije potrebne su jake i dobro naoružane i opremljene snage s tim da bi se čišćenje od četnika i pobunjenika preduzelo istodobno u svima pravcima.

Stanje javne sigurnosti na cijelom području pukovnije je ugroženo.

Dostavljeno:
Vrhovnom Oružničkom zapovjedništvu, zapovjedništvu Bos. i Jadranskog div. područja, Voj. Kraine i 1., 2. i 3. oružničke pukovnije.

Zapovjednik, pukovnik:
Pavelić

(M.P.)

¹ Ove akcije su izvršili partizani iz Popova Polja i Bobana.

² Ovu diverziju je izvršila Pračanska četa Romaniskog bataljona.

* I ovu akciju je izvela Pračanska četa.

BR. 309

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE PALE OD 6 SEPTEMBRA
1941 GOD. O UNIŠTENJU TERETNOG VOZA KOD SJETLINE

ORUŽNIČKA POSTAJA PALE

Broj 1060

6 rujna 1941 god.

P R E P I S !

U PALAMA (kotar Sarajevski)

Napad na teretni vlak br.
353 na km. 371. 5 kod—sela
Sjetline izvještava

KOTARSKOM POGLAVARSTVU

S A R A J E V O .

Na 4 rujna 1941 god. ova postaja saznala je da je noću između 3 i 4 rujna 1941 god. napadnut teretni vlak br. 353 kog Sjetline na km. 371.5 i da je iz istog odnešeno oružje i municija.

Odmah se je na lice mjesta uputio narednik Kohnić Alija sa 6 oružnika a tako isto i 1 vod domobrana iz Pala, te je na licu mjesta ustanovljeno slijedeće.

Da je pom. vlak krenuo iz Stambolčića¹ za Višegrad 4 rujna 1941 godine u 6 sati i da je došao kod sela Sjetline oko 6.15 časa, i kada je bio na km. 771.5 da je lokomotiva naišla na pokvarenu prugu time što je sa desne strane podmetnuto nekolijco kamenja pod tragove² a na 10 met. naprijed sa lijeve strane takode kamen pod prag, i kada je lokomotiva izgubila ravnotežu da se je prevrnula koju je ophodnja našla prevrnutu i do nje na gomili ukrštveno 6 vagona.

U 1 vagonu je bilo po dokazu vlakovođe istog vlaka 100 vojničkih pušaka i 25 sanduka municije. U drugom vagonu je bila sol za Foču a ostali prazni.

Ophodnja je, zatekla u vagonu 13 kom. pušaka 11 sanduka municije. Pratinja vagona nije zatečena kod vagona.

Prvi je na lice mjesta stigao i opazio četnike³ da materijal izvlače iz vagona Stanko Curčić iz Stambolčića i 5 vojnika sa straže iz Stambolčića koji su otvorili vatru i četnike odbili od vagona. Po njihovom iskazu i nadenim tragovima četnika je bilo oko 40—50 i to jedan dio kod vagona a drugi u šumi koji su materijal primali

¹ Stambolčić

² Pragove

³ Ovu diverziju je izvela Pračanska partizanska četa Romaniskog bataljona.

od onih koji su ga iznosili iz vagona. Odmah je preduzet pretres terena sa vojskom oružnicima i civilima, teje po šumi nađeno 31 kom. pušaka, 5 sanduka municije za mitraljez 8 mm. i jedan mali sanduk radio sapuna kao i jedna kanta ulja.

Za vrijeme opravke pruge i dizanja vagona ponova su četnici iz šume zapucali na osiguranje rada ali su odmah odbijeni i pobjegli kroz guste šume. —

Od natovarenog materijala manjkalo je 57 pušaka, 9 sanduka municije i nekoliko vreća soli. —

Pronađeno oružje, municija i sol vraćeno je istim vagonom po pratnji koja je došla tek u Stambolčiću nakon povratka iz Sjetline i isti je vagon otpremljen za Sarajevo. —

Tjeralica se i dalje vrši za pljačkašima, ali se do danas ne može pronaći jer koriste guste i nepregledne šume i korita brda.

Zapovjednik postaje narednik:
Potpis nečitljiv

Uručeno:

4. Oružne pukovnije Sarajevo,
Krilu i vodu Sarajevo.

BR. 310

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA JADRANSKOG DIVIZISKOG PODRUČJA OD 6. SEPTEMBRA 1941 GOD. O BORBAMA U HERCEGOVINI U VREMENU OD 1 DO 4 SEPTEMBRA 1941 GODINE

ZAPOVJEDNIŠTVO

JADRANSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA

V. T. V. Br. 2477

6. rujna 1941

M O S T A R

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
(GLAVNI STOŽER)

Stanje na području prema podacima primljenim
u vremenu od 1. — 4. rujna.

A. — Istočni dio područja.

1) Bileća—Plana.

U Bileći se nalazi Stožer 1. bojne Vojne Krajine sa 1 satnijom i strojnička satnija ove bojne; zatim 2. bojna 14. pješačke pukov-

nije sa 2 satnije. Treća satnija ove bojne bila je posada Plane, dala je junačku odbranu od 25—28 kolovoza i u krvavoj borbi prsa u prsa morala je napustiti Planu.¹

Zeljeznička veza sa Bilećem je u prekidu između Trebinja i Bileća; pored toga u prekidu je pruga od postaje Zavale do Huma. Opskrba ove posade dolazi u pitanje.

Prilikom opsade Bileća od strane pobunjenika nije bilo opljačkanih častničkih ili dočasničkih stanova.

Naredio sam zapovjedniku mjesta Bileća, da uz iscrpan izvještaj o toku borbi žurno podnese i prijedlog za odlikovanje i pohvale svih koji su se izkazali svojom hrabrošću.

Zapovjednika i posadu Bileća pohvatio sam naredbom, koja se u prigibu u prijepisu prilaže.

O borbi kod Plane dobiveni su do sada podatci, da je bila veoma žestoka i krvava. Pobunjenici i četnici iz područja Lukavačkog polja, Babe pl., Dabarskog polja, Sitnice pl., udružili su se sa Crnogorcima. Prvi napad satnija je odbila nanijevši neprijatelju velike gubitke. Međutim, u drugom napadu sudjelovalo je mnogo Crnogoraca. Pokušaj probijanja, pošto je satnija bila potpuno opkoljena, nije uspio — probio se samo zapovjednik satnije sa jednim manjim dijelom. 2 častnika i 70 domobrana bilo je zarobljeno, pošta je ponestalo streljiva, oni su od četnika sprovedeni do Nevesinja. Iz Nevesinja su prebačeni u Mostar, gde se nalaze na odmoru i discipliniranju.

Cim se uspostavi željeznički saobraćaj sa Trebinjem ovaj dio ove satnije uputiti će se u Trebinje, a odatle u Bileću radi ponovnog formiranja satnije, pošto joj je sva pismohrana propala.

Trebinje.

2) U Trebinju se nalaze:

Stožer 14. pješačke pukovnije sa stožernim dijelovima, koji su tek u formiranju. Brdski vod prateće čete ove pukovnije, jedan formiran 4/IX u Mostaru, odmah je poslat u Nevesinje da učestvuje u akciji degažiranja Gackog. Bacači 81 mm prateće čete izgubljeni su u borbi kod sela Mosko² 27/VIII. Protuoklopni topovi primljeni su, ali se ne mogu poslati u Trebinje zbog prekida željezničke pruge od Zavale do Huma. Prema tome ni prateća ni protuoklopna satnija tako reći ne postoje.

Zatim je u Trebinju 1. bojna 14. pješačke pukovnije bez 1 satnije (u Dobrovniku) sa strojničkom satnijom. Međutim strojnice su

¹ U oslobođenju Plane i Bileće učestvovali su ustanici iz Bilećkog sreza u saradnji sa crnogorskim partizanima. Vidi dok. br. 183.

² U borbama kod s. Mosko učestvovala su Dubočanska i Ljubomirska partizanska četa. Vidi dok. br. 183.

propale u borbi kod sela Mosko. Još se tamo nalazi 1 satnija 1. bojne Vojne Krajine (koja je 26. lipnja izdržala borbu kod Avtovca).

Ove jedinice slabog su morala i potresene, zbog neuspjeha kod s. Mosko 27. kolovoza, gdje su izgubile najveći dio oružja, a mnogi bili svučeni od Crnogoraca.

2. bojna 1. pješačke pukovnije, koja je stalna posada Koprivice, a privremeno Trebinje (po dislokaciji) nalazi se sada: stožer i 1 satnija u Stocu, a 2 satnije u Mostaru. Pola strojničke satnije je u Stocu, a pola je još u Trebinju. Ova bojna imala je zamijeniti 2. bojnu 7. pješačke pukovnije, koja je bila namijenjena da ide privremeno u Trebinje (2 satnije 2. bojna 1. pješ. pukovnije došle su u Mostar 2/IX).

Obzirom na zapovjed Op. Br. 2144/tajno, zamjena se neće izvršiti, već će dosadašnje posade u Stolcu i Ljubinju pričekati dolazak italijanskih četa koje imaju doći. Kada talijanske čete zamijenjene satnije 2. bojne 7. p.p. u Ljubinju i posadu u Stocu (stožer 2. bojne 1. pješ. pukovnije, satnije ove bojne i 1 satnije 2. bojne 7. pješ. pukov., kada će se jedinice 2. bojne 1. pješ. pukovnije vratiti u Trebinje, a 2. bojna 7. pješačke pukovnije prikupiti u Mostaru, odmoriti, popuniti i spremati za pokret u duhu Op. Br. 2144/41.

b) 31/VIII oko 7 sati opkoljena je oružnička postaja Lastva po većoj grupi četnika¹; nakon borbe oružnici su razoružani, zarobljeni i od četnika sprovedeni u Trebinje. Domobran Valent Ruftinac nestao je.

3) Događaji na željezničkoj pruzi Zavala—Hum od 1—4/IX.

1. rujna tek. god. četnici su u pojedinim grupama napali najprije željezničku postaju Jasenice—Lug i Poljice, razoružali posadu, a potom napali i željezničku postaju Grmljane i poslije jakog otpora zauzeli i nju. U isto vrijeme napali su i na Hum. Pruga je odmah pokvarena na nekoliko mjesta.

Zapovjednik osiguranja na tome dijelu pruge poručnik Smodaj iz 13. pješačke pukovnije povukao se do zavale, da ne bi došlo do razoružavanja slabijih dijelova, i odmah je zatražio pomoć.

2/IX u 20.30 sati dobiven je izvještaj sa željezničke postaje Ravno, da se je željezničko osoblje povuklo u Ravno i da se je i vojska tamo povukla. Pruga je između Poljice i Zavale potkopana i čule su se jake detonacije.

Odlučio sam, da za oslobođenje pruge upotrijebim 3. satniju 15. pješačke pukovnije, koja se nalazila u Domanovićima, kao pričuva za posadu Stolac. Zapovjednik satnije dobio je 2/IX u veče zadatak: da 3. rujna u zoru krene sa satnijom iz Domanovića u Čaplinu, gdje će se ukrcati u vagone i željeznicom krenuti do

¹ Lastvu su zauzeli ustanici iz Lastve.

željezničke postaje Ravno; tu će se iskrcati, obavijestiti se o situaciji i osloboditi postaje, koje bi četnici eventualno još držali u ruci. Pod svoje zapovjedništvo ima primiti odjele koji su do sada bili na osiguranju pruge (dijelovi 13. i 14. pješ. pukovnije).

Satnik Majetić je sa ovom satnijom stigao u Ravno 3/IX u jutro i poduzeo nadiranje prema Zavalu, gdje je bio zadržan. Iz stotara mu je avizirano, da su Talijani krenuli iz Dubrovnika i da će preko Huma produžiti nastupanje uz-duž pruge i da se prema tome može sresti sa njima. Međutim, Talijani nisu došli; oni su išli samo do Huma, a potom se vratili natrag. Naša satnija ostala je pak na položaju prema četnicima, a ovakav postupak Talijana koji su se samo pojavili pa otišli, učinio je težak utisak na naše domobrane.

4/IX satnik Majetić bio je sa satnijom i ostalim dijelovima na položaju odmah južno od Zavale. U 7 sati dobio je vatru sa Oštrog Vrh i sa položaja 800 m. sjeverno od k. 907. Vatra je bila iz pušaka, strojopušaka i strojnice.

Jedan talijanski motorizovani odjel stigao je u Zavalu u 9.40 sati sa pravca Slano. U 10 sati još nije bilo veze s njima.

Istog dana u 20.30 sati javlja: da se nalazi pred jačim neprijateljem i pod jakom vatrom sa fronta i sa desnog boka. Morao se je povući pred jakom vatrom s fronte i desnog boka. Protivnik je brojno jači i ima više automatskog oružja. Djelovi talijanske vojske vratili su se u Dubrovnik preko Slanoga. Traži da mu se uputi pojačanje još 1 satnija, strojnice i bacači — barem jedan vod. Vod u selu Veličani barikadirao se je u pošti zajedno sa mještanima seljacima-katolicima.

5/IX u zoru satnik Majetić žurno traži pojačanje. Situacija ozbiljna. Traži hranu za 5. i 6. rujna i brdske kuhinje.

Obzirom na ovaku situaciju, imajući na umu važnost željezničke veze sa Dubrovnikom i Bilećom, zatim stanje našeg katoličkog i muslimanskog življa u području Popovog polja i Ravnog, koje je u panici od ovog novog četničkog napadaja i traže neprekidno pomoć, a pošto Talijani nisu ništa poduzeli> odlučio sam da upotrebim posljednju pričuvu: 1 satniju Mostarske doknadne bojne, 1 da je sa bojnikom Rukavinom uputim u Ravno, pojačavši je sa 2 bicača, čim bude stigla za njih municija, koja je najavljena iz Sarajeva.

5/IX u 10.30 sati situacija kod Ravno—Zavala bila je slijedeća: u toku noći 4/5 vršen je u više mahova prepad na Zavalu, koja može biti svakog časa zauzeta. Satnija se sa tri voda nalazi na visovima iznad tunela, a sa jednim vodom na padinama sjeverno od Zavale. Na ovaj položaj povukli su se zbog nadiranja neprijatelja preko Popovog Polja u pravcu tunela Čvaljine, čijim bi nas zauzimanjem potpuno obkolili i protjerali.

4) Gacko—Fojnica—Plužine—Nevesinje.

Poslije pada Plane i degažiranja Bileće od strane Talijana, napuštanja Berkovića i neuspjeha grupe satnika Deškovića na Trusini planini, počele su se jače grupe četnika prikupljati na Trusini planini, i u prostoriji Lukavačkog polja, i planine Sniježnice.

1. rujna u veče osjetile su se namjere Crnogorskih bandi i četnika da napadnu Gacko¹ i naše posade koje su još osiguravale put Avtovac—Korito. Pravac preko Kobilje Glave ostao je otvoren, pošto se je satnija odanle morala povući, napadom sa istoka i sa juga (napuštanjem Meke Grude ova točka bila je posve ugrožena).

2/IX prekinuta je veza između Nevesinja i Gackog i to brzoglasna između s. Nadinići, a kod samog s. Nadinići napadnuta je posada (1 vod) i dijelom razoružana. Tako se kod s. Nadinići stvorila zaprijetka.

Od toga momenta situacija oko Gackog je potpuno nejasna, sve do 4/IX po podne, kada su dobivene vijesti da se Gacko drži, da je do večera 3/IX bila dva jaka napada koji su odbiveni, da im ponestaje streljiva i hrane.

3/IX po mojoj molbi, talijanski samoleti trebali su prije podne da izvrše izviđanje iznad zone Gackog i Gatačkog polja, i da bombarduju, zbog nejasnog stanja, okolišna sela i točke u kojima su se vjerovatno nalazile napadačke bande. Međutim, ovi samoleti izvršili su razviđanje tek po podne, izvjestili su da nisu vidjeli ništa, a da su se naše čete skoro posvuda (osim Gackog) javile platnima. Tek sada nije bilo jasno šta je sa Gackim. U toku cijelog 2/IX čula se je žestoka puščana i topovska paljba sve do Fojnice. 3/IX paljba se je čula do 10.30 sati, potom se je utišala.

Opaska.

Još 1. rujna uputio sam zapovjedniku talijanske 32. divizije pismo, u kojemu sam izložio nužnu potrebu, da se posada Nevesinja pojača barem jednom satnijom talijanske vojske; hrvatska posada Plane dijelom uništena, a pojedini dijelovi su se izvukli do Nevesinja i Bileće, i pošto su se naši slabi dijelovi na Trusini pl. morali povući—napadnuti mnogo jačim snagama. Stanovništvo je uhvatilo panika zbog opasnosti, a posada je slaba.

Na ovu molbu nijesam do sada u opće dobio pismeni odgovor. Mjesni zapovjednik Dubrovnika satnik Vidmar, koji je povodom ovog pitanja išao u talijansku komandu. Izvjestio me je, da se je general Amico zapovjednik divizije, jako ljutio i rekao: da zapovjednik II armije ne da pomoć, dok god u Mostaru, Bileću, Stolcu

¹ U opkoljavanju Gacka učestvovali su ustanici iz rudinskih, bilečkih, fojničkih i nevesinjskih naselja prema crnogorskoj granici.

i Gackom ima hrvatskih četa i dok ustaše kolju nevine ljude izazivajući revolt i represalije.

4/IX nije se moglo ništa preduzeti radi veze sa Gackim i pomoći njegovoj posadi, ali su izvršene pripreme za jednu akciju. Iz Mostara je 3/IX u večje prebačena u Nevesinje 4. satnija 13. pješ. pukovnije, a 4/IX u jutro brdski topovski vod 65 mm 14. pješačke pukovnije, koji se tek formirao u Mostaru.

Ovog dana jedan talijanski samolet izvršio je razviđanje nad Gackim, bacivši najprije zahtjev da se posade pokažu platnima. Posada se je pokazala, a potom je bačen izvještaj, neka se posada drži, a dolazi pomoć naša i saveznička. Inače, nisu ništa primjetili. Na ovom samoletu letio je zamjenik pomoćnika glavarar stožera, satnik Marković Dragomir. Razlozi, zbog kojeg se nije na zemlji ništa moglo vidjeti je: što se pri dolasku talijanskog samoleta svi četnici sakriju po vrtacama, a po naseljenim mjestima ostavljaju žene i djecu, tako da se dobije utisak mirnoće i tišine. Čim samolet prođe, počinje napadaj ponovo.

5/IX u zoru otpočeo je iz Plužina pokret odjela formiranog za akciju radi hvatanja veze i degažiranja Gackog, jačine 3 satnije, jedan brdski vod, jedna strojnica i dva bacača, pod zapovjedništvom satnika Majksnera, zapovjednika 2. bojne 8. pješ. pukovnije (Plužine) a pod nadzorom samog zapovjednika gromade, pukovnika Šimića. Ovaj odjel izbio je oko 13 sati do Fojnice. U ovo vrijeme dobili su se podaci, da se vide neke četničke grupe koje se povlače, navodno, od Gackog.

U 19 sati dobiven je izvještaj: da su se četnici, pojavom kolone Majksner, počeli povlačiti pravcem Volujka i da su sela Nadinići i Gračanica vraćena u naše ruke. I ovog dana vršio je zračno izviđanje opet satnik Marković.

5) Stolac — Ljubinje.

Bez važnijih događaja, osim kod Ljubinja, koje je bilo jako napadnuto još 31/VIII, a borba je bila i 1/IX preko cijelog dana¹.

Zapovjedniku posade Stolac uspjelo je, da uspostavi brzoglasnu vezu sa Ljubinjem. Međutim, veza sa vodom Ljubinjske satnije u s. Veličane, nije mogla biti uspostavljena, jer je cesta južno od Ljubinja prekopana na nekoliko mjesta.

2/IX upućeno je u Ljubinje 1 vod iz Stolca i 1 brdski top, koji se u toku 3/IX uspjeli da rastjeraju četničke grupe kod Vodenj, L'ikinja, Dobut'ca², Gradac.

5/IX ophodnje su vidjele, da od sela Kruševica idu pojedine grupe prema Iliji pl. i Treskavcu.

¹ Napad su izvršili ustanici iz okoline Ljubinja pod rukovodstvom Slobodana Šakote.

* Dubočica

Uspješna odbrana Ljubinja dala je vrlo važan događaj i jedan značajan uspjeh. Vod u selu Veličani opkoljen je i nastojati će se da se što prije degažuje.

6) Mostar.

U Mostaru je 1/IX bilo: stožer 13. pješ. pukovnije sa stožernom, protuoklopnom i pratećom satnijom; zatim 4. satnija 2. bojne ove pukovnije.

2/IX došle su preostale dvije satnije 2. bojne 1. pješ. pukovnije, koje su bile namijenjene za zamjenu satnije 2. bojne 7. pješ. pukovnije. Međutim, obzirom na stanje stvoreno zapovjedu Glavnog stožera Op. 2144-tajno, ovo je postalo bespredmetno, pa su ove satnije zadržane predbježno u Mostaru.

Dojavni vod 13. pješačke pukovnije nalazi se na oružničkoj postaji Bišina, radi osiguranja puta Bišina—Nevesinje i pojačanja posade ove postaje.

* * *

B. — Zapadni dio područja.

1) Nije bilo važnijih događaja, osim što je kod Glamoča grupa Kopačin bila 1/IX napadnuta na svojim položajima¹, na nekoliko točaka, navodno prema lijevom boku, koji je poslije napuštanja Gradine (1122) bio dosta slab. Ovom prilikom bila je prekinuta i veza Livna sa Glamočem, što je izazvalo paniku u Livnu i okolišnim naseljima.

Zapovjednik Sinjske grupe, povodom ove situacije, da bi omogućio što brže uspostavljanje veze Livno—Glamoč, naredio je da se iz Sinja uputi jedna satnija. Ova satnija uspostavila je vezu i ušla je u sastav grupe Kopačin. Ovo je učinjeno prije no što je dobivena zapovjed Op. br. 2144/41. Zapovjednik talijanske pukovnije u Livnu napomenuo je, ovom prilikom, da Glamoč ne spada u demilitarizovanu zonu, ali da je dobro urađeno, što je jedna satnija poslana u Glamoč kao pojačanje.

Kod domobrana posade Glamoča (sada ova posada ima 4 satnije, 1 vod obica², 1 vod strojica) osjeća se jaka želja da budu zamjenjeni, jer su već dugo na položaju, pod vrlo teškim okolnostima: Vrijeme je zahladnilo, položaji su na velikoj nadmorskoj visini i u šumi. Ima mnogo bolesnih od prehlade i malarije.

2/ 5/IX u 14 sati primljena je iz Zagreba, iz Glavnog stožera, brzoglasna zapovjed Vojskovode: »general Iser neka obavijesti pukovnika Metzgera, da će sutra naše trupe dolazeći od Jajca poduzeti prodor preko Mliništa u leđa četnika koji se nalaze kod Glamoča. Kad to opazi neka sa svoje strane napadne da bi ih opkolili.«

¹ Napad su izvršile jedinice Glamočkog partizanskog bataljona Drvarske brigade.

² Haubica

Po ovom izdata je zapovjed, da pukovnik Metzger, koji se u stvari nalazi kod sela Celebića (kao zapovjednik grupe prema Grahovskom polju), odmah — još u toku noći ode u Glamoč i primi zapovjedništvo grupe Kopačin u napred navedenom cilju; sa sobom da povede i svoje štrafune¹—

3) 4/IX u 21 sat zapovjednik 13. pješačke pukovnije izvjestio je brzoglasno glavara stožera, da mu je pukovnik Righi Antun iz Karlovca naredio, da žurno uputi 15. pješačku pukovnicu i dijelove iz Sinja i Vrljke u Prijedor. Međutim, sadanje stanje ne dozvoljava ovakvo brzo upućivanje pukovnije: 1. bojna ove pukovnije ima svega 1 satniju, 1 vod strojica, 1 satnija je u sastavu grupe Metzger kod Celebića a jedna satnija je u borbi kod sela Zavale na željezničkoj pruzi prema Dubrovniku. U ovom smislu dostavljeno je izvješće Glavnom stožeru Ministarstva.

* *

C. — Opća pitanja.

1/4. rujna primljena je iz Glavnog stožera zapovjed Op. br. 134/41., da se naredi pripreme za pokret jedinica, koje čine posade u Berkovićima, Stocu, Ljubinju, Nevesinju i Mostaru. Obzirom na situaciju u istočnom dijelu područja, odgovoreno je slijedeće:

»1) Zapovjed Op. Br. 2144 primljena u ovom stožeru tek 2/IX u 20 sati.

2) 4. rujna dobivene samo usmene instrukcije od zapovjednika Talijanskog VI. korpusa o namjeravanom planu zamjene domobranskih trupa po Talijanskoj vojsci.

3) Talijanska vojska još nije zamijenila navedene posade.

4) Posada Stolac, Ljubinje angažovana u odbrani [od] četničkih napada.

5) Posada Berkovići rasturena i povučena.

6) Posada Nevesinje sada je angažirana u degažiranju Gacka i ista je ojačana sa 4. satnijom 13. pukovnije. U Mostaru je samo Doknadna bojna.

7) Plan zamjene i početak prevoženja zavisi od dolaska Talijana u pojedine posade.

8) Trupama po zamjeni treba najmanje 5 dana za odmor i novu pripremu.

9) Upozoravam da će suviše veliko slabljenje domobranskih četa utjecati na moral hrvatskog pučanstva na području.«

2) 4/IX bio je u Mostaru zapovjednik VT armijskog korpusa, general Dalmazzo, sa zapovjednikom divizije generalom Amicom. Dočekao sam ih izvan grada, kod Bune na čemu se je general Dalmazzo naročito zahvalio.

¹ Kazneni odredi

U 11.45 sati učinio mi je posjet u stožeru, tom prilikom rekao je u glavnome:

a) da će organi javnoga mira biti samo čete vojske i žandarmerije, a talijanska vlast, zajedno sa našima, da će raditi na pacifikaciji ovog nemirnog kraja; da će se svi oni koji predaju oružje, moći vratiti svojim kućama. Ustaše moraju nestati (Gli ustaschi devono disparire).

b) Da oni pripremaju plan akcije (njegov izraz: okupacije) za postavljanje posada u pojedinim mjestima, da će se to izvršiti postepeno.

c) Da je potrebno da se organizira promatranje onih točaka na obali (uvale, drage) gdje mogu prilaziti brodići i podmornice, jer su kaže, na izvjesna mjesta dolazile strane podmornice izbacujući neprijateljske agente sa novcem i promičbenim materijalom).

d) Izložena mu je situacija kod Gackog i na železničkoj pruzi Zavala—Hum. Rekao je da će se uskoro preduzeti akcija njihovih snaga.

U 14 sati otputovali su iz Mostara oba talijanska zapovjednika u Dubrovnik.

Opaska: Prilikom odlaska, pred hotelom »Neretvom« naš satnik Grgo Zukon našao se je slučajno u blizini njihovoj pa je vidio i čuo, kako je zapovjednik divizije »Marche« sa ironičnim gestom rekao: »Indipendente Stato«.¹

3) Odnos prema Talijanima.

Nastojim da ovi odnosi budu formalno posve korektni i postupam u svemu prema do sada izdatim instrukcijama i zapovjedi br. 2144-tajno.

I oni se drže korektno, u formalnom pogledu. Ali, u pogledu što se tiče njihove stvarne pomoći i angažiranja u rasčišćavanju sa četnicima> sa kojima se naše domobranske jedinice bore na svojim položajima kod: Caprazlije i Celebića, Gackog, u okolici Stolca i Ljubinja, na željezničkoj pruzi kod Zavale, tu nije do sada učinjeno ništa.

Izgleda da oni rade više na političkom terenu, pripremajući sporazum sa odmetnicima. Tako je u Bileći održana konferencija sa srpskim predstavnicima. Cuje se da su pojedine Grko-istočne svećenike vratili već na njihova mjesta i da su im garantirali sigurnost. Izjava generala Dalmazzo o vraćanju odmetnika, koji predaju oružje, potvrđuje ovo.

Naročito je karakterističan odgovor zapovjednika 32. talijanske divizije »Marche« generala Amica, kad sam mu uputio zahtjev da se zajednički degažira i osigura željeznička pruga Ravno—Hum. U originalu njegov odgovor glasi:« 3012 op. punto Situazione zona Zavala—Hum dipende da eccessi commessi da Ustasci non frenati

¹ »Nezavisna država«

•et non vigilati da reparti croati alt Occorre provvedere per impedire tali abusi et imporre allon-tanamento elementi ustasci dalla zona modo migliore per tranquillizzare zona s tessa alt, a u prijevodu:

»Situacija Zavala—Hum zavisi od ispada učinjenih po ustašama, koji su razuzdani i bez nadzora od hrvatskih odjeljenja. Potrebno predvidjeti da se spriječe takve zloupotrebe i izvršiti udaljenje ustaških dijelova iz područja, kao najbolji način za umirenje same zone.«

Na ovaj način prebacuje se moja težnja, da osiguram promet i prugu, na sasvim drugi teren. Hrvatsko pučanstvo gleda, kako talijanske čete dolaze do Huma i Zavale i vraćaju se, ne stupivši u dodir sa našim četama, koje su stalno napadane od strane četnika. Talijani vrlo dobro znaju, da su domobranske jedinice do sada vršile samo čisto vojničku dužnost: osiguranje važnih raskršća i komunikacija, kao i željezničke pruge, i da su uvijek i u svemu postupale samo i potpuno vojnički. I sada, kada od 1. rujna pada odgovornost za javni red i mir na talijansko vojno zapovjedništvo, naše čete vode herojsku odbranu kod Gackog, naše čete iz Nevesinja hrle u pomoć pošto se posada Gackog ne može duže ostaviti sudbini. Kod Zavale četnici u velikom broju napadaju satniju koja se tamo bori, a kod sela Veličani 1 vod iz Ljubinja, opkoljen sa svih strana, junački odolijeva već tri dana.

Hrvatsko pučanstvo je jako uznemireno i treba se bojati da to ne ima odjeka i u političkom smislu.

Moje čete, pored svih slabih strana u pogledu opreme, starješinskog kadra, slabe izobrazbe, terenskih i klimatskih teškoća, i gub'taka u ljudima i mater'jalu, čine nadčovječanske napore. Moja naprezanja uperena su ne samo da vojnički osiguram izvjesne točke, već ovo ima i svoju idealnu namjeru, da se hrvatski živalj održi u vjeri da ga njihova vojska ni sada ne napušta.

Slobodan sam upozoriti na ove momente i molim da se preko njih ne prelazi olako.

Angažiranje mojih četa baš sada je na vrhuncu, silom prilika i okolnosti.

Do sada talijanske vojne vlasti nisu izdale ni jednu naredbu, koja bi se odnosila na primjenu zapovijedi Op. br. 2144/41. g. Glavnog stožera.

Dostavljeno:
Ministarstvu Hrvatskog domobran.
Zapovjedniku Bosanskog i Jadran.
divizij. područja i Vojne Krajine.

Zapovjednik, general
Iser

BR. 311

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE PALE OD 7 SEPTEMBRA
1941 GOD. O RUŠENJU MOSTOVA KOD SELA PODVITEZA

ORUŽNIČKA POSTAJA PALE

Broj: 106 1

7 rujna 1941 godine

U Palama (kotar Sarajevski)

Rušenje mostova po četnicima
kod sela Podviteza na putu
Sjetlina—Pale km. 11—12 iz-
vještava.

KOTARSKOM POGLAVARSTVU

SARAJEVO

Na dan 6 rujna 1941 god. prijavio je ovoj postaji Kadrić Rašid težak iz pod Viteza,¹ občine Pale kotara Sarajevo, da je pod selom Podvitezom noću 5 na 6 rujna t. g. od strane četnika porušeno i zapaljeno 3 drvena mosta,² i da je time saobraćaj nemoguć. —

Odmah je obavješten zapovjednik boraveće pješadinske satnije u Palama, koji je odredio 17 domobrana, te ova postaja 6 oružnika i oko 15 naoružani mještana, kao i načelnik občine Pale sa radnicima te je izađeno na lice mjesta i nađeno da je porušeno i zapaljeno 3 mosta u veličini: 1 most 5 X 5, 2 most 5.30 X 6.30, i 3 most 4 X 5 metara.

Po dolasku na lice mjesta ophodnja i vojska nije našla nikoga pretres terena je preduzet, ali se ipak nije niko našao. Pristupljeno je opravki mostova, te su isti završeni oko 16 časova istog dana.

Kada su radnici i osiguravajuće ophodnje krenula sa lica mjesta u pravcu Pala bili su dočekani iz obližnjih šuma sa pucanjem iz pušaka, ophodnje su primjetile nekoliko četnika oko 10 gdje se prebacuju po stijenama i pucaju na njih, ali uslijed nezgodnog položaja ni su imale uspjeha u otporu prema četnicima.

Cim se je čuo pucanj na oko 4.5 km. od Pala odmah su krenuli i ostali oružnici i vojnici sa nekoliko mještana, i uslijed nastupanja noći nisu mogli uspjeti uništenje četnika koji su i na njih otvorili vatru iz šume i na odgovor paljbe oružnika i vojske četnici su iskoristili mrak i umakli.

¹ Podvitez

* Mostove je porušila grupa partizana Pračanske i Semizovačke čete.

Napominjem: da su šume svukuda od Romanije prema Slambolčiću¹ Jahorini zaposjednute od četnika i doklen se god neupotrebe veće snage za progon nije jih moguće očistiti.

URUČENO:
4. Oružnič. pukovniji, Kolu i vodu Sarajevo.

Zapovjednik postaje narednik,
Potpis nečitljiv:

BR. 312

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKE POSTAJE MAGLAJ
OD 8 SEPTEMBRA 1941 GOD. O AKCIJAMA PARTIZANA OKO
MAGLAJA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
3. ORUŽNICKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 892-

Cetničko-komunistička
akcija na području oruž-
ničke postaje Maglaj.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B.

Banja Luka, 14. rujna 1941.

Zapovjednik oružničke postaje Maglaj sa spisom Broj 964 od
8. rujna 1941. izvješćuje:

»Dne 25. kolovoza 1941. po zauzimanju grada Maglaja po našim vojno-ustaškim snagama, četnici i komunisti povukli su se iz grada, u pravcu Jablanice i sela Ulišnjaka te zauzeli položaje iza periferije grada na raznim točkama gdje se i sada nalaze. Vojska je grad očistila i osigurala sva važnija mjesta u Maglaju, državna nadležstva i objekte.

Tokom 25. i 26. kolovoza t. g. vojno-ustaške snage vršile su čišćenje grko-istočnjaka, za koje je bilo dokaza da su sudjelovala u pobuni kao i one, za koje se sumnja, da su bili u vezi sa četnicima i komunistima a zatim sa čišćenjem produžili prema željezničko)

¹ Stambulčić

postaji Riječice¹, Trbuku i Ševrljama² do Doboja, zatim se povukle u pravcu Sarajeva i Zavidovića.

26. kolovoza 1941. uspostavljen je željeznički saobraćaj koji je sada redovan.

Četnici i komunisti sada se nalaze sa desne strane rijeke Bosne, na najpogodnijim točkama za borbu i organizirali sva grkoistočnjačka sela s one strane rijeke Bosne.

Ova četničko-komunistička skupina podijeljena je u dvije veće grupe. Jedna ova grupa nalazi se u kući Nede Panića iz Jablanice, kotara Maglaj, udaljeno 4 km. od Maglaja. Na čelu ove grupe stoji Fikret Dedić komunista i biv. blagajnik pošte Maglaj. Druga grupa nalazi se u selu Bakotiću, kotara Maglaj, nezna se u čijoj se kući nalazi. Na čelu ove druge grupe nalazi se opasni komunista Petar Dokić [iz] Brandića³.

Četnici i komunisti, a naročito oni iz sela Bakotića, svakodnevno pucaju preko rijeke Bosne. Naročito napadaju željezničke postaje Brandića i Klobaricu⁴, na kojima se nalaze jake vojne i građanske straže sa strojnim puškama. Po nekada napadaju na putničke i teretne vlakove, ali do sada žrtava nije bilo. Ova četničko-komunistička grupa do sada je tri puta isjekla i pokidala brzoglasno-brzobjavnu liniju koja se nalazi sa desne strane rijeke Bosne. Isjekli su oko 15—20 stubova ove linije. Ova linija do sada je već tri puta popravljena uz pripomoć naših snaga ali je pobunjenici uvijek pokidaju. Mostovi i propusti sa desne strane rijeke Bosne na putu Maglaj—Doboj, Maglaj—Zavidović, opravljeni su i ove za sada ne kvare.

8. rujna 1941. od 8 do 11 sati četnici su u nekoliko mahova napadali su željezničku postaju Trbuk, kotar Maglaj, ali je napad svaki put od strane oružničke ophodnje i vojne straže koja se tamo nalazi, odbijen bez žrtava.

Najopasniji odred četnika i komunista je onaj, koji se nalazi u selu Jablanici, koji prema prikupljenim podacima broji oko 300—350 ljudi naoružanih sa raznim oružjem i 5 strojnih pušaka prema zapisničkoj izjavi Hruste Čatića, koja se ovom izvješću prilazi. Ovaj četničko-komunistički odred⁵ šalje svoje jake patrole i straže koje postavlja na visokim i preglednim točkama u neposrednoj blizini grada Maglaja.

Sada se u mjestu Maglaju nalazi jedan odred od 68 domobrana i 2 časnika sa 2 mitraljeza i 4 puškomitraljeza, dočim je 12 tobdžija sa jednim topom upućeno u Zavidoviće. Ovdj odred vojske, koji se

¹ Rječice

² Ševarlijama

³ Bradića

⁴ Globalica

⁵ Sve akcije navedene u ovom izvještaju izvršili su partizani Ozrenskog NOP odreda.

sada nalazi u Maglaju, je nedovoljan za akciju na terenu i za obranu grada Maglaja u slučaju četničko komunističkog napada. Potrebna je jača snaga da se grad osigura i četnici rastjeraju i unište na terenu. Od strane ovih časnika preduzete su potrebne mjere da se pošalje pojačanje iz Sarajeva, ali ovo do danas. nije stiglo.

Četnici se u vrlo malom broju predaju i to bez oružja. Njih 9 koji su se predali, podnete su prijave da se stave pod prijekli sud.»

Prednje izvješće dostavljam u vezi ovdašnjeg izvješća J. S. Broj 997 od 13. rujna 1941. s molbom na znanje i uvid sa prijepisom zapisničke izjave Hruste Čatića.

DOSTAVLJENO: (M.P.)
Vrhov. oruž. zapovjedništvu
Ravt. za jav. red i sigurnost.
Vel. Zupanu župe sana i luka, i
Vrbaskom diviz. području.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

BR. 313

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA JADRANSKOG DIVIZISKOG PODRUČJA O AKCIJAMA I BORBAMA U VREMENU OD 29 AVGUSTA DO 9 SEPTEMBRA 1941 GODINE

Z A P O V J E D N I Š T V O

JADRANSKOG DIVIZIJSKOG PODRUČJA

O. Br. 251

9. rujna 1941

M O S T A R

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRANSTVA
— GLAVNI STOŽER — ODJEL ZA OČEVIDNOST —

Na temelju zapovijedi Zapovjedništva kopnene vojske O.Br_157/1—od 14. srpnja 1941.. podnosim priloženi izvještaj za prvu deseticu rujna 1941.

Sa zamolbom na znanje i dalje uredovanje.

Zapovjednik, general,
Iser

IZVJEŠTAJ.

O vanjskoj i unutarnjoj situaciji za prvu deseticu (29—9) kolovoza-rujna 1941., — sastavljen iz primljenih dopisa.

III. i IV. — ČETNIČKA AKCIJA I AKCIJA NAŠIH SNAGA:

— Od 29. kolovoza (do koga su dana unijeti podaci u izvještaj O.Br. 212 od 29. pr. mj.) zabilježeni su sljedeći važniji događaji:

— A. — Na istočnom dijelu divizijskog područja.

— Poslije 4 dana borbe sa nadmoćnim bandama, opkoljena sa svih strana Bileća — 29. kolovoza tek. godine u 13 sati, spašena pomoću talijanskih motorizovanih četa. Talijani krenuli od Trebinja sa razvijenom zastavom. Povelili sobom dva ugledna Srbina. Napredovali bez otpora.

Sudbina Plane za sada nepoznata.

Nad Nevesinjem talijanski avion bacao letke da oni preuzimaju 1. rujna cijelu vlast i pozivaju svakoga ko dobro misli na suradnju.

Posada Trebinja koja je 27. kolovoza pretrpjela slom kod sela Mosko, izgubila 1 obicu i 2 bacača. Nestalo 5 časnika.

— Bojnik Jagić javlja iz Bileće—da je u Bileće u 10.45 sati stigla jedna patrola jačine 15 alpinaca radi pregovora da se narod smiri i prestane pljačkati.

U 12.45 sati da je stigao bataljun alpinaca sa dva lahka tenka u vojarnu i odmah uputio ophodnju jačine 6 alpinaca u grad radi veze sa ranije upućenom ophodnjom.

Da je u 14 sati, pri izlasku iz vojarne, radi stupanja u vezu sa građanima, sreo na vratima vojarne motorizovanu kolonu generala Lozane.

U 23.50 sati—talijanski oficir za vezu—nadporučnik Gonal javlja da je u Bileću nađeno u vojarni 500 naših vojnika i oko 4.500 muslimana. Od vojnika ima 6 mrtvih i 24 ranjenih. Grad da je sav opljačkan i da je sada u vlasti Talijana.

— Zapovjednik 14. pješake pukovnije—Trebinje — sa V. T. Br. 426 od 29. kolovoza tek. godine dostavio je:—

»Formirana je kombinovana bojna i zapovjednik iste je bojni g. Čelar.

Dne 27. ov. mj. bojna je krenula sa polaznog položaja kod sela Jasena ka Bileći. U 8 sati bio sam kod bojne kod sela Jasen i pratio tok nastupanja bojne do na položaj juž. od sela Mosko. Bojniku Čelaru dao sam još potrebne upute za njegov rad. Nešto prije 11 sati napustio sam bojnu.

Bojna je oko podne podilazila od sela Mosko ka selu Skobotno. Na sredokraći ta dva sela bojna je bila pritisnuta jačom vatrom sa fronta i lijevog boka, sa pravca sela Ljubomira.¹

Od prvih metaka poginuo je zapovjednik bojne-bojni g. Eleuterije Čelar. Ovo je izazvalo zabunu među vojnicima, a pogotovo kada su četnici presekli put između Moska i Jasena te otvorili vatru sa leđa. Četnici su udarili i u desni bok sa pravca-Vlaka Kita i na taj način podpuno opkolili bojnu. Ovo je sve imalo za posljedicu da je nastupila panika i da je bojna razbijena.

Od strane četnika pojedini domobranci su opljačkani i došli su bez cipela, uvijača, haljinica i kapa.

Gubitci su, prema do sada utvrđenom slijedeći: —

Poginuli: — Bojni Eleuterije Čelar, pričuvni poručnik Zvonimir Cvijetković i 8 domobranci.

Ranjeno: — 21 domobranci.

Nestalo: — 5 časnika, 8 dočasnika i 95 domobranci.

Umrlo od srčane iscrpljenosti: — 2 domobranci.

Gubitci u materijalu: Jedna haubica, sa 2 kare i 2 prednjaka, 2 bacača bombi, 4 strojnice, 11 strojnih pušaka, 210 pušaka, 5 kola i 23 konja od kojih 13 topničkih.

— 29. kolovoza u jutro krenula je iz Trebinja jedna moto-mehanizirana kolona talijanske vojske i jedan bataljun talijanske pješadije pješke za Bileću.

¹ Navedene borbe vodili su ustanici iz Ljubomira, Viduški odred i Zavodani, pomognuti sa bilećkog pravca od Bukvičke ustaničke čete. Sa Kite su napadali partizani iz Banjana pod rukovodstvom Mila Kilibarde.

Razvoj događaja posljednjih dana na ovom divizijskom području uzeo je takav tok, da je vojnička situacija postala teška i komplidrana u svakom pogledu i da je veliko pitanje, da li će se moći dosadanjim snagama i sredstvima ta situacija održati u ruci. To se je do sada pokazalo pri napadu neprijatelja na Bileću i Planu, koji je vršen velikim masama dobro naoružanih grupa sa svijih strana i gdje smo se morali obratiti za pomoć Talijanima, koji su je i dali.

Iz razvoja događaja iznosim slijedeće važnije momente: —

— Napadaj na naš vlak, na pruzi Trebinje—Bileće, u visini s. Miruše, koji su izvršili Crnogorci.

— Napadaj na Berkoviće na dan 25. pr. mj.

— Napadaj na Bileću i Planu od 25—29. pr. mj.

— Bombardiranje iz zraka mjesta, u kojima su raspoređene naše čete na dan 29. pr. mj.

— Promičba—četnika—Crnogoraca.

— Vojska, svojim slabim četama, gotovo nikakvim tehničkim sredstvima, nosi na svojim leđima težinu borbenih događaja, vodi akcije koje su mnogo teže nego u pravom ratu, gdje je sve podređeno vlasti i volji vojničkog zapovjednika.

Pored toga, dolazi i često politički momenat u odnosu na savezničke talijanske trupe, koje se sve više pojačavaju.

29. pr. mj. u Sinju je u grčko-katoličkoj crkvi bila služba, na kojoj se je prota zahvalio Talijanima, a u Metkoviću je talijanski zapovjednik rekao »da će oni urediti sva pitanja bez razlike vjere i narodnosti i pronose se vijesti da će naša vojska morati evakuirati ovo područje.«

Ovakve pojave ne mogu ostati bez uticaja, ne samo na mase, već i na naše domobrane, naročito one iz ovih krajeva, toliko više što ovdje ima mnogo pritajenih komunista, koji svoju promičbu provode na skrajnje oprezan način, što je najopasnije.

— 31. kolovoza 1941. — prema izvještaju zapovjedništva 4. oružničke pukovnije T.Br. 320 od 5. ov. mj. napadnuta je oružnička postaja — LA-

STVA — od četnika¹ i na više mjesta samo selo Lastva. Postaju su četnici zauzeli a oružnicima zapovjedili da se upute prema Trebinju zato, što od četnika niko nije bio ranjen niti ubijen.

Stanje na području prema podacima primljenim u toku 29. 30. i 31. kolovoza:

— Bileća je 28.-VIII. — u veće bila opkoljena sa svih strana od četnika, komunista i crnogorskih bandi. Isti je slučaj i sa Planom.

Bileće djelimično zapaljeno i opljačkano. Sa talijanskim trupama stupilo se u suradnju.

Po oslobođenju Bileće odmetnici bježe prema selu Prijevoru (sjev. od Bileća).

Zdravstvenu službu i ishranu Bileće preuzeli Talijani. U Bileći zabranili su dalji rad naše kružne stanice. Po ovom pitanju upućen je bio pukovnik Gašić, koji je izvijestio »da mu je talijanski zapovjednik divizije preporučio da ne ide u Bileće«.

U pogledu Plane, nije bilo konkretnih podataka. Satnija iz Gackog koja je upućena preko Stepena na Kobilju Glavu, dobila je već pri svome nailasku na ovu točku vatru i imala je nekoliko ranjenih. O probijanju prema Mekoj Grudi nije moglo biti ni govora. Potpomaganje obicima isključeno.

31.-VIII. — O Bileći nema novih podataka.

Na moju molbu — talijanskom zapovjedniku divizije »Marche«, da intervenira zrakoplovstvom povodom napadaja četnika na predio: — Trusina pl.—Berković i Ljubinje, spomenuti zapovjednik mi je dao odgovoriti: — »Na vašem su raspoloženju 500 hrvatskih vojnika iz Bileća i 250 iz Trebinja i hrvatska posada iz Mostara, sa kojima ste u mogućnosti da djelujete u korist napadnutih posada. Održanje odbrane Trebinja, Bileća i Mostara predviđa se talijanskim snagama«.

Od Talijana dobijeno je obavještenje da su 30.-VIII. ušli u Planu i da tamo nisu našli nikoga. Međutim, u Nevesinje su 30.-VIII. stigla 2 časnika i 68 domobrana posade Plana, bez oružja, koji su izjavili: — da su 28.-VIII. jako napadnuti nadmoć-

¹ Akciju su izveli crnogorski i hercegovački partizani. Vidi »Zbornik«, tom III. knj. 1, str. 149.

nijim snagama, sa svih strana i sa bližih udaljenja, da ih je veći broj zarobljen, razoružan.

U toku 29.-VIII. — u području Gacko—Stepen—Kobilja Glava (Korita) neposredna aktivnost četnika nije primjećena.

U toku 30.-VIII — poslije pogrešnog bombardiranja Stepena i Kobilje Glave, ove točke bile su napadnute sa istoka. Napad je odbijen. Stijenu koju su Crnogorci zauzeli kod s. Stepena—ist. od puta, brzo je vraćena. Imali su 5 mrtvih.

Kod Kobilje Glave pobunjenic¹ napadaju sa juga i stanje je bilo kritično.

31. VIII — zapovjednik Nevesinjske gromade povukao je satniju sa Kobilje Glave na Stepen. Bila je suviše izložena. Moral kod domobrana znatno popustio.

U 3 sata — 1.-IX — izvijestio je zapovjednik Nevesinjske gromade »da je momentano zatišje u području Gackoga«.

U zoni Trusina—Berković bio je od 28.-VIII-satnik Dešković, sa dvije satnije i uspio je da ponovo uđe u s. Berković. Vezu sa polusatnijom na Volujku nije uspio uspostaviti.

Kod ove grupe odigrali su se 30. i 31.-VIII., ovi događaji:

— Presječena je brzoglasna linija sa Nevesinjem.² Jake pobunjeničke grupe pojavile su se u šumi na Trusini pl. Satnik Dešković morao se je povući na Zečare (sjev. od Berkovića). Grupa dovedena u vrlo tešku s'tuaciju. Vjerojatna namjera da se probije preko Dobrice³ ka Stocu, Mostaru ili Nevesinju.

31.-VIII. — veze sa grupom nema.

Na molbu za intervenciju talijanske aviacije ili tenkova odgovoreno mi je: — »da za degažiranje Trusine mogu upotrebiti čete iz Bileće i Trebinja«.

1.-IX-u 3 sata-zapovjednik Nevesinjske gromade javlja: — »Grupa Dešković pri pokušaju pro-

¹ Napad je vršila grupa ustanika iz Davidovića, Rioca, Hodžića i susjednih crnogorskih naselja.

² Akciju su izvršili ustanici pod rukovodstvom Narodnog heroja Dukice Grahovca.

³ Dabrice

bijanja na sjever pala u zasjedu.¹ Najveći dio domobrana razoružan. Izgubljene dvije strojnice. Moral na niskom stupnju.«

Slomom ove grupe povećana je opasnost za Nevesinje a i za Stolac.

U području Stoca i okoline — 29. VIII. pronosile su se najalarmantnije vijesti o akciji četnika prema Stocu i Mostaru.

U stvari, događaji su tekli ovako

— 29.-VIII. — četničke grupe², u jačim skupinama, pojavljuju se prema s. Dabrici, od pl. Trusine i Sniježnice.

Uznemirenje kod muslimanskog i katoličkog pučanstva pojavljuje se i u okolini Ljubinja.

30.-VIII. — pronio se glas »da su četnici zauzeli s. Dabricu, što se nije potvrdilo. Jače su se borbe međutim vodile na cijeloj fronti od s. Baranje do prema s. Dabrici.

31.-VIII. — u jutro, dobiveni su izvještaji da je napadnuto od četnika Ljubinje. Zapovjednik posade Stola javlja 1-IX- u jutro —« da je napad na Ljubinje u toku 31.-VIII. odbijen, ali da se četnici nalaze u neposrednoj blizini mjesta.«

31.-VIII.- po podne uputio sam 1 satniju 15. pješačke pukovnije (koja je 30.-VIII. došla iz Knina), u s. Domanoviće, da tamo bude kao pričuva radi upotrebe.

U toku ova tri dana, oko samog Nevesinja, nije se ništa značajnije dogodilo. Jedna manja grupa četnika videna je kod Kifinog sela.

Domobrani satnije iz Plane upućeni su u Mostar, gdje će se poslije odmora dalje rasporediti.

31.-VIII.-u noći primljena je brzojavna zapovjed-« da su čete ovog divizijskog područja od 1. rujna o. g. podređene u operativnom pogledu zapovjedniku II. talijanske armije i da se bez odobrenja talijanskog ne mogu vršiti pokreti naših četa.

Zapovjedništvo pješačke divizije »Marche« — sa Op. Br. 2938 od 31.-VIII.- izvijestilo je ovo zapovjedništvo u slijedećem: —

¹ Zasjedu su napravili ustanici pod rukovodstvom Vule Skoke. (Poginuo na Borču aprila 1942 godine).

² Odnosi se na ustanike oko Stoca pod rukovodstvom Save Delevića, (Poginuo u Donjoj Rami 1942 godine).

»Naredio sam jutros jako izvidanje na Planu i okolicu sa četama moje posade Bileća. Naselje Plana može se smatrati većim dijelom razoreno. Srbi, čim su doznali za dolazak četa, pobjegli su, odvođeći 40 hrvatskih vojnika zarobljenika.«

Gornje zapovjedništvo sa Op. Br. 2968 od 2. ov. mj. dostavilo je slijedeće: — Izvolite žurno dostaviti dislokaciju četa i ustanova podčinjenih tom zapovjedništvu, i snagu i naoružanje svake posade.«

Sa Op. Br. 2984 od 2. ov. mj. zapovjedništvo armijskog zbora odobrava prijedlog upotrebe četa iz Mostara i navodi da je korisno da se drži Nevesinje i vrši razvidanje prema Gackom u očekivanju bliskih drugih operacija, koje su u programu.

2. ov. mj. u 21.30 sati primljena je preko zapovjedništva 56. pješačke pukovnije zapovjed zapovjednika divizije »Marche« koja glasi: —

»Sutra u jutro eskadrila iz Mostara neka izvrši izvidanje zone Gackog, radi ustanovljenja situacije. Eventualno bombardiranje vršiti samo u slučaju jasno ustanovljene situacije, dakle spriječiti prošle nepoželjnosti. Prije polaska sa aerodroma tražiti situaciju od hrvatskog zapovjedništva. Obavijestiti zapovjedništvo eskadrile da će jedna hrvatska satnija biti sutra u pokretu duž željezničke pruge, od Ravnog ka Humu.«

Usmeno dobijen izvještaj: — Avioni letili. Kod Gackog nisu vidjeli ništa. Naše čete — gotovo posvuda su se javile platnima. Bombe nisu bacali pošto su u selima bili mještani i narod.

Oružnička postaja — Ravno — brzojavom od 2. ov. mj. u 13 sati — javlja: — »Od željezničke postaje Huma do Zavale odmetnici na pruzi zauzeli prugu i razoružal' vojsku.¹ Odmetnici napreduju u pravcu Ravnog. Neophodna je odmah najjača pomoć. Naoružana je snaga ovdje vrlo slaba i ne može dati potrebnog otpora jer su četnici u jačem broju i naoružani raznim oružjem.«

2. ov. mj. — oružnička postaja — Ravno — dostavlja brzojav slijedećeg sadržaja: —

»Od jučer do danas 14 sati, odmetnici su razoružali na nekoliko mjesta vojsku na osiguranju

¹ Akciju su izvršili trebinjski ustanici pod rukovodstvom Slobodana Šakote.

željezničke pruge između Huma i Zavale. Na nekim mjestima vojska je napustila svoja mjesta i povukla se u Ravno. Odmetnici su na više mjesta istrkali željezničku prugu i od danas — od 12 sati — prekinut je željeznički saobraćaj između Ravno i Huma. Potrebna je najhitnije i što jača naoružana snaga.«

2. ov. mj. — poručnik Smodej javlja brzojavom iz Zavale — u 17.25 sati slijedeće: —

»Odmetnici¹ su zaposjeli i razomžali postaju Jasenica, Lug i Poljice, kao i Grmljane. Povučeni domobrani u Zavalu. Očekujemo svaki čas napad na postaju Zavala. Molimo da se pošalje pomoć.«

U duhu gornje situacije upućene su iz Mostara 2. ov. mj. zorom raspoložive snage, pod zapovjedništvom bojnika Branimira Rukavine—zapovjednika Mostarske doknadne bojne.

3. — ov. mj. primljen je od satnika Majetića pismeni izvještaj—poslat u 14.10 sati iz Zavale slijedećeg sadržaja: —

»Stigao sam sa satnijom do Zavale (želj. stan.) u 12.33 sati—u potpunom redu. Situacija slijedeća: — Prema iskazima željezničara sa raznih postaja i okolice: želj. stan. Grmljani, Poljice i Jasenica Lug u pobunjeničkim su rukama. Poručnik Jakiša svojevoljno je prešao u ruke četnika u Poljicima 2. rujna oko 18 sati. Njegovo ljudstvo razoružano je i odvedeno za Hum. Pri nadiranjju četnika dio vojnika poručnika Smodeja povukao se iz Grmljana u Zavalu, sinoć, a iz Zavale u Ravno, pa su vraćeni iz Ravna do Zavale 3. rujna prije podne. Pruga demolirana između stan. Grmljana i Poljica. Napadi četnika vrše se samo noću.«

Zapovjedništvo talijanske divizije »Marche« sa Op. Br. 2954 od 1. ov. mj. dostavilo je slijedeće:—

»Cast mi je prenijeti Vam pozdrav, koji Preuzvišenost General Ambrosio, Zapovjednik 2. armije, upućuje četama hrvatske vojske koje prelaze u njegovu zavisnost.

Upućujem vam osjećanja mog posebnog poštovanja i moje fašističke pozdrave.«

3. ov. mj. stavljene su na raspoloženju zapovjedniku Nevesinjske gromade slijedeće jedinice:

— 4. satnija 13. pješačke pukovnije

¹ Trebinjski ustanici

— vod brdskih topova prateće satnije 14. pješачke pukovnije, koji je formiran u Mostaru.

Sa 4. satnijom pošli su i domobrani namjenjeni za smjenu u Gackom. Od njih obrazovan je jedan naoružani vod.

Željeznički promet sa Trebinjem i Bilećom u prekidu je 3. ov. mj.—i opskrba ovih posada svima potrebama morala se je osigurati, makar i teretnim samovozima, preko Dubrovnika.

4. ov. mj. — ovo je zapovjedništvo sa V. T. Br. 2409 dostavilo zapovjedniku talijanske divizije »Marche« podatke o stanju četa u pogledu operativne upotrebe, koje se nalaze na području ove divizije u granicama određenim ugovorom sa savezničkom Italijom.

5. ov. mj. željeznička postaja — Ravno sa O. Br. — 7 — javlja: — »Južno od Zavale željeznička pruga i postaja u rukama četnika. Skretničari iz Poljice i Jasenica Lug, nalaze se u njihovom robstvu i za njih se ne zna. Putnički promet može se odvijati samo do Ravnog ili Zavale. O stanju juž. od Zavale nema podataka. Na telefon se javljaju samo četnici i kliču Rusiji«.

5. ov. mj. u 20.45 sati—javlja bojnik majer iz Stoca: — »Vod u Veličanima opkoljen sa svih strana od četnika u poštanskoj zgradi.«

Oružnička postaja—Ravno—5. ov. mj. —javlja brzojavom slijedeće: — »Sva vojska na položaju kod Zavale i Veličana opkoljena od četn'ka. Talijani se povratili prije noći u Dubrovnik. Molimo najhitnije pomoć vojske u Ravno, jer se vodi žestoka borba.«

Sa V. T. Br. 2412 od 5. ov. mj. ovo je zapovjedništvo tražilo obavjest od zapovjednika talijanske divizije »Marche« — da li je do sada u

- Plani postavljena talijanska posada i ujedno obavijestilo da nema snaga da uputi u Planu kao novu posadu.

Tako isto tražena je obavijest, da li će i kada biti u Berkovićima uspostavljena talijanska posada.

Sa V. T. V. Br. 2425 od 5. ov. mj. obaviješteno je zapovjedništvo divizije »Marche« — »da je željeznička pruga Zavala—Hum još neoslobodena i osigurana za promet i o namjeri, da iz Mostara upotrebim posljednje snage do Zavale. Ova namjera ne bi bila potrebna, kada bi talijanske čete zajedno sa našim osiguravale ovu

prugu. Ova predstava je dostavljena zapovjedniku VI. armijskog korpusa na riješenje odnosno odobrenje.

Zapovjednik posade u Gackom izvijestio je 5. ov. mj. — zapovjednika Nevesinjske gromade u Nevesinju o slijedećem: —

»Gacko je do 3. rujna u veče bilo nekoliko puta napadnuto velikim brojem četnika¹. Napadi su bili cdb'jeni. Veza sa Nevesinjem prekinuta. Ponestaje hrane i strijeljiva. Nikakva saveznička snaga do sada od Plane nije došla.«

6. — rujna t. g. — ovo je zapovjedništvo obavijestilo sa V. T. V. Br. 2447 o slijedećem: — »Zapovjednik mjesta Bileće javlja da talijanski zapovjednici u Bileći imaju po'datke, da se oko Gackog obruč četnika sve više steže.«

Ova obavijest je dostavljena zapovjedništvu divizije »Marche«.

O borbi kod Plane dobiveni su do sada slijedeći podatci: — Bila je veoma žestoka i krvava. Pobunjenici i četnici iz područja Lukav'čkog polja², Babe pl., Dabarskog polja³, Sitnice pl. udružili su se sa Crnogorcima. Prvi napad satnija je odbila nanijevši neprijatelju velike gubitke. Međutim u drugom napadaju sudjelovalo je mnogo Crnogoraca. Pokušaj probijanja, pošto je satnija bila potpuno opkoljena, nije uspio. Probio se samo zapovjednik satnije sa jednim manjim dijelom. 2 časnika i 70 domobrana bilo je zarobljeno, pošto je ponestalo strijeljiva. Od četnika su sprovedeni do Nevesinja. Odatle su sprovedeni u Mostar, na odmor i discipliniranje.

Čim se uspostavi željeznički saobraćaj sa Trebinjem uputiti će se ovaj dio satnije u Bileću radi ponovnog formiranja satnije.

1. rujna — u veče — osjetile su se namjere Crnogorskih bandi i četnika da napadnu Gacko i naše posade koje su još osiguravale put Avtovac—Korito.

2. rujna prekinuta je veza između Nevesinja i Gackog i to brzoglasna između s. Nadinići, a kod samog s. Nadinića napadnuta je i razoružana dijelom posada od 1 voda.

Od toga momenta situacija oko Gackog je potpuno nejasna, sve do 4. ov. mj. po podne, kada su dobivene vijesti da se Gacko drži i da je do večera 3. ov. mj. bilo dva jaka napadaja, koji su odbiveni, da im ponestaje hrane i strijeljiva.

O P A S K A

Još 1. rujna uputio sam zapovjedniku talijanske 32. divizije pismo, u kojem sam izložio nužnu potrebu da se posada Nevesinja pojača barem jednom satnijom talijanske vojske i izložio situaciju.

¹ Gacko su napadali crnogorski i hercegovački partizani.

² Lukavačko Polje

³ Dabarsko Polje

Mjesni zapovjednik u Dubrovniku, koji je po ovom pitanju išao u talijansku komandu izvjestio me je: — »Da se general Amico — zapovjednik divizije jako ljuti i da je rekao: da zapovjednik II. armije neda pomoć, dok god u Mostaru, Bileću, Stolcu i Gackom ima hrvatskih četa i dok Ustaše kolju nevine ljude izazivajući revolt i represalije«.

* *

4. rujna nije se moglo ništa preduzeti radi veze sa Gackom i pomoći njegovoj posadi, ali su izvršene pripreme za jednu akciju.

Ovoga dana jedan talijanski samolet izvrši je razviđanje nad Gackim. Posade su se platnima pokazale. Bačen im je izvještaj »neka se posada drži, dolazi pomoć naša i saveznička.«

Inače, nisu ništa primijetili. Na ovom samoletu letio je i zamjenik pomoćnika glavarica stožera ovog zapovjedništva—satnik Dragomir Marković.

5. ov. mj. — u zoru — otpočeo je iz Plužina pokret odjela formiranog za akciju radi hvatanja veze i degažiranja Gackog. Zapovjednik satnik Majksner, a pod nadzorom zapovjednika Nevesinjske gromade—pukovnika Šimića. u 19 sati dobiven je izvještaj: — da su se četnici, pojavom ove kolone počeli povlačiti pravcem Volujka i da su sela Nadinići i Gračanica vraćena u naše ruke. I ovoga dana je satnik Marković vršio zračno izviđanje.

2. ov. mj. upućeno je u Ljubinje 1 vod iz Stolca i 1 brdski top, koji su u toku 3. ov. mj. uspjeli da rastjeraju četničke grupe kod Vođeni, Lakinja, Dubotica i Gradac.

7. ov. mj. ovo je zapovjedništvo sa V. T. V. Br. 2447 obavijestilo zapovjedništvo 32. talijanske divizije »Marche« o slijedećem: —

Danas sam u 10 sati naredio zapovjedniku svoje polubojne kod Zavale, bojniku Rukavini, da obustavi svaku dalju akciju, a u vezi proglasa zapovjednika II. talijanske armije o predaji oružja od strane građana. Odmetnici su se nalazili prije podne 7. ov. mj. na: — Oštri Vrh — Klisura — Vjeternica—Ilijino Brdo—Zečja Glava. Zatim ih ima u selu Gorogaše i Šćenica¹. Svoju polubojnu uputio sam u Zavalu samo i jedino u cilju da se što prije uspostavi željeznički saobraćaj Zavala—Hum, što je u obostranom savezničkom interesu.«

U 21 sat—javlja 7. ov. mj.—brzoglasno—zapovjednik mesta u Nevesinju slijedeće: — Četnici su se pojavili oko sela Ziljeva — oko 2 km. od Nevesinja. Naređeno je da se ispali nekoliko metaka iz haubice. Do sada ništa novo. U 21.45 sati javlja: — da je telefonska veza Nevesinje—Ulog kod Plužine prekinuta.

¹ Šćenica

Zapovjedništvo 32. talijanske divizije »Marche« obaviješteno je od strane ovog zapovjedništva sa V. T. V. Br. 2448 od 7. rujna t. g. o slijedećem:—

»Pukovnik Simić javlja iz Gackog da je 6. ov. mj. uspostavljena veza Nevesinje—Gacko—hrvatskim domobranskim četama.

— 3. satnija 15. pješačke pukovnije vratila se iz Zavale u Mostar. U toku 9. rujna t. g. vratiti će se u Knin kamionima. O ovome je obaviješteno i zapovjedništvo VI. armiskog korpusa u Splitu.

B. Na zapadnom dijelu divizijskog područja.

— 29.-VIII.- protekao je u glavnome mirno na ovom dijelu područja.

— 29.-VIII.- u 16 sati — stigla je 1 talijanska satnija u Kijevo.

— 30.-VIII.- javlja podpukovnik Kopačin iz Glamoča, da je Trebinjska prekobrojna satnija u toku noći napustila Gradinu (1122), gdje se je nalazila kao posada i došla u Glamoč. Domobrani su izjavili, da im je na Gradini bilo teško, da su bili izloženi iznenadjenju i da nisu mogli više izdržati. Nije isključena pritajena komunistička akcija među domobranima, naročito među muslimanima.

— 2. rujna t. g. u jutro—grupa podpukovnika Kopačina stalno napadana i izložena opkoljavanju.¹

— 2. ov. mj. javlja povjerenik Stanko Tomić iz Livna: — »Jutros u 4 sata Glamoč opkoljen¹. Prekinute i brzoglasne i saobraćajne veze. Vode se teške borbe.«

— 5.-IX.- u 15 sati primljena je slijedeća brzoglasna zapovjed iz prometnog odjela Glavnog stožera: —

»Vojskovođa je naredio: general Iser neka obavijesti pukovnika Metzgera, da će sutra naše trupe dolazeći od Jajca poduzeti prodor preko Mliništa u leđa četnika koji se nalaze kod Glamoča. Kad to opazi neka sa svoje strane napadne da bi ih opkolili«.

Shodno gornjoj zapovjedi vojskovode izdao sam pukovniku Metzgeru zapovjed- V.T.V.Br. 2439— 5. ov. mj. za dalji rad i podpukovniku Kopačinu naredio da u toku noći 5/6 ov. mj. preda dužnost pukovniku Metzgeru i potom pođe u Celebić i privremeno primi zapovjedništvo grupe Metzger (bez štrafuna).

— 6.— ov. mj.— primljen je iz Glavnog stožera šifrirani brzopjav — Op. Br. 150 — slijedećeg sadržaja:

¹ Napad su izvršili partizani Clamočkog bataljona Drvarske NOP brigade.

»Pukovnik Lukac sa 2 ustaške bojne malazi se u Mliništu, odakle polazi 8. rujna pravcem Drvar i Oštrelj. Zapovjedite da se grupa Metzger prebaci u Glamočko polje, sjedini sa grupom Kopačin i zajedno pod zapovjedništvom Metzgera sarađuje pukovniku Lukcu nadiranjem prema Drvaru«.

Sa V.T.V.Br. 2481 od 6. ov. mj. zapovjedbno je zapovjedniku trupa kod Glamoča—pukovniku Metzgeru slijedeće:—

»Mlinište je danas zauzeto po našim trupama. Sutra trupe imaju odmor. Vaša je zadaća, da 8. rujna nadiranjem u sjevernom pravcu opkolite četnike. Hvatati vezu sa grupom kod Mliništa, koja polazi 8. rujna od Mliništa pravcem Drvar i Oštrelj. Kad uhvatite vezu, stavljate se pod zapovjedništvo pukovnika Lukaća i sarađujete sa njegovom grupom. Od 8. rujna u jutro stalno izvještavati o situaciji i razvoju događaja. Opskrba svima potrebama i dalje iz Livna. Pazite na svoje osiguranje.«

— 7. ov. mj— u 19.50 sati— javlja pukovnik Metzger da se njegova linija nalazi u Gradini — Medena sela — Odžak.

. . .

Zapovjednik, general
Iser

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 9 SEPTEMBRA 1941 GOD. O OŠTECENJU TELEFON-
SKO-TELEGRAFSKIH LINIJA

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzjava i brzoglasa
Z a g r e b

Prs. broj 207/1941.

9. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje b.b. linija.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B

Obavješćuje se naslov o stanju oštećenih linija:

Stanje na području p.b.b. ravnateljstva Zagreb na dane 3—4.

IX. o. g.

- 1.) Prekid linija 258, 1240, 221 na potezu Lopare—Brčko traje od 28. VIII. o. g.
- 2.) Prekid linije 1241 Gračanac—Miričin traje od 27. VIII. o. g.
- 3.) Prekid linija 3035, 3060 na potezu Krupa—Kočac¹ i na potezu Banjaluka—Travnik traje od 29. VIII. o. g.
- 4.) -Prekid linija 3584 i 1329 između Sitnice—Jajca traje od 6. VIII. o. g.
- 5.) Prekid linije 1329 Sitnica—Ključ traje od 6. VIII. o. g.
- 6.) Prekid linije 3089 na potezu Ripač—Bos. Petrovac—Knin traje.
Cuvar linija u Bos. Petrovcu Anton Jug predložio je potvrdu pobočnika posade u Bihaću, da je ovu vezu nemoguće za sada držati u ispravnom stanju zbog pojačane četničke akcije, obzirom na broj žrtava koje bi se morale dati prilikom uspostavljanja linije, koja već u toku noći bude pokidana.
- 7.) Prekidi linija 1237, 1214, 3493, 4922, 3483, 1214 na potezima Donji Lapac—Srb, Donji Lapac—Udbina, Korenica Bunić traju i dalje.
- 8.) Prekidi linija 3691 Lovinac—Udbina, 5043 Veljun—Perjasica, 1214 i 3493 Priboj² Korenica popravljeni su 3. IX. o. g.

¹ Bočac

² Prijeboj

Stanje na području p.b.b. ravnateljstva u Sarajevu na dan 3. i 4. ov. mj. bilo je:

1.) Linije 3060 i 3035 dobre su od Sarajeva do Jajca, između Banja Luke i Bočca u prekidu su, pošto je porušeno oko 100 stupova.

2.) Od Mostara do Dubrovnika uspostavljena je veza na potezu Mostar—Ljubinje—Trebinje linijama 3055 i 3822.

3.) Linije 3581 i 1154 poremećene su između Fojnice i Gackog i između Gackog i Bileća. Jednožična brzogl. veza Bileće—Trebinje radi.

Jaki odred vojske izaslan je 4. ov. mj. u pravcu Fojnica—Gacko, a za njima upućeni čuvari linije zbog popravljanja istih.

4.) Željeznička pruga Mostar—Dubrovnik prekinuta je u noći od 2 na 3. IX. između postaja Jasenica—Lug i Ravno, saobraćaj je ukinut (brzozjav od 3. ov. mj.)

5.) Na pruzi Jajce—Donji Vakuf 6 km od Jajca stoji željeznica na otvorenoj pruzi, jer je oštećena (brzozjav od 3. o. mj.) saobraćaj je prekinut.

6.) Između Zavidovića i Maglaja ponovno su u noći od 3. na 4. ov. mj. porušena 4 stupa.

Na ostalim linijama stanje je isto kako je javljeno u dopisu od 2. ov. mj.

Dopis istog sadržaja odaslan je Ministarstvu unutarnjih poslova, ravnateljstvu za javni red i sigurnost, Ustaškom redarstvu, Ministarstvu Hrv. Domobranstva i Zapovjedništvu Hrv. Oružništva.

(M.P.)

Za Odjelni predstojnik:
(potpis nečitak)

BR. 315

NAREĐENJE USTAŠKOG GENERALA LAKSČ OD 10 SEPTEMBRA 1941 GOD. ZA POJAČANJE OPREZNOSTI I ČIŠĆENJE NEPOSREDNE OKOLINE SARAJEVA OD USTANIKA

POSEBNI OPUNOMOĆENIK
POGLAVNIKA

V. T. V. Br. 785

10 rujna 1941 g.

SARAJEVO

ZAPOVJEDNIKU 4 ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

U posljednje vrijeme četnici-komunisti pojavili su se u neposrednoj okolini Sarajeva, te na prostoru 10-15 km. od grada pale mostove, ruše brzoglasne stubove, kvare ceste i t.d.

Ovi slučajevi zahtjevaju, da se sa naše strane pojačaju mjere opreze i sigurnosti danju i noću.

Zbog toga zapovjedam, da se pristupi čišćenju i pretresu zemljišta u neposrednoj okolini Sarajeva, i pri eventualnom sukobu sa istima, da se protiv ovih postupi bez obzira i milosti.

Zapovjednik Bosanskog diviziskog područja u saradnji sa zapovjednikom 4. oružničke pukovnije odredi će potrebno, i da se ova moja zapovjest izvrši u cijelosti.

Po potrebi mogu se odjelima koji će ova čišćenja vršiti dodijeliti oružnici ili policisti za izvršenje hapšenja ili druge izvršne mjere iz nadležnosti građanskih vlasti.

Služba obavještenja, veze i osmatranja mora biti osigurana svima srestvima i u tu svrhu građanske i vojničke vlasti moraju do sitnice skupa sarađivati.

POSEBNI OPUNOMOĆENIK POGLAVNIKA
general-poručnik,

URUČENO:
Zapovjed. Bos. diviz. podr.
„ 4 oružničke pukov.
„ Vojne krajine

Laxa

POSEBNI OPUNOMOĆENIK
POGLAVNIKA

V. T. V. Br. 785

10 rujna 1941 g.
SARAJEVO

ZAPOVJEDNIKU 4 GRANIČNE PUKOVNIJE

U posljednje vrijeme četnici-komunisti pojavili su se u neposrednoj okolini Sarajeva, te na prostoru 10-15 km. od grada pale mostove, ruše brzoglasne stubove, kvare ceste i t.d. Ovi slučajevi zahtijevaju, da se sa naše strane pojačaju mjere opreze i sigurnosti granju i nodu. Zbog toga zapovjednik, da se pristupi čišćenju i protrecu zemljišta u neposrednoj okolini Sarajeva, i pri eventualnom sukobu sa istima, da se protiv ovih postupi bez obzira i milosti. Zapovjednik Bosanskog divizijskog područja u narednji sa zapovjednikom 4 granične pukovnije odredi da potrebno, i da se ova moja zapovijest izvrši u cijelosti. Po potrebi mogu se odjelima koji će ova čišćenja vršiti dodijeliti oružnici ili policijati za izvršenje hapšenja ili druge izvršne mjere sa nadležnosti građanskih vlasti. Slučajno obavještenje, veće i osamstranjenje mora biti osigurano svima arstvinu i u tu svrhu građanske i vojničke vlasti moraju da situacije skupa razmatravati.

URUČENO:
Zapovjed. Bos. diviz. podr.
" " granične pukov.
" " vojne krajine

POSEBNI OPUNOMOĆENIK POGLAVNIKA
general-poručnik,

BR. 316

IZVJEŠTAJ KOTARSKOG PREDSTOJNIKA SARAJEVO OD 10
SEPTEMBRA 1941 GOD. O RUŠENJU MOSTOVA NA PUTU LJU-
BOGOŠTA—PRAČA—JABUKA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OBLAST SARAJVO
Broj: 628-41. Taj.

Sarajvo, dne 10 rujna 1941

VELIKOJ ZUPI VRHBOSNA,

u

Sarajvu.

Tehnički odjeljak u Sarajvu pod svojim br. 2711 i 2718 od
8 rujna o. g. dostavio je ovoj oblasti izvještaj sljedećeg sadržaja:

»Noću između 3. i 4. rujna o.g. srušeni su mostovi u km.
29 + 989 i 34 + 903 banovinske ceste broj 13/1 Ljubogošta—Prača
—Jabuka¹. Saobraćaj prekinut na nekoliko dana. Pristupljeno je
uspostavi saobraćaja.

Noću između 4 i 5 rujna o.g. porušili su četnici mostove u
km. 10 + 800, 11 + 500 i 11 + 850. Saobraćaj je prekinut.«

Čast mi je prednje dostaviti Vam s molbom na znanje.

Za Dom spremni!

Dostavljeno:

Kotarski predstojnik:

- 1) Posebnom opunomoćeniku Poglavnika
General-poručniku Gosp. Laxi,
- 2) Velikoj Zupi Vrhbosna,
- 3) Ustaškom povjereništvu za B. i H.
- 4) Ravn. za javni red i sigurnost,
- 5) Zapovjedništvu Vojne Krajine.

(potpis nečitak)

(M. P.)

¹ Navedene mostove porušili su dijelovi Pračanske čete Romaniskog
partizanskog bataljona pod rukovodstvom Steve Elete.

BR. 317

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE KRUPA NA VRBASU OD
11 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA ŽAN-
DARMERISKU PATROLU I KAMIONE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIŠTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
J. S. Broj 1010.

Oružnički narednik Stefan
Tomšek i dr. po četnidma
ubijeni. —

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST NEZAVISNE
DRŽAVE HRVATSKE

Z A G R E B

Banja Luka, 15. rujna 1941.

Oružnička postaja Krupa N/V, sa dopisom Broj 759. od 11. rujna 1941. dostavlja slijedeće izvješće:

»Dne 10 rujna 1941. određen je u 8 redovnu ophodnju oružnički narednik Štefan Tomšek, koji je 3. rujna 1941. udjeljen na službu kod ove postaje sa stalne ophodnje Bočac, pošto je ova stalna ophodnja po četnicima zauzeta, sa još 7 domobrana da prati vojni kamion koji je bio u defektu na putu kod hotela »Bočac« u Bočcu, kotara Varcar Vakuf.

Kada se je ova ophodnja vraćala iz Bočca, ista je po četnicima napadnuta na putu kod samog Bočca¹. Ophodnja je dala otpor i u ovoj borbi poginuo je vođa ophodnje narednik Stefan Tošek, domobran Petar Škrtić, šofer vojnog kamiona i povjerenik općine Krupa N/V, Salih Beharić, rodom iz sela Bočac, kotara Varcar Vakuf.

Cetnici su oduzeli od ovih poginulih lica i to: jedan mitraljez, 4 vojničke puške, jedan pištolj i 6 bombi, kao i oko 460 naboja.

Pored ovih poginulih, ranjena su još i 4 domobrana, koji su upućeni u bolnicu na liječenje u Banja Luku, a leševi napred poginulih također su prenešeni u Banja Luku radi sahrane.

Pomenuta ophodnja išla je sa jednim- ispravnim kamionom, koji je prikačio pokvareni kamion i povezao za Banja Luku radi opravke, pa su ih četnici dočekali i osuli puščanom i mitraljeskom

¹ Akciju su izvršili dijelovi Prve partizanske čete za Bosansku Krajinu. Vidi dok. br. 163.

vatrom, tako da su napred pomenute poubijali, a potom su oba kamiona zapalili koji su u potpunosti izgorjeli. U ovoj vatri izgorjelih kamiona, nagorio je i leš narednika Tomšeka na više mjesta.

Četnici su po izvršenom zločinu, preplivali reku Vrbas i pobjegli u pravcu Agina sela¹. Po izjavi ranjenih domobrana, četnika je bilo u ovoj borbi po prilici oko 50 ljudi.«

Prednje izvješće dostavljam u vezi ovdašnjeg izvješća J. S. Broj 975. od 11. rujna 1941. sa molbom na uvid.

DOSTAVLJENO:

Vrhov. oruž. zapovjedništvu Zagreb,
Ravnatelj. za jav. red i sigurnost,
Veiikom Zupanu Zupe Sana i Luka i
Vrbaskom diviziskom području. —

(M.P.)

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

BR. 318

**IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH O OŠTEĆENJU TELEFONSKO-TELEGRAFSKIH LINIJA NA
TERITORIJI BOSNE I HERCEGOVINE U VREMENU OD 6 DO 11
SEPTEMBRA 1941 GODINE**

**MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzojava i brzoglasa
Z a g r e b**

Prs. broj 207/1941.

11. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje b. b. linija uslijed
sabotaže.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B

Obavješćuje se naslov o stanju sabotaža: Na području p. b. b. ravnateljstva Zagreb od 6 — 11 ov. mj.

8) Prekid linija 225, 224, 215, na potezu Banja Luka — Skender Vakuf od 9. IX. 7 h traje zbog porušene trase u dužini od 7 km¹.

¹ Agino Selo

9) Prekid linije 3060 između Krupe i Kočca¹ i B. Luke i Jajca traje od prošlog mjeseca

10) Prekid linije 1329 koji je nastao 6. VIII. na potezu Sitnica — Ključ odstranjen je 9. IX. 10 h.

11) Prekid linije 3089 na potezu Ripač — Knin traje.

13) Prekid linije 3037 trajao je od 10. IX. 7 h—10. IX. 10 h uslijed presječenih stupova između Jankovaca i Mirkovaca

14) Prekid linije 258, 1240 i 221 na potezu Lopare—Brčko traje-

Na području p.b.b. ravnateljstva Sarajevo do uključivo 9. ov. mj. 1) Brzglasna veza Sarajeva sa Zagrebom preko Broda prekinuta je zbog ponovnih oštećenja linija na potezu Maglaj — Doboj i Maglaj Zavidovići.

2) Veze Sarajeva sa Tuzlom prekinute su na oba pravca preko Doboja i preko Olova.

3) Veze Sarajeva sa Mostarom su sve dobre, dočim sa Dubrovnikom dobre su samo obilaznim putem preko Metkovića dočim su na pravcu Mostar — Domanovići — Stolac — Trebinje prekinute uslijed sabotaža između Stolca i Ljubinja.

Stanje ostalih porušenih linija uslijed sabotaža ostalo je u glavnom isto.

Dopis istoga sadržaja odaslan je Ministarstvu Hrv. Domobranstva, Min'starstvu unutarnjih poslova, Ravnateljstvu za javni red i sigurnost, zapovjedništvu Hrv. oružništva i ustaškom redarstvu.

(M.P.) Za Odjelni predstojnik:
(Potpis nečitak)

¹ Bočca

BR. 319

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIKA ORUŽNICKOG VODA U ROGATICI OD 11. SEPTEMBRA 1941. GOD. O ZAUZISVANJU ROGATICE OD STRANE USTANIKA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Z A P O V J E D N I Š T V O

4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

Broj 1131/J. S.

Napad četnika na Rogaticu.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B.

Sarajevo, 19. rujna 1941.

Zapovjednik oružničkog voda Rogatica spisom Br. 1041 od 11. rujna 1941. izvješćuje sljedeće:

»Dana 5. rujna 1941. oko 13.30 sati napali su četnici (pobunjenici) Rogaticu vojska, oružništvo, ustaše i milicioneri koji su se nalazili u Rogatici primili su borbu koja je trajala neprekidno sve do 6. rujna t. g. do 3 sata, kada su se odjelenja vojske pod vodstvom svojih časnika povukli u pravcu Mesića navodno zbog straha da će nestati municije, pošto je oružništvo bilo razdjeljeno po vodovima u borbi sa vojskom tako i ustaše koji su se sa vojskom povukli u pravcu Mesića osim malog broja vojske i oružništva koji nisu bili obavješteni o povlačenju vojske, dok su se milicioneri razbježali. Povodom ovoga stanja kada se je svanulo i kada je narod doznao da se je vojska povukla nastala je panika i narod je bježao [i] sakrio se po podrumima i trapovima. Općinska uprava kao i kotarski predstojnik također su se razbježali.

Pobunjenici koji su bili većinom u brdu Ljunju² pripucavali su s vremena na vrijeme, neki od gradana počeli su isticati bijele zastave na svoje domove.

6. rujna 1941. oko 10 sati četnici su u grupama počeli ulaziti u grad u glavnu ulicu, te su odmah opljačkali poštu, poresku upravu, oružničku postaju u kojoj su stolove, ormare i kasu razlupali kao

¹ U oslobodenju Rogatice učestvovala su jedinice Romaniskog NOF bataljona: Romaniska, Glasinačka, Sočička, Gučevska, Semečka, Sokolovička četa, kao i narod iz okolnih sela. U borbi je manjim snagama učestvovala i četnička grupa Aćima Babića.

² Lunju

i privatne sanduke oružnika iz kojih su sve odnijeli, kao i gospodarstveni novac postaje, te posteljinu i živežne namirnice, dok oružja nije ni bilo.

Tako isto četnici su opljačkali ustaški logor u kome je i stan financijskog zapovjednika Jerkovića. Ovom prilikom na grčkoistočnoj crkvi zvonila su zvona i četnici su počeli zalaziti i u sporedne ulice.

Okolo 12 sati jedno odjelenje vojske nadporučnika Vrkljana koje je išlo od Meseća sa kojima je bilo i vojnika i oružnika koji su se vratili iz Mesićana na mjestu zvanom Hrid¹ napali su na četnike sa puščanom i mitraljeskom vatrom kojima su se pridružili i vojnici koji su bili zaostali na položajima jer nisu bili obavješteni o povlačenju vojske kao i oružnici a i milicioneri koji su još kod sebe zadržali oružje tako je odred pod vodstvom domobranskog vodnika Ivana Dončića prodrlo u samo mjesto i nastale su ulične borbe od čega je među četnicima nastala panika i bježanje iz mjesta ostavivši mnogo mrtvih i ranjenih četnika.

U borbama u Rogatici 5. i 6. rujna t. g. poginulo je 15 vojnika, ranjena su 2 oružnika, 4 milicionera ranjena i dva su poginula, dok nestalih ima više.

Četnika je što se do danas zna poginulo 52 a računa se da ih ima još mrtvih po periferiji mjesta.

Istog dana oko 14 sati prispjelo je jedno odjelenje od oko 140 ljudi pod vodstvom oružničkog vodnika Mustafe Kozlića zapovjednika oružničke postaje Sjeversko i načelnika općine Boričke Zulfe Dumanića koji su iz Sjeverskog išli u pomoć Rogatici, ovo pojačanje bila je dobra potpora da se i dalje održi grad, ali od strane četnika nije više vršen napad na grad Rogaticu.

Dana 7. rujna 1941. pošto su bile sve veze prekinute i mjesto Rogatica bila je odsječena, a nije se ni streljivom obilavalo, tada sam sa odjelenjem od 50 ljudi krenuo u pravcu Mesića radi dobave streljiva i hvatanja brzoglasne veze, radi obavještenja o situaciji.

Usputno u mjestu Budojevići iz šume ispaljeno je nekoliko naboja na nas od strane četničke zasede ali nije nitko ranjen niti poginuo, pa kada smo prispjeli u Mesiće našao sam samo jedan sanduk streljiva kojeg sam podijelio ljudstvu, a potom preko željezničke postaje Prača brzoglasno obavjestio oružničko krilo u Goraždi da ovo izvesti Vojnu Krajinu i oružništvo u Sarajevu o situaciji i povraćaju Rogatice.

Iz Goražde sam bio obavješten da je jedna satnija naše vojske krenula iz Ustiprače sa streljivom i da je zastala negdje oko Brčigova gdje je bila oštećena pruga te da bi moje odjelenje pošlo istima u susret što sam i učinio ali kada smo stigli pod selo Borač

¹ Vjerovatno Zahrid

gdje je bila oštećena pruga bili smo obavješteni da je satnija koja je krenula iz Ustiprače od sela Brčigova otišla preko brda u pravcu Rogatice. Moj odred ostao je osigurati radništvo koje je opravljalo prugu ali je isto od strane četnika iz okolnih stijena pušćanom vatrom bilo napadnuto kojom prilikom je poginuo milicioner Mujo Agić i brat mu Alija iz Stare Gore a dvojica milicionera su ranjena.

8. rujna 1941- dovršen je opravak pruge i poginule Agiće prevezao sam u Rogaticu radi sahrane, a kada je iz Ustiprače prispjelo odjelenje vojske sa streljivom isto smo prevezli u Rogaticu gdje smo našli nadporučnika Vrkljana sa svojom satnijom koji je preuzeo zapovjedništvo nad svima oružanim jedinicama u Rogatici i oružnike razdjelio po vodovima sa vojskom.«

Prednje predlažem s molbom na znanje.

Prednje izvješće nije se moglo ranije dostaviti, jer je isto zbog prekida brzoglasnog, brzojavnog i poštanskog prometa tek danas primljeno.

RAZASLATO:

Ravnateljstvu za javni red i
sigurnost, Vrhovnom oružn. za-
povjedništvu i zapovjedništvu
Bos. div. područja.

Zapovjednik, pukovnik:
Pavelić

BR. 320

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA ČETVrTE ORUŽNIČKIS PU
KOVNIJE OD 12 SEPTEMBRA 1941 GOD. O RUŠENJU MOSTA
KOD SELA KIJEVA I AKCIJAMA PARTIZANA NA PRUZI SA-
RAJEVO — VIŠEGRAD

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
VRHOVNO
ORUŽNIČKO ZAPOVJEDNIŠTVO
Broj 2926/J. S.
Primljeno 12. IX. 1941.

Napad četnika na željezničke ob-
jekte kod Sarajeva.

RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST N. D. H.

ZAGREB.

Zagreb, 12. rujna 1941.

Zapovjedništvo 4. Hrvatske oružničke pukovnije u Sarajevu
sa brojem 1043, 1058 i 1059 od danas brzojavno izvještava:

»Noću 9—10. rujna 1941. četnici su porušili most na putu Sara-
jevo — Trnovo¹ preko rijeke Zeljeznice kod sela Kijeva, kotara
Sarajevo i oko 10 brzoglasnih stupova prerezali na brzoglasnoj
liniji Sarajevo — Trnovo. Za četnidma upućene potjere. —

Putnički vlak, koji jutros krenuo iz Sarajeva za Višegrad,
prekinuo je vožnju kod postaje Korana i vratio se zbog pojave čet-
nika. Potjere se vode. Zrtava do sada nema. —

Danas u 7 h 15 na kilometru 381 na željezničkoj pruzi Sara-
jevo—Višegrad² napadnuta je obhodnja postaje Pale, krila Sara-
jevo. Od četnika u borbi poginuo pomoćni oružnik Hahil Nukić, a
teško ranjen oružnik Salko Hamzić. Obojici oduzeto oružje. Potjere
upućene.«

RAZASLATO:
Ministarstvu Hrvatskog domobranstva:
»Predsjedništvo O« i (Glavni stožer)
te Ravnateljstvu za javni red i sigur.

Zapovjednik, general:
Mizler

(M.P.)

¹ Akciju su izvršili partizani Kijevske čete pod rukovodstvom Danila
Velje. (Poginuo 1941 god. na Trnovu).

² Akciju je izvela grupa partizana Paljanske čete.

BR. 321

IZVJEŠTAJ USTAŠKO-DOMOBRAŠKOG GENERALA LUKIĆA
OD 16 SEPTEMBRA 1941 GOD. O ISKUSTVIMA U BORBI PRO-
TIV PARTIZANA¹

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
GRUPA GENERALA LUKIĆA
V- T. Br- 229

dne 16. IX. 1941.

MINISTARSTVU HRVATSKOG DOMOBRAŠTVA
(GLAVNI STOŽER).

Savezno zapoviedi Op. Br. 131 od 4 rujna 1941 godine dostavljam opću vojnu relaciju za mjesec kolovoz 1941 godine, za akcije vršene na prostoriji Ličkog zdruška generala Lukića.

1. — U pregledu vide se vođene akcije sa njihovim, ciljem, prostorijom tokom rada, uspjehom, nedostacima, gubitcima i iskustvom za svaku pojedinu akciju.

2. — Operacije je najvećim dijelom izvodio Lovinački i Gračanski zdruška koji je rasformiran 1. IX. ove godine i upućen na dalji raspored glavnom stožeru. Prema ovome nisu se mogle pribaviti prijave od tog zdruška po zapoviedi Op. Br. 131 tajno, ali su za to sve akcije upisane jer su dobivani izvještaji neposredno poslije akcija. Na osnovi tih izvještaja, sastavljen je priležeci pregled.

3. — Pregled vojne relacije za mjesec kolovoz — vidi pregled.

4. — Iskustva:

A) U pogledu operacija: Pobunjenika ima veliki broj ali je samo jedan dio naoružan puškama i strojnicama dok drugi dio ima samo samokrese ili kakvo staro oružje, a treći dio (dosta znatan) naoružan je sekirama, vilama i drugim domaćim oružjem.

Dakle, ako se na jednom položaju primjeti 100 pobunjenika, može se računati da tu ima najviše 30 do 40 pušaka.

Načelno pobunjenici djeluju:

U napadu: sa malim odjelima (gerilicama) obuhvatajući protivnika s više strana. Da bi uplašili protivnika i pokazali koliko ih je (i više no što ih ima) često viču: desno krilo naprijed, lijevo krilo naprijed — ej vi ne zaostajte, naprijed itd.

Na ozbiljniji otpor ne napadaju sa manje blizine, ali na manje odjele i gdje vide slabiji otpor — naročito pri otstupanju agresivni su.

¹ Redakcija raspolaže kopijom izvještaja bez potpisa.

Prilikom napada redovno napadaju koncentrično obuhvatajući protivnika sa svih strana. U napadu učestvuju i oni koji nemaju vatrenog oružja.

U odbrani: Najradije posjeduju teže pristupačne vrhove i proplanke pogodne za daljnju vatru. Ne samo položaj nego i predzemljište je načičkano zaklonima za pojedinačne strijelce ili manje grupe. Naročito su ti zakloni gusti na komunikacijama i oko njih. Sve propuste i mostove ruše a ceste prekopavaju tako da je na komunikacijama onemogućeno kretanje topništva i samovozima a da se ti propusti, jame i mostovi ne oprave. Ovo čine iz razloga: da spriječe brzo nadiranje motorizovanih jedinica i da pred tim preprekama lakše napadnu. Za motorizovanog napadača su naročito osjetljivi kvarovi komunikacije na pošumljenim uzbrdicama, nizbrdicama i zavijutcima.

U šumama obaraju veliko drveće preko puteva, a pojedina drveća zasiecaju toliko, da ih se u najkraće vrijeme može oboriti. Ovo iz razloga:

- a.) da napadaču uspore pokret u nad'ranju,
- b.) da napadaču u slučaju prinudnog povlačenja presjeku odstupnicu (šuma je za vozove tiesnac).
- c.) da spriječavaju snabdjevanje.

Sve ovo čine u dubini na više desetina kilometara (na pr.: od Gračaca — do Kulen Vakufa).

Ne upuštaju se u odsudnu odbranu ako su malobrojniji već blagovremeno odstupaju i to samo na frontu napada dok se sa krila i bokova i nepokrivenog zemljišta napadačevim rasporedom približuju napadajući bokove i pozadinu vatrom iz veće daljine.

Na ovaj način nastoje: usporiti pokret napadača i prisiliti ga da sa fronta napada ili pričuve odvoji snage za osiguranje bokova i pozadine.

Ostupajući pred jačim snagama prikupljaju se u natrag i istodobno izvještavaju o sposobnostima.

Za obavješćavanje upotrebljavaju žene i djecu, na pojedinim mjestima imaju telefone i rakete.

B. — PRIPREMA OPERACIJA:

Pobunjenici raspolažu i sa brzoglasnim aparatima te nadziru brzoglasni razgovor. Na taj način u mogućnosti su da saznaju cilj, mjesto i vrijeme operacija naročito ako se o ovome brzoglasno razgovara i akcija priprema sa vanjskim oružničkim postajama i posadama domobranstva.

Među stanovništvom a i među vojnicima, imaju sumišljenika (ponajviše komunista) koji ih blagovremeno obaveštavaju o svemu što saznaju.

Na prostoriji u kojoj se sticajem prilika mora obavještavati saveznika o predmjernim akcijama, izvještavati ga tako, da ako i pobunjenici saznaju za akc'ju da im pariranje iste bude onemogućeno.

Zbog ovoga: cilj, mjesto i vrijeme držati u tajnosti do posljednjeg časa.

Saveznike izvjestiti što kasnije, a najbolje onda kad je operacija veća u toku.

Na brzoglasnim linijama govoriti što manje ako se razgovor već ne može izbjeći.

C. — POČETAK OPERACIJE:

Najbolje uspijevaju operacije iznenadno izvedene s motorizovanim jedinicama. Kod pobunjenika nisu svi ratnici stalno na položajima već su većinom po selima na radu ili odmoru. Prilikom izvođenja većih akcija pobunjenici nemaju vremena da se skupe i dadu organizirani otpor.

D. — IZVOĐENJE AKCIJA:

Kretanje samovozima: Nastupanje samovozima da bude u koloni s razmakom oko 100 m. Ljudstvo da bude spremno svakog časa da brzo iskače iz samovoza, u slučaju da prvi samovoz stane, ostali da stanu na istom udaljenju a ne da se prikupljaju.

Pri nailasku na prepreke, bez obzira da li su napadnuti ili ne, vojnici da smjesta zauzmu položaje za odbranu.

U slučaju borbe, bilo u napadu ili odbrani samovozi moraju imati posade sigurnosti da ih neprijatelj ne napadne i zapali.

Napad: pri prodiranju na pobunjeničkoj prostoriji držati se uglavnom visova. Dijelovi koji se kreću dolinama ili šumskim putevima da se kreću po vodovima sa razdaljenjem 50—100 m., ako su u tjesnacu, kretati se kolonom po jedan i biti svakog časa spreman na upotrebu vatre i u bočne strane.

Pobunjenici su vrlo osjetljivi na topničku vatru, gubitke i zarobljavanje jer nemaju sredstava za zavijanje rana (osim joda i krpa) a u slučaju zarobljavanja, znaju da neće biti štedeni.

Po postignuću cilja najpažljivije pregledati cijelu prostoriju, a naročito kuće, jer su pobunjenici u stanju da se tu sakriju i po noći izvrše vatreni prepad.

Težiti da napad bude uvijek pripremljen topničkom vatrom a nastupanje da bude koncentrično s težnjom obuhvata.

U odbrani: Posjedati mahom visove i utvrđivanjem pripremiti se za odbranu u sve strane. Raspored da bude takav da daje

mogućnosti upotrebe vatre u sve strane. Zakloni za borce da štite ne samo s prednje strane već i sa bokova.

U slučaju neprijateljskog napada ne nasjedati na viku desno, lijevo krilo napried itd. jer su to sve uzvici samo zato da bi protivnika zaplašili i da ga uvjere da ih je više no što ih zapravo ima.

U noćnim obranbenim akcijama bezuvjetno izdržati do dana jer bi prilikom noćnog otstupanja sigurno bili napadnuti sa sviju strana.

U slučaju zaposiedanja pojedir.ih kuća, izraditi streljačke zaklone van kuća i otale braniti zgradu. U slučaju da se takovi zakloni nisu mogli blagovremeno načiniti to zgradu bezuslovno usposobiti za odbranu u sve strane jer će neprijatelj nastojati da zapali kuću i tako braniocima prisili na predaju.

E. — U POGLEDU SNABDJEVANJA:

Pobunjenici načelno ili ispraznjavaju cjelokupnu prostoriju — naselja — i žive po zbjegovima u šumama i brdima. (Mjesto tih zbjegova drže u tajnosti, u tim zbjegovima nalazi im se i sva stoka). Ili žena, djeca i stoka žive po naseobinama, a ratnici (četnici) su na položajima ispred sela. U slučaju napada na pobunjenike, nastoje isprazniti sve što je živo i odvođe u zbjegove pa se može dogoditi da na cijeloj zoni operacije nema ni žive duše.

Snabdjevanje sa takve prostorije je nemoguće osim s drvetom, sijenom i slamom.

Zbog ovoga moraju se sve potrebe za život nositi sobom.

Doturavanje potreba, ako se ode preko 12—15 km. od baze treba na glavnim komunikacijama biti sa samovozima a u brdskim predjelima na tovarnoj stoci, no i tu treba paziti da udaljenja budu što kraća.

Osiguranje komunikacija: Preći neko zemljište ne znači još da je to zemljište i komunikacije sigurno. Pobunjenici imaju mnogo uslova ili da se prikriju, ili da se provuku te tako čine komunikacije nesigurnima.

Zbog ovoga mora svaki transport biti osiguran posadom sigurnosti, a samovozi ili transportni odjeli da se kreću s osiguranjem.

Ako je komunikacija duža mora na svakih 20—30 km. biti posada sigurnosti komunikacija.

Prevoz željeznicom: Željeznice su vrlo dobro prevozno sredstvo za snabdjevanje. Da bi vagoni bili zaštićeni od tanadi treba ih s nutrašnje strane obložiti džakovima pijeska, zemlje ili sa debljim plankama na 0.75—1 metar visine. Isto tako zaštititi i željezničko osoblje. Na pogodnim mjestima na lokomotivi (tenderu) i na vagonima da budu posada sigurnosti spremna za borbu.

U slučaju napada, ako pruga nije porušena, najbolje je produžiti s povećanom brzinom.

NEDOSTACI I GREŠKE:

Djelatnih časnika ima malo. Pričuvni časnici silom prilika zauzimaju odmah položaje koje po činu i iskustvu ne bi trebali imati.

Taktička upotreba jedinica obzirom na obučenosć i stegu nije na zavidnoj visini. Vojnici-obveznici čim pristignu odmah se upotrebljavaju za akcije. Neophodno je potrebno da se pridošli obveznici prethodno podvrgnu stezi, bojnoj izobrazbi i da svrše bar jedno gađanje. Rečeno za obveznike vrijedi i za časnike.

Karata — sekcija — ima malo — dešava se da zapovjednik satnije ide u akcije a da nema u satniji ni jednu kartu. Kopiranje karata — za potrebnu prostoriju pokazalo se ne dovoljno. Pozajmljivanje karata je nezgodno i nerado se pozajmljuje.

Pobunjenička prostorija je mahom brdovita i kršna. Kršni kamen strahovito ciepa obuću. Dešava se da poslije jedne akcije od dva do tri dana biva onesposobljeno 50% obuće. Formiranje četnih radionica na prostorijama gdje se vode operacije nije praktično, a zbog čestih pokreta nije uputno ni držanje većih pričuva u odjeći. Da bi se ipak zadovoljilo potrebama, potrebno je: da vojnici na pobunjeničkoj prostoriji dobiju ako ne novu, a ono potpuno očuvanu ne zakrpanu obuću.

Svi vojnici nemaju potrebna šatorska krila ni zavoje za rane. Bolničari nemaju najpotrebnija sredstva za povijanje rana.

Iskustvo je pokazalo da su napadi na utvrđenog neprijatelja na karsnom kamenitom zemljištu punom raznih zaklona — bez topništva vrlo teški i skopčani s gubitcima.

Potrebno je imati (ako se već nema bornih kola) sposobno noseće (ne vozeće) brdsko topništvo.

5. — Vlastiti i neprijateljski gubici: U toku mjeseca kolovoza gubici su bili:

Mrtvih:

Casnika 1 nadporučnik 26 pohod. bojne Tudić Leto Petar.
Dočasnika i domobrana 8.

Nestalih:

Casnika 1 poručnik 26 pohodne bojne Filajdić Rudolf.
Dočasnika i domobrana 139.

Ranjenih:

Casnika 2.
Dočasnika i domobrana 41.

Zarobljenih:

Domobrana 15.

Ovako visoki gubici nastali su u glavnom neopreznim vođenjem trupa i vjerovanjem u miroljubivost naoružanih i ne naoružanih mještana (kod s. Ostrovica 19. VIII. o. g. — 4 km. zapadno od Kule Vakufa gdje je jedna kolona zapala u klopku).

Za pobunjeničke gubitke — u borbi — ne mogu se dati točni podatci jer pobunjenici mrtve odmah zakapaju a ranjene odvedu.

Osobe koje su se naročito istakle:

Za one koji su se naročito istakli dostavljeni su predlozi savezne V. T. 1177 od 31. VIII. o. g. odmah poslije operacije i to s Br. 5 od 4. VIII. 1941., 53, 54 i 55 od 16. VIII. 1941. (broj 55 promaknut već u čin satnika), 98, 99, 100, 101, 102 i 103 od 25. VIII. 1941. g. 112, 113, 114, 115 i 116 od 30. VIII. 1941. g. 126 od 31. VIII. 1941. g. 176 i 177 od 7. IX-1941. godine.

Naknadno se dostavljaju predlozi za odlikovanje u prigrubu.

Zapovjednik
general

br. 322

izvještaj oružničke postaje ilidža od 16 septembra
1941 god. o diverzijama kod sela krupca

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
KOTARSKA OBLAST SARAJVO

Taj. broj: 692/41.

SARAJVO, dne 17/IX. 1941.

VELIKOJ ZUPI VRHBOSNA,

U SARAJVU.

i

Dana 16 rujna o.g. službujući činovnik ove oblasti primio je u 19.10 sati brzoglasno od Oružničke postaje Ilidža pcd br. 1372/41. izvještaj sljedećeg sadržaja: '

»U noći 16 rujna o.g. četnici su razorili drveni most u sred sela Krupca prema kojem vodi cesta Sarajvo—Kalinovik, a tako isto su srušili i 25 — 30 komada telegrafskih stupova prema Krupcu i Kijevu. Također su u Krupcu razorili i cestu u duljini od 8 metara¹. Četnici se nalaze po stijenama više sela Krupca i Kijeva, dok

¹ Ove diverzije izvršili su partizani Kijevske čete koja je kasnije ušla u sastav Kalinovičkog NOP odreda.

u selu Zoranovići imadu svoje sjedište. Po pričanju težaka imade četnika oko 400—500 ljudi.«

Isto tako u 20 sati primio je službujući činovnik brzoglasno od tajnika općine Koševo izvještaj sljedećeg sadržaja:

»U selu Veleš'ći pojavili su se danas na Vogošću četnici«¹.

Čast mi je prednje dostaviti Vam s molbom na znanje.

Za Dom spremni !

Dostavljeno:

- 1) Ravn. za javni red i sigurnost,
- 2) Velikoj Zupi Vrhbosna,
- 3) Ustaškom povjereništvu za B. i H.
- 4) Zapovjedništvu Vojne Krajine,
- 5) Zapovjedništvu oružničkog krila.

Kotarski predstojnik:

Kršlak

BR. 323

IZVJESTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA TREĆE ORUŽNIČKE PUKOVNIJE OD 18 SEPTEMBRA 1941 GOD. O AKCIJAMA USTANIKA NA TERITORIJI PUKOVNIJE U VREMENU OD 4 DO 18 SEPTEMBRA 1941 GODINE

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ZAPOVJEDNIČTVO
3. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE
Taj. Broj 379/J. S.

Doglasno izvješće
dostavlja.

ZAPOVJEDNIKU 4. ORUŽNIČKE PUKOVNIJE

S A R A J E V O

Banja Luka, 18. rujna 1941.

U smislu Privremenog Uputa za organizaciju i rad izvještajne službe u vojsci, izdanog po Glavnom Stožeru Vojskovođe pod V. S. Broj 1123 od 22. srpnja 1941. dostavljam doglasno izvješće a prema

¹ Crnovrška partizanska četa

prikupljenim podacima od podređenih mi oružničkih jedinica u vremenu za posljednjih 10 dana u slijedećem:

2. Četnička akcija i preduzete protivmjere:

Cetničko-komunistička akcija na području ove pukovnije i ako se u glavnom svuda uspješno suzbija po našim vojno-ustaško-oružničkim snagama, još uvijek traje. Najjača skupina pobunjenika nalazi se u predjelu Oštrelja, kotara Bos. Petrovac¹, protiv koje se sadašnjim našim snagama i sredstvima, zahvaljujući položaju kojeg pobunjenici zauzimaju, može operirati samo uz velike žrtve u ljudstvu i materijalu bez izgleda na neki veći uspjeh.

Ostali pojedini omanji dijelovi razbijenih pobunjeničkih skupina svoju akciju u glavnom svode na napadaje naših vojno-ustaških posada. oružničkih postaja, vojno-ustaških odreda pri pokretima, suvoputnih i željezničkih komunikacija. brzojavno-brzoglasnih linija i mirnih i lojalnih građana po selima. Za posljednjih 10 dana najača pobunjenička akcija uslijedila je na teritoriji Bosansko Petrovačkog oružničkog krila, gdje im je pošlo za rukom ponovno preoteti u svoje ruke mjesto Šipovo², kotara Jajce, te osvojiti mjesto Kulen Vakuf,³ kojom su prilikom pri evakuaciji našeg pučanstva i povlačenju naše posade iz Kulen Vakufa razbili naše vojne postrojbe i što zarobili, što poubijali preko 3.000 našeg življa. Osvojenjem Kulen Vakufa po pobunjenicima uslijedilo je pridolaskom pobunjenika iz krajeva, koje je pod svoju zaštitu preuzela Talijanska vojska, tako da naša posada u Kulen Vakufu nije bila u stanju održati se, već je bila prisiljena na povlačenje. kako ne bi bila opkoljena i potpuno uništena.

Zbog neuspjeha Sovjetske vojske u borbi sa Njemačkom vojskom pridolaskom zime i neimaštine sredstava za život počela se je kod jednog dijela pobunjenika uvidati besmislenost dalje njihove borbe te je njih 500—600 u predjelu Oštrelja, kotara Bos. Petrovac, ponudilo vojnom zapovjedniku u Bravskom Vagancu, kotara Bos. Petrovac, predaju pod uvjetom, da im se garantira sigurnost i zaštita od ustaša. Od strane Zapovjedništva Vrbaskog diviz. područja prihvaćena je ova predaja uz uvjete, da se predaju po grupama od 50 ljudi, bezuvjetno sa cjelokupnim⁴ oružjem, da predaju kolovode radi likvidacije, a ostali da se popišu i u Tate svojim domovima, pod

¹ Na ovom području djelovale su jedinice Prvog bataljona »Sloboda«.

² Šipovo su oslobodili partizani Pljeve pod komandom Sime Šolaje. Vidi dok. br. 131.

³ Kulen Vakuf su oslobodili odredi Drvarske brigade. Vidi dok. br. 114.

* Cjelokupnim

prijetnjom, da u slučaju bilo kakovog incidenta na njihovom području imaju računati sa represalijama. Prema primenjenim informacijama pobunjenici su se počeli predavati našim vojnim vlastima, ali su ih po predaji ustaške postrojbe počele uništavati, našto su se ponovno vratili u šumu.

Prema još do sada ne provjerenim podacima cijelu četničku akciju na području ove pukovnije vodi bivši pomoćnik Vrbaskog oružničkog puka oružnički potpukovnik Vasilije Vasić zajedno sa bivšim načelnikom upravnog odelenja biv. banske uprave Vrbaske banovine Savom Cirkovićem. Njih dvoje bili su na putovanju od 28. ožujka 1941. do 6. travnja 1941. i to u Drvaru i Oštrelju, gdje su se sastali sa predsjednicima pododbora četničkih udruženja.¹

Kao važnije momente u ovoj četničko-komunističkoj akciji i protu akciji naših snaga od posljednjeg 10 dnevnog izvješća pa do danas iznosim slijedeće događaje:

4. rujna 1941. Savo Milić zemljoradnik iz sela Blatnice, kotar Teslić, pokušao je dići ustanak u selu Jezero, kotara Teslić, među tamošnjim življem, ali je isti u toj namjeri osujećen od strane oružnika. Isti je uhićen i predat nadležnoj vlasti radi daljeg zakonskog postupka.

4. rujna 1941. pobunjenici su napali sa manjom vatrom iz pušaka jednu satniju naše vojske u Bravskom Vagancu, kotar Bos. Petrovac, ali je napad od strane domobrana odbijen bez žrtava².

4. rujna 1941. između 16 i 19 sati pobunjenici su razrušili vodovod zv. »Perjanovac«, kotar Ključ³. Odmah su upućeni radnici radi opravke vodovoda pod zaštitom oružnika i vojske.

4. rujna 1941. pobunjenici su u planini »Urije«, kotar Ključ, napali na čobane, koji su tamo čuvali 15 komada seoskih goveda na paši. Pobunjenici su ovom prilikom ubili čobana Huseina Cehića, dočim su se ostali čobani razbjegli. Pobunjenicima nije pošlo za rukom stoku otjerati, pošto su ih u tome seljaci iz obližnjih sela onemogućili.

5. rujna 1941. pobunjenici su na putu između Kulen Vakufa i Bihaća napali žestokom vatrom kolonu evakuiranih gradana, koja se kretala pod zaštitom vojske i oružnika u pravcu Bihaća⁴. Ovom prilikom odred vojske i oružnika po pobunjenicima je bio razbijen i preko 2000 gradana je što ubijeno što zarobljeno od strane pobunjenika.

¹ Ovi podaci o organizatorima ustanka u Drvarskom kraju potpuno su netačni. Vidi dok. br. 77.

² Ovu akciju su izvršili dijelovi Prvog bataljona »Sloboda« pod komandom Milana Zorića.

³ Akciju su izvršili partizani Ribničkog odreda.

⁴ Akciju je izvršio Četvrti gerilski odred Medeno Polje sa borcima iz Vrtoča i okoline.

5. rujna 1941. oko 1.30 sati pobunjenici su pokidali brzoglasno-brzozjavnu liniju kod mjesta Crna Rijeka, kotar Banja-Luka, na km. 516 Banja Luka—Kotorišće. Odmah je upućeno tehničko osoblje sa odredom vojske radi popravke ove linije.

6. rujna 1941. oko 1.30 sati pobunjenici su napali na kuću firme »Destilacije drva d. d. Teslić« u Snjegotini, kotara Teslić. Ovom prilikom ubili su čuvara Franju Vidića, a teško ranili Matu Jurića. Sa sobom su odveli firminog momka Huseina Salganovića i Bogdana Jotanovića trgovca iz Snjegotine.

6. rujna 1941. u toku noći pobunjenici su u dva maha pokušali napad na stalnu oružničku ophodnju u Snjegotini, kotar Teslić. Napad je u oba slučaja odbijen. Zrtava nije bilo.

6. rujna 1941. u 7 sati počeo je pucati pobunjenički top iz pravca Oštrelja na mjesto Bos. Petrovac. Ispaljeno je 9 naboja od čega je ranjeno 6 građanskih lica i jedna kuća porušena. Istoga dana oko 20 sati ponovo su ispaljena 3 naboja od kojih nije bilo nikakvih žrtava ni štete.

7. rujna 1941. u okolici Bos- Petrovca napadnuta je od strane pobunjenika vatrom iz strojnih pušaka jedna naša vojnička ophodnja kojom su prilikom ranjena 4 vojnika.

7. rujna 1941- u selu Podkraj¹, kotar Cazin, ubijen je od strane pobunjenika zemljoradnik Peganović, koji je sa kolima išao po žito.

7. rujna 1941. oko 21. sat napali su pobunjenici iz šume Plješivica na selo Mali Skočaj, kotar Bihać, pucajući iz pušaka i revolvera. Napad je odbijen bez žrtava.

Noću između 7. i¹ 8. rujna 1941. pobunjenici su vršili napad na mjesto Ripač, kotara Bihać, u kojoj je borbi ubijeno 7 pobunjenika. Na našoj strani žrtava nije bilo.²

Noću između 7. i 8. rujna 1941. kod sela Buševice³, kotar Bos. Krupa, napadnut je i ranjen od strane pobunjenika jedan stražar-gradanin.

Noću između 7. i 8. rujna 1941. napalo je oko 100 pobunjenika na rezervare kaptaze Banjalučkog vodovoda kod sela Subotice, kotara Banja Luka⁴. Ovom prilikom pobunjenici su ubili stražara kod vodovoda, zapalili čuvarsku kuću, a rezervoare razvalili uslijed čega je grad Banja Luka ostala bez vode kroz 3 dana.

8. rujna 1941. oko 20 sati napali su pobunjenici puškama i mitraljeskom vatrom naše vojno-ustaške straže na željezničkoj postaji Volinja, kotar Dvor na Uni. Napad je odbijen bez žrtava.⁵

¹ Potkraj

² Partizani sa prostorijske Bihać — Kulen Vakuf pod komandom Nikole Karanovića.

³ Bušević

⁴ Treći odred Prve čete za Bosansku Krajinu pod komandom Milana Brankovića.

⁵ Napad su izvršili partizani Novsko-lješaanske čete.

8. rujna 1941. pobunjenici su u selu Marin Most, kotar Cazin, zapalili tri seoske kuće, koje su do temelja izgorjele. Istom prilikom ubili su seljaka Mašu Ilića iz sela Mutnika, kotar Cazin. Potjera je za pobunjenicima upućena.

Noću između 8. i 9. rujna 1941. pobunjenici su u više mahova napali oružničku postaju Bravsko, oružničkog krila Bos. Petrovac.¹ Napad je odbijen uz oštru borbu. Na gtrani pobunjenika ranjeno je 5—6 lica, a na našoj strani gubitaka nije bilo.

Noću između 8. i 9. rujna 1941. pobunjenici su napali na mjesto Ripač, kotar Bihać, sa sviju strana. Pobunjenici su od strane naših snaga savladani i odbijeni.

Noću između 8. i 9. rujna 1941. izvršen je napad od strane pobunjenika na željezničku stražu broj 8 kod mjesta Otoke, kotar Bos. Krupa; Napad je odbijen bez žrtava.

Noću između 8. i 9. rujna 1941. ranjen je od strane pobunjenika jedan naš vojnik, koji se je nalazio u Vel. Skočaju, kotar Bihać.

9. rujna 1941. u 16.45. sati pobunjenici su napali vlak u mjestu Lanište, kotar Ključ². Ovom prilikom ranjena su 2 domobrana koji su se nalazili u vlaku. Napad je odbijen.

Noću između 9. i 10. rujna 1941. jedna grupa naoružanih pobunjenika izvršila je napad na magazin za snabdevanje radnika firme »Destilacije drva d. d. TesHć« u selu Jezero, kotara Teslić, i tom prilikom opljačkali su magazin i odnijeli razni stvari, 45.000 Kuna u gotovu, jednu gradansku pušku i revolver. Za napadačima se traga.

Noću između 9. i 10. rujna 1941. vodila se borba između pobunjenika i naših snaga kod Velikog i Malog Skočaja i Međudražja, kotar Bihać. Zrtava nije bilo,

Noću između 9. i 10. rujna 1941. pobunjenici su otvorili pušćanu vatru na ustašku ophodnju u Ličkom Petrovom Selu, kotar Bihać. Ophodnja je napad odbila bez žrtava.

Noću između 9. i 10. rujna 1941. vođena je borba između našeg odreda i pobunjenika kroz cijelu noć kod sela Ripač, kotar Bihać. Pobunjenici su odbijeni bez žrtava.

10. rujna 1941. u 3 sata pobunjenici su minirali željezničku prugu kod mjesta Grmeč, kotara Ključ, u dužini od 70 metara³. Dve lokomotive, koje su bile upućene za primanje vode u Rijeku, srušile su se u jednu dolinu. Istoga dana pruga je popravljena, lokomotive izvučene iz doline i promet uspostavljen.

10. rujna 1941. od strane pobunjenika razvaljena je željeznička pruga i pokidana brzoglasno-brzobjavna linija u dužini od 110 metara na km. 171—5—7 pruge Brod — Sarajevo.

¹ Napad je izvršio Bravski odred Prvog bataljona »Sloboda«.

² Napad su izvršili partizanski odredi iz Rujiške i Čadavice.

³ Napad su izvršili partizani iz Grmeča.

10. rujna 1941. oko 23 sata oko 30 naoružanih pobunjenika, upali su u dućan Ekrema Husanovića u Pribiniću, kotar Teslić, i silom mu oduzeli 40 kutija cigareta, ali ga nijesu zlostavljali. Iste noći ova grupa pobunjenika pucnjavom iz pušaka napala je oružničku postaju Klupe, Dobojskog oruž. krila, ali su po oružnicima odbijeni bez žrtava.

10. rujna 1941. ophodnja oružničke postaje Krupa na Vrbasu u jačini od 7 domobrana, kojoj je na čelu bio oružnički narednik Stefan Tomšek, napadnuta je od starne pobunjenika kod Bočca, kotar Varcar Vakuf. Ophodnja je dala otpor kojom prilikom je u borbi poginuo narednik Tomšek i još dva domobrana, te jedan građanin. Ovom prilikom pobunjenici su oduzeli od ophodnje jedan puškomitraljez, 4 vojničke puške, jedan pištolj, 6 bombi i oko 460 naboja.¹

10. rujna 1941. oko 17.30 sati pobunjenici su izvršili ponovni napad na Šipovo, kotar Jajce, i zauzeli ga.² Naša bojnica 9. pješачke pukovnije i 7 oružnika sa istoimene oružničke postaje povukli su se u pravcu Jajca gdje su zauzeli položaje. Ovom prilikom ranjen je teže jedan domobran koji je upućen u bolnicu.

10. rujna 1941. pobunjenici su zapalili selo Bočac, kotar Varcar Vakuf, Agino Selo i Krmina, kotar Banja Luka. Većina seljaka ovih sela pridružilo se je pobunjenicima i napustili svoje kuće koje gore. Odred Domobrana upućen je u potjeru za pobunjenicima.

10. rujna 1941. oko 20 sati jedna veća grupa pobunjenika došla je u selo Lusiće, kotar Banja Luka, u istom su zapalili kolibu Nanuta, trgovca iz Banja Luke, u istoj ubili dva para konja, a kočijaše Mirka Haćimovića i Mirka Kosića odveli su sa sobom. Odred domobrana upućen je u potjeru za istima.

10. rujna 1941 oko 21 sat pobunjenici su napali jakom puščanom vatrom vojničku stražu kod mosta na rijeci Spreča kod sela Duboštica, kotar Gračanica. Straža se je uslijed nadmoćnosti pobunjenika morala povući do željez. postaje Duboštica.

10. rujna 1941. u 23.30 sati izvršen je napad od strane pobunjenika na željez. stražaru u Kakmužu, kotar Gračanica. Ovim prilikom su pobunjenici odnijeli od desetara pruge Franje Tirića jedan krugovalni aparat.

Noću između 10. i 11. rujna 1941 pobunjenici su izvršili napad na Ripač, kotar Bihać, ali su od naših snaga odbijeni.

Noću između 10. i 11. rujna 1941. pobunjenici su izvršili nacsđ na muslimansko selo Ostrožnicu, kotar Bos. Krupa, i tom prilikom su zapalili jednu kuću. Po našim snagama su savladani i odbijeni.

¹ Akciju je izvršio Prvi odred Prve čete za Bos. Krajinu pod komandom Dušana Koščice i Šefketa Maglajlića. Vidi dok. br. 163.

² Šipovo su oslobodili partizani Pljeve. Vidi dok. br. 131.

Noću između 10 i 11. rujna 1941. pobunjenici su, njih oko 30, došli u selo Blatnu, kotar Bos. Krupa, te su ovom prilikom odveli sve stanovništvo grko-istočnjačke vjere tako da su kuće ostale prazne.

11. rujna 1941. noću pobunjenici su minirali željeznič prugu u Rijeci. kotar Ključ, u dužini od 76 metara. Pomoću radnika i seljaka pruga je popravljena i promet je normaliziran.

Noću između 11. i 12. rujna 1941. pobunjenici su razorili jedan dio željezničke pruge i pokidali brzoglasno-brzozjavnu liniju između željez. postaja Riječica i Ševarlije, kotar Maglaj. Odmah je upućeno radništvo i odred vojnika i oružnika radi popravke pruge i brzoglasne-brzozjavne linije tako da je 13. ov. mj. željeznička pruga popravljena i saobraćaj na pruzi Brod—Sarajevo ponovno uspostavljen, dočim se opravka brzoglasne-brzozjavne linije još vrši.

Noću između 11. i 12. rujna 1941. od strane pobunjenika željeznička pruga Boboj¹ — Tuzla kao i brzoglasna-brzozjavna linija kod željez. postaje Suhopolja², kotar Gračanice, te je istovremeno napadnut putnički vlak³. Ovom prilikom ranjena su 4 domobrana. Preduzete su potrebne mjere za uspostavu saobraćaja.

Noću između 11. i 12. rujna 1941. pobunjenici su u više navrata napadali mjesto Ripač, kotar Bihać. Napadi su od strane naših snaga bez žrtava odbijeni.

12. rujna 1941. pobunjenici su u šumi Kod sela Krmine, kotar Banja Luka, napali seljake iz mjesta Krupa na Vrbasu, koji su u šumu došli kolima za prevoz drvene građe. Pobunjenici su ih prisilili da građu sasijeku pa ih zatim rastjerali. Odmah su preduzete potrebne mjere od strane naših snaga za gonjenje pobunjenika.

12. rujna 1941. u 6 sati oko 80 naoružanih sa puškama i bombama pobunjenika. napali su oružničku postaju Šiprage, oružničkog krila Banja Luka⁴. Oružnici su borbu prihvatili i napad odbili. U borbi su ranjena 3 pobunjenika a 2 su ubijena. Na našoj strani ranjen je oružnik Atif Ramić i još 3 mještana. Potreban odred vojske upućen je kao pojačanje oružničkoj postaji Šiprage.

12. rujna 1941. ophodnja oružničke postaje Kadina Voda banjalučkog oružničkog krila, primjetila je kod šume »Manjače« tri naružana pobunjenika na koje je otvorila pušcanu vatru. Međutim dvojica su pobjegla a trećeg je ophodnja uhvatila, koji je iskoristio priliku, prilikom pratnje i pobjegao. Ophodnja je na istoga otvorila vatru ali bez uspjeha.

12. rujna 1941. u toku noći pobunjenici su izvršili u četiri maha napad na mjesto Ključ⁵. Napad je svaki put odbijen bez žrtava.

¹ Doboј

² Suho Polje

³ Odnosi se na jedinice Ozrenskog partizanskog odreda.

⁴ Grupa od oko 25 partizana pod komandom Uroša Buštrunjića.

⁵ Prepade na Ključ vršili su odredi Ribnika i okoline.

12. rujna 1941. pobunjenici su izvršili napad na selo Veliki Badić¹, kotar Bos. Krupa. Prilikom napada jedan musliman-građanin ranjen je i jedna muslimanska kuća izgorjela. Napad je poslije višesatne borbe odbijen.

Noću između 12. i 13. rujna 1941. pobunjenici su napali mjesto Ripač, kotar Bihać. Naš vojni odred napad je odbio bez žrtava.

13. rujna 1941. na međi sela Baljevca i Zeljave, kotar Bihać, pobunjenici su oko 21. sat napali na našu vojničku stražu i na istu ispalili 7 puščanih naboja a zatim pobjegli u šumu. Od straže nije nitko ranjen. Potjera povedena.

13. rujna 1941. oko 8 sati pobunjenici su oštetili željezničku prugu Bosan. Krupa—Bihać, na km.40.800². Oštećenje je primjećeno od strane pružnog stražara i pruga je odmah popravljena.

13. rujna 1941. pobunjenici su u selu Bukovci, kotar Cazin otvorili vatru na oružničku ophodnju i naoružane građane. Ophodnja i građani uzvratili su vatru i tom prilikom ranili su jednog pobunjenika i uhvatili ga.

13. rujna 1941. oko 18 sati od strane pobunjenika pucano je na stražara-domobrana, koji je osiguravao željezničku prugu Bihać—Bosan. Krupa, na km. 39. žrtava nije bilo.

Noću između 13. i 14. rujna 1941. pobunjenici su navalili na Ripač, kotar Bihać, i sa našim snagama vodili ogorčenu borbu. U ovoj borbi poginuli su 2 ustaše a teže ranjena su 4 ustaše. Prilikom jurišanja ubijen je veći broj pobunjenika.

Noću između 13. i 14. rujna 1941. došla su dva u oružničkoj odori obučena lica, koja su bila naoružana sa puškama, kod tora gdje su seljaci Zivko Zabić i Stanko Lazić i jedan starac, svi iz sela Vilusa, kotara Banja Luka čuvali stoku. Ova lica odveli su sa sobom Zabića i Lazića a starcu zaprijetili ubojstvom, da nikome ništa nesmiije pripovjedati. Međutim ovaj starac podnio je prijavu oružnicima i potjeraje povedena za pomenutim licima.

Noću između 13. i 14. rujna 1941." napadnuta je od strane pobunjenika naša straža, koja čuva Banjalučki vodovod u Subotici, kotar Banja Luka. Naša straža napad je odbila bez žrtava.

14. rujna 1941. pobunjenici su posjekli 83 brzoglasna-brzobjavna stupa i pokidali žice na liniji Banja Luka—Sitnica³. Odmah je upućeno radništvo i tehničko osoblje pod zaštitom jednog odreda vojske radi popravke linije.

14. rujna 1941. oko 14 sati pobunjenici su napali selo Veliki Radić, kotar Bos. Krupa. Napad je od strane naših snaga odbijen.

14. rujna 1941. poginuo je od strane pobunjenika kod sele Grmuše, kotar Bos. Krupa, jedan domobran, koji je nosio hranu za stražu naželjez. pruži.

¹ Veliki Radić

² Akciju su izvršili partizani iz Radića i okoline.

³ Akciju izvršili dijelovi Prve čete za Bosansku Krajinu.

14. rujna 1941. pobunjenici su između Laništa i Grmeča, kotar Ključ, na sedam mjesta sa minama razorili željezničku prugu zbog čega je promet bio od 7 do 17 sati obustavljen¹. Pruga je odmah popravljena pomoću radnika i seljaka te promet na istoj uspostavljen.

Noću između 14. i 15. rujna 1941. pobunjenici su vršili žestoke napade sa strojnim puškama na mjesto Ripač, kotara Bihać, ali su svi napadi od strane naših snaga odbijeni bez žrtava.

15. rujna 1941. u 12.30 sati napadnut je od strane pobunjenika vlak kod mjesta Grmeča, kotara Ključ. Napad je bez žrtava odbijen i vlak je nastavio vožnju.

Noću između 15. i 16. rujna 1941. pobunjenici su kroz cijelu noć vršili napad na mjesto Ripač sa svih strana i sa strojnim puškama, ali su od strane naših snaga uvijek bili odbijeni bez žrtava.

Noću između 15. i 16. rujna 1941. pobunjenici su pucali iz pušaka iz šume Plješevice na selo Mali Skočaj, kotar Bihać. Naše snage uzvratile su vatrom. Žrtava nije bilo.

16. rujna 1941. pobunjenici su kod sela Krmine, kotar Banja Luka, napali na naš odred od 90 domobrana i 4 dočasnika, koji se nalazio u izviđanju terena Agino Selo—Bočac i obratno. Naš odred prihvatio je borbu i istu vodio tokom cijele noći. U borbi su poginula 3 domobrana a 5 ih je ranjeno². Od strane pobunjenika poginulo je istih mnogo.

16. rujna 1941. u 7.40 sati pobunjenici su u Bravskom Vagancu, kotar Bosan. Petrovac, napali 17 satniju domobrana. Satnija je prihvatila borbu u kojoj je poginulo 6 domobrana a 9 ih je ranjeno. Ubijeno je 12 pobunjenika, a imade ih dosta ranjeno.³

17. rujna 1941. prije podne od strane pobunjenika napadnuta su 2 domobrana na putu između Jošavke i Čelinca, kotar B. Luka, koji su kao teklići išli sa stalne oružničke ophodnje Jošavka na oružničku postaju Čelinac, banjalučkog krila. Pobunjenici, kojih je bilo oko 20, otvorili su pušчанu vatru na ove domobrane, zarobili ih razoružali sa njih svukli odijelo, a zatim ih natjerali da iz magazina III dionice za gradnju željezničke pruge prenesu u šumu 3 sanduka dinamita. Pošto su domobrani dinomit prenijeli u šumu, pobunjenici su ih pustili na slobodu. Potrebni odred vojske upućen je radi gonjenja pobunjenika.

17. rujna 1941. u 16 sati od strane pobunjenika napadnuta je stalna oružnička ophodnja Jošavka. Uslijed premoći pobunjenika, oružnici i domobrani napustili su vojarnu i povukli se u pravcu

¹ Akciju su izvršili dijelovi Prvog bataljona »Sloboda«.

² Napad je izvršila Prva četa za Bos. Krajinu (oko 100 naoružanih partizana). Ovom prilikom poginuo je samo 1 partizan.

³ Napad su izvršili dijelovi Prvog bataljona »Sloboda«. (Četvrti gerilski odred Medeno Polje, Peti gerilski odred i još neke manje ustaničke grupe).

oružničke postaje Celinac. Potreban odred vojske iz Banja Luke upućen je radi čišćenja terena.

U toku posljednjih 10 dana naše vojno-ustaško-oružničke snage u svima napred navedenim pobunjeničkim akcijama preduzele su protuakciju, a osim toga preduzele su još radi čišćenja terena slijedeće akcije:

U toku 2.-i 3. rujna 1941. polubojnica 10. pješ, pukovnije čistila je teren od Bos. Petrovca u pravcu Bravskog, kotara Ključ. Ovom prilikom popaljena su sela: Janjila, Bravski Vaganac,

5. rujna 1941. izvršeno je čišćenje terena od strane 6 oružnika i 50 domobrana od Teslića kroz sela Cečavu, Rastušu i Ukrnjicu do Tedin Hana. Ovom prilikom uhićeno je više seljaka koji su aktivno sudjelovali u ustanku, te su predani pokretnom prijemkom sudu u Doboju. •

6. rujna 1941. jedan odred vojske i ustaša vršio je čišćenje terena od sela Meljinovca do Drenovače i Loskuna, na području kotara Bihać, kojom prilikom je naišao na četnike. Naš¹ odred zarobio je jednu strojnicu i 3 umjetna topa, koje su četnici napravili od vodovodni cijevi. Ovom prilikom je ubijeno 8 četnika.

9. rujna 1941. preduzeto je od strane domobrana i ustaša čišćenje terena u okolini željezničke postaje Volinja, kotara Dvor na Uni, odakle su četnici vršili napad na željezničku postaju, ali na četnike nijesu naišli jedino su naišli na tragove krvi koji potiču od četničkih žrtvi.

13. rujna 1941. preduzeta je akcija čišćenja pobunjenika u selima Pištaljinama i Stijeni, kotara Cazin, od strane ustaša i naoružanih građana. Ovom prilikom uništeno je preko 200 lica među kojima veći broj žena i djece.

14. rujna 1941. vršena je akcija čišćenja terena u selu srednim Buševićima¹ kotara Bos. Krupa. Ovom prilikom je zauzet jedan položaj gdje su četnici iskopali rovove.

16. rujna 1941. u 9 sati otpočela je topovska akcija na četničke položaje kod Ripča, kotara Bihać.

3. Akcija komunista:

Komunisti su u pobunjeničkoj akciji solidarni sa četnicima i sa ovima potpuno sarađuju, te se četnička akcija može smatrati ujedno i kao komunistička akcija, a što se može konstatirati iz letaka koje četnici šalju i rasturaju, jer im je sadržaj sasvim komunistički.

8. rujna 1941. u Ripču, kotar Bihać, uhićeno je 7 lica i to pet hrvata muslimana i dva hrvata katolika-domobrana kod kojih su pronađeni komunistički letci i jedna objava četničke Gerilske

¹ Srednji Bušević

komande za slobodno kretanje na području gdje se četnici nalaze. Protiv ovih lica od strane redarstvenog ravnateljstva u Bihaću vode se izvidi.

11. rujna 1941. četnici su zarobili seljaka Hrstu Krestića iz sela Skucani Vakuf, kotar San. Most, i odveli ga u Lušci Palanku. Odje su mu dali jedno pismo i više komunistički letaka sa zadatkom da ih preda seljaku Aganu Badnjeviću iz Gor. Kamengrada, kotar San Most. Krestić je pismo sa letcima predao oružničkoj ophodnji u Gornje Kamengradu.

11. rujna 1941. četnici, koji se nalaze u planini »Ozren« dali su jedan komunistički letak Mustafi Hodžiću, koji je čuvao goveda. Hodžić je letak predao posadnom zapovjedniku Maglaj.

12. rujna 1941. na željez, pruzi Bihać—Novi, kod Blatne kotar Bos. Krupa pronađen je jedan komunistički letak u kojem se muslimani pozivaju da se pridruže četničko-komunističkoj akciji.

13. rujna 1941. četnici su uhvatili seljaka Ivana Kovačića iz sela Pljevac¹, kotara San. Most, isprebijali ga i zatim ga pustili dajući mu jedan letak komunističke sadržine da ga preda ustaši Mili Tadiću u Kljevcima, što je ovaj i učinio.

DOSTAVLJENO:
Vrhov. oruž. zapovjedništvu;
Zapovjedništvu: Vrbaskog,
Jadranskog i Bosanskog di-
viz, područja;
Zapovjedništvu: 1, 2 i 4.
oruž. pukovnije i Vel. Zupa-
nu Zupe Sana i Luka.

Zapovjednik, pukovnik
Novak, puk.

(M. P.)

¹ Kljevac

BR. 324

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE PAZARIĆ OD 18 SEPTEMBRA 1941 GOD. O DIVERZIJI USTANIKA NA ZELJEZNIČKOJ PRUZI KOD PAZARIĆA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA.
KOTARSKA OBLAST SARAJVO.

Taj. broj: 703 /41.. . . . SARAJVO, dne 18/IX. 1941.

VELIKOJ ŽUPI Vrhbosna,
u/

SARAJVO.

Službujući činovnik ove oblasti primio je danas u 9.30 sati od oružničke postaje Pazarić brzoglasno izvještaj sljedećeg sadržaja:

»Izkočila su 3 vagona i lokomotiva između Binježeva i Hadžića, te su 2 vagona dignuta, a lokomotiva i preostali vagon dižu se i predpostavlja se, da će saobraćaj odpoćeti u 7 sati na večer. Osim toga je 6 bandera prerezano. Zrtava nije bilo sem što je povrijeđen vlakovoda i upućen je u bolnicu. Vagoni koji su bili natovareni robom obijeni su i sve je pobacano u vodu od strane četnika¹. Burad sa pivom koja su se nalazila u jednom vagonu, bačena su također u vodu. Druga dva vagona koja su bila natovarena sa pšenicom, pokušali su, da ih zapale, ali im to nije uspjelo. Poslije toga produžili su put u pravcu Igmana. Po prilici bilo ih je 20—30.«

Čast mi je prednje dostaviti Vam s molbom na znanje, a u vezi ov. ur. izvještaj od danas broj 698/41. Taj.

Za Dom spremni!

Dostavljeno:

- 1) Ravn. za javni red i sigurnost,
- 2) Velikoj župi Vrhbosna,
- 3) Ustaškom povjereništvu za B. i H.
- 4) Zapovjedništvu Vojne krajine,
- 5) Zapovjedništvu oružničkog krila.

Kotarski predstojnik:
Kršlak

¹ Akciju su izvršili dijelovi Igmanske čete, sa Hasanom Brkićem na čelu, prilikom prebacivanja iz Vlakova na Igman.

BR. 325

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 18 SEPTEMBRA 1941 GOD. O OŠTEČENJU TELEFON-
SKO-TELEGRAFSKIH LINIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
ODIO POŠTA, BRZOJAVA I BRZOGLASA
Z a g r e b

Pres. Broj 207/1941.

18. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje b. b. linija.

RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Z A G R E B

Dostavlja se naslovu stanje oštećenih b. b. linija na dan 17. i
18. IX. o. g.

Na području p. b. b. ravnateljstva Zagreb

- 4.) Nova sabotaža: 17. IX. oko 15 h uništena je sabotažom brzo-
glasna centrala u Stajnici.
- 5.) Prekid linija 215, 224, 225 Banja Luka— Skender Vakuf traje.
- 6.) Prekid linije 3089 Bihać — Drvar traje.
- 7.) Prekid linije 1321— Sknica — Ključ — Petrovac—Knin traje.
- 8.) Prekid linije 1321, 1329, 3584 i N. Klj. na potezu Banja Luka—
Sitnica traje od 16. IX. 7 h.
- 9.) Prekid linije 3584 i 1329 na potezu SUnica— V. Vakuf traje
od 14. IX. 7 h.
- 10.) Prekid linije 4922 Ripač— Krnjeuša—Petrovac — K. Vakuf
traje od 29. VIII. o. g.
- 11.) Prekid linije 3828 Ključ — Petrovac traje od 16- IX. 12 h.

Na području pb. i b. ravnateljstva Sarajevo:

Prema brzojavu od 17. o. mj.:

Radnička partija, koja je otišla na popravak porušene trase AHpa-
šinmost¹ — Trnovo vraćena je na naredbu stožera Bosanske divi-

¹ Alipašin Most

zijske vlas¹ iz razloga, pošto je teren zbog četnika neprohodan. Veza sa Tuzlom nije još uspostavljena. Prvi vlak za Tuzlu otišao je 16. o. mj.

Radovi na popravku linije na pravcu Doboj — Tuzla i Doboj Maglaj prema Rudanki nastavljaju se.

Izravne brzojavne veze Zagreb — Sarajevo nema pošto su lfnije 215 i 224 poremećene između Skender "Vakufa i Banja Luke gdje je posječeno 120 kom. stupova i sasječena žica.

Ostalo stanje vodova nepromjenjeno.

Prema brzojavu od 18. IX. o. g.

Nova sabotaža: 18. IX. od 0 h 30 na cestovnom kilometru 11 na trasi Sarajevo — Han Ljubogošća posječeno je 7 brzojavnih i 5 brzogl. stupova zbog toga je prekinuta veza Sarajevo — Mokro.

Veza Sarajevo — Trnovo sa linijama 3832, 220, 1316, i 1319 uspostavljena je 17. IX. u 15 h 30, pošto su porušene linije provizorno uspostavljene.

Linija 3035 i 3060 popravljena je od Sarajeva do Banja Luke.

Ostalo stanje linije nepromjenjeno je.

Dopis istoga sadržaja otpremljen je Min. Hrv. domobranstva, Ministarstvu unutar. poslova, Ravnateljstvu za javni red i sigurnost. Ustaškom redarstvu i Zapovjedništvu Hrv. Oružništva.

(M.P.)

Odjelni predstojnik:
(Potpis nečitak)

¹ Vjerovatno omaška, treba: oblasti.

BR. 326

TELEGRAFSKI IZVJEŠTAJ PRETSTOJNIKA KOTARSKE OBLASTI U NEVESINJU OD 19 SEPTEMBRA 1941 GOD. O AKCIJAMA USTANIKA KOD SELA OBLJA NA PUTU ULOG—KALINOVIK¹

VELIKOM ZUPANU

	M[ostar]		
Nevesinje br. telegrama 122	dan	čas	min.
19. [IX. 41]	19	21	20
19-10 [časova]			

Sinoć oko 23 sata četnici² kod sela Oblja u općini Ulog na potoku zvanom Podgrade srušili bombom i zapalili most dug 22 metra tako da je saobraćaj Ulog — Kalinovik potpuno prekinut također kod sela Oblja srušili dva telefonska stuba i pokidali žice tako da je i telefonski saobraćaj Ulog — Kalinovik prekinut Molim da se o ovom obavijeste nadležni kao i 56 italijanska pukovnija u Mostaru u cilju, preduzimanja aktivnijih mjera protiv četnika jer prijeti opasnost samom Ulogu i svim objektima na putu za Ulog — Kalinovik — Sarajevo.

Prez. broj 131/41

kotarski predstojnik
Mladenović

¹ Redakcija raspolaže telegrafskim izvještajem dostavljenim preko pošte velikom županu u Mostaru.

² Ove diverzije izvršili su ustanici iz okoline Nevesinja.

BR. 327

IZVJEŠTAJ MINISTARSTVA PROMETA I JAVNIH RADOVA
NDH OD 20 SEPTEMBRA 1941 GOD. O PREKIDU TELEFONSKO-
TELEGRAFSKIH LINIJA NA TERITORIJI BOSNE

MINISTARSTVO PROMETA I JAVNIH RADOVA
DRŽAVE HRVATSKE
Odio pošta, brzjava i brzglas
Z a g r e b

Prs. broj 207/1941.

20. IX. 1941.

Predmet: Oštećenje b. b. vodova i uređaja.

USTAŠKO REDARSTVO

Z A G R E B

Obavješćuje se naslov o stanju oštećenih b. b. linija na dan
19. IX. o. g.

Na području p. b. b. ravnateljstva Zagreb:

1.) Od mjeseca srpnja u prekidu linije:

1237, 1214, 3493, 4922 na potezu D. Lapac—Srb. D. Lapac—Udbina
— D. Lapac—Kulen Vakuf.

2.) Od mjeseca kolovoza u prekidu linije 1214, 3089, 1321, 4922 i
Nova Ključ na potezu Korenica — Bunić, Bihać — Drvar, Sitnica —
Ključ — Petrovac — Knin, Ripač—Krnjeuša— Petrovac— Kulen
Vakuf.

3.) Od prve polovice mjeseca rujna u prekidu 3584 i 1329 na potezu
Sitnica — V. Vakuf, gdje je posječeno oko 2 km trase i 215, 224,
255 na potezu Banja Luka — Skender Vakuf.

4.) U drugoj polovici mjeseca rujna do uključivo 18 nastala su pre-
kinuća na linijama koja još nisu odstranjena: 1221, 1260, 5063 1321
N. Ključ, 3584, 1329, 3828, 1214, 1215, na potezima Tušilović — Kr-
njak — Rakovica — Perjasica, — Banjaluka — Sitnica, Ključ —
Petrovac. Između Banja Luke i Sitnice porušeno je oko 80 stupova.

5.) Dana 19. IX. dovedeni su vodovi 3013, 3023, 3425, 3456 na potezu
Zdenci — Čačinci sabotazom u kratki spoj, pošto su bili povezani
sasma tankom, jedva vidljivom žicom. Poremećenje trajalo je 3 sata.

Na potezu Zemunsko Polje.

Zemun prekinuto je dana 19. IX. sabotazom 7 linija.

U Stajnici je umjesto oštećene centrale ukopčan jučer 18. IX.
brzogl. aparat.

Na području p. b. b. ravnateljstva Sarajevo:

Prema naknadnom brzozjavu od 18. ov. mj. nastavljaju se radovi na trasi Doboj — Tuzla i na trasi Maglaj — Doboj.

Na trasi Doboj — Tuzla porušeno je oko 450 kom stupova, Na dijelu Karanovac — Suhopolje u dužini od 6 km sa obadvije strane željezničke pruge b. b. trase u opće nema više.

Prema brzozjavu od 19. ov. mj. uspostavljene su 18. IX. veze sa Mokrom, gdje je bilo posjećeno 7 brzozjavnih i 5 brzogl. stupova.

Od 18. IX. 18 h 30 na potezu Trnovo — Kalinovik poremećene su linije 3832, 220, 1316 i 1319 međutim поближе stanje ovih oštećenih linija nije još poznato.

Stanje ostalih linija je nepromijenjeno.

Dopis istoga sadržaja upućen je Min. Hrv. Domobr., Ministarstvu unut. poslova, redarst. ravnateljstvu u Zagrebu, Ustaškom redarstvu i Zapovjedništvu Hrv. oružništva.

(M.P.)

Odjelni predstojnik:
(potpis nečitak)

BR. 328

IZVJEŠTAJ ORUZNICKE POSTAJE U PALAMA OD 22 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU PARTIZANA NA SJETLINU

ORUŽNIČKA POSTAJA PALE

Broj 1223

22 rujna 1941 god.

U Palama (kotar Sarajevo)

P R I E P I S!

Izvještaj o zauzeću mjesta Sjetlina od strane četnika dostavlja

KOTARSKOM POGLAVARSTVU

S A R A J E V O

21. rujna 1941 godine, u mjesto Pale došao je predstojnik željezničke postaje Sjetlina G. Ebib Džaferović, sa još nekoliko civilnog stanovništva iz Sjetline, koji je izjavio, da su četnici¹ dne 19 rujna 1941 godine nakon duže borbe između četnika s jedne strane i vojske i oružnika s druge strane zauzeli mjesto Sjetlinu.

¹ Akciju je Izvršila Romaniska četa Romaniskog partizanskog bataljona pod komandom Slaviše Vajnara-čiče.

Također je izjavio, da su u toj borbi poginula dva vojnika i jedan oružnik, a dočim ostale vojnike i oružnike da su četnici zarobili i razoružali, a nakon toga da su ih sa sobom odveli na planinu »Romaniju« gdje da su ih kod sebe zadržali i 19, 20 i 21 rujna kojega su ih dana jednog po jedno naponase¹ puštali.

Drugi podatci o zauzeću mjesta Sjetline, ova postaja nije do sada mogla pribaviti.

D o s t a v l j e n o :

Zapovjedniku 4 oružničke pukovnije. Oružničkom krilu Sarajevo redovnim putem.

Zapovjednik postaje
oružnički narednik
Božo M. Čale v. r.

BR. 329

IZVJEŠTAJ ORUŽNIČKE POSTAJE U PAZARIČU OD 26 SEPTEMBRA 1941 GOD. O ZAUZIMANJU ŽELJEZNIČKE STANICE U TARČINU OD STRANE PARTIZANA²

ORUŽNIČKA POSTAJA PAZARIĆ
BROJ: 1 3 2 4/4 1
DNE 26 RUJNA 1941 GOD.
Pazarić kotar Sarajevski.

P R I E P I S!

Obavješćaj o izgorelim 2 željeznička magazina i pohari i uništaju namještaja željezničke postaje Tarčin od strane četnika, dostavlja.

KOTARSKOJ OBLASTI SARAJEVO

Dana 25 rujna 1941 godine, oko 1.30 sati brzoglasno obaviještena je ova postaja od strane Nikole Kneževića, željezničkog čuvara u penziji iz Osenika, da se između Tarčina i Osenika vodi borba između oružničke patrole i četnika te na željezničkoj postaji Tarčin da se vidi Požar.

Na osnovu prednjeg brzoglasa odmah je oružnički narednik Jozo Drlja, vodnik Bećir Bajramović i Stjepan Bogdanović sa neko-

¹ Ponaosob

² Akciju je izvršila Igmanska četa Trebevičkog NOP bataljona.

liko naoružanih seljaka sela Pazarića uputili se prema selu Tarčinu željezničkom prugom na km. 29 nađena je ophodnica u kojoj je bio pomoćni oružnik Zahid Dokić sa seljakom Camil Tirom, Adem Šljivom. Cazim Soko i Nazif Japalakom, koji su se susreli na željezničkoj prugi sa četnicima oko 2 sata istog dana gdje je između istih nastalo puškaranje te nakon pucnjave četnici su se povukli u šumu u pravcu planine Bjelašnica.

Naprijed navedeni oružnici sa pomenutim seljacima uputili su se željezničkom prugom od km. 29 pravcem sela Tarčina, idući prugom opaženo je gdje gore neke zgrade kod željezničke postaje Tarčin, gdje su se svi prema pojavljenom požaru uputili. Pri dolasku na željezničku postaju zatekla je gdje gore dva željeznička magazina, a u postaji prostorijama pisarni polupan cio namještaj prozori telefonske žice presječene, aparati polupani i 2 telefonska stuba narezana, a 1 stub skroz prorezan koji su se držali o telefonskim žicama i isti nisu na zemlju pali. zatim ophodnju od 4 stražara i to: domobranca Spreču Murata, seljaka Ešef Japalak, Zahim Meremić, Marko Penava i 2 stražara postavljena od strane sekcije Konjic Japalak Čamil i Vejsil Oputa od kojih su četnici oduzeli 4 karabina, od domobranca Spreče Murata 1 karabin, opasač, fišeklije, nož i 35 naboja, seljaka Marka Penave 20 naboja i karabin od sekcijaskih stražara Japalak Čamila 1 karabin sa 20 naboja, Vejsil Opute 1 karabin sa 20 naboja kojeg je imala na upotrebi radi odbrane od četnika.

Željeznička postaja u Tarčinu bila je osigurana sa naprijed navedenim stražarima i 2 sekcijaska stražara koji su krstarili po prugi, koji su neprimjetno napadnuti i pojačani¹ od strane četnika, tako da je jedna grupa pohvatala pomenute stražare, 2 grupa zauzela željezničku postaju, 3 grupa palila magacine i 4 grupa čuvala stražu oko postaje da ne bi bili napadnuti te u roku 25 minuta četnici su u pisarnama postaje slupali cio namještaj i telefonske aparate, odnijeli iz kase 3000 i 2000 tisuće kuna privatnog novca predstojnika postaje ukupno 5.000 tisuća kuna, zatim zapalili i magacin sa raznom robom, a 1 magazin sa 850 l. gaza u buradima gvozdanim koji su magacini izgorili do temelja i time pričinjena neprocjenjiva šteta.

Prilikom požara i napada od strane četnika nije bilo žrtava, a niti su četnici koga sa sobom odveli sem što su odnijeli naprijed navedene karabine i naboje, po izvršenom djelu četnici su otišli u 3 pravca i to: glavnina se je krenula od tarč'na² [u] pravcu sela Osenike gdje su na km- 29 bili se sukobili sa naprijed navedenom ophodnjom i nakon svršenog pucanja povukli su se šumom preko

¹ Pohvatani

² Tarčina

Kasini bara uz brdo Morav'cu zatim više sela Beganovci¹ u podnožje plan'ne Bjelašnica². 1 grupa od oko 10 od sela Tarčina preko planine Hormana, a 3 grupa sa mitraljezom oko 15 prema Mehinoj luki³ također ispod podnožja planine Bjelašnica.

Na saslušanju predstojnik željezničke postaje Tarčin Pobrić Hajrudin izjavio je, prilikom napada na postaju, da su istog digli odveli iz njegovog privatnog stana na peron natjerali ga da spali svu arhivu što je morao učiniti pod pritiskom od strane četnika tom prilikom u koliko je on mogao primjetiti na peronu i okolo postaje, da je bilo oko 250 četnika, jer da ni on sam nije mogao prolaziti između njih kada su tjerali po peronu sa puškama. Naprijed navedeni seoski stražari optužiće se nadležnoj kotarskoj oblasti radi kazne, a domobranac Sprečo Murat upućen je u njegovu komandu radi udjelbe drugoga domobranca na mjesto njega.

Prednji obavještaj dostavlja se na nadležnost.

RAZASLATO:

4. Oružničkoj pukovniji Sarajevo
Zapovjedništvu oruž. krila i voda.

Zapovjednik postaje
oružnički narednik
Jozo Drlja v. r.

¹ Beganovići

² Bjelašnica

³ Mehinoj Luki

BR. 330

**OBAVJEŠTENJE ŠUMSKO-INDUSTRIJSKOG A. D. »OZREN« OD
27 SEPTEMBRA 1941 GOD. O OŠTEĆENJU PILANE U SREDNJEM**

**»OZREN«
ŠUMSKO-INDUSTRIJSKO A. D.
SREDNJE
kod Sarajeva.**

Srednje, 27 rujna 1941.

P. n.

KOTARSKOJ OBLASTI

SARAJEVO

Javljamo Vam da su u noći 22 ov. mj. izvršili napad odmetnici na našu pilanu u Srednjem, te na magazin živežnih namirnica i kantu koju vodi g. Radoslav Janković.¹

Tom prilikom pilana je onespособljena za rad jer su pričinjene slijedeće štete:

1. Kod parnog lokomobila razlupan je manometar i polomljeni izvjesni dijelovi armature.

2. Kod sva tri gatera razlupani su pokretni dršci i utezi te koleta od štajerunga.

3. Kod duplog cirkulara razlupan je pokretni točak.

4. Svo remenje koje je pokretalo strojeve i transmisije skinuto je i odnešeno.

5. Sav alat iz radionica je odnešen.

Mi smo odmah preduzeli mjere da nabavimo remenje i alat i manjkajuće dijelove, te da izvršimo popravke.

U koliko nam bude moguće gornje nabaviti, vjerojatno da ćemo moći otpočeti sa radom za 1 do 2 mjeseca.

S poštovanjem

»Ozren«

Šumsko industrijsko a. d.

¹ Diverziju su izvršili dijelovi Semizovačke čete Semizovačkog NOP bataljona.

BR. 331

IZVJEŠTAJ ORUŽNICKE POSTAJE U PALAMA OD 30 SEP-
TEMBRA 1941 GOD. O DIVERZIJI KOD RAKITE NA ŽELJEZ-
NICKOJ PRUZI SARAJEVO—VIŠEGRAD

ORUŽNIČKA POSTAJA PALE

Broj: 1285/41.

30. rujna 1941. god.

U Palama kotar Sarajevski

Izvještaj o izkliznuću vo-
za dostavlja.

KOTARSKOJ OBLASTI

SARAJEVO

27. rujna 1941. god. bojnik 2. bojne 13. pješadijske pukovnije g. Propotić, izdao je zapovjest oružnicima ove postaje koji su se nalazili na osiguranju željezničke pruge od Rakita do Stambolčića¹, da ni jedan oružnik, a niti vojnik na ovom dijelu pruge ne smije se nalaziti, već da oružnici i vojnici moraju ići u oklopnom vozu na ovom dijelu pruge, radi patroliranja.

Oružnici ove postaje koji su se tada nalazili njih 10 na osiguranju pruge, zapovjed g. Bojnika Propotića, izvršili su na taj način, što su sa vojnicima u oklopnom vagonu patrolirali između Rakita i Stambolčića.

28. rujna 1941. god. u 0.45. časova u mjestu Rakite četnici-odmetnici² razšrafovali su na jednom mjestu željezničku prugu, te kako je pred lokomotivom išao oklopni vagon u koje mu su se nalazili oružnici vojnici taj je vagon sa šina samo izkliznuo i na prugu ostao, čim je ovaj vagon izkliznuo, vozovođa Alija Koso iz oklopnog vagona je izišao i odkopčao lokomotivu od ovog vagona, te se je popeo na lokomotivu, te je sa mašinovodom Ivanom Čilićom i ložačem Franjom Mijanović pošao prema Stambolčiću ali u tome međuvremenu četnici odmetnici su i pred njima razšrafovali prugu, pa kada je naišla lokomotiva i ona je skliznula sa šina i u tome času iz šume četnici su priskočili lokomotivi gdje su se ovi željezničari nalazili te su ih uhvatili.

Nakon što su četnici odmetnici ova tri željezničara uhvatili, naredili su im da mašinovoda Čolić napravi i da kazan na lokomotivi eksplodira, pa su ga tjerovali da loži vatru kako bi kazan eks-

¹ Stambolčića

² Ovu diverziju izvele su diverzantske grupe Pračanske čete Romanskog NOP bataljona, pod rukovodstvom Milana Simovića.

plodirao, ali mašinovođa četnicima je rekao da on to ne može učiniti, nakon toga su četnici ove pitali koliko u oklopnom vagonu imade vojnika i oružnika i kakova imadu oružja, pa kada im je kazato da imade pun vagon vojnika i da imadu 2 teška mitraljeza i 3 laka, svaki vojnik pušku municije da imaju odviše i bombi, tada su četnici željezničarima naredili, da odu do oklopnog vagona i vojnike pozovu da se predaju, što je željezničar Alija Koso i dolazio do oklopnog vagona, pozivao oružnike i vojnike da se predaju, ali to oružnici i vojnici nisu stjeli učiniti, iako su im četnici prijetili da će vagon im dignuti sa paklenom mašinom u vazduh ako se ne predaju, a ako se predaju da njima neće ništa učiniti osim što će im oduzeti oružje.

Na sve pozive četnika-odmetnika oružnici i vojnici nisu se stjeli predati i u vagonu su se zadržali od 28 rujna 1941 god. 0.45 do 14 sati, kada je vojska od četnika okolinu gdje se je vagon nalazio očistila, kada su oružnici i vojnici iz vagona izašli te sa vonjicima dali se u potjeru za četnicima. —

Usled-iskliznuća oklopnog vagona i lokomotive, nije bilo nikakve štete kako vagonu ta[ko] ni lokomotivi, a četnici su željezničare koje su bili uhvatili istoga dana oko 10 časova vratili da jih nisu tukli, a niti im ma šta drugo učinili. —

Zapovjednik postaje oružnički
narednik:
Božo Čole, v. r.

DOSTAVLJENO:

Zapovjedniku 4. oružničke pukovnije
Zapovjedniku oružničkog krila Sarajevo
i koncept u aktima ove postaje. —